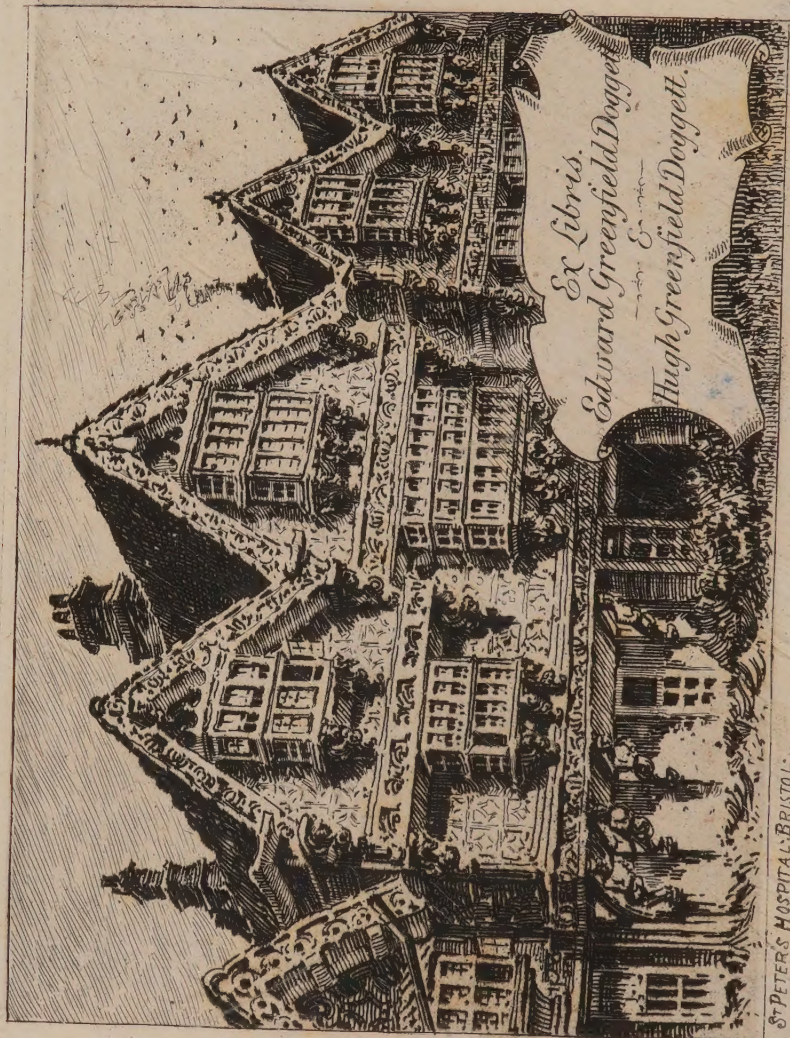
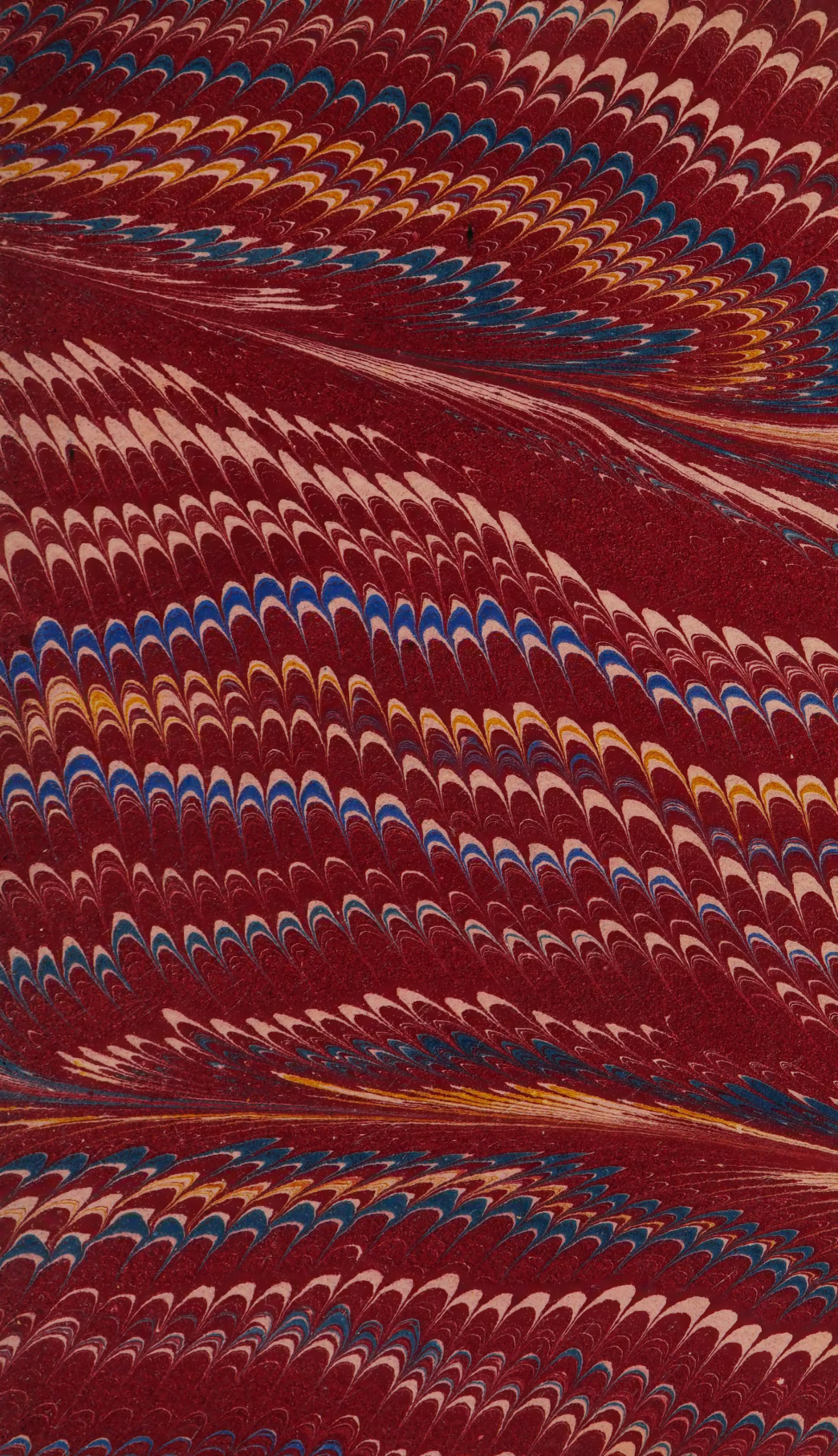

ST. PETER'S HOSPITAL, BRISTOL.

© BIRD. 1893

12329/A

E LIBRIS
H. G. DOGGETT,

Cal4

IN CATALOGUE.

Barnes, Theodore

1496-1570

ROEMWAARDIGE SCHEEPS-TOGTEN

en Dappere

KRYGS-BEDRYVEN

ter ZEE en te LAND, onder 't bestuur van

DON DUARTE DE MENEZES,

als Opperhoofd van de Vloot en Gouverneur van

OOST-INDIEN;

ter aflossing van den Heer Generaal DIEGO LOPEZ
DE SEQUEIRA, met XII Schepen uit Por-
tugaal derwaarts gedaan, in 't Jaar 1521.

Verhalende, (behalven de toestand der Portugyzen
Sterkten en Komptooeren, ter voortzetting van den Koophan-
del door gants *Indiën* tot in *China*,) de Opstand des Konings
van *Ormuz*, onder bloedige Gevegten, Moorden en Bran-
den ten einde gelooopen.

Uit d'eyge Berigten en Order des Konings van Portugaal in 't Portugys
beschreven, door JOAN DE BARROS, Raadsheer en
Histori-schryver der zelve Majesteit.

Nu eerst uit d'Oorspronklyke Taal in 't Nederduyts vertaald en met Land-
Tafereelen, Konst-printen en noodig Register verrykt.

TE LEYDEN,

By PIETER VAN DER AA, Boekverkoper 1707.

Met Privilegie.

ROEMWAARDIGE
SCHEFFSTOETEN

en Lippore

KRYG-BEDRYVEN

met Zee en te Land, onder de bevelen van

DON DUARTE

DE MENEZES,

als Opperhoofd van de Vloot en Gouverneur van

OOST-INDIEN

en aflossing van den Heer General Diego Lopez

de Geografa, met XII Schepen uit Port

ugal derwaarts gedaan, in 't jaar 1721.

erhalende, (behalven de roefhand der Portugezen

overeen en Kewanten, ter voortzetting van den Koophan-

del doorzants (altes tot in Gwa), de Opland des Konings

van Gwa, onder bloedige Gevechten, Moorden en Bran-

den ten einde te komen van 't Portugal in 't Portuge

Historisch door J. O. A. de

Historisch door J. O. A. de

T. E. V. D. E.

P. P. T. E. V. D. E.

Met Vrijheid

ROEMWAARDIGE SCHEEPS-TOGTEN

en Dappere

KRYGS-BEDRYVEN

ter ZEE en te LAND, onder 't bestuur van

DON DUARTE

DE MENEZES,

als Opperhoofd van de Vloot gedaan na

OOST-INDIEN,

in 't Jaar 1521.

In dit Jaar 1521 quam den veertienden Koning van Portugaal, Don Manuel, den eersten van die Naam / op den dertienden dag der Maand December / ten negen uren des abonds / in zyn twee-en-vyftigste Jaar / zes Maanden en dertien dagen te overlipden ; waar van hy vyf-en-twintig regeerde / met een Maand en negentien dagen. Hy wierd in 't Klooster van Onze Lieve Vrouw van Betlehem in Kastelo begraven ; het welk hy / gelyk wy elders gezeld hebben / niet lang gele- den / tot dankbaarheid aan Godt, voor het ontdek- ken van d'INDIEN gestigt had.

1521.

Dood van ' den Koning Don Manuel.

Jaren zynes regeringe.

Den Prins Jan zyn Zoon / zynde twintig Jaar en vier Maanden oud / wierd aanstonts in de Alpenderes van 't Klooster van St. Domingo tot Lissebon hoor Koning uitgeroepen ; en schoon men die tyding hoor het volgende Jaar 1522 met de Schepen de welke doen ter tyd uit dit Koninkryk vertrokken / niet en wist / om dat Don Duarte de

Zyn Zoon Jan in zyn plaats.

D. de Menezes,

A 2

Me

1521. Menezes, die den Koning Don Manuel voor Opperhoofd derwaarts gezonden had / de regeering voor den twee-en twintigsten Januarij 1522 / gelijk wy te vooren verhaald hebben / niet in handen kreeg / zoo zal 't noodig zyn dat wy dit Verhaal met den nieuwen Koning / Heer van de Verovering, Zee-vaard en Koophandel van het groote Oosten, (het welk dien alder gelukkigsten en hoogstlofpesteliken Koning zyn Vader / beneffens de Kroon van deeze Koninkryken van Portugaal, hem tot zyn Erffenis na-liet /) te gelijk met den nieuwen Opperhoofd beginnen / namentlyk Don Duarte de Menezes, Zoon en Erfgenaam van Don Jan de Menezes, Grave van Tarouca, Prioor van 't Crato van d'Order van St. Jan van 't Hospitaal, en Kapitein van de Stadt Tanger in Afrika, mitsgaders geweest Opper-Hofmeester van 't Huis van den Koning Don Manuel, en desselfs Groot Vaandrig; een Verzoon van de grootste van 't Ryk / zoo door zyn doorlugtig Bloed / als door de heerlyke daden by hem uitgeboerd.

Don Duarte de Menezes als nieuwen Gouverneur afgezonden.

Zyn hoedanigheden.

Zyn vertrek van Liffbon, en wie al met hem gaan.

Dezen Don Duarte had niet alleen de destige begaaftheden van zyn Heer Vader / maar ook zyne eigene byzondere / door de treffelyke dingen die hy binnen Tanger, daar hy Kapitein van was / uitvoerde. Om welke oorzaken en schoone hoedanigheden / de welke tot die tyd toe in geen van alle de Opperhoofden die in Indiën waaren geweest / te vinden waaren / den Koning Don Manuel hem tot de Regeering van dat nieuw-veroverd Land verkoos / en breeder magt gaf als iemant van de voorgaande Opperhoofden tot die tyd toe gehad had / of naderhand kreeg / zoo dat hy op den vyfden April des Jaars vyftien honderd een-en twintig met een Vloot van twaalf Schepen uit dit Ryk vertrok. Der zelver Kapiteinen waaren / Don Louis de Menezes; grooten Stal-meester van den Prins Don Jan, den welken kort daar aan in de Regeeringe navolgde; Don Jan de Lima, Zoon van Fernando de Lima, Opper-Alcaide van Guimarains, den welken voor Gebieder van de Sterkte

DON DUARTE DE MENEZES. 5

1521.

te van Kalicut ging; Don Diego de Lima, zoon van den Onder-graaf Don Jan de Lima, voor Kapitein van Couchin; Jan de Mello da Silva, zoon van Manuel de Mello, Opper-Alcalde van Olivenza, voor Kapitein van Coilang; Francisco Pereira Pestana, zoon van Jan Pestana, voor Kapitein van Goa; Don Jan da Silveira, zoon van Don Martin da Silveira, voor Kapitein van Cananor; Diego de Sepulveda, zoon van Jan de Sepulveda, voor Kapitein van Sofalla; Martin Alfonso de Mello, zoon van Jorge de Mello Lageo de Alcugna, den welken met drie of vier Schepen uit Indiën na China zoude vertrekken / om de zaaken van de koop-handel aldaar vast te stellen; Gonzalo Rodrigues Correa de Almada, eigen Reeder van het Schip daar hy op was / en Vincent Gil, zoon van Duarte Tristan, die mede zyn eige Schip toegerust had.

Met Don Diego de Sepulveda ging mede in het zelve Schip / Antonio Rico, den welken Opper-Alcalde en koopman op Sofalla zoude zyn / en daar mede zoude ook gaan Sancho de Toar, die aldaar voor Kapitein zoude weezen. Met den gemelden Don Duarte de Menezes vertrok mede Bastiaan de Souza de Elvas, zoon van Rui d'Abreu, geweest Opper-Alcalde tot Elvas, voor Kapitein van twee Schepen / hy in een Schip / en Jan de Faria en Hendrik Pereira, Edelluiden van 't Huis des Konings / in een ander Schip; d'eene om voor Opper-Alcalde / en d'ander als Koopman op de Sterkte te weezen / die den Koning Don Manuel door den gemelden Bastiaan de Souza op het Eiland St. Laurens tot Matana / om de Gengber die aldaar was / liet maaken / daar hy Kapitein op weezen zoude. Tot dien einde had den Koning Louis Figueira reeds derwaarts gezonden / den welken / gelyk wy reets gemelt hebben / zoo weinig uitregtese / doen Lopo Soares in 't Jaar vyftien honderd en vyftien na Indiën gaande / hem tot Mozambique vond / en hy Bastiaan de Souza rege nog veel minder uit / gelyk wy op zyn plaats zullen zien.

Sterkte op
het Eiland St.
Laurens of
Madagafcar.

Slegte uit-
regting van
Louis Figuei-
ra en Bastiaan
de Souza al-
daar.

6 SCHEEPS-TOGTEN VAN

1521.

Zyn komst
tot Goa.

Eerste be-
stel aldaar.

Zyn aan-
vaarden der
Regeringe.

Zend Sche-
pen na Chaul.

En ter hulp
na Ormus.

Maakt toe-
bereitzelen
tegen de
Mooren.

Simon d'An-
drade Kapi-
tein op de
Sterkte tot
Chaul,

Don Duarte ondertusschen met zyn Bloot ver-
trokken / ende tot Goa aangekomen zynde / wee-
tende hoe Diego Lopez de Sequeira, die hy in de
Regeeringe van Indiën ging aflossen / zoo uit de
oorzaak van zyn aanstaande vertrek na dit Ko-
ninkryk met het maaken van de Sterkte tot Chaul
geweldig repte / deedde anders niet als dat hy Don
Louis de Menezes, zyn Broeder / als Opper-
hoofd van de Zee weezende / afvaardigde / om de
Kapiteinen der Sterkten in 't bezit van haare
posten te stellen / op dat die geene de welke met
Diego Lopez de Sequeira zouden komen / tyd zou-
den hebben om zig tot de reize te bereiden.

Gemeldten Don Duarte dan de Regeeringe van
Indiën op den twee-en twintigsten Januarij / ge-
lyk wy gezegt hebben / uit handen van Diego Lo-
pez ontfangen hebbende / en deezen nadit Konink-
ryk vertrokken zynde / begon den ander de dingen
die de meeste spoet vereisten / en die de hoogwigtig-
ste waaren / by der hand te neemen. Tot wel-
ken einde hy eenige Schepen aan zyn Broeder
Don Louis na Chaul zond / om de Sterkte aldaar
met het volk dat daar op was / te voorzien / be-
neffens last om de Stadt Ormus op het spoedigste te
hulp te gaan. Want terwyl Diego Lopez zig nog
tot Couchin bevond / was hem ter ooren gekoo-
men dat den Koning tegen ons opgestaan was /
en dat de meeste manschap die buiten de Sterkte
huisveste / dood / en d'andere beslooten waaren.

Don Louis deze last ontfangen hebbende / op
dat Don Duarte zoude weeten dat alle de schade
die men van Aga Mahamud geleeden had / door de
ligte Koet-schepen die hy by zig had / veroorzaakt
was / zoo belaste hy aanstonds dat men twaalf
Fusten zoude gereet maaken / waar van Simon
d'Andrade zeg op zyn kosten liet uitrusten / aan
wie Don Duarte het Kapiteinschap van de Sterkte
tot Chaul gaf / daar Diego Lopez, gelyk wy hier
booren gemeld hebben / Henrique de Menezes in ge-
laaten had.

Enige wilden Don Duarte qualyk afnemen dat
hy

hy dezen Preef van Diego Lopez uit die post trok/
aan wie hy deze Sterkte met meerder regt als aan
Simon d'Andrade konde geeven / om dat alle de
Regeerders magt van den Koning hadden Gebie-
ders en Bevelhebbets in de Sterktens die ze op nieuw
zouden komen te maaken / te stellen / tot dat zyn
Majesteit zelf daar in zoude hebben voorzien / het
welk Don Duarte niet en konde doen / om dat dat
Almpt niet open was.

1521.

Mompeling
daar over.

En het geen nog zoo veel te breemder voor quam/
was / dat Don Duarte zyn natuurlyke Dogter /
die hy alhier in 't Ryk gelaaten hadde / aan ge-
dagten Simon d'Andrade uitgehuwelykt had / en
dat het scheen dat hy hem het bewint van de ge-
melde Sterkte gelyk als in huwelyks gift gegeven
had / het welk egter geen voortgang had / alzo
hy sturf zonder alhier te komen. Dog Don Duarte
ontschuldigde zig hier meede / „ dat hy zulk ge-
„ daan had / om dat Simon d'Andrade lang in
„ Indiën geweest had / en oerzulk een groote ken-
„ nis en ervarentheid van dat Land en desselfs
„ manier van Oorlogen had bekomen. Dat hy
„ meede niet lang geleeden zeer Ryk uit China was
„ gekomen / en ten eersten zes Fusten bywillig op
„ zyn kosten uitgerust had / en dat menschen van
„ zulk een aanzien die geene waaren daar men het
„ bewint van des Konings Sterktens aan most
„ vertrouwen / om dat zy de middelen hadden om
„ d'onkosten te konnen dragen / inzonderheid in die
„ van Chaul, daar nog zoo veel aan ontbrak/daar
„ de Mooren zoo tegen waaren / en die zoo verre
„ van Goa was / dat men in 't kort geen hulp van
„ daar konde verwagten / en dat Henrique de Me-
„ nezes, schoon een goet Edelman en Cavalier, eg-
„ ter jong en nieuw in Indiën was / en daar-en-
„ boven zoo arm / dat hy de kosten van Kapitein
„ niet en zoude konnen draagen / en dat na den
„ staat daar de Sterkte voor die tyd in was / de
„ zelfve 't eenemaal verdelgd zoude wezen / eer hy
„ het minste nut daar van had konnen genieten.

Daar zig
Don Duarte
over veront-
schuldigd.

Eindelyk om die en andere redenen / waar door

1521.

Vertrek van
Simon d'An-
drade, en zyn
last.

Don Louis
na Ormus
vertrokken.

Don Duarte aanwees dat die verandering / na de geschapentheid van die Sterkte, van nooden was / vertrok Simon d'Andrade na Chaul, met deeze last / dat zoo haast als hy het bezit van de Sterkte aldaar zoude genoomen hebben / hy de Fusten en d'andere Schepen die hy by zig had / in drie Smaldeelen tot het bewaren van die Kust zoude verdeelen / waar van Don Vasco de Lima het een / Francisco de Souza Tavares het tweede / en Martin Correa het derde zoude gebieden / om dat zyn Broeder Don Louis in aller haast na Ormus was vertrokken / om de belegering aldaar te doen opbreken / gelyk wy op zyn plaats zullen zien.

Van daar ging Simon d'Andrade na Dabul, alwaar hy verstond dat twee Galepen van Rumes op de Sibier lagen / de welke van Dio koomende / aldaar by gebal waren aangekoomen. Waar op hy aan den Kapitein van de Stadt liet weten dat hy ze in de handen der onze / als onze Vyanden weezende / zoude stellen. En schoon hy niet veel redenen betuigde dat hy zulks niet en konde doen / doen hy egter verstond dat Simon d'Andrade zig gereed maakite om de zelve met geweld te gaan halen / zoo dagt hem dat het best zoude zyn te gehoozamen / alzo hy bedugt was dat hy niet alleen door die onderneming van Simon d'Andrade, maar ook in het volgende veel schade zoude hebben moogen koomen te lyden / nademaal hy zyn Nabuur in het Kapiteinschap van Chaul quam te worden.

Schatting
van Dabul op
2000 Pardans
gesteld.

Die toege-
staan word.

Dog Simon d'Andrade was met de twee gemelde Galepen nog niet te breiden / maar daar en booven deed hy de Stadt belooben nog twee duizend Pardans aan den Koning van Portugaal te betalen / om wegens het Nabuurschap dat zy met malkander stonden te hebben / gezamenlyk in vriendschap te leven / het welk alle de kooplieden met den Tanadar toestonden.

Gedagten Simon met die Zeege-praal tot Chaul aangekoomen zynde / stelde Martin Alfonso de Mello, aan wien Don Louis de bewaring van die

Ma-

Haven tot aan zyn komst gelaten had / hem de Sterkte in handen / mitsgaders om zig van de dingen te voorzien die hy aldaar tot den in-koop van de Peper die hy tot Pedir zoude innemen; en het voornaamste was dat hy na China, daar hy na toe ging / zoude brengen / van nooden had. En was dit de oorzaak dat hy met Don Louis na Chaul ging / namentlyk om dat aldaar veel van dat goed voor Sumatra was / maar zoo lang als hy daar lag / vernam hy geen Fusten van Aga Manamud, om hem aan te tasten / alzo Melique Az op de komst van Don Louis veel van zyn hoogmoed had laten vallen. Want nademaal hy zig altyd met arglistigheid en looze streken in zyne dingen beholpen had / zoo is't dat zoo haast als Don Louis aldaar quam / hy aanstonts vernam wie hy / en wie zyn Vader / als mede dat hy de Broeder van den nieuwen Gouverneur was / een zeer dapper Held en in den Oorlog tegen de Mooren ervaren / als hebbende langen tyd tot Tanger in Afrika geweest / en groote overwinningen op haar bebochten.

Alle deeze tydingen ontstelden hem zoodanig / dat hy belaste dat men met het uitrusten der Fustren zoude ophouden; en zond daar op een Boode aan Don Duarte met eenige gevangene Portugyzen die hy by zig had / van die geene die uit het Schip van Pero da Silva, gelyk als hier vooren gezegt is / genoomen waren.

Wat Martin Alfonso de Mello aan gaat / zoo haast als hy vertrokken was / begaf hy zig na Goa, en van daar na Couchin by Don Duarte, van waar hy na China vertrok; van welkers Reis wy hier na zullen spreken / mitsgaders van Don Andre Henriques, die Don Duarte mede afzond om bezit van de Sterkte van Pacem op het Eiland Sumatra te nemen. Door deeze twee Kapiteinen had hy nog drie Schepen na Ormus gezonden / de welke Jan Rodrigues de Norognes voor Kapitein van de Sterkte mede namen / als ook Don Louis de Menezes, den welken de Stadt was te hulp ge-

1521.

De Sterkte van Chaul aan Simon d'Andrade overgeleverd.

Verrigting van Martin Alfonso de Mello.

En Don Andre Henriques.

1521.

gaan / begunstigten. Dog wy dienen van de opstand van den Koning van Ormus wel wat nader te spreken; het welk wy / tot des te beter verstand / een weinig van verre zullen ophalen.

Alfonso d'Albuquerque continuëerd de schatting van den Koning van Ormus inte vorderen.

Na dat Alfonso d'Albuquerque in 't Jaar 1508 met geweld van Wapenen het zoo verre gebragt had / dat den Koning Ceisadim van Ormus vyftien duizend Goudde Serafins alle Jaren aan den Koning Don Manuel tot een Schatting moest opbrengen / en het voltrekken van de Sterkte om de reddenen door ons voor deezzen gemeld / agterlatende / na Indiën vertrokken was / waar door het te dugten stond / dat gemelde Schatting eerlang wel mogt verslappen / of mogelyk ook geheel agter blyven / zoo liet hy ze egter gestadig op zyn tyd inborden. Wel is waar dat doen hy Diego Fernandes de Beja tot dien einde derwaarts zond / hy twintig duizend Serafins minder mede bragt als'er verschenen was; en in 't Jaar 1514 / doen Pedro d'Albuquerque ten tyde van het ontdekken van 't Eiland Baharem derwaarts ging / den gemelden Koning vyf-en zestig duizend Serafins schuldig was / en niet meer als tien duizend en betaalde / alzo hy klaagde dat zyn Koninkryk zoo weinig opbragt, dat het hem onnoogelyk was zulk een sware schatting te betalen, zoo dat den Onder-Koning Don Francisco d'Almeida daar door bewoogen / hem vyf duizend Serafins quid schold / en Duarte de Lemos mede diergelyk een zomme / doen hy Kapitein van de Kust van Arabien wezende / na Ormus ging. Dog alzo Alfonso d'Albuquerque daar tegen wel wist dat d'inkomsten van dat Koninkryk zeer groot waren / maar dat het grootste gedeelte der zelve door de Landvoogden aan den Koning onthouden wierd / zoo is 't dat hy in 't Jaar 1500 / doen hy dat Koninkryk wederom in 't bezit nam / het onderzoek waar van wy gesproken hebben / liet doen / om op het naudoste te weten hoe veel het gemelde Koninkryk opbragt / en de kosten die het zelve dragen moest / om den Koning daar door alle uitblugten te beneemen. Ook wyl hy

Betaling van tien duizend Serafins.

En quitschelding van vyf duizend Serafins in 't Jaar.

En nog vyf duizend.

Onderzoek over d'Inkomsten van dat Koninkryk gedaan.

hy hem dat Koninkryk / het welk hy als Algemeen Opperhoofd van den Koning van Portugaal met de Wapens gewonnen had / weder ter hand hadde gesteld / zoo paste het ook wel dat hy een gedeelte van die dingen wat nauwer onderzocht / niet tegenstaande het in die tyd om dat Koninkryk te bevredigen / van nooden was het zelve aan den eigensten Koning die men het afgenoomen had / weder te geven / om het in den naam van den Koning van Portugaal als zyn Onderwoepeling op de wyze als wy hier vooren gemeld hebben / te regeeren.

Naderhand in alle den tyd van Lopo Soares, in wiens plaats Alfonso d'Albuquerque als Opperhoofd van Indiën quam / niet tegenstaande de schatting die den Koning van Ormus betaalde / wezen de vyftien duizend Serafins, zoo weinig was dat hy het zelve gemakkelek konde doen / zoo had men egter altyd de grootste moeite van de Weereld om de betalinge te krygen; want den Koning klaagde geduurig dat het Koninkryk zoo weinig opbragt / om dat de Mooren / zoo van de Kust van Indiën als Cambaya, mitsgaders die van de kant van Arabien, de Stadt Ormus om onzent wille zoo veel als van te vooren niet en bezogten: en dat uit vreeze van onze Blooten / waar door men zeer veel van de uit-en ingaande regten der goederen / het welk de grootste inkomst van 't Koninkryk was / moest missen.

Gedurige klagten des Konings van Ormus over onvermoo-gen van betaling.

Daar-en booven was het zelve Koninkryk zoo gehaat by alle de Nabuuren zederd dat wy ons meester daar van gemaakt hadden / dat het veel aanstoot te water en te land moest lyden / inboegen men gestadig veel volk op de been moest hebben / waar van men een gedeelte tegen de Nautiques te water / en het ander te land na Persien tegen de Califas die de plaatzen van 't vaste Land die het Koninkryk aldaar had / moest zenden / om de zelve te beschermen.

Koninkryk van Ormus zederd het innemen der Portugyzen hatelyk geworden.

Dog zederd dat wy ons meester van die Stadt gemaakt hadden / quamen der nog andere onlusten

1521.

Nog grooter onlusten.

Wil de Portugyzen nog andere zaken op den hals leggen.

Last aan Antonio de Saldagna daar over.

En aan Lopo Soares.

ten op / die ons vry wat spel maakten / namentlyk van de Landvoogd van Baharem, den welken de schatting die hy aan den Koning van Ormus verschuldigd was / weigerde te betalen / gelyk ook den Guazil van het Stedeken Calayate, daar den Koning veel van trok / zonder dat onze Blooten de minste schuld daar toe hadden / alzo het gemelde Koninkryk ons toequam.

Eindelyk regte hy al veel meer diergelyke zaken aan / die hy ons op den hals wilde leggen / en zig zelve alzo van zyne schulden ontlasten / daar nogtans geen andere dingen als de diefstal van zyne Bediende en Amptenaars daar oorzaak van was. En alzo den Koning Don Manuel daar van verwittigd was / zoo is 't dat doen Antonio de Saldagna in 't Jaar vyftien honderd zeventien / gelyk wy gezeyd hebben / met een groote Bloot na de Kust van Cambaya, en van daar na de Kaap Guardafu van hier vertrok / hy last kreeg om na Ormus te gaan / en de Amptenaars aldaar af en aan te zetten / op dat alles na behooren zoude gaan. Hier op liet den Koning aan Lopo Soares weeten dat hy zeventien Schepen / van zyn Bloot met duizend man aan gedagten Saldagna zoude byzetten / om de Waart van de Roode Zee en van de geheele Arabische Kust aan de Mooyen te beneemen / en te maaken dat die van Indiën niet anders als met een Dyrgelei van ons / die zy Kartas noemen / zouden mogen vaaren / om van en na onze Sterktens tot aan Ormus toe / uit oorzaak van de inkomsten die'er opgebragt moesten werden / zonder gebaar te zellen.

Ook had hy last om alle de Dienaars en Beamp- tens die tegen den Koning van Ormus opgestaan waaren / weder onder zyn gehoorzaamheid te brengen. Dog geen van deze zaken had voortgang / vermits de reis van Lopo Soares na het Naauw van de Roode Zee. Want hy in het koomen uit het gemelde Naauw in de Winter tot Ormus aangekoomen zynde / stelde order op eenige dingen raakende de Inkomsten van dat Koninkryk / het welk

egter niet al te wel wilde lukken / weshalven doen hy de Bloot aan den meergemelden Saldagna, om na de mont van het Naauw te gaan overleverde / als wanneer hy (gelyk wy vooz dezen verhaald hebben) de Stadt Barbora innam en verdelgde/hy hem aanbeval dat als hy van daar te rug tot Ormus zoude koomen overwinteren / hy den last van den Koning / aangaande het zetten der Beampten uit het Tolhuis niet en zoude opvolgen / tot dat hy den Koning daar over geschreeven had / alzo het zeer nadeelig vooz zyn dienst was diergelyke veranderingen op die tyd in te voeren.

Dog niet tegenstaande Antonio de Saldagna op die tyd als hy tot Ormus aanquam / volgens zoodanig verbod geen verandering aldaar en maakte / zoo is 't egter dat den Koning van Ormus weetende dat hy daar toe gevolmagtigd was / met weinig moeite toestond hem nog tien duizend Serafins in 't Jaar meer als hy plag te geeven / af te leggen. Tot vergeldinge waar van / Antonio de Saldagna te weege bragt dat den Koning van Baharem aan die van Ormus het geen hy hem schuldig was aanstonds betaalde / en daar-en boven nog tot een straf van zyn wederspannigheid / twee duizend Serafins meer in 't Jaar / en aan den Koning Don Manuel duizend / zonder eenig tegenzeggen most opleggen.

Alle deze dingen waaren al voorgeballeen eer Diego Lopez de Sequeira vooz Opperhoofd na Indiën ging / beneffens nog eenige andere / waar van den Koning Don Manuel dooz de Hoofdmannen en Bevelhebbers de welke tot Ormus geweest hadden / berigt was / hem wys maakende ; Dat het zyn dienst geweldig betrof eenige Beamptens na het Tolhuis te zenden, de welke rekenschap van de inkomsten van dat Koninkryk zouden houden, alzo de Beamptens van dien Koning hem van alle kanten bestalen, en dat hy het minste daar van kreeg, alzo hy weinig agt op de zaaken van zyn Koninkryk sloeg.

Eindeflyk met zulke en diergelyke aanradingen meer /

1521.

Edelmoe-
digheid van
den Koning
van Ormus.

En vergel-
ding van dien.

Straf des
Konings van
Baharem.

Ingevingen
der Ampte-
naars aan den
Koning Don
Manuel aan-
gaande het
opnemen der
inkomsten te
Ormus.

1521.

Laft hier
op aan Diego
Lopez de Se-
queira na Indi-
en gaande.

Sporrelin-
gen hier over.

Brief des
Konings van
Portugaal aan
die van Or-
mus over het
betaalen der
Schattingen.

Ootmoe-
dig bescheit
van deezen
daar op.

meer/ van menschen de welke plas-danken hy de
Koningen zoeken te verdienen/ zoo was 't dat doen
Diego Lopez de Sequeira voór Opperhoofd na In-
diën ging/ den Koning hem beval tot Ormus eens
aan te loopen/ en dat hy aldaar doen zoude het
geen hy aan Antonio de Saldagna belast had. En
alzo in den tyd dat hy Diego Lopez uit het Nauw
van de Roode Zee van Mecha vertrok/ doen hy
tot Ormus ging overwinteren/ als een oog-getui-
ge oordeelde dat het voordeeliger voór den Koning
Don Manuel zoude zyn dat hy de zaaken der in-
komsten van dat Koninkryk haar gang liet gaan/
en dat het beter was dat hy die voór de Mooren/
als voór ons/ liet ontfangen/ zoo wilde hy egter
de wyze die de Mooren daar in gebruikten/ niet
na volgen. En nogtans/ alzo hy Brieven van
den Koning Don Manuel in Indiën vond/ waar
hy hem op het naauwste aanbevolen wierd dat hy
zulks in 't werk zoude stellen/ zoo het zelve nog te
doen stond/ zoo wilde hy egter het zelve tot zyn
laste niet neemen/ schoon hy wel anders geboelde;
dog de laatste reis dat hy tot Ormus overwinterde/
de hy het geen den Koning hem aanbevolen had/
gelyk wy voór deezen gezeld hebben/ het welk hy
in deezer boegen uitboerde.

Naamentlyk/ hy gaf eerst aan den Koning van
Ormus over/ een Brief van den Koning Don Ma-
nuel, de welke in 't kort inhield: „Dat hy van de
„groote diefstallen zynner Beamptens in het doen
„van rekenschap van de inkomsten van 't Konink-
„ryk/ en inzonderheid in het Tolhuis dier Stadt/
„in 't breede berigt was/ gelyk Diego Lopez, zyn
„Steedhouder hem zoude zeggen. Den Koning
„zynde daar van ten tyde van Antonio de Saldag-
„na al onderrigt geweest/ zoo dagt hem dat zoo
„hy zig na de wil van onzen Koning niet en schikt-
„te/ men hem wel ligt uit zyn Koninkryk zoude
„konnen zetten/ inboegen hy tot antwoord gaf/
„Dat hy een Onderworpeling van den Koning van
„Portugaal was, en dat het Koninkryk Ormus hem
„toequam, zoo dat hy het geen zyn Majesteit hem
„ge-

„gebood, zoude gehoorzaamen; dog alzoó dit een
 „nieuwigheit was / en dat hy zyne Mooren / en
 „inzonderheid aan zyne Amptenaars die het be-
 „stier van deeze zaaken hadden / eenige ergernis
 „zoude konnen veroorzaaken / zoó bad hy Diego
 „Lopez, dat hy twee of drie dagen gedult zoude
 „hebben, en dat hy haar ondertusschen met de
 „minnelykste woorden zoude tragten te beweegen
 „op dat den Koning van *Portugaal* zoó veel te be-
 „ter zonder eenige ontroerenis mogt werden ge-
 „diend.

Verzoekt
tyd van be-
raad.

Deeze twee dagen voorby zynde / geduurende
 de welke den Koning met de zyne gesproken had/
 zoó is 't egter zulks dat niet tegenstaande zy niet
 malkander over een gekomen waaren liever het le-
 ven te verliezen als de handen zoodanig gebonden
 te hebben / hy / om dat zyne zaaken het zelve al-
 dus doen ter tyd meedebragten / Diego Lopez een
 antwoord liet toekomen / waar meede hy eenige
 slaauwe ontschuldigingen op het geen den Koning
 Don Manuel beval / voor den dag bragt / die Die-
 go Lopez aanstonds wederleide / waar meede de
 zaak in 't kort een einde nam.

Hier op wierden dan de volgende Amptenaars in
 't Tolhuis gezet / namentlyk Manuel Velho, als
 Regter en Opziender van d'inkomsten; Rui Varel-
 la, Schatmeester, en Nuno de Castro; Vicente
 Dias; Miquel do Valle; Rui Gonzalves, en Die-
 go Vaz, Schryvers of Assistenten.

Ampte-
naars hier op
in 't Tolhuis
gezet.

Beneffens deeze vier Schryvers waaren vier
 Mooren, de welke haare Boeken byzonder hielen/
 die niet d'onze over een quamen. En over de Moo-
 ren was een zoort van Factor, genaamd Coge
 Hamed, grooten Opziender van 't gemelde Tolhuis,
 En alzoó in die handeling die Diego Lopez met
 den Koning en zyne Amptenaaren aangaande dee-
 ze zaak hiel / zy gestadig riepen Dat zy de meerge-
 melde Schattingen niet en konden betaalen, om
 dat den Koning van *Cambaya* in Oorlog met ons,
 en den Koning *Mocrim* van *Baharem* tegen *Ormuz*
 opgestaan was, zonder zyne schulden te willen be-

En zulks
nevens de
Moorze
Amptenaars.

1521.

Correa na
Baharem op
de klagten
van onvermo-
gentheid van
betaalinge ge-
zonden.

En Oproer
te Ormus hier
over ontfiaan.

Dog vein-
zen zoo lang
als Diego Lo-
pez by der
hand is.

De jonge
Koning van
weinig om-
zien.

Raad van
zyn blinde
Vader aan
hem.

Maar laat
zig door an-
dere mislei-
den.

taalen, zoo is 't dat Diego Lopez om haar vol-
doening te geeven / besloot Antonio Correa na Ba-
hareem te zenden / alwaar hy deede het geen wy
voor deezzen verhaald hebben.

Zoo haast als eindelyk des Konings Ampte-
naaren haar door de onze ingeteugeld bonden / en
zy haare rooverpen gelyk te vooren niet langer in 't
werk konden stellen / als ook den Koning het be-
talen der regten van de goederen die uit Indiën qua-
men / aan de voornaamste Verzoonen / gelyk hy
te vooren deede / ophield quit te schelden / het welk
een uitnemend groote Geld bedroeg / behalven dan
nog andere gunsten die hy aan dees-en geene be-
wees / als zynde een al te zagtzinnig man / en die
weinig op zyn dingen agt nam / zoo verlooren zy
alle gedult / en groeide de lust gestadig aan om te-
gen ons op te staan. Dog zoo lang als Diego
Lopez tot Ormus was / kropten zy die smert / die
haar meer als den Koning zelf drukte / stil swy-
gens op.

Want deezzen Koning / genaamd Ternuxo was
een jonk Heer / goedaardig / van weinig omzigt /
en die zig door allerhande raad liet verboeren / en
zoo lang als zyn Vader leefde / die de Mooren de
oogen uitgebrand hadden / was hy ons altyd zeer
onderdanig. Want deezzen ried hem altyd als een
zeer schrandere man / dat hy op de Mooren geen
betrouwen zoude stellen / maar in tegendeel dat hy
zig zoude onderwerpen aan al het geen den Ko-
ning Don Manuel hem zoude gebieden / want zoo
lang als hy zulks deede / zoude hy Koning zyn /
of dat hy anders zyn leeven en Koninkryk in 't
kort zoude quyt wezen. Dog zoo haast als hy
deezzen raad van zyn Vader quam te missen / en die
van eenen Xequé, zyn Schoonvader / mitsgaders
van eenen Mir Hamed Morado, (een wrebelig
Mensch / en daar den Koning zoo veel van hiel /
dat hy metter tyd eenen ander Raze Hamed zoude
geworden zyn / den welken Alfonso d'Albuquer-
que, gelyk wy hier vooren gezeld hebben / om 't
leeven liet brengen) begon te volgen / zoo sprak hy

hy niet anders als dooz haar mond.

1521.

En niet tegenstaande Diego Lopez, terwyl hy tot Ormus was/dooz eenige Verzoonen berigt wierd dat'er onder eenige voornaame Mooren zulk een mompeling van opstant omging / waar van de voornaamste ontdekker was eenen Raex Delami-

Diego Lopez van de mompeling verwittigd.

xar, Broeder van Raex Xarafo, Guazil van den Koning / den welken/gelyk wy hier vooren gezegt hebben / van de reis met Antonio Correa tot Baharem weedergekommen zynde / aldaar gebleeven/en in oneenigheid met die twee Gunstelingen des Konings geraakt was / zoo dagt aan hem Diego Lopez dat al dit gemoz maar een listige streek van hem Xarafo was / om alleen in de Regeeringe van het Ryk te blyven / als zynde een voorzigtig en schrander Mensch om alle handelingen wel te bestieren / en altyd buiten alle quaad vermoeden.

Oordeeld dat het een streek van Xarafo is om in de Regeering te blyven.

Daar-en-boven om Diego Lopez dooz den raad van deeze twee Gunstelingen nog zoo veel te beeter om den tuin te leiden / zoo verzogt den Koning op hem / doen hy op zyn vertrek stond / dat hy hem een Schip aldaar zoude laten / alzooy hy van meening was eenige Juweelen en kostelyke Geschenken / beneffens een Gezant over die nieuwe invoering in het Tolhuis aan den Koning Don Manuel te zenden / alzooy hem dagt dat zulks hem dooz luiden die zig de Kooop-handel niet wel en verstonden / ingegeven was / en dat het zelve geen lange duur konde hebben.

Verzoek van den Koning aan Diego Lopez.

Wat hem van de nieuwe invoering in 't Tolhuis dunkt.

Dit verzoek wierd aan den Koning dooz Diego Lopez toegestaan / tot welken einde hy Pero da Silva met het Schip / waar in hy dooz de Fusten van Melique Az om halss quam / terwyl hy Diego Lopez, gelyk wy vooz deezen verhaald hebben / in de Haven van Chaul lag / aldaar liet. Ook zeiden eenige van d'onze de welke van de zaaken van den Koning Torunxa van Ormus wisten/dat dit verzoek van het Schip het welk hy aan Diego Lopez gedaan had / waarlyk tot geen ander einde strekte als gezeid is / en dat hy daarom eenige van de voornaamste van zyn Hof als Gezanten

Gevoelen der Portugyzen aangaande die veranderingen des Konings verzoek.

1521.

daar toe verkoozen had/ende dat om aan den Koning te vertoonen dat het invoeren van die nieuwigheid in het Tolhuis, hem meer nadeel als voordeel zoude aanbrengen: als meede om hem eenige verdrukkingen en mishandelingen die hem van eenige Kapiteinen die aldaar waaren/wierden aangedaan/ voor te houden/ beneffens nog verscheide andere dingen die hy niet en dierfde zeggen.

Garcia Coutinho raat hem het zenden der Geschenken, een Jaar uit te stellen.

En wat aanging het zenden van Geschenken/ dat Don Garcia Coutinho/den welken doen ter tyd voor Kapitein binnen Ormus lag/ hem het zelve voor die tyd afgeraaden had/ zeggende dat hy het zelve het Jaar daar aan volgende/ als hy syn tyd van Hoofdman van de Sterkte zoude hebben geëindigd/ konde doen/ als wanneer hy de Gezanten met een zoude meede neemen.

Besluit tot een algemeene opstand genomen.

Eindelyk deeze en andere zaaken die wy zullen verswippen/ om de eer en de naam van een braaf Volk niet te besmetten/ most den Koning verdraagen/ waar over hy en de synen zulk een verbolgentheid in haare gemoederen opbatteden/ dat zy beslooten dat swaare jok dat haar zoo benauid in allen deelen viel/ gezaamentlyk af te werpen En dat des te meer/ dat d'onze haar haare Dienaars en Bloedverwanten ontnamen/ om tot haaren dienst te gebruiken/ja zelf veel daar van tot Christenen tegen haar dank maakten.

Nautiques wat voor een Volk.

Diego Lopez hier op vertrokken synde/ vielen der nog eenige andere zaken voor/ waar door de Mooren haar voornemen/ namentlyk tegen ons op te staan/ eenigen tyd verbroegden. Waar van de voornaamste was/ dat Diego Lopez zoo veel Schepen tot het bewaren van de Sterkte niet gelaten had als den Koning Don Manuel hem aanbeboolen had; mitsgaders tot het beschermen van de Kust van Arabien, en den ingang van het Nauw van Ormus, daar de Nautiques veel quaat deden; een volk dat langs de Zee-kant van Quermam en Macram, tusschen de Bloed Indus en de mond van het Nauw van Ormus, haar woon-plaats houdt.

Dit

Dit Volk / schoon haar eigentlike naam Baloches is / zoo is 't egter dat zy die van Nautagues door haar manier van rooven gekreegen hebben : wan Nautague in haar Taal / is in de onze een Zee-Rover of een Zee-schuimer te zeggen. De gewoonte van deeze Nautagues is met haare kleine en ligte Vaartuigen uit haare Havens te loopen / en het eerste Schip dat zy ontmoeten / zoo het niet wel van Geschut en weerbaar volk voorzien is / aanstonds aan te tasten en te neemen ; zoo dat de Koningen van Ormus om haare regten van het inkoomen en uitgaan der Goederen te veiligen / genootzaakt waaren een Vloot tot bescherming der koop-vaardy-schepen ten tyde van het Mouzon altyd in Zee te houden. Welke Vloot Diego Lopez zoo tot dien einde / als tot het bewaaren der Sterkte , aldaar niet en liet. Want nademaal hy van daar vertrok in meening om een Sterkte tot Dio of Chaul op te regten / gelyk hy deede / zoo had hy het Volk en de Schepen die hy by zig had / ten hoogsten van nooden / zoo dat hem dacht dat die vier Schepen die hy daar liet / namentlyk een rond Schip / een Galjoot , een Fult en een Karaveel , meer als genoeg daar toe waaren / waar van Manuel de Souza Tavares Opper-hoofd was / zyn de d'andere Kapiteinen / Francisco de Souza de Alcugna o Bravo ; Fernando Alvares Cemache en Jan de Meira.

Daar hy / namentlyk tot het bevoederen van dien aanslag der Moorden / tot het afwerpen van dat juk / quam nog een valze tyd ding die zy uitstroiden / te weten dat de Nautagues , daar wy zoo eeven van gesproken hebben / op de Kust van Arabien gekoomen waaren / en groote schade in de plaatsen die den Koning van Ormus aldaar had / gedaan hadden / waar tegen wel ten eersten dien de voorzien te werden. Waar op dan de Koning aan Garcia Coutinho , Hoofdsman van de Sterkte / verzocht dat hy Manuel de Souza met de Schepen die hy aldaar had / tot onderstand derwaarts wilde zenden. Manuel de Souza dit hoorende / en

1521.

Hoe die naam gekreegen hebben.
Haar manier van rooven.

Een Vloot tegen haar uitgerust.

Valze tyd ding om de voorgenomen opstant te bevorderen uitgestrooid.

Verzoek des Konings op Garcia Coutinho.

1521.

Vertrek
van Manuel
de Souza om
de Nautiques
te dempen.

weetende dat dit zyn plicht was / vertrok met den aldereersten / na bekoomen verlof van Don Garcia, alleen met het Schip dat hy voerde / en een Galjoet daar Kapitein op was Fernando Alvares Cernache. De twee andere Schepen bleefven tot dienst van de Sterkte, het welk de Mooren niet zeer en behaagde / alzoó zy geerne gezien hadden dat de onze van alles ontbloot hadden geweest.

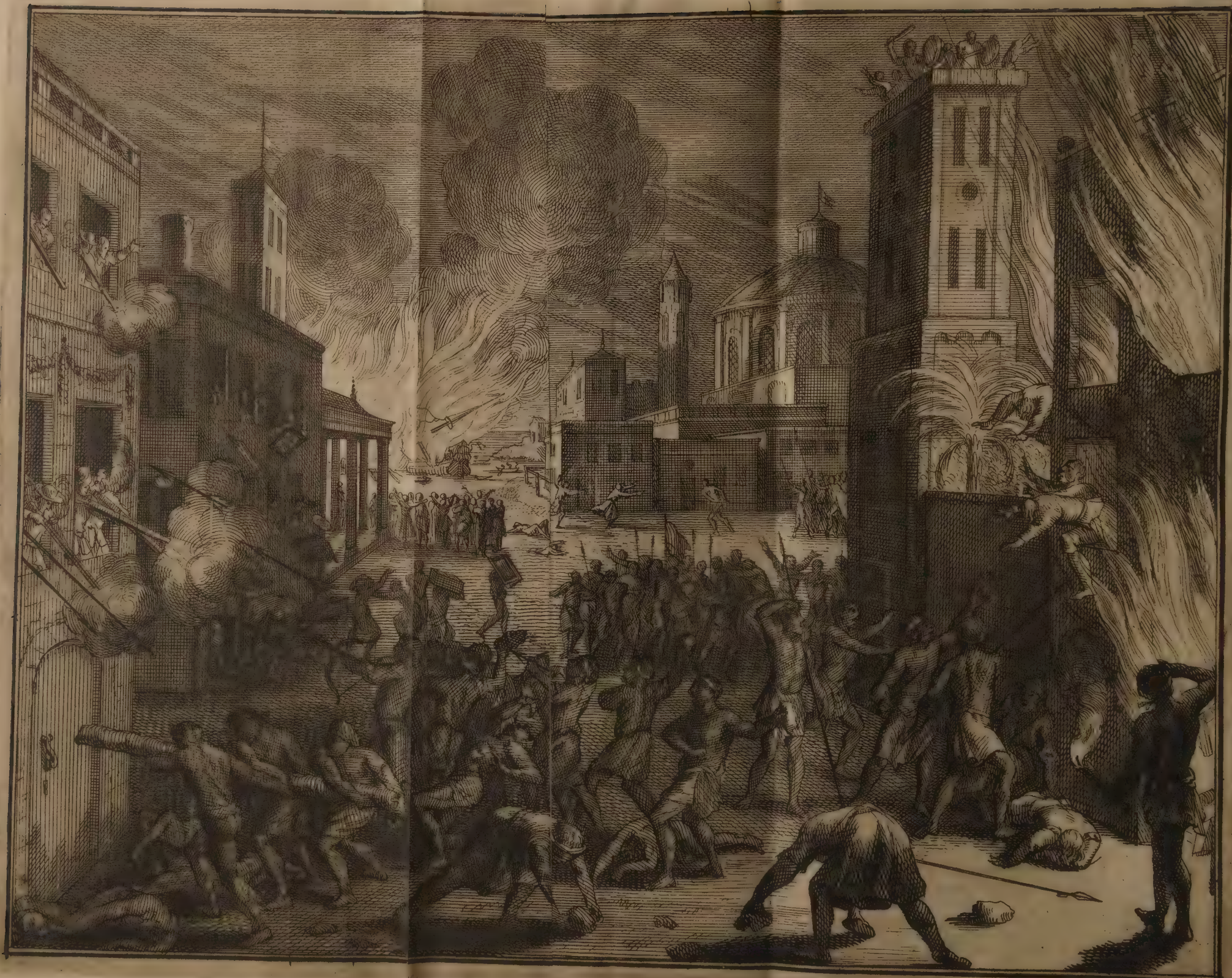
In die tyd / wyl onze Sterkte zoo groot niet en was als de zelve nu is / konde het volk daar niet al te gemakkeelyk in leggen / zoo dat veel van de onze met de Mooren in de Stadt woonden / en dat zoo dicht by de Sterkte als immers moogelyk was : inzonderheid Ignacius de Bulhones, den welken Factoor was / en de Bediendens van 't Comptoor ; mitsgaders Manuel Velho, met de Beampsteng van 't Tol-huis ; den Ouvidor, en andere Perzoonen / de welke wel wat ruime huisvesting tot het waarnemen haarer Ampten van nooden hadden. Wat het Comptoor aangaat / dat hadden zy al willens daar buiten gemaakt / uit oorzaak van het groot getal der Mooren / de welke om haren handel te drijven / zig aldaar lieten binden ; want zoo zy eens onder die schyn in groot getal daar binnen gekoomen waren / hadden ze gemakkeelyk d'eén of d'ander schelmery of verraad konnen aanregten.

De Opstant
angevangen.

Eindelyk de gelegenheid tot het uitboeren van haaren aanslag met het afwezen van Manuel de Souza gekregen hebbende / zoo is 't dat den Xabandar, die de Zee-zaken aanbevolen zy / en aan wien den Koning dit eerste werk toevertrouwd had / zig op een Zondag nacht / na den dertigsten dag der Maand November des Jaars 1521 / in 't diepste van den slaap / met agt ligte Schepen na de plaats begaf daar onze Karabel en Galep lagen / alwaar hy zyne Schepen in twee verdeeld hebbende / de zelve aanstonts op het lpf viel / terwyl dat'er geen ander volk als eenige Matroozen in waren. En alzoó in de Galep nog minder was als in 't Karabel / zoo wierd ze aanstonts met ver-

lieg

lies van een van d'onze ingenoomen; en d'andere ontquament met swimmen in de Sterkte, zynde byna alle met Bylen geschooten.

De Galep door d'onze verlaten zynde / staken de Mooren den brand daar in; en alzoó zulks op iets geschiede dat van Palm-bladen gemaakt was / het welk een heel klare vlam geeft / zoó wierd de zelve ten eersten van een hoogen Tooren gezien / daar men een Schildwagt op gezet had. Deezen dat ziende / en wetende dat dit het teeken van het begin van den aanslag was / begon aanstonts alarm op een koper Bekken te slaan / het welk ten eersten door de geheele Stadt nagevolgd wierd / gelyk de Jongens in Spanjen op zekeren tyd van 't Jaar gewoon zyn te doen. Daar-en-booven begon de gemelde Schildwagt / die men daar Alcoran noemd / met een zeer luide stem te schreeuwen: Sla dood, sla dood, en dat tot verscheide reizen zonder eenigzins op te houden / het welk zulk een ontroerenis binnen de Stadt veroorzaakte / dat alles aldaar in rep-en roer was. De geene die de Galep in de brand gesteecken hadden / dit geraas hoorzende / en meenende dat een ieder daar door van de meening tot opstand genoegzaam onderregt was / liepen aanstonts daar uit / om de huizen van de onze te plonderen: dog nademaal / gelyk wy gezegt hebben / deeze vlam niet anders als van Palm bladen was / zoó is't dat zekere Jongen die zig / de Mooren met groot geweld hoorzende inkoomen / tot ons groot geluk in de Galep verschuuld had / de vlam met weinig moeite uit kreeg.

Wat het Schip aangaat dat door de vier andere Wyandelpke Vaartuigen aangetast wierd / dat weerde zig ongemeen dapper / alzoó daar meer volk als in de Galep op was / zoó dat de Mooren genoodzaakt wierden af te wipken; waar op zy om de onze wat te misleiden en weder tot stilstand te brengen / tegen haar zeiden dat ze van 't vaste Land quamen / en dat zy haar water gebragt hadden; dog nademaal zy het zelve niet en

1521.

Twee Schepen voor de Sterkte ingenomen.

En een daar van in de brand gesteecken.

Alarm van een Tooren en door de heele Stadt geslagen.

Yffelyk geroep van dood slaan.

En Plonderen der huizen.

Brand van 't Schip door een jongen geleest.

De Mooren uit het ander Schip gedreeven.

Haar vals voorgeeven daar op.

1521.

hadden willen hebben / zy het daarom agter gelaten hadden / en keerden daar op weder na de Stadt / alwaar alles in de uitterste onsteltenis was.

Den aan-
slag ontdekt.

Van zeven of agt man die in 't gemelde Schip van d'onze waren / bleef 'er een dood / en d'andere wierden gequettst / het welk het verraad genoegzaam aan den dag bragt / en wel deed oordeelen dat dat boozwendzel van water / maar een beuzelagtig boozgeven was; want wyl zy het zelve dikwils van haar ontfangen hadden / zoo was dat op die wyze van quetzen en dooden niet geschied / inboegen zy het geschreeuw in de Stadt en de verdere algemeene Opstand van alle kanten hoorende / naderhand wat beter op haar hoede waren.

Wat de
Mooren na
den aanvang
van d'opstant
doen.

De Mooren ondertusschen deczen aanvang van haar booznemen hebbende gemaakt / en het teeken daar van opentlyk uit / te water en te land gegeven hebbende / begonzen by troeppen te vergaderen / en d'eene door deeze / en d'andere door geene weg / begaven zy zig na zekere groote huizen daar de onze haar verblyfsplaats in hielden / by haar genaamd Madrassal , mitsgaders na een van onze Gast-huizen , en het Comptoor , de welke op een ander plaats waren. Deele van haar gingen de Doozt van de Sterkte bezetten / op dat d'onze als ze weder by malkander mogten koomen / en de handen van de geene die na haar zогten / ontsnaptен / zy in de haare zouden verballen.

Groote
ontroerenis
aan beide zyden.

Portugyzen in groote
benaautheid.

Eenige
ontkoomen
de woede der
Mooren.

En waarlyk d'ontroerenis was zoo groot en zoo algemeen / zoo van de onze om haare levens te weerden / als van de Mooren om de onze aan te vallen / dat ze malkander niet en konden hooren / en dat 'er in die tyd niet zekkerders als Staal en Vuur was. Want al zoo de onze haar in haare huizen verweerden / zoo deden de Mooren haar door het vuur daar uit koomen / en uit de Vensteren springen : en zoo ze by gebal het daar door ontquamen / en zig in de Sterkte wilden bergen / wierden ze of gedood of gequettst. Dog de meeste die het ontblugteden / waren die geene de welke sterk van volk waaren / gelyk den Hoopman Ignacio de Bulhones

hones met zyne Amptenaars / en Manuel Velho met de zyne / beneffens nog eenige andere Edele die hem in zyn verweering bystonden / waar van dat'er veele gequetst wierden / eer ze in weerwil van de Mooren binnen de Sterkte konden komen.

Eindelyk deeze opstant koste meer als honderd en twintig Portugyzen, behalven de Christen Slaven en Slabinnen die haar dienden: en buiten het verlies der Goederen / waar van wy nu niet en willen spreken / alzo een ieder meer om het bergen van zyn leeven als daar om verlegen was. Dog dit alles geschiede binnen de Stadt alleen niet / want daar bleeven der maar twintig dood / en ontrent veertig gebangen. Want in d'andere plaatsen hoozende onder 't Koninkryk van Ormus, namentlyk Mascate, Curiate, Soaren Baharem, daar wy onze Comptoiren met onze Amptenaars mede hielen / behalven nog verscheide andere de welke meede haare leveng aldaar bergden / gelyk wy aanstonds zullen zien / wierden d'onze meede aangevallen / om dat den Koning / den welken zyn opstant beslooten had / aan alle de Regeerders van die plaatsen geschreeven had / Dat zy geen Portugys het leeven zouden vergunnen: waar by hy haar nog den tyd bepaald had / Op dat men zulx van d'eene plaats tot d'ander niet en zoude komen te weeten.

Onder de geene die van dit verraad der Mooren het meeste quamen te lyden / en die men niet regt een Martelaar van 't Geloof mag noemen / was Rui Boto, die Antonio Correa voor Schynber in 't Comptoir van Baharem gelaaten had: aan wien / om dat hy het Moors Geloof niet en wilde aanneemen / zy zulke wreedheden en pynen aandeeden / dat geen Mensch de zelve levendig zoude hebben konnen verdraagen / zoo Godt hem de sterkte daar toe / met het vuur van 't Geloof dat hem innerlyk bezielde / niet en hadde gegeven: ende dat met zulke een stantvastigheid / dat volgens het geene men zoo lang als hy in de gemelde pynen

1521.

Verlies der Portugyzen.

Wreede last des Konings van Ormus.

Rui Boto Martelaar van 't Geloof.

1521.

nen leefde / en nog naderhand in de teekenen en byzonderheden van zyn dood konde zien / men hem met regt wel onder de Martelaaren van het Geloof des Heeren Jezu Christi mag rekenen.

Onderzoek
na de onze die
het ontko-
men mogten
zyn.

Ma dat dat gedeelte van de nagt in voegen als wy tot hier toe gemeld hebben / en in zoodanige ontfelstenis en gebaar des doods als de geene daar de onze haar in zagen / door gegaan was / zoo is 't dat den Kapitein Don Garcia met het kriecken van den dag vyf en twintig man uitzond / om te zien of hy nog eenige van de onze die haar verblyfplaats / gelyk wy gezegt hebben / in de Madrassal en in het Galt-huis in groot getal hielen / en de welke haar uit oorzaak van de groote rook die'er in die huizen was / niet en hadden kunnen redden / te regt zoude kunnen helpen. Ook zond hy eenig Volk met Francisco de Mello en Jan de Meira, om onze Schepen die nog geen schade geleden hadden / voor den dag te haalen / en voor de Sterkte te brengen / om zig met der zelve Geschut te beschermen / eer dat de Mooren wederquamen om haar op nieuw aan te tasten / en zig meester daar van gemaakt hebbende / eenige Schepen de welke in de Haven lagen / in de brand steecken.

Dappere
tegenstand
der Portu-
ezen.

Waar in deze de Mello en Meira meer brugt deden als d'andere die in de Madrassal geweest hadden. Want deze om eenige te redden de welke nog in 't leven waaren / bogten zoo dapperlyk / dat'er van wederzyden veel doode ende gequetste waaren; behalven den Ouvidor en andere die van de rook verstikt en van het vuur verbrand wierden / het welk in de huizen was daar de onze haare levens in de voorgaande nagt gebergd hadden. En de voornaamste Perzoonen de welke die geene die het gelukkig ontquamen / uit het gebaar quamen te redden / waaren Manuel Velho; Rui Varella; Manuel do Valle; Diego Vaz; Diego Forjaon; Gonzalo Vieira; Vicent Dias en Nugno de Castro, waar van de meeste Bevelhebbers van den Koning waaren.

Ma dat dit door haar verrigt was / en dat d'an-
de-

Derde de Schepen de welke tegen-ober de Sterkte laggen / in zekerheid gebragt hadden / wyl het Schip van Manuel Velho, het welk met Tamaras geladen was / en na Indiën stond te vertrekken / nog moest worden gered / zoo ging den zelven Manuel Velho aanstonts te water en te land / en bergde het zelve eindelyk met groot gebaar en ten kosten van veel bloed / inzonderheid van dat van Gonfalo Vieira, den welken zig als een dapper man als hy was / by die gelegentheid wel wist te quiten. Deeze lading van Tamaras tot s' levens onderhoud / en van hout tot het herstellen der Sterkte, was hem zeer nut / en diende ook naderhand in de belegering die ze moesten uitstaan.

Zoo haast als deeze Schepen in zekerheid gebragt waren / zond Don Garcia den tweeden dag na dat hy raad daar ober gehouden had / Jan de Meira met zyn Karabeel na Don Duarte de Menezes, Opperhoofd van Indiën, met de tyding van deeze Opstand / en van den staat daar alles zig doen ter tyd in bevond. Ook beval hy hem langs de Kust van Mascate, Curiate en Calayate, te zeilen / tot dat hy by Manuel de Souza quam / den welken / gelyk wy gezeid hebben / derwaarts was gegaan / en met hem te overleggen hoe men de onze die zig in alle die plaatsen bevonden / best zoude waarschowwen dat ze in geen gebaar mogten koomen / indien den Koning van Ormus aldaar eenige beveelen tot haar nadeel quam te zenden / gelyk hy dan ook aan de Gegeerders dier plaatsen in der daad deede.

In die tyd besloot Tristan Vaz da Veiga / die Diego Lopez de Sequeira tot Calayate gelaten had / om eenige dingen van des Konings dienst te verrigten / ober het zelve werk na Mascate te gaan / daar hy Manuel de Souza vond. Waar op hy aan land gekomen zynde / en een vriend van den Xequé die daar binnen gebood / wezende / waarschoude dezen hem dat hy zyn lyf zoude bergen / alzo hy wist dat den Koning van Ormus belast had dat men alle de Portugyzen die daar binnen

Verwitting van de opstant aan Don Duarte de Menezes.

En aan andere.

Tristan da Veiga na Mascate.

die door den Xequé gewaarschoud word voor zyn leven.

1521.

Veiga by
Manuel de
Souza gekoo-
men.

En van daar
in Indiën by
den Gouver-
neur met de
gemelde ty-
ding.

waaren / om 't leven zoude brengen / hem met eenen
den de opstant van dien Koning bekend maakende.
Van daar begaf hy zig aanstonds / dog niet zon-
der gebaar / na het Schip van Manuel de Souza
aan wie hy meede al het geen dat'er voorgeballen
was / te kennen gaf: dog eer zy malkander zou-
den aflossen / quam Jan de Meira met de tyding
die Don Garcia van de Opstant door hem aam-
den Opperhoofd Don Duarte had laten weten;
maar wyl hy geen Schuit nog andere dingen tott
de reis noodig / by hem had / zoo is 't dat Manu-
el de Souza hem van alles voorzag / waar meedee
hy dan in Indiën quam / en die tyding van d'op-
stant aan Don Duarte de Menezes bragt.

De tyding ondertusschen die den Xequé aam-
Tristan Vaz gegeven had / was niet zoo zeer om
dat hy zyn vriend / maar om dat hy een Arabier,
en dienbolgende een geslage Wpand van de Persi-
aanen / als ook ten anderen een voorzigtig man
was: alzo hy verstaan had dat deeze Opstant
des Konings door den raad van de geene daar hy
hem meest op betroude / geschiet was / en dat wy
weeder eindelyk meester van Ormus zouden werden,
en wraak van de schade en quaad dat ons aange-
daan was / zouden neemen / weshalven hy ons
voor die tyd die vriendschap wilde doen / en het
zelve aan Tristan Vaz te kennen geeven.

Verfoeiing
door den Xe-
que van het
doen van den
Koning van
Ormuz.

Wat den
Gouverneur
van Calayate
daar tegen
doet.

Daar en boven riep hy Xequé uit / op het aan-
houden van den gemelden Tristan uit de naam van
den Koning van Portugaal, dat den Koning van
Ormuz, vermits het verraad tegen hem onderno-
men / niet waardig was zyn Onderwozpling te
weezen / en dat alle eerlyke luiden van zyn geboe-
len zouden weezen. Dog den Gouverneur van
Calayate, dat een Persiaan was / hebbende meede
de zelve tyding ontfangen / deede het tegendeel van
deezem / want hy nam ontrent dertig Portugyzers
in verzekering / de welke uit de Bloot van Manu-
el de Souza door onweder aldaar waaren komen
aandryven / als hebbende zulks niet konnen ver-
hinderen / en d'andere waaren van Tristan Vaz.

Wal

Wat hem aangaat/hy begaf zig na Mascate, schynende dat Godt het gemelde onweder alzoo liet opkoomen / op dat die twee Heeren malkander op die plaats zouden aantreffen / om het geen uit te voeren dat ze naderhand met den Xequé in 't werk stelden / welken Xequé haar met levens middelen / water / en het geen dat ze verder van nooden hadden om die van Ormus te hulp te gaan / overvloedig voorzag.

Manuel de Souza dan in zyn Schip / en Fernando Vaz Cemache in een Fust vertrokken zynde / verzelde haar Tristan Vaz in een Paran, waar mede hy van Calayate gekoomen was / om te verrigten het geen / gelyk wy gezegd hebben / Diego Lopez hem aanbevoelen had / in welke Paran tot veertig man toe waren. Zy zeilden zamen tot midder-nacht daar aan volgende / als wanneer zy een Onweder kregen / het welk haar van malkander scheide: waar over Manuel de Souza naderhand klaagde / zeggende: Dat *Tristan Vaz* hem zoo zeer om het onweder niet verlaten had, als om dat hy onder zyn Vlag niet en wilde gaan. Dog zoo dat waar is / zoo liep deezen Tristan grooter gevaar als de kleinagting die den ander daar uit konde ontstaan. Want in een water-haling die hy onderweeg moest doen / wierden hem twee man doodgeslagen / en hy zelfs ontquam het niet al zyn volk op de gelukkigste manier van de weereid van een Bloot die den Koning van Ormus aan het Eiland had leggen.

Dog het schynd dat het Godt alzoo beliefde / om den staat daar de onze zig in bevonden / die haar in een groote verwarring bragt. Want het eerste ongeval dat haar na die gelukkige ontkooming over quam / was dat de Mooren hem het Galioot dat wy gezegd hebben dat door de Jonge die daar in verborgen lag / gered werd / voor de tweede maal in de brand staken / mitsgaders een Schip met mond-kost geladen / koomende van Chaul voor den Kapitt in Don Garcia, en dat nog in zyn gezigt. Het ander was / dat den Koning tot

1521.

Drie Portu-
guyssche Sche-
pen in com-
pagnie ver-
trokken.

Souzas
klagten over
Tristan Vaz.

Groot ge-
vaar door dee-
zen in water
te haalen.

De Galioot
voor de twee-
de maal, met
nog een Schip
in brand ge-
steken.

1521.

Oorlog-
bereidzelen
des Konings
van Ormus.

Benaauwen
onze Sterkte
tot Chaul.

Gebrek van
mondkost en
water.

Onverwag-
te hulp.

Vreugt daar
over bedree-
ven.

tot drie duizend Muskettiers by-een had / die hy
stilletjes tot zyn boozgenoomen opstand van 't vas-
te Land ontbooden had / behalven die hy nog ge-
woonelyk tot het bemannen zynner Blooten in de
Stadthad; en dan nog zyne Boog-schutters en
Geschut / waar door onze Sterkte vermits haare
nadeelige gelegentheid / veel schade leed / zoo dat zig
niemand byna het Hoofd buiten de muuren derf-
de steeken / of hy wierd aanstonts met Pylem
gegroot.

Behalven dat gebaar / waar door d'onze gewel-
dig afgemat wierden / waren ze in een geduuriger
brees van gebrek aan mondkost; en daar by was
het water zoo weinig / dat zoo Don Garcia de Sie-
gen-bakken niet en had laten toedekken / op dat men
het weinig water dat'er in was / niet en zoude
zien / zoo zouden ze door de enkele brees van dorst
te sinagten / gestorven zyn. Dog alzo de goeder
Godt de moed in de grootste gebaren door zyn
oneindige barmhertigheid vermeerderd / en een ge-
nadig ontzet verleend als men het alderminst daar
op verdagt is / zoo geliefde het hem dat Tristam
Vaz zig zeer onverwagt aldaar vertoonde / terwyl
al het volk op Kers-nagt in groote nederigheid ter
Misse was. Deeze komst wierd voor een van de
grootste Wonder-werken Gods gehouden; want
het Kasteel was te water en te land van alle kan-
ten omcingeld / namentlyk ter Zee met honderd-
en zestig kleine Vaartuigen / zoo dat het een won-
der booven alle wonderen was hoe den gemeldem
Tristan de stoutigheid derfde gebruiken van daar
midden door te zeilen / zonder dat de Mooren het
gebaar wierden; want zy meenden dat het een
onmoogelyke zaak was dat daar het minste Vaar-
tuig door konde koomen / zonder dat zy het zagen
en schoon dat ze wel iets hoorden / wyl het egter
by nacht was / zoo meenden ze dat het een van
haare Schepen was.

Het hooge Feest van de heilige geboorte onzer
Heeren ende Zaligmakers Jezus Christus, wierd dan
op nieuw met zulken vreugde gevierd / dat de Mooren

rem

ren wel oordeelden dat d'onze wat zonderlings moest
gebeurd zyn / schoon ze uit eenige Christene Sla-
ven die ze by haar hadden / verstonden dat het ober
de gemelde Geboorte was. Doen den dag gekoo-
men was keeken de onze in Zee / om te zien of ze
Manuel de Souza, daar Tristan haar van gezeid/
en haar scheiding van malkander door het Onwe-
der gemeld had / konden ontdekken / dog die was
drie Weken na Kersmis in de morgenstond twee
uuren van de Sterkte, na de kant van 't Eiland
Queixome gekoomen.

1521.

Wat de Mo-
ren daar van
denken.

Manuel de
Souza na
Queixome.

Don Garcia ondertusschen van Tristan Vaz ver-
staan hebbende dat hy weinig volk in zyn Schip
had / uit oorzaak van dat geene dat de Mooren
hem tot Calayate ontnoomen hadden / en de Schild-
wagten mede een groot geroep maakende / alzo
den Koning het volk vast liet Scheep gaan om
Manuel de Souza aan te tasten / zoo hield hy aan-
stonts raad / om te weten wat hem hier in te doen
stond ? Waar op / wyl de eenigste heil van haar
alle in hem / en de zyne mede in henluiden bestond /
vermits het groot gebaar dat hy liep / geoordeeld
wierd dat het noodzakelyk was hem met de Pa-
ran van Triitan Vaz te hulp te gaan / alzo aldaar
geen ander Vaartuig was. Eindelyk eer men die
geene uitgekozen had / die in de Paran zouden gaan/
bood Triitan Vaz zig aan om zulks met het volk
dat met hem gekoomen was / te doen ; hoopende
dat / nademaal Godt hem de weg by nacht door de
Vyanden geopend had , hy hem nu mede wel zou-
de helpen.

Benauwd-
heid van Don
Garcia op het
berigt van
Tristan Vaz.

Aanbieding
van Triitan
Vaz.

Hy dan met zyn volk en eenige andere de welke
mede deel in de Oer van deezen aanslag wilden
hebben / vertrokken / en in Zee in 't gezigt van den
Koning gekoomen zynde / liet deezen Coge Maha-
mud , zyn Kapitein / aanstonts by hem koomen /
en zeide tegen hem : Dat volk is zekerlyk zinneloos
of wanhoopig , want dapperheid van gemoed en kan
't niet zyn ; ik bid u gaat met het volk dat gy by u
hebt , eens na haar toe , dog en doet haar geen
leet , maar breng ze slegs alhier gevangen. Dog
dee-

Des Ko-
nings woor-
den tegen zyn
Kapitein.

1521

Tristan Vaz
een stuk
weegs voor-
uit en in ge-
vegt.

deezem Kapitein en kon met taghentic Schuiten
die hy by zig had / zoo haast niet uit de Haven
zyn / of Tristan Vaz was al een goed stuk weegs
voor-uit / terwyl de onze hem naziende / hem God-
ten hoogsten aanbevolen / inzonderheid doen zy za-
gen dat hy met zulk een getal van Schuiten er
met zoo een kragt van riemen na-geroeid wierd /
dat het was of het byna om een groote Prys-
winning had te doen geweest

Ondertusschen ging Tristan Vaz zyn ouwde gang
van roepen / en wagte zig wel van schieten / tot
dat ze zoo naby aan hem gekoomen waren / datt
ze een hagelbui van ppen na zyn boord stuurden /
als wanneer hy haar met zyn Geschut begon op
te houden / op dat ze hem met haar kleine stukken
zoo na niet en zouden koomen. Dog zulkis kon
weinig helpen / want zy groeteden hem zoo wel
daar mede / dat zy hem het Roer van agteren wegg
schooten / en nog eenige andere schade aan de zyde
toebragten / maar quetsten niemand van zyn volk.

Misflag on-
der de Portu-
gyzen.

Terwyl de Vyanden aldus van verre blaften //
zonder nader te derben koomen / uit oorzaak van
de schade die ze mede van haar kant leden / zoo is't
dat Tristan de Vaz, Manuel de Souza al heel na-
by gekoomen zynde / hem liet toeroepen : Dat hy
hem zoude hebben te ontfangen , en de Vyanden
van zig te keeren. Dog deezem meenende dat hy
Tristan mede een Vyandelyk Vaartuig was / en
dat d'een of d'ander verloochende Portugys op zyn
Schip was / die hem met zyn spraak zocht te mis-
leiden / zoo beval hy dat men daar mede op schie-
ten zoude / inboegen de geen die aan 't Roer stond //
een Musket-schoot door de hand kreeg.

Geroep van
Tristan Vaz
hier op.

Tristan Vaz ziende het gebaar dat hy liep / en
wel oordeelende dat dit schieten uit onkunde geschied
was / begon oberend te rypen / en noemde zig zel-
ve. En al zoo hy zoo groot van ligchaam was //
dat al wie hem gezien had / hem ten eersten zonder
hebben gekend : te meer al zoo hy zeer weinig ver-
anderd was van het geen zy hem laast gezien had-
den / zoo wierd hy door zyn ligchaam meer als
door

Door zyn
lengte ge-
kend.

door zyn stem gekend / alzoó het geraas doen ter
tyd zoo groot was / dat men hem niet en konde
hoozen / en veel minder uit zyn stem kennen. 1521.

De Moozen ondertusschen / zoo haast als ze
zagen dat Tristan Vaz in 't Schip van Manuel de
Souza overgestapt was / zoo verloozen zy de hoop Mooren
van hem te krygen / zoo dat ze weder te rug keer-
den / te meer alzoó haar Kapitein en ober de der-
tig man / waar onder veel van de hooznaamste /
gesneubeld / en veel andere gequetst waren : want
alzoó zy Moozen veel in getal waren / zoo schoo-
ten d'onze weinig mis. En alzoó de dooden / als
zynde van de hooznaamste onder haar / de schrik
onder d'andere bragten / zoo zonden zy haare lig-
hamen aan land met eenige schuiten / beneffens
een verzoek aan den Koning / om te weten wat
zy verder zouden hebben te doen. Doode
Mooren aan
land gebragt.

Deze schuiten waren zoo haast niet in de Stadt
gekoomen / of daar ontstond zulk een gehuil / en
zulk een gekerm / dat d'onze die in de Sterkte wa-
ren / wel ligt konden oordeelen dat haar het een of
het ander groot ongeluk moest overgekoomen zyn :
waar op Don Garcia om haar zoo veel te meer
spyt aan te doen / zyne Trompetters lustig liet hoo-
ren / en andere groote vreugde-teekenen deed aan-
regten. En groot
gekerm daar
over. En Vreug-
de-teekenen
by de Portu-
gyzen.

Den Koning hier op verstaan hebbende wat'er
door de zyne verrigt was / begon tegen die geene
die hem den opstand aangeraden hadden / gewel-
dig uit te baren / en te zeggen : Dat zy de oorzaak
van het verlies van zyn staat waren ; mitsgaders
by zig zels te overleggen / hoe het moogelyk was
onze Sterkte aan te tasten of te nemen , nademaal
in taghentig schuiten niet een man geweest had die
een Bark had derven aan-boord klampen , daar in-
dien de zelve maar door henluiden omcingeld had
geweest , zy ze met den adem alleen van zoo veel
volk als zy waren , zouden hebben kunnen versmo-
ren , hoe veel te meer zoo zy handgemeen met
haar geworden waren ; daar by met groote onstu-
migheid belastende / Dat ze alle in andere schuiten
die

1521.

Beloften en
dreigementen
des Koninx.

die aldaar lagen, zouden over-gaan, met belofte van aan den geen / die ons Schip eerst zoude der-
ven enteren, groote gunsten te betoonen, of an-
ders alle die geene die zulks niet en zouden der-
ven ondernemen, *Vrouwe Kappen* of *Doek-huiven*
te laten opzetten.

Gewoonte
der Persiaa-
nen tegen de
lafhartige.

„ Hier op half raazende weezende / trok hy na
„ de strant / en liet aldaar twee *Tafels* brengen /
„ d'een vol Zilveren en Goude Munt, en d'ander
„ vol Vrouwe-kappen, die zy *Macana* noemen; de
„ welke als ze iemand op gezet werden / is zulks
„ om d'een of d'ander groote lafhartigheid die hy
„ bedreeven heeft / zoo dat hy al zyn leven onbe-
„ quaan is / om tot eenige eerlyke Ampten te
„ werden gevordert, het welk een zeer gebruiksp-
„ ke zaak onder de Persiaanen is.

Des Ko-
nings verder
gedrag.

Na dat men de *Tafelen* / in voegen als wy ge-
zegt hebben toegereg / aangebragt had / steeg den
Koning te *Peerd* / hoewel wat ziekelyk zynde / doen-
de met een *Rotting* in de hand al het volk scheep
gaan / en tegen de *Groote* die hy zag dat daar
wat traag in waaren / zig zeer verholgen toonen-
de.

Woorden
van een der
Grooſte van
t Ryk, (on-
zen Vriend,)
tegen hem.

Raes Xabadim, een van de voornaamſte onder
haar / dat onze goede Vriend was / en die daar-
om ook groote wederwaardigheden van den Ko-
ning en zyne vertrouwdſte vrienden had moeten
uitſtaan / ziende dat hy zoo ontſteld was / zeide
tegen hem : Heer Koning, zoo die geene die u
wys gemaakt hebben dat het zoo ligt was de *Por-
tugyzen* hier van daan te krygen, zoo zeer tot u-
wen dienſt genegen hadden geweest als ik wel geer-
ne zag, zoo zoud gy in die moeite niet ſteken daar
gy u tegenwoordig in bevind; laat zy u niet eens
voorhouden dat zy een volk zyn dat het geen zy
eens in handen hebben, anders als ten koſten van
haar leven haar zullen laaten ontwringen. Wat
my aangaat, ik zal gaan daar gy een ieder zend,
en ik beloof u myn leven te verliezen, of uwe
Vyanden aan uwe voeten te brengen, zoo Godt my
van myne handen niet en beroofd.

Dee

Deezen Xabadim dan afgebaardigd zynde/stap-
te in de Schuiten met het volk dat hy by zig had/
de welke zig by andere verboegden / en maakten
alzoó een getal van honderd en dertig uit / waar
in waaren alle de Kapiteinen en d'aanzienelykste
van het Ryk / gelyk men ze hier van den hoogsten
Adel noemt. Daar by nam den Koning nog an-
dere by zig / om hem by te bypen / waar meede
hy te Peerd steeg / en uit de Stadt gekomen zyn-
de / ging hy op een hoogte staan / van waar hy
zien kon het geen de zyne tegen de onze deden /
om haar met zyn tegenwoordigheid aan te moedi-
gen.

1521.

Honderd
en dertig
Vaartuigen
tegen de on-
ze.

Den Ko-
ning gaat op
een hoogte
om den uit-
slag van 't ge-
vegt te zien.

Don Garcia en het volk van de Sterkte, de wel-
ke meede de oogen geslagen hadden op het geen
hier van koomen zoude / doen zy zulk een groot
getal van Schuiten zagen / en het geweld waar
meede een ieder aan land tragtede te koomen/maakt-
ten wel zekerlyk geen andere staat / als dat zoo
Godt haar niet wonderlyk quam te verlossen/daar
gansch geen hoop voor haare levens zoude zyn.
Manuel de Souza ondertusschen / alzoó het gety
nog niet gekoomen was / waar meede hy onder
zeil hoopte te raaken / lag nog ten anker / meede
geen andere rekening maakende / als dat hy daar
het leven met alle de zyne zoude laten; dog egter
wyl d'uitterste noot nu aan de man quam / zoo
wist hy niet anders te bedenken om op de geboez-
gelykste wyze binnen de Sterkte te geraaken / als
het aldus aan te leggen :

Verbaast-
heid der onze
over het
groot getal
der Vyanden.

Naamentlyk hy nam de Fust en de Paran van
Tristan Vaz, en maakte ze zeer vast aan de zyden
van zyn Schip / in zulker voegen dat ze geenzins
en konden wyken / en men van d'een in d'ander
gemakkelyk konde springen / en over al koomen
daar de noot zulks het meest vereiste. En op dat
haar Beschut dienst aan alle kanten zoude kunnen
doen / zoo stelde hy de voorstevens van de Fust en
van de Paran tegen het agterste van zyn Schip /
zoo dat ze langs zyn zyde lagen / en men van ag-
ter tot vooren gestadig vuur konde geeven / waar

Overleg
van Manuel
de Souza om
binnen de
Sterkte te ra-
aken.

1521. **DOOZ** 3p een **Bozstwering** van hout met het **Geschut** na buiten hadden / mits egter de vrye handeling of beweging van de **Zeilen** behoudende / op dat als de wind haar maar het minste quam te dienen / 3p aanstonds de gemelde **Zeilen** zouden konnen ophaalen / en de ruïne **Zee** kiezen.

Of Zeete
kiezen als het
te pas quam.

Aanvang
van 't gevegt.

Veel van
de onze met
de eerste torn
dood gescho-
ten.

Verbitte-
ring der
Mooren over
het gewaande
leet haars Ko-
nings.

Dapperheid
van Raes Xa-
badim.

Zeer scherp
Gevegt.

Deeze **swern** van **Barken** dan aangekoomen zynde / terwyl **Manuel de Souza** al onder **Zeil** was / 300 was de eerste groet die ze hem en 3pne twee **Makkers** gaven / dat ze haare **Schepen** vol **Pylen** schooten / en met eenen ook haar **Geschut** tegen de zelve losten / het welk zulk een dikken rook maakte / dat ze malkander geenzing konden zien / want de onze dedden meede het haare daar toe / 300 dat de **Mooren** met deeze eerste torn veel volk van die geene die op de **Fust** waaren / dood schooten / om dat de zelve zonder boord of schutzel was / waar dooz den **Kapitein** gequetst wierd. **Dog** het bleef daar nog al niet by / want wyl de **Mooren** geweldig verbitterd waaren / en vastelyk voorgenomen hadden het leet / 300 3p meenden / van haaren **Koning** ontfangen / het ging hoe het ging op het allerhoogste te wreeken / 300 sprongen 3p dooz het **Galioen** in de **Fust** met d'uitterste verwoetheid / zonder zig in het minst aan al het geschiet van ons **Geschut** te kreunen. **Raes Xabadim**, daar wy 300 eben van gesproken hebben / als een man die de dood geenzing ontzag / en de belofte dooz hem aan den **Koning** gedaan / van meening was vastelyk na te koomen / begon mede zonder eenige de minste beschroomdheid in 't **Schip** te springen / waar op den **Kapitein** **Fernando Vaz Cemache**, hoewel gequetst / zig met de 3pne aanstonds derwaards begaf / gelyk ook **Manuel de Souza**, doen hy de stoutheid van de **Mooren** zag / 300 dat aldaar een scherper gevegt als elders anders voorviel.

In die tyd was **Tristan Vaz** niet te breeden dat bovenste gedeelte van 't **Schip** te beschermen / maar hy wierp zig ook in de **Fust**, en wierd van **Bastiaan Mendes Mendagna**, en andere / gevolgd / de wel-

welke met een groote moed tegen den Wyand aan-
 vielen / zoo dat zy ze alle uit de Fust dreeven. En
 al zoo een Konstapel die daar binnen was / zy
 Geschut vermits de groote menigte van 't volk die
 in 't Schip geweest had / niet had kunnen gebrui-
 ken / zoo is 't dat hy nu de handen wat ruimer ge-
 kregen hebbende / het zelve zoo heerlyk wist in 't
 werk te stellen / dat de Mooren in korten tyd als
 de wind verstoffen.

1521.

De Mooren
 uit de Fust
 gedreven.

Onder andere Verzoonen was een Nederlands
 Bos-schietter, den welken de Mooren met zulk een
 gedrang en geweld ziende aanballen / en geen scherp
 geweer hebbende / een groote hand-spraak nam /
 daar hy byf of zes Mooren als Werkens meede
 dood sloeg. Eindelyk als Menschen de welke dooz
 malkander heen en weder met haare Verzoonen
 en Waartuigen al onder 't schieten van een onein-
 delyk getal van Pylen / Musket-en Kanon-kogels
 woelden / woestelden en niemand spaarden of ont-
 zagen / en alle ten uittersten moede en afgemat zynde
 / bragt het getyde ons na de Sterkte, waar uit
 ongemeen sterk op de Wyanden geschooten wierd /
 om haar het wederkeeren in de Haven daar zy uit-
 gegaan waren / te verhinderen. d'Onze hadden
 wat meer als dertig gequetsd / en maar een swar-
 te Jongen dood. Wat de Mooren aangaat / men
 verstond naderhand dat'er taghentic van 't Ge-
 schut doodgeschooten waren / en veel meer gequetsd.
 Na dat men onze Schepen zoo vol van Pylen ober-
 al vond / al zoo behalven de geene die ontelbaar op
 den overloop en elders lagen / de Zeilen / het Want /
 Masten en de zyden van de Schepen daar dicht
 van staken / was het een groot wonder dat'er van
 d'onze niet meer gesneubeld of gequetsd waren.
 Men kan daar-en-tegen zeggen dat ze groot voor-
 deel deden / by de kleine schade die ze geleden had-
 den / te vergelyken; want met de Pylen die d'on-
 ze van de Wyanden kregen / en die de Zee daar-
 en-booven aan strand spoelde / kregen ze zoo veel
 hout om te branden en om te kookken / dat ze daar
 een zeer langen tyd genoeg aan hadden.

Dapperheid
 van een Neer-
 lander met
 een hand-
 spraak.

d'Onze ra-
 ken in de
 Sterkte en
 schieten sterk
 op de Moo-
 ren.

1521.

Voorstel
van Don Gar-
cia van d'on-
nutte mon-
den buiten de
Sterkte na In-
diën te zen-
den.

De onze dit ongemeen gebaar alzoo door Gods
zonderlinge genade gelukkig ontkoomen zynde/
hield Don Garcia raad in den volgenden dag / en
stelde aan een ieder voor / hoe zeer zy van al het
geen dat zy tot het uithouden van die Belegering
van nooden hadden / onvoorzien waren / en in-
zonderheid van levensmiddelen en water / zonder
het welke zy niet en konden bestaan / mitsgaders
kruit en andere voorraad van Oorlog / om haar
mede te verwoeren / en den Wyand af te wyzen;
weshalven hem goed dagt de Slaven / de Vrou-
wen / de Kinderen en andere onnutte monden uit
de Sterkte te zetten / en met het Schip van Ma-
nuel de Souza na Indiën te zenden / op dat Don
Duarte de Menezes mede daar door mogte weten
in wat staat alle dingen aldaar waren / om dat
Jan de Meira wel iets zoude kunnen overkoomen
waar door hy die Reis niet en zoude kunnen on-
dernemen.

Daar andere
tegen zyn.

Besluit des-
wegen genoo-
men.

Door de gemelde Reis zouden zy mede nog twee
andere dingen uitwerken / namentlyk na allen schyn
een merkelyk onderstand krygen / of zoo zulks quam
te missen / dat dan ten minsten de weinige kost die
zy hadden / zoo veel verder zoude strekken / als ze
alle die onnutte monden quit waren. Dog niet
tegenstaande deeze redenen / de welke in der daad
schyns genoeg hadden / waren andere egter van
een ander geboelen / waar op nogtans na veel over-
en weer gesproken te hebben / eindelyk beslooten
wierd / dat men het Schip / de Fust en de Parañ
aanstonts zoude Wapenen / om tegen de Wag-
Scheppen des Konings te gaan schermutzeroen / „ al-
„ zoo ze door d'erbarendheid wisten hoe swak dat
„ ze waren / en hoe weinig leed zy van de zelve te
„ verwagten hadden / en zoo Godt de Heer haar
„ d'Overwinning gaf / gelyk hy tot twee maal toe
„ had gelieven te doen / zy wat meerder meester
„ van de Zee zouden wezen / waar door ze eenige
„ Schepen van de geene de welke gemeenlyk na
„ Ormus quamen / zouden kunnen krygen / van
„ wien ze veel dingen die ze van nooden hadden /
„ zou-

„ zouden bekoomen. Dat moogelyk ook in die tyd
 „ het een of het ander van onze Scheyen zoude
 „ konnen op dagen / dat ze door zoodanige hulp=
 „ middelen het nog een tyd lang zouden konnen
 „ houden / het welk koomende te gelukken / zou=
 „ den zy nog tydſ genoege hebben om het Schip
 „ dat Don Garcia zeide / na Indiën te zenden / en
 „ dat als de Moozen het zelve voor haar heen zou=
 „ den zien zeilen / eerst zouden zeggen dat het de
 „ blugt nam / en naderhand dat het om onder=
 „ ſtand uitgezonden wierd.

Dit beſluit dan alſoo genoomen zynde / wierd
 aanſtontſ in 't werk geſteld. Dog de Moozen
 hadden van haar kant / vermits de ſchade door
 haar geleden / mede wat beſlooten. Want ze had=
 den haare Schuiten zoo dicht aan land gebragt /
 dat ons Schip al wat ver van de Sterkte in Zee
 moeſt leggen / zoo dat het zelve aan de Wanden
 zoo veel ſchade niet en konde toebrengen / of zy
 konden 't hem nog veel meer doen. Wat de Fuſt
 en de Paran aangaat / alſoo die wat nader aan 't
 land lagen / die namen in haar gezigt een Paran
 die van buiten met eenige goederen voor haar quam /
 het welk haar dapper ſpeet / zoo dat ze aanſtontſ
 eenig Geſchut op de plaatzen daar ze ons eenigen
 afbreuk konden doen / door toedoen van een Turk
 daar den Koning zeer veel van hield / lieten bren=
 gen / en eenige looze muuren maken / op dat d'on=
 ze dat werk niet en zouden konnen zien. Dog
 ſchoon dit alles ons geweldig hinderlyk was / en
 veel moeiten en ongemak veroorzaakten / zoo kon
 het egter weinig tot het verborzderen van haar voor=
 nemen dienen / maar was in tegendeel haar ſcha=
 delyker als van te vooren : ja tot een Ladder toe /
 die zy voor onze Muur wilden planten ; by wel=
 ke gelegentheid zoo veel van de haare door eenige
 uitſtrooizels van ſtruit verbrand wierden / dat den
 Koning buiten hoop zynde om ons eenig verder
 leet te konnen aanbrengen / meende dat hy geen
 ander volk had om ons meerder te konnen beſcha=
 digen als hy tot die tyd toe gedaan hadde / als

Uitvoering
 van 't beſluit.

d' Onze ne=
 men een
 Vaartuig.

Mooren
 dapper in de
 weer om
 d' onze te be=
 ſchadigen.

1521.

Voornemen
des Konings.Besluit de
Stadt te ver-
laten.Beschryving
van 't Eiland
Queixome.Meening der
Mooren in 't
verlaten der
Stadt Ormus.Gebod des
Konings.

ong hy nact als een onagtzaam en magteloos volk om haare levens te beschermen / te overvallen : in boegen hy als wanhoopig / en breezende dat hy met de komst van den Gouverneur van Indiën , alle de schade die hy ons aangebragt had / was het niet met zyn leven / ten minsten met de berooving van zyn Rijk zoude moeten boeten / zoo is't dat hy volgens den raad van die geene die hem bystonden / besloot de Stadt te verlaten / en na het Eiland Queixome over te gaan.

Dit Eiland legt aan het vaste Land van Persien , is ontrent drie mylen in 't gezigt van Ormus , en loopt langs de Kust van Persien ontrent vyftien mylen / op de manier van een tong / als zyn de zeer nauw en smal. Het land is in zig zelven brugtbaar / dog zeer ongezonder / uit oorzaak van desselfs quade gelegenheid / alzo de winden de welke tot het verdrypen der quade dampen die aan de gezondheid hinderlyk zyn / aldaar niet en wapen.

De meening des Konings en van de geene die zyne Raadslieden waaren / namentlyk Xequé , zyn Schoonvader / en Mir Hamed Morado , beneffens alle andere / in het verlaten van die Stadt / was / dat de onze van gelyken met de Sterkte zouden doen. En wyl hy Koning een paar Jaaren Inkomsten die hy in het Tolhuis had / door het niet aankoomen van Schepen / met dat verhuizen quam te missen / zoo was het hem over zulks nutter geweest dat hy onze Onderworpeling en Schatbaar gebleeven was / als zulk een voornaame Stadt om een oorzaak van zoo een klein belang te verlaten.

Om alle welke en andere redenen die zy alle aan den Koning tot zyn voordeel bybragten / wierd'er een gebod op straffe des doods uitgegeeven / dat een ieder zyn Perzoon / Huisgezin en Goederen na het Eiland Queixome , werwaards den Koning zig met der woon begaf / zoude inschepen / tot welken einde hy aan alle / Schuiten tot haar overboering vergunde.

Doen het Volk dit gebod hoorde uitroepen / ontstond

frond' er zulk een misnoegen door de geheele Stadt/
dat een ieder zonder eenige vrees tegen den Koning
en zyne Raadsglieden op het heftigste begon uit te
vaaren / en dat met zoo veel traanen / dat men
niet en wist waar men zig van droefheid keeren of
wenden zou / zoo dat de voornaamste al oneens
onder malkander begonden te werden / d'een d'an-
der te beschuldigen / en den Koning van alles te
ontlasten / alzo ze wisten dat het een zeer goet
Mensch was / dog onderworpen aan die twee
Menschen / de welke tot dien einde groote Vrien-
den in schyn waaren / dog verder malkander op al-
le manieren tragteden te benadeelen.

Dit dan aldus beschikt en besteld zynde / ver-
trok den Koning op zekere nacht zoo stil als hy im-
mers konde / en liet een Kapitein in de Stadt/ge-
naamd Mir Corxet, met vyftien honderd Boog-
schutters en zestig Schuiten/om het volk allengs-
kens over te voeren. Deezen Kapitein had eenig
mond-gesprek met Don Garcia, zeggende / Dat
den Koning niet zoo zeer uit zyne eigen wil vertrok,
als om den raad te volgen van de gcene die hem
regeerden, en dat hy al zoo gevoelig over het
voorgevallene, als over het quade gevolg van dien
was.

In der daad gelyk het een Mensch van weinig
begaaftheden en omslag was / zoo was hy ook
alle dagen hoe langer hoe meer twyffelagtig / het
welk een teken was dat ze hem d'eene dag deeze /
en d'andere een anderen raad gaven / gelyk de Re-
geerders van d'andere Koningen gedaan hadden.
Dog het werk quam nog verder / gelyk wy hier
na zullen zien / zoo dat het schynt dat zyn Geest
hem dit quaad boozspelde.

Ondertusschen was deezen Mir Corxet nog zoo
hoorzigtig met de voornaamste oorzaak van zyn
verblyf aldaar verborgen te houden / dat hy aan
Don Garcia en de voornaamste Bevelhebbers van
de Sterkte, met wie hy wylen quam te spree-
ken / te kennen gaf dat zulks tot geen ander ein-
de als om van Dreedde te spreken / geschiede. Wat
hem

1521.

Groot mis-
noegen en
opschudding
daar over ont-
staan.

Vertrek des
Konings na
Queixome.

Gesprek van
een Moors
Kapitein met
Don Garcia.

Slappigheid
des Konings
en wispelturig
van beraad.

1521. hem aanging / Dat hy geen schuld ter weereld tot de Opstand had, en in gevalle zy de Vreede met hem niet en wilden sluiten, dat zy het dan met-zyn Swager *Mir Cacero*, zouden doen, dat een man was, die gelyk zy wisten, by den Koning zeer aangenaam was, als meede sterk tegen d'Opstand was geweest, en dat zy beide last van den Koning daar toe hadden.

Deeze twee Mannen waaren onder de onze zeer wel gewild / alzoó ze by veele gelegentheden getoond hadden / dat ze onze Vrienden waaren / zoo dat'er eenige onder haar waaren de welke de gedagten hadden dat inzonderheid *Mir Corxet* den Koning en de boornaamste van zynen Raad zoude konnen beweegen om weder na de Stadt te keeren.

Des Konings gebod om de Stadt in de brand te steeken.

Met deeze en diergelyke redenen meer / hielen zy den gemelden Kapitein op / terwoyl hy met zyne dingen doende was / namentlyk de onze met het geene zy van nooden hadden / te voorzien / tot dat den Xabander met een bevel des Konings quam / Dat hy de Stadt in de brand zoude steeken, om de onze de welke van meening mogten weezen andere woon-plaatzen te gaan zoeken, alzoó uit den droom te helpen.

Die fel aangaat.

Groot jammeren der onze daar over.

De Stadt dan alzoó op den negentienden Jaanuary des Jaars vyfsten honderd en twee in de brand gesteecken zynde / brande vier dagen en vier nagten zoo hevig / dat de onze zig ontzagen van daar maar ontrent te koomen / dog zy waaren ondertusschen zeer verwonderd / en zagen met groote medogentheid en jammer aan / dat zulk een schoone Stadt door haar eigene Inwoonders zoo ellendig vernield wierd / en inzonderheid de Huizen van de boornaamste van 't Land / de welke zoo kostelyk en zoo heerlyk waaren / dat het een lust was om te zien / alzoó de Mooren in pragt van Huizen zeer uitsteekende en overdadig zyn. Dit alles niet tegenstaande wilde *Mir Corxet* aan *Don Garcia* wysg maaken dat hy daar geen schuld toe had / maar dat *Raes Xabadim* wel de meeste oorzaak

zaak daar van was / alzoó hy niet anders en zocht als magtiger van volk te weezen als hy. En schoon men uitgestrooid had dat den brand by geval ontstaan was / zoo was de spraak egter dat Raes Xabadim den aanrader daar van was / ende dat om alle de roberven die hy bedreeven had / daar dooꝝ te bedekken; als meede dat hy zulks gedaan had om zig over den Koning en over ons te wreken.

1521.

Beschuldiging van Mir Corxet en andere tegen Raes Xabadim.

Don Garcia uit deeze en diergelyke redenen oordeelende dat haar meening was dat zy haar in zekere bequaame plaats zouden laten binden om van de Breede te handelen zoo is 't dat Mir Corxet op den drie-en twintigsten January / eer het dag was / belaste: Dat men den brand in zekere plaats van het huis des Konings mitsgaders in zyn eige zoude steeken, dog het zelve geschiede in zulker voegen / dat men het aanstonds kon uitblussen / waar op hy met al het Volk dat hy by zig had / aanstonds scheep ging / zoo dat 'er in de Stadt niet meer als ontrent twee honderd en vyftig of drie honderd Menschen bleeven / alle oude / kreupele / en zoo arm / dat ze niet en hadden waar ineede ze volgen konden.

Des Konings huis en van Mir Corxet in de brand gesteecken.

Vertrek van Mir Corxet.

Overgeblevene menschen in de Stadt.

Don Garcia zig alzoó bedroogen ziende / stond zeer versteld / en vreezende dat 'er onder den schyn van dat vertrek nog eenige schelmery mogt schuilen / en inzonderheid in de huizen der Edele / de welke nog niet in de brand gesteecken waaren / zoo is 't dat hy niet en begeerde dat de onze dit gebaar zouden loopen / maar zond 'er eenige van de Malabaaren die hy by zig had / om te zien of de geheele Stadt waarlyk geruimd was. Want hy vreesde een van deeze twee dingen / namentlyk dat de Mooren eenig Krypssvolk in de gemelde Huizen der Edele mogten verbergen hebben / om op de onze daar in koomende ende zig tot rooven begebende / in te vallen / of dat ze eenige Kruit-mynen mogten gemaakt hebben / daar zy den brand zouden in steeken / als zy haar binnen de gemelde Huizen zouden hebben gehad.

Don Garcia voor bedrog bevreesd.

1521.

d'Onze
komen op het
verslag der
Malabaaren in
de Stadt.

Die ze slegt
gefeld vin-
den.

Deeze Malabaaren dan gezien hebbende dat'er niet anders als dat ellendig volk in de Stadt en was / zoo quamen de onze aanstonds voor den dag / gaande een ieder na zyn huis / om te zien of hy iets vinden kon van het geen dat hy aldaar ge-
laaten had. Dog het was grooter jammer de Huizen der gemelde Edele als de geene die verbrand waaren / te zien / alzo alhier niet anders als kol-
len waaren / dog in die van de Edele en was geen huisraad ter Weereid / Deuren / Vensters / of iets dat men konde zeggen dat tot een huis hoord. Want sommige waaren weggenoomen / en ande-
re afgebrooken / afgerukt of aan stukken geslagen / op dat wy geen nut daar van zouden trekken.

Hoedanig
verwoest.

Eindelyk al wat men vond / was van eenige verborge Potten met mont-kost , eenige Regen-
bakken met water / en eenig Brand-hout. En waarlyk het geen dat die zoo schoone Stadt / of ten minsten twee derde parten van dien / in koo-
len bragt / mag men beter zeggen dat van den Hemel als van de aarde quam. Want schoon zulk
dooz haar eigene Inwoonders geschied was / zon-
der dat zy dooz de onze gedwongen waaren tot zulk een uitterste te kooimen / van de woon-plaat-
zen te verlaaten daar ze in gebooren/groot gemaakt en tot mannen geworden waaren / zoo is 't egter de waarheid dat Godt zoodanig tegen haar in grim-
migheid ontstak / dat zy zulk een afschuwelyk stuk werks hy der hand namen / en de wreekers van
haar eigene builigheden en verfoeyelyke overtredin-
gen waaren / waar in zy zoo openbaar leefden / dat zelf eenige van de onze daar meede besmet wierden /
welker Goederen overzulkis meede op een andere manier omquamen / zelf tot het derven van het
leven toe / en zoo ze alle dat zelve lot niet en be-
proefden / zyn zy egter de wraake Godts niet ont-
gaan.

Verfoeije-
lyke zonden
der Mooren ,
tot de
Portugyzen
over gaan.

En daarom
ook gestraft.

En heeft zyne regtvaardige bestieringe dit alzo
toegelaaten / op dat de Menschen zouden weten
dat Godt openbaare zonden voor de oogen van die
geene de welke getuigen daar van zyn geweest / ook

in 't openbaar straft / op dat de Menschen niet en zouden zeggen dat hy zyne dreigementen van de zonde te vergelden / niet in 't werk steld.

Ten anderen in 't midden van dat vuur / of van deezen brand / om de onze tot een diepe overdenkinge deezer dingen zoo veel te meer te trekken / heeft hy haar met het geen het vuur het meeste tegen is / namentlyk het water / opgewekt / op dat zy daar uit zonden leeren kennen dat het vuur de builigheden der Mooren verteerd had / en dat hy ons de verhoeling van zyne barmhertigheid wilde doen gevoelen / doo: een regen die hy uit den Hemel zond / waar doo: vele Regen-bakken vol water raakten / dat zy zoo hoog van nooden hadden.

Want behalven het weinig water dat ze hadden / quam het groot getal Vee dat'er in de Stadt was / uit de gemelde Bakken drinken / en de menigte van de Beesten die daar in vielen / bedurf het water zoodanig / dat men het ongekookt niet en derfde drinken. En niet alleen met dit water dat'er uit den Hemel viel / maar ook met eenige kuilen die men in 't vaste Land groef / wierd het voorzgaande gebrek van water genoegzaam verbuld / in zulket voegen dat men voortaan vers en gezond water / en buiten vermoeden van alle vergif / konde drinken. Daar-en-boven kreeg men een goede laaffenis van eetbare waaren met het Schip van Baltiaan Ferreira, het welk uit Indiën quam ; met welke voorraad / als ook om dat men met dit Schip verstond dat men daar de tyding van deezen Opstand had / Don Garcia de gelegenheid nam om eenige Brieven aan den Koning van Ormus na Queixome te schryven. En alzoo gemelde Brieven aan eenen Antonio Dias, lang opgeboede Tolk van hem Don Garcia, werden gezonden / en het zelve onder henluiden geheimelyk geschiede / zonder dat men eenige kennis daar van aan de Grootste van 't Hof gaf / de welke nogtans haar stem mosten geeven of het van den dienst van den Koning van Portugaal was / zoo was'er eenig vermoeden (gelyk dan zulks ook naderhand aan den dag quam)

1521.

En weder
geholpen.

Verdrin-
ken van Vee
bederft het
water in de
Regenbak-
ken.

Gebrek van
water gehol-
pen.

Ook van
Eetbare wa-
ren.

Don Garcia
schryft aan
den Koning
van Ormus.

Vermoe-
den op hem
daar uit ont-
staan.

1521.

Schadely-
ke raadgevin-
gen.

quam) dat Don Garcia iets wés van zyn belang verhandelde / op dat den Koning hem eenige schade dooꝝ hem in die Opstand geleden / zoude vergoeden. En om hem daar toe te krygen / zoo zei de hy hem op wat wyze hy den Kapitein van die Sterkte, zynde Jan Kois de Norogna, die alle dagen verwacht wierd / zoude ontfangen; mitsgaderes hoe hy zig ontrent Don Duarte de Menezes, zoo wanneer hy aldaar aanquam / zoude verontschulden: welken raad egter zoo aan den Koning als aan ons / zeer schadelyk was / zonder dat Dom Garcia wist dat hy daar zoo veel quaad in deede.

Don Louis
de Menezes
zend midde-
len van be-
stant af.

Een Moors
Schip geno-
men.

Ormus be-
schooten.

Don Gar-
cia zeld last
tot Vreede
met den Ko-
ning van Or-
mus te heb-
ben.

En ontzet
hem met le-
vensmiddelen
en troost van
Vreede.

Dog het geen hem nog de meeste schade aanbragt / was Don Gonzalo Coutinho. zynen Heef / zoon van Don Diego Coutinho, den welken meende dat hy zyn belang daar in grootelyks betragtede. Welken Gonzalo Coutinho, Don Louiss de Menezes, den welken zig tot Chaul bevond // zoo dra als hy een gedeelte van die Opstand verstonde / met een wel gewapend Galioen / geladen met veel mond-kost en andere dingen tegen zoo een vooꝝval noodig / in grooten haast afzond. Deezzen Gonzalo tot Calayate gekoomen zynde / nam aldaar een Schip van de Zoons van Alle Lange-rim, een Hoopman van de vooꝝnaamste van Ormus, die in Heerden handelde. Ook beschoot hy de Stadt / om dat de zelve hem enig leet gedaan had / en vooꝝhy Mascate trekkende / vond hy aldaar Manuel de Souza, Opper-hoofd van de Zee; en Tristan Vaz da Veiga, aan wie hy bekend maakte dat Don Louis de Menezes daar eerlang zoude weezen / en dat hy last had om de Vreede met den Koning van Ormus te maaken. Daar op quam hy tot Ormus, en van daar na Queixome, daar den Koning zulke een gebrek aan levens middelen had / dat hy hem het leven gaf met de geene die hy hem verkogt / beneffens goede hoop dat Don Louis eerstdaags aldaar / en dat alles eerlang in der minne zoude werden afgedaan.

Manuel de Souza en Tristan Vaz da Veiga, die Don Gonzalo tot Mascate vond / waren aldaar dooꝝ

door last van Don Garcia Coutinho, Kapitein van Ormus, gekoomen / om te zien of zy de Portugyzen de welke aan land gebleven waren / doen zy beide Ormus te hulp gingen / gelyk wy hier vooren gemeld hebben / uit de handen der Mooren zouden konnen krygen. Zpluiden tot Orfacam gekoomen zynde / gaf den Guazil die aldaar was / aan Tristan Vaz, den welken om levensmiddelen verlegen was / al wat hy van hem verzocht / alzo hy onze Vriend was / beneffens nog een Portugys en een Vrouw die aldaar waren. Wat Manuel de Souza aangaat / die nam onderweeg twee Wyandelpke schuiten / waar van d'eene na die Stadt ging / daar hy drie stukken Geschut in vond / en d'ander de welke al het goed dat ze van Mahamud Morado medegenoomen had / byna gelost had / en doen zy tot Mascate quamen / vonden zy de Plaats verlaten / alzo den Xequé de tydning gekregen had dat Raéz Delamixar, Broeder van Raéz Xarato, na Calayate quam / om voór Guazil aldaar te dienen / en breezende dat hy de plaats zoude verdelgen / zoo is't dat hy het met den Koning van Portugaal houdende / al het volk en de goederen na het Gebergte liet brengen / zoo dat hy zeer blyde was doen hy de onze zag.

Hy quam dit aanstonts aan Manuel de Souza bekend maken / verzoekende dat hy hem wilde beschermen / en dat hy tot dien einde daar wilde blyven / tegen dat zyn Wyand zoude koomen / het welk hy hem geerne toestond / dog hy toefde aldaar maar vier of vyf dagen / in welken tyd Don Gonzalo Coutinho aldaar quam / die de tydning / waar van wy zoo even gesprooken hebben / aan Don Louis te kennen gaf. En alzo de meeste gevangens tot Calayate waren / en dat hy mede meer Schepen tot het nemen van andere / als aldaar / by hem quamen / van nooden had / zoo begaf hy sig derwaarts / van waar hy aan den Guazil om de Gevangens schreef / hem het voorbeeld van den Xequé van Calayate voorhoudende / het welk hy weigerde / zeggende : Dat hy getrouw aan

1521.

Souza en da Veiga uitgezonden om de gevangene Portugyzen te verlossen. Den lesten werd tot Orfacam minnelijk bejegend.

Verrigting van de Souza.

Vinden Mascate verlaten.

Den Xequé is blyde de onze te zien.

Don Louis van alles verftendigt.

Den Guazil weigerde de Gevangens weder te geven.

zyn

1521. zyn Koning moest wezen ; dat hy daar een Brief van hem had , om aan DON LOUIS opzyn komst te behandigen , en dat daar in alle het antwoorde was die hy hem konde geven.

Manuel de Souza blyft aan de Kaap Roscalgate.

Wat Tristan Vaz aangaat / wpl Manuel de Souza na de Kaap Roscalgate was / om te tragen eenige Opandelpke Schepen aldaar te nemen / tot dat Don Louis zoude gekoomen zyn / die bleef aldaar stil leggen / het uitloopen der Mooze Wiserse ondertusschen met zyn Paran belettende / waarmede hy aan die Stadt de grootste afbreuk dede. Middelerwyl quamen eindelyk Don Louis met drie Galioenen, vier Fusten en een Karavel, daar Kapiteinen op waren / hy / Rui Vaz Pereira , Antonio de Lemos ; Nuno Fernandes de Macedo ; Henriques de Macedo, zyn Broeder ; Duarte d'Ataide, en Pero Vas Travassos. Aldaar quam hy hem Manuel de Souza, den welken den toestand van Ormus en van de plaatzen van die Kust uit haart verstond. Daar quam mede een Mooz van de voornaamste van 't Land aan Don Louis, medebrengende een Brief van den Guazil Coge Zeinadim, die hy zeide van den Koning van Ormus voorgeheim te hebben / beneffens eenige verberffingen van 't Land.

Klagten tegen Diego Lopez de Sequeira, en twee Kapiteinen van Ormus.

In den Brief stonden niet anders als een hoop klagten tegen Diego Lopez de Sequeira en twee Kapiteinen van Ormus, en dat het zelve zulk een ergernis aan 't volk veroorzaakt had / dat alles daar dooz tot een algemeene Opstand gekoomen was / dog dat hy hoopte dat alles met zyn komst zoude werden te regt gebragt.

Brief van den Guazil aan Don Louis.

Wat den Guazil aangaat / daar van kreeg Don Louis eenige redenen tot antwoord op het geen hy hem had laten weten / zonder egter iets aangaande de de Portugysse Gevangens die hy in handen had / of de goederen die hy weder eiste, te melden / zyn Brief hier mede besluitende / Dat Raex Dalemixar, den welken voor Guazil afgezonden wierd, aldaar eerst-daags zoude koomen, en moogelyk ietwes aangaande de levering der gemelde Gevangens zoude

de mede brengen, dog dat hy ondertuffchen water tot Teive konde gaan inneemen.

1521.

Deezen raad volgde hy / zonder de plaats eentige straf op te leggen / alzo hy vreesde dat hoe geringen leet hy de zelve aan dede / hy oorzaak van de dood der Gevangens / de welke zes-en twintig in 't getal waren / zoude wezen. Verder alzo hy wist dat al het volk en het goed behouden was / zoo waren aldaar maar eenige weinige Boogschutters / die de Stadt stonden te zullen ontruimen / alzo ze geen Vrouwen / kinderen of eenige goederen aldaar hadden.

Dezen haald water tot Teive maar straft ze niet om reden.

Don Louis ondertuffchen tot Teive gekoomen zynde om water in te nemen / wyl de Arabiers aldaar / hem haare gewoonelyke snoeverpen en snoerkerpen quamen doen / zig latende blyken dat zy hem het water halen wilden beletten / zoo liet Don Louis aan Nuno Fernandes de Macedo weten dat hy haar van daar zoude verdriven : het welk hy in 't werk gesteld hebbende / nam en doode hy eenige van de zelve / waar doo? ze zoodanig verbitterd wierden / dat de Vrienden der gedooide en de Gevangene zig als razende begaven na een plaats daar zeven of agt Portuygysse Gevangens waren / om haar den hals te breken ; gelyk ze dan ook in der daad zouden hebben gedaan / zoo de gerne die haar in bewaring hadden / haar niet los gelaten hadden / hoewel zy'er egter nog een kregen / die zy geweldig mishandelden.

Snoevery-ender Arabiers tegen hem.

Last aan Fernandes de Macedo om haar te verdryven.

Verbittering der Arabiers daar over.

Haar voornemen werd gestut.

Mishandelen een Gevangen.

Don Louis ondertuffchen wagtende na Jan Rodrigues de Norogna, den welken uit Indiën vertrokken was om het Hoofdmanfchap van Ormus te bekleden / en volgens last van Don Duarte met volk en Schepen zoude koomen / op dat hy Don Louis zoo veel te magtiger boo? Ormus zoude verschynen / om dat hy niet en wist hoe het met die Stadt gelegen was / zoo quam'er een Schuit van den Xec van Mascate aan ons / alzo hy Xec met een Fust die met hem na de Kaap Roscalgate gaan / dog van hem doo? het onweder gescheiden / en na Mascate geloopt was / de komst van Don Louis

Schuit van den Xec van Mascate aan ons.

1521.

Zyn bood-
schap aan
Don Louis
om hulp.

Die hem
toegestaan
word, met
verbod van
volk aan land
te zetten.

Tyding van
de komst van
Delamixar
Verzoek
hier op van
den Xec.

Afgeslagen
en verlegent-
heid daar
over.

Wat hy daar
op deed.

Doorschie-
ren van Dela-
mixar.

Louis aldaar verstaan had: waar mede hy hant liet weten dat hy het met den Koning van Portugal hield / gelyk hy dooz Manuel de Souza en Tristan Vaz reets zoude hebben verstaan / weghalben hy hem verzogt dat hy hem met eenige onderstand te hulp zoude koomen / alzoo Raez Delamixar met veel volk tegen hem in aantogt was.

Don Louis reets verstaan hebbende wat den Xec gedaan had / zond hem Henriques de Macedo te hulp / met last om met de Fult die aldaar aangekoomen was / alle moogelyke bystand te bezwyzen / en daar nevens verbod van zelfs of iemand van haar volk aan land te laten gaan. Deezzen Henriques de Macedo hier op in de Week na Paaschen tot Mascate aangekoomen zynde / verstond van den Xec dat Raez Delamixar drie uren van daar met ontrent drie honderd Boogschutters te land aangekoomen was / en dat hy hem overzulkis verzogt dat hy hem eenig volk te hulp wilde zenden / alzoo hy van voornemen was hem aan zekere pas van een Berg te gaan oppassen / om hem den dooztogt te beletten / om dat daar geen andere weg booz hem was: dog wyl Henriques de Macedo verboden was eenig volk aan land te zetten / zoo verontschuldigde hy zig daar mede / het welk den Xec geweldig verlegen en bedroefd maakte: maar alzoo hy vreesde dat Raez Delamixar eens koomende dooz te breken / hy veel gebaar onderwoyzen zoude wezen / vermits het weinig volk dat hy had / en hy aanstonts moest vertrekken eer een ander aan de pas quam / zoo nam hy eenige Arabiers van die geene die aldaar met zekere Schepen van Basiora waren / en vyf Portugyzen die hy by zig had / en die met hem wilden gaan / waar van de twee Dienaars van Tristan Vaz da Veiga waren.

Eindelyk hy beschermde de pas / na dat hy al zoo goed als in de vlugt geslagen / en op een hoogte gedreven was / dog Raez Delamixar dooz een van d'onze dood geschooten zynde / namen alle de Persianen de vlugt / niet verlies van tien of twaalf van

van de haare / en zoo men haar vervolgd had /
zou'er niet een van ontkoomen zyn.

1521.

Twee dagen na deeze Overwinning van den
Xec, quam Don Louis, en wilde Godt dat op de
zelve tyd mede twee Schuiten met het goed van
Raez Delamixar aangquamen / na dat hy al be-
graven was / die hy Don Louis in 't gemoet zond /
ontfing den Xec zeer vriendelyk / beschonk hem
rykelyk / en liet hem een Fust met veertig Portu-
gyzen, namentlyk twintig om daar in te blyven /
en twintig om aan land tot zyn dienst te zyn.

Komst van
Don Louis.

Zyn mini-
nelyke be-
jegening aan
den Xec.

Drie dagen na de komst van Don Louis, quam
Jan Rodrigues de Norogna met een Schip genaamd
St. Jorge. en met hem in een ander Schip ge-
naamd de Deugden, Lopo d'Azevedo, die daar
Kapitein op was; en alzo Don Louis nergens
anders na wagtete / zoo vertrok hy aanstonts na
Ormus. Op de weg na die Stadt / dertien of veer-
tien mylen van Mascate, is een plaats genaamd
Soar, de welke niet tegenstaande aldaar zeer wei-
nig handel omgaat / en niet veel Inwoonders daar
in zyn / zoo leid'er egter een Sterkte, en nademaal
het nader aan Ormus is als andere plaatsen / zoo
is'er altyd een bezetting van Krypss-volk in / uit
oorzaak van eenige Opanden die daar niet herre
van daan zyn / waar van een den Sultan Massou-
de was / den welken binnen in 't land / niet verre
van 't Gebergte woonde / en zig voor Koning uit-
gaf / gelyk de naam van Sultan onder de Mooren
zulkis beduid / welkers magt in ontrent twee hon-
derd en vyftig man te Peerd / en drie duizend te
voet bestaat.

Zyn vet-
trek na Or-
mus.

Sterkte tot
Soar.

Wie Sul-
tan Massoude
was.

D'Ander nabuur was eenen Xec Hoccm Bensai-
de, Kapitein van 't groot Bengebra, den welken
ontrent drie honderd Ruiters / en vier duizend
Doetknegten op de been kan brengen. Dit Ben-
gebra is meer als vyf honderd mylen groot / want
dien Kapitein is Heer van byna alle het binnen-
land / het welk strekt langs het Eiland Baharem,
gaande langs de Kuust tot aan Dofar, doende al-
tyd uitloopen op de Plaatzten die in dat Land liggen /

Wat Ben-
gebra is.

D. de Menezes.

D

het

1521.

het welk de Arabiers YAMAN noemen. En geschied dat als de Tamaras ruy zyn / daar dit Land zeer brugtbaar van is / als ook van andere levensmiddelen ; verzamelande als dan al wat zy vooz het heele Jaar van nooden hebben / ten deele dooz rooven / en ten deele dooz verdrag / by manier van schatting de welke die Nabuuren haar betaalen.

Handeling
van Don
Louis met
twee Heeren.

Don Louis volgeng het berigt dat hy van die twee magtige Heeren had / de welke als Arabiers zynde / geduurig in Oorlog met de Persiaanen van t Koninkryk van Ormus waren / daar zy tegen aan paalden / liet haar ontbieden / en handelde met haar / zeggende dat hy een aanslag op de Stadt Soar had / daar hy wist dat een Guazil van den Koning van Ormus met bezetting van Krypssvolk in-lag / die hem die plaats in handen zoude stellen / alzo hy wist dat de Arabiers een getrouwer volk waren / weshalven den Koning van Portugaal , zynen Heer / zeer geerne zoude zien dat de Plaatz en van die Kust onder haar magt waren / en niet onder die der Persiaanen ; te meer alzo zy zulke hoog-verhebe Heeren waren. Dat hy niet anders op haar begeerde als dat zy het te land zouden waarnemen / terwyl hy zyn best ter Zee zoude doen / alzo hy vreesde dat den Guazil Racz Xabadim , die zig in de Sterkte bevond / zig na t binnenste van t land zoude begeven / als hy ter Zee zoude ingekoomen zyn.

Verzoek
van Don
Louis op haar.

Die hen be-
schenkt.

Vald anders
uit als Don
Louis zig in-
beelde.

Hier op vereerde hy haar eenige Geschenken / waar mede zy zeer wel veruoegd vertrokken / alzo zy van het haare daar niet by waagden / en op een anders kosten Heeren wierden van het geen dat zy begeerden. Dog dit viel zoo niet uit gelyk Don Louis voozgenoomen hadde / want het Weder was hem wat tegen / en eer hy tot Soar quam / verbiel hy aan een plaats van den zelven Sultan. En alzo de onze in Zee wezende / eenige Schuiten in de Haven zagen leggen / zonder dat Don Louis wist dat aldaar een Woon-plaatz van Mooren was / zoo zond hy Antonio de Lemos derwaarts in zyn Sloep / en met hem enige Almadias , den wel-

welken de Schuiten en het Plaatsje / zonder last
daar toe van Don Louis te hebben / in de brand
stak / en ontrent twintig arme Mooren gebangen
nam / zonder dat hy tot nog toe wist het quaad
dat hy gedaan had / gelyk wy aanstonts zullen
zien.

1521.

Antonio de
Lemos steekt
een woning
der Mooren
in de brand.

Don Louis ondertusschen op den elfden Meert
hyftien honderd twee-en twintig tot Soar aange-
koomen zynde / verstond dat Raes Xabadimal van
daar vertrokken was / en dat hy taghentig Persi-
aanen tot bewaaring van de Sterkte gelaaten had /
de welke Xec Hocem Benzaide, volgens het ge-
slooten Verdrag / te land omcingeld had. Don
Louis dit dooz den zelven Xec Hocem verstaan
hebbende / en ziende dat zyn Vloot verstroyd was /
en dat het zoo laat was / dat hy op dien dag niet
aan land konde koomen / zoo liet hy aan eenige
van de Kapiteinen de welke reeds aangekoomen
waaren / ontbieden, Dat ze de Strand met haar
volk zouden gaan bezetten, op dat de *Persiaanen*
niet en zouden ontvlugten, alzoohy, volgens het
geen den *Xec Hocem* hadde laten weten, hy niet
en vreesde dat zy het te Land zouden doen, en
dat hy wyders tegen den Morgen-stond met al zyn
Volk aan land zoude koomen.

1522.

Last aan
Don Louis
aan zyne Ka-
piteinen.

De Persiaanen ondertusschen onze Vloot ziende
ten anker leggen / zoo schrynt het dat ze de Ara-
biërs de oogen met eenige Goude stof uitstaken /
want deze lieten haar voor den dag dooz eenige
gaten van de Muur spytjes ontsnappen. De Ka-
piteinen die aan de Strant oppasten / hoorende
het gerugt van deze vlugt / zonder dat Don Louis
daar tegenwoordig was / zoo liepen zoiminge van
haar na de Sterkte / en andere staken een Schip
in de brand dat in de Haven lag / en doen ze de
Sterkte ledig zagen / stoben zy gezaamender hand
na de Stadt / en zetten 't daar alles 't onderste
boden / dood slaande en gebangen neemende alles
wat ze krygen konden / waar na zy den brand daar
in staken.

Persiaanen
kopen de
Arabiers met
geld om.

Wat de ori-
ze hier op
doen.

Don Louis middelerwyl aan land gekoomen

1522.

Misnoegen
van Don
Louis daar
over.

zynde / en de vlugt der Persiaanen / het inneemen
van de plaats / en het verbranden van twee derde
parten van dien verstaan hebbende / zonder dat men
na hem gewagt had / wierd zeer toornig tegen de
Kapiteinen / en nog veel meer doen hy verstond
hoe het alles toegegaan was. Want wat het
Plaatsjen aanging dat Antonio de Lemos ver-
delgd had / die hoorde den Sultan Massoude toe /
den welken de schade ziende die hem de onze toe-
gebragt hadden / zoo verstoord tegen Don Louis
wierd / dat hy na de Belegering der Persiaanen ,
gelyk hy beloofd had / niet en wilde gaan.

Mitsgaders
van d' Ara-
biers.

De buiten-plaats van de Sterkte van Soar was
geheel van Arabiers bewoond / waar van veel
Bloed-verwanten van d' Arabiers waaren die on-
der den Sultan Massoude en Xec Hocem stonden /
zoo dat zy beide ten hoogsten tegen ons gebelgd
waaren / ende zagen dat wy ons woord niet en
hielden. Don Louis ziende dat dit een gedaane
zaak was / die niet geholpen konde werden / trag-
tede egter het zelve zoo veel als eenigzins mogelyk
was / te herstellen / zoo dat hy alle de Mooren die
men daar binnen gebangen had / als ook alle de
Goederen / hoewel weinig / te rug zond; en hy
ging zelf in alle de Schepen zoeken / om te zien of
de onze eenige van de zelve agter de hand hielen.
Eindelyk hy liet voor Guazil en Kapitein van die
Sterkte / Xec Hocem Benzaide, en den geen die
zulkis van te vooren was / liet hy daar voor Schry-
ver van d' Inkomsten en onkosten van de plaats /
aan deezen Xec Hocem doende belooften dat hy
de zelve in den naam van den Koning van Portu-
gaal zoude regeeren / daar zy een zeer bondig Ge-
schryft van maakten / waar meede Xec Hocem
ten deele voldaan was.

Herstelling
door Don
Louis gedaan.

Tyding door
Don Garcia
Coutinho aan
Don Louis.

Mer Don Louis van daar vertrok / quam hy
hem een Dienaar van Don Garcia Coutinho, waar
meede hy hem liet weeten dat hy den Opper-Alcai-
de van Ormus met een Schip en een Fust uitgezon-
den had / om de Plaats genaamd Lenoma, den
Koning van Ormus toebehoorende / en leggende
on-

ontrent tien mylen aan dees zy de Kaap Mossan-
dam / eer men in het Naauw komt / in de brand
te steeken / en dat men veel gevangens in het ver-
delgen van die Plaats gemaakt had / als meede
dat hy eenige invallen agter het Eiland Queixome
gedaan had / waar over den Koning / den welken/
gelyk wy gezegt hebben / zig aldaar ophiel / in
d'uitterste verlegentheid geraakt was / alzo hy
wel wist dat de zyne de Zee niet en konden gebrui-
ken / zonder groote schade van de onze te lyden /
en dat ze van honger zouden moeten vergaan / om
dat ze geen levens middelen meer en hadden / en
zy de zelve niet anders als te water en konden
krygen. Hy boegde daar nog hy / „ Dat den Ko-
„ ning geweldig na zyne komst verlangde / om dat
„ Gonzalo Coutinho hem gezeid had dat hy Don
„ Louis al doen zoude wat hy begeerde om Breede
„ te maaken / en dewyl hy Don Garcia zulks van
„ Don Gonzalo verstaan had / dat hy daarom op-
„ gehouden had den Koning te beooylogen ; dog
„ dat na dat die dingen dooz de komst van Don
„ Gonzalo alzo veranderd waaren / vielender nog
„ andere booz / waar dooz dat Koninkryk gebaar
„ liep van t'eenemaal verloozen te gaan / want on-
„ der de booznaamste die den Koning Torunxa re-
„ geerden / ontstonden'er zulke swaare oneenighe-
„ den / dat Mir Corxet en Cogelal , Mir Hamed
„ Morado , de grootste liebeling des Konings quet-
„ ste / welken Morado na Orinus was geweest /
„ dog weeder op Queixome gekeerd / na dat hy ver-
„ staan had dat den Guazil Raes Xarafo , den zel-
„ ven Mir Hamed Morado hadde laten gevangen
„ neemen / en dat hy Raes Xarafo breezende dat
„ den Koning aan hem Don Louis en aan den
„ Gouverneur Don Duarte , zoo hy aldaar quam /
„ zoude openbaren hoe veel meer schuld hy als ie-
„ mand anders aan de boozgaande Opstand had /
„ alzo hy een man was die de steen konde wer-
„ pen / en de hand verbergen die ze geworpen had /
„ hy met Raes Xamixer en Raes Gelal gemaakt
„ had / dat ze den Koning om-hals bragten / en

Verlegent-
heid van den
Koning van
Ormus over
den inval der
onze agter het
Eiland
Queixome.

Oneenighe-
den tusschen
de Raatslie-
den van den
Koning van
Ormus.

Beschuldi-
gingen tot
laste van Raes
Xarafo.

1522.

Den Koning
van Ormus
om hals ge-
bragt en een
ander in zyn
plaats gesteld.

Don Louis
begeeft zig na
Ormus.

Word uit
de naam van
den nieuwen
Koning be-
groet.

Briefaan
hem van den
Factoor Bul-
hoin.

„dat hy hem na zyn dood alle de schuld van het
„quaad dat er gebeurd was / zoude geven / al-
„zoo de dooden het geen daar men haar mede be-
„schuldigde / niet en konden wederleggen. Dat
„zulks / namentlyk de dood des Konings in der
„daad daar op gebolgd was ; dat men een Jon-
„geling genaamd Mahamud Xa , Zoon van den
„overleden Ceisadim , aanstonts in zyn plaats tot
„Koning gemaakt had / en dat den Xaraso de ge-
„heele Regeeringe / beneffens den gemelden Jon-
„geling en de Schat-en Geldmiddelen van 't Ko-
„ninkryk in handen had.

Don Louis zulk een grooten omkeering van za-
ken verstaan hebbende / begaf zig aanstonts op
weg / eer het daar verder meede ging / en zynde
ontrent tot aan de Kaap Mossandam gezeild / quam
aldaar by hem een Schuit daar een voornaame
Moor in zat / genaamd Mahamud Safuxa , om
hem uit den naam van den nieuwen Koning te
groeten / eenige verberffingen mede brengende. On-
dertusschen had Don Louis voor dit bezoek / een
Brief van den Factoor Ignacius de Bulhoin door
den booven gemelden Dienaar van Don Garcia
gekregen / den welken alzo hy een Dienaar van
den Grave Prior , zyn Vader / geweest had / hem
het geen aldaar voorgevallen was / met meerder
brygheid als iemand anders berigt / en onder ver-
scheide andere dingen gezeid had : Dat de Regeer-
ders van den Koning van ORMUS en alle zyne
vertrouwste Vrienden , gewent waren te doen al
wat haar luste ende geliefde , en daar na haare mis-
daaden met geld afkogten , dog dat ze tot nog toe
niemand gezien hadden die haar zulks verweten had.
„En schoon hy hem zeer wel kende / en dat hy
„wist dat hy zyn Vaders Zoon en Kind's Kind
„van zyne Doorzouwders was / de welke nooit iets
„met de Mooren gedaan hadden / waar door de
„begeerlikheid haar de eer zoude hebben doen ver-
„geten / hy hem zulks egter indagtig maakte ; en
„dat zoo hy den Koning eerst liet bezoeken / en
„hem eenige verberffingen toezond / gelyk zy ge-
„woon

„woon waren te doen / beneffens de redenen waar
 „mede men d'ontfelde gemoederen gemeenelyk ter
 „neder feld / hy zig zoodanig zoude dragen / dat
 „men niets ter weereld konde merken ofte vermoee=
 „den. Want dewyl de Menschen de welke hooge
 „waardigheden en Kintjen bekleeden / hoe nauw
 „dat ze op haare dingen letten / en haar wagten
 „van de quade tongen eenige oorzaak tot agter=
 „klap te geben / zy egter veele lasteringen onder=
 „werpen zyn / zoo gaat dat in Indiën nog veel
 „meer in swang / alwaar de Mooren en Heidenen
 „gewend zyn ieder-een zoodanig met giften en ga=
 „ven om te koopen / dat men daarom de luiden
 „hoe opregt en regtvaardig zy ook zyn / altyd ver=
 „dacht houd. Dit was dan ook de reden waarom
 Don Louis deezen Boode niet en wilde zien of hoo=
 ren / zoo dat hy hem dooz Tristan Vaz de Veiga
 liet zeggen : Dat hy zoo dicht by ORMUS was als
 hy zag , dat hy hem aldaar zoude gaan verwagten,
 en dat hy daar des Konings Brief zoude aannemen;
 waar mede hy hem liet gaan.

1522.

Indianen
 groote agter=
 klappers en
 omkoopers
 van Men=
 schen.

Don Louis
 wil den Boo=
 de niet zien.

Zoo haast als Don Louis tot Ormus aangekoo=
 men was / en onderzocht had al het geen hem nood=
 zakelyk stond te weten / niet alleen van Don Gar=
 cia, maar ook van Ignacio de Bulhoin , den wel=
 ken om de redenen die wy gezegt hebben / hem
 van de waarheid van alles kon onderrigten / en
 hy het zelve van hem opnemen als van een man
 die zyn Eer lief had / beneffens nog andere treffe=
 lyke hoedanigheden van voorzigtigheid en dapper=
 heid die daar toe dienden / zoo ontbood hy des Ko=
 nings Boode / en gaf hem gehoor in 't aanzien
 van een ieder / bestaande het zelve alleen in eenige
 hoffelikheden uit de naam van zyn Meester.
 Waar op Don Louis zeer heuschelyk antwoorde ;
 dog wilde van zyne Geschenken niet anders aan=
 neemen als eenige groente / zeggende , Dat zulks op
 Zee tot verversing zeer dienstig was , en ook om
 dat het van de hand van een Koning quam den
 welken geen schuld en had aan al het quaad dat'er
 binnen ORMUS gebeurd was.

Zyn komst
 tot Ormus.

Daar hy
 s'Konings
 Boode ge=
 hoor geeft.

1522.

Een andere
Boode met
kostelyke Ge-
schenken.

En Brieven
tot laste van
den overle-
den Koning.

Onderwer-
ping van dee-
zen aan den
Koning van
Portugaal.

Voorstel
van Ceida-
dim.

Daar Don
Louis op wei-
gerd te ant-
woorden.

En houd
raad met de
zyne.

Deezen Boode vertrokken zynde / quam daags
daar na een ander van Coge Ceidadim, met twee
Brieven / d'een van den Koning / en d'ander van
Raez Xaraso, zynen Bestierder / met veele Zyde
stoffen en andere dingen die zy gewoon zyn aan
Krygshoofden van aanzien te zenden. Deeze
„Brieven hielden niet anders in als van de schuld
„van den overleden Koning Torunxa, de eerste
„aانبanger en oorzaak van al het quaad dat'er
„geschied was / en dat zyn dood door Gods by-
„zondere voorschikkinge was toegekoomen / om
„zulk een quaad Mensch uit die plaats te trekken /
„maar dat hy Mahamud Xa de beheelen van den
„Koning van Portugaal altyd gehoorzaam zoude
„wezen / en dat dit zyn eerste bede aan hem was /
„namentlyk dat hy de verkiezing die zyne Mires
„van hem tot Koning van Ormus gedaan had-
„den / wilde aannemen. Eindelyk / volgens den
„inhoud der gemelde Brieven / was den dooden /
„den schuldigen / en zy verdienden gunst en gena-
„de door de genegentheid die zy toonden / zonder
„dat daar in iets anders als gemeene dingen en
„van weinig belang stond.

Don Louis wilde op die reis mede geen van de
Geschenken die den Boode mede gebragt had / aan-
nemen / maar antwoorde hem gelyk aan d'ander /
alleen met heusche plegt-plegingen; dog alzo Co-
gé Ceidadim op die tweede boodschap als uit zig
zelven aan Don Louis voorstelde: Dat zoo hy hem
zekerheid voor den Perzoon des Konings en alle de
zyne wilde verschaffen, hy aanstonts na de Stadt
zoude wederkeeren? zoo gaf hem Don Louis daar
op tot antwoord: Dat hy hem geen bescheid daar
op konde geeven, alzo zulks uit s'Konings last
niet en geschiede, maar alleen een voorstel van hem
was, dog dat als den Koning hem het zelve liet we-
ten, dat hy dan zoude antwoorden; waar mede
hy hem afvaardigde.

Deeze Boode vertrokken zynde / hield Don Louis
raad met de Kapiteinen en voornaamste Perzoo-
nen die aldaar waren; henluiden deeze boodschap-
pen

pen van den nieuwen Koning voorhoudende / en het geen deeze Moor daar toe bewoogen had ; het welk hem altemaal listen van Raez Xarafo dagten te weezen. Ook was het al agtien dagen geleden dat zy aangekoomen waren / en niet uitgeregt hadden / zoo dat hem dagt dat zy na Queixome behoorden te gaan / om in alle gebal / en wat'er ook van koomen mogt / aldaar een besluit te nemen / en niet op d'eene boodschap voor / en d'ander na te wagten / welk gevoelen van alle gevolgd wierd / zoo dat hy daags daar aan met het gety vertrok.

1522.

En besluit
daar op na
den Koning
te gaan.

Wyl ondertusschen Raez Xarafo op alle het doen van Don Louis paste / doen hy verstond dat hy van meening was na Queixome te gaan / brezen- de dat den Koning Mahamud Xa , die hy tot de Koninklyke waardigheid verheben had / afgezet zoude worden / als van de regte stam niet wezen- de / en dat men de Zoon van den Konink Torunxa, twaalf Jaaren oudt zynde / in zyn plaats zoude stellen / zoo liet hy hem de oogen uitbranden / gelyk die Heidenen deden aan alle die geene daar zy eenige vrees voor hadden ; een zaak die zeer gebruykelyk in dat Koninkryk was / gelyk wy reets gezeid hebben.

Vrees van
Raes Xarafo
daar op.

Zyn groote
wreetheid.

De weet hier van wierd aan Don Louis onder- wegen na Queixome gedaan ; dog en was niet waar / maar alleen bedagt om hem nog meer gaande te maken / zoo dat zoo haast als hy daar aangquam / het welk was op den eersten Juny / Coge Abraem , Geheim-schryver des Konings / Coge Ceidadim , en andere van de grootste van 't Land / hem uit den naam van den Koning met eenige verberssinghen quamen bezoeken / die hy zeer mingelyk ontfing / en de Geschenken / als zynde Brugten van 't Land / aannam / om haar geen ergernis te geven / waar mede hy haar liet gaan.

De weet
hier van aan
Don Louis
gedaan , dog
niet waar be-
vonden.

Dog ondertusschen was de meening van Don Louis aangaande de straffe die hy den Raes Xarafo en de Mooren die aan de Opstand schuldig wa- ren / wilde aandoen / den Koning en henluiden mede behendiglyk in zyn geweld te kryggen / en haar

1522.

Wilzyn
voornemen
aan zyn Broe-
der bekend
maken.

Vind twee
groote Vyan-
den van Xara-
fo die hem
daar in willen
helpen.

Aanvang
van d'uitvoc-
ring.

gevangen te houden / tot dat hy het aan zyn Broe-
der Don Duarte had laten weten / om te zien wat
men daar mede doen zoude / op dat dat Konink-
ryk in beter handen / en van luiden die minder
verdagt waren / zoude geraken.

Om daar toe te koomen gink hy met eenige
weinige Perzoonen te raade / op dat de zaak ge-
heim zoude blyben / en besloot met haar goet vin-
den / om zulks zonder gevaar uit te voeren / volk
te zoeken dat hem te land zoude helpen / terwyl
hy zyn dingen ter Zee zoude doen. Hier toe vond
hy twee Mannen van vermogen / de welke haare
Landen in 't vaste Land hadden / en onder des
Konings gehoorzaamheid stonden / dog den Raes
Xarafo een doodelyke haat toedroegen / waarom
zy een vast opzet genomen hadden om alles / op wat
wyze het ook wezen mogt / tot zyn ondergang
aan te wenden. Een van haar was genoemd
Mir Carcero welkers Doozouders langen tyd Be-
stierders van 't Koninkryk Ormus hadden geweest /
en d'ander Mir Corxet, zyn swager.

Don Louis van haar vermogen en den toefant
haarer zaaken in 't byzonder onderregt zynde / zond
Rui Varella in 't stilte aan Mir Carcero, en Anto-
nio de Figueiredo aan Mir Corxet, de welke met
haar over een quamen dat zy op zekeren tyd des
Konings Huys zouden aanballen / en dat Don
Louis van een andere zyde van gelijken zoude doen /
en dat zy Raes Xarafo en alle die geene de welke
oorzaak van al het boozgaande quaat waaren /
zouden tragten in handen te krygen. Aan Mir
Carcero beloofde Don Louis de bestiering van Or-
mus, en aan den ander het geen daar hy meede te
breeden was.

Dit dan alzoo met deeze twee Perzoonen over
een gekoomen zynde / merkte Don Louis nader-
hand eenige koelheid in henluiden / zoo dat hy be-
sloot met den Konink zelf en zyne Bestierders daar
over te handelen / waar hy nog quam een Gezant
van den Xa Ismaël den welken derwaarts op weg
was / doo? wiens toedoen Don Louis eenige din-
gen

ten toegaf/toonende dat hy zulkz om zyns Mees-
ters wil deede / mitsgaders om hem te believen /
alzo de zelve zoodanig waaren / dat hem de noot
ghelyk als daar toe drong / want niet tegenstaande
hy veel tyd verlooz / en de Mooren geweldig woel-
den / en gestadig wat nieuws vooz den dag brag-
ten / zoo dat Don Louis middelen had om haar
tot den staat daar zy in geweest hadden / weeder
te brengen / lieber als haar volk in 't Tolhuis te
ketten / hy egter een groote zaak uitregtede.

1522.

Gezant van
Xa Ismael,
aan wien Don
Louis eenige
dingen uit
nood toe-
geeft.

Dog het geen Don Louis het meeste hier toe
bragt / was dat Mir Carcero hem liet ontbieden /
dat hy zig in die zaak niet en wilde steeken / als
hy de moeijelikheden overwoog die de Hoofdman-
nen van de Vesting aan de Landboogden veroor-
zaakten / die hy geerne gezien had dat gerust en stil
hadden geleefd / het welk hy vooz de grootste Eer
bynam die iemand konde wenschen.

Veront-
schuldiging
van Mir Car-
cero.

Zyn Swager Mir Corxet verontschuldigde zig
nsgelyks / zeggende dat nademaal zyn Swager
daar meede niet en wilde te doen hebben / dat hy
t alleen niet doen en konde. Dog behalven dat/
was'er nog iet anders van belang / het welk Don
Louis een kort besluit dee neemen. Want hy wierd
gewaarschoud dat Raes Xarafo zoo bang vooz zyn
leven was / dat hy voorgenomen had met den Ko-
ning / en zyn geheele schat na het Eiland Baha-
rem of Chilao, een Stedeken op de Kust van Per-
lien, daar hy Raes Xarafo van daan was / te
vlugten / en de voornaamste Koopluiden meede te
neemen / zoo dat Don Louis eindelyk op deze wy-
se met den Koning over een quam / „Dat hy Ko-
ning met alle de zyne weder na Ormus zoude kee-
ren / de twintig duizend Serafins die hy alle Sla-
ven schuldig was / betaalen / en het Koninkryk
vryelyk regeeren / zonder dat de Kapiteinen zig
in 't minst met zyne zaaken / het zy ontrent de
Koop-handel of het handhaven der Gerechtigheid
zouden bemoeijen / mits dat hy alle de Portu-
geze Gevangens / met de Goederen die haar ont-
nomen waaren / zoude los laten / als meede

En van Mir
Corxet.

Overeen-
komst van
Don Louis
met den Ko-
ning.

„aan

1522.

„aan die geene die nog in 't leven waaren / hy
 „geene zy in de Opstand verloorzen hadden / voor
 „gens de bewyzen/of het zeggen van geloofwaard
 „dige getuigen / goet doen / als meede de Kryggs
 „loonen die zy tot aan den tyd van d'Opstand
 „goede hadden / opleggen ende betaalen.

Die Don
 Louis koste-
 lyk beschenkt
 om zulx na
 Portugaal te
 zenden.

Dit Verdrag aldus geslooten / en door Don
 Louis, den Koning en zyn Aguazil Xaraso, alle
 desselfs Bestierder / geteekend zynde / zond den Koning
 aan Don Louis eenige schoone Peerlen/Gouden
 de Juweelen / en verscheide stukken Goude en Zilver
 de Stoffen voor den Koning en de Koninginnin
 van Portugaal, mitsgaders voor hem zelve / en
 het welk hy aannam / om aan den Koning nie
 te misghaagen / en aan den koopman Ignacius da
 Bulhoin liet ter hand stellen / om met het ander na
 Portugaal te schikken. En alzo de Schepen die
 Jan Rodrigues de Norogna meedegebragt had / mee
 Speceryen na dit Rijk zouden koomen / zoo zonden
 hy ze aanstonds na Couchin, na dat hy deeze koop
 telykheden daar in gedaan had / beneffens de Kryggs
 loonen der Soldaaten / die den Koning van Or
 mus betaald had. In een van de zelve was Lopo
 d'Azevedo, in het tweede Duarte d'Ataide, en
 in het derde Manuel Velho, alzo Pero Vaz Tra
 vazos, desselfs Kapitein / zick tot Ormus lag.

Een Schip
 en veel Hee-
 ren door
 storm veron-
 gelukt.

Een ander
 zeer bescha-
 digd en gered,
 en't goet ge-
 bergd.

Deeze Schepen weezende by Mascate aan een
 water-plaats die men Coge Atar noemd / kreegen
 zulken sterken storm / terwoyl zy by nacht ten anker
 lagen / dat dat van Duarte d'Ataide tegen de kust
 gedreeven wierd / zoo dat hy zelf met zyn Zoon
 Vasco Martins de Mello; Jan Rabella, Don Gar
 cia Coutinho, gewezen Kapitein van Ormus, en
 verscheide andere Heeren ellendig verongelukt
 Doen den Storm eerst begon / stiet hy tegen het
 Schip van Lopo d'Azevedo, het welk hy gewel
 dig beschadigde / en waar door het zelve gelykelyk
 daar meede te gronde zoude zyn gegaan / indier
 hy door Manuel Velho niet geholpen of gered was
 geworden / inboegen het meeste goed / dat na de gron
 gezonken was / door de hulp en bystand van den Xer

an Mascate, den welken verscheide Duikers tot
hien einde na de grond zond / nog gebergd wierd.

1522.

Deeze weldaad wierd door d'onze aan deezen
Xec Rachid / booz haar vertrek wel rijkelyk ver-
golden / alzooy hem het leven op de volgende
wyze vergden. Want nademaal hy Raes Delami-
zar, Broeder van Raes Xarafo, in de Pas die hy
beschermde / gelyk wy hier boozen gemelt hebben /
om hals gebragt had / zoo is 't dat zoo haast als
Xarafo het Verdrag hier boven gemeld / met Don
Louis getroffen had / zonder langer te wagten / een
Dienaar met gewapend Volk in een schuit uitzond /
om deezen Xec Rachid, tot wraak van zyns Broe-
ders dood het leven te beneemen.

Die wel-
daad met het
bergen van
des weldoen-
ders leven
vergouden.

Toeleg van
Raes Xarafo.

Manuel Velho dit verstaan hebbende / ging me-
de met een deel gewapend Volk in zyn Sloep zit-
ten / om water tot Coge Atar te gaan haalen / daar
deezen Dienaar van Raes Xarafo zig bevond / waar
op hy aanvallende / hem aanstonds in zyn eige
schuit gebangen nam / alzooy zyn Volk aan land
was / en bragt hem met de Roeyers aan zyn Schip /
alwaar hy Xec Rachid ontbood / haar tweeder zaa-
ken verzoende / en daar op aan Don Louis en Ra-
ez Xarafo schreef.

d'Uitge-
zonde Moor-
denaar gevan-
gen.

Raes Xara-
fo met den
weldoender
verzoend.

Na dat dit aldus verrigt was / en de twee Sche-
pen van de schade die de zelve dooy het onweder
geleeden hadden / hersteld waaren / vertrokken zy
gezaamentlyk na Indiën, alwaar ze behouden aan-
quamen. Don Louis de zaaken van Ormus in den
staat die wy gezeld hebben / meede latende / alzooy
hy op de Schepen van Mecha na de punt van Dio
zoude gaan passen / zoo is 't dat hy vertrok / al-
zoo het Mouzon daar toe reede lag / met hem nee-
mende vyf Galioenen, een Schip en een Carveel.
Ontrent Dio gekoomen zynde / nam hy een Schip
daar weinig goet in was / dog alzooy hy een storm
kreeg die hem op den zestienden September na
Chaul toe dreef / en wyl het weer hem niet meer
diende / zoo vertrok hy van daar na Goa, daar
hy zyn Broeder Don Duarte vond / den welken in
d'uitterste droefheid was / over de tydning die hy
met

Vertrek
van Don
Louis om op
de Schepen
van Mecha te
gaan passen.

En van daar
na Goa.

1522.

met een van de drie Schepen / het welk / gelyk
 wy in 't verbolg zullen zien / in 't Jaar vyftien
 honderd twee en twintig vertrokken was / uit de
 Koninkryk ontfangen had.

Terwyl Don Duarte de Menezes de Predicatie
 van den Biffchop Don Fernando, Klooster-broeder
 der van d'instelling van St Franciscus op een Zon-
 dag tot Goa na gedaane Miffe / hoorde / quam
 'er een man die hem een Geschryft overgaf / koco-
 mende van Don Pedro de Castelbranco / Zoon
 van Don Pedro de Castelbranco, den welken alle
 Kapitein van een Schip tot Goa aangekoomen
 was / van drie de welke van dit Jaar van vyftien
 honderd twee en twintig na Indiën vertrokken
 waaren / zynde Kapiteinen van de twee andere
 Diego de Mello, den welken met het Schip van
 Jan Rodrigues de Noronha voor Kapitein na Orr-
 mus ging / en Don Pedro de Castro, Zoon van
 Estevan de Castro / de welke alzo ze in Indiën niet
 en konde koomen / tot Mozambique overwinter-
 den / waar van wy hier na breeder zullen spre-
 ken.

Don Duarte
 over des Ko-
 nings dood
 bedroefd.

Don Duarte het Geschryft uitgelezen hebbende
 was zyn droefheid zoo groot daar over / dat hy
 de zelfe niet konnende verbergen / een doek over
 zyn aanzigt dede / zoo dat die geene die by hem
 stonden / meenden dat zyn Vader / of den Grave
 Prior overleden was : dog met den Boosde ver-
 staande dat het den Koning Don Manuel was
 zoo was onder de Predicatie en de Mis een gestadig
 droefheid / en veroorzaakte in alle een groote ont-
 steltenisse. Dog het geen het zelfe nog meer ver-
 meerderde / was dat men zag dat van drie Sche-
 pen de welke dat Jaar uit het Ryk vertrokken
 waren / niet meer als een daar van in Indiën ge-
 koomen was / zoo dat het scheen dat met des Ko-
 nings dood alles ons tegen liep / niet tegenstaande
 de een ieder zig in den Prins Don Jan zynen Zoon
 den welken voor Koning uitgeroepen was / uit oor-
 zaak van zyne bekende deugden / ten hoogsten ver-
 troostede / en de hoop van de belooninge van

Droefheid
 van een ieder
 daar over.

zync diensten geenzing en verloor.

Op deeze tyding liet Don Duarte op den zelven avond op swaare straffe uitroepen: Dat niet alleen een ieder zig in den rouw zoude hebben te kleeden, maar ook alle zyne Slaven, zoo Mooren als Heidenen, zonder eenige uitzondering. Ook liet hy alle de noodige Lyk-pligten met de Avond-diensten in groote plegtelykheid zingen / en daags daar aan de Mis en de Predicatie voor de Ziel van den overleden Koning op de wyze van dit Ryk / door een ieder met alle bedenkelijke aandacht bywoonen.

Gebod van
Rouw aan te
nemen en
lyk-pligten
over des Ko-
nings afster-
ven.

Da dat dien Heer alle deeze dingen / zoo van het bekend maken van des Konings overlyden, als van de blyde uitroepinge van Don Jan den derden tot Koning van Portugaal met alle moogelyke pragt hadde doen verkondigen / schynt het dat Godt toe liet dat hy zulkz dede als Zoon van zyn Vader Don Menezes, Grave van Tarouca, en Prioer van Prato, den welken Groot-Vaandrig van dit Ryk was / in wiens plaats hy quam / welken Graaf van gelyken in dit Koninkryk tot Lissebon dede.

Deeze plegtelykheden wierden niet alleen tot Goa, maar ook in alle onze Sterktens van Indiën plegtelyk waargenoomen / en den Koning van Ormus nam den rouw aan / als Onderworpeling van den Koning, en die van Cananor en Couchin als zyne Vrienden en Dienaars.

In het leest van alle deeze Dier-tyden quam Don Louis. gelyk wy gezegt hebben / van Ormus tot Goa, stapte hy nacht aan land / en begaf zig na Don Duarte, alwaar de droefheid op nieuw aang-ing; want behalven dat zy een Heer en Koning verlooren die haar tot zulk een grooten staat als kinderen van haar Vader verheven had / den welken om zyne schoone hoedanigheden in die agting bleef waar in hy tot nog toe van een ieder gehou-den was / zoo bleef hy daar-en-booven zonder het Ampt van Opper-Hofmeester van het Huis des Konings / het welk de grootste Bedieninge van het zelve is.

Vernieu-
wing van
droefheid
tusschen Don
Duarte en zyn
Broeder.

Dit Ampt had hy al van den Prins Don Alfonso-

1522.

fonzo, Zoon van den Koning Don Jan de tweede, voerende doen ter tyd de Eer-naam van Graaf of van Prioor van Crato nog niet / want die kreeg hy van den Koning Don Manuel, alleenlyk om zyne begaaftheden van Dapperheid / Edelmoedigheid en andere deugden die een Edelman passen. En dooz de manier van de zelve te geven / verkreeg hy nog meer Eer en gunst als in het Ampt zelfs. Want nademaal'er in die tyd veel Edele en magtige Heeren waren / de welke zulks / volgens het oordeel van een ieder / al zoo wel verdienden als hy / zoo zeide den Koning in 't openbaar: Datt hy hem die eer aangedaan had, om dat hy hem altyd de waarheid onbeveinst, en niet na de oogengesproken had. Dooz die woorden toonde den Koning zyn regtvaardigheid en ernst / en dat hy een Opand van de Vlepers was / en hy preeg dien Heer uit kragt van de voornaamste hoedanigheden die een Mensch kan hebben om neffens de Koningen te gaan / zoo ze zoodanig zyn / dat de woorden en de werken haar die naam waardig maken.

Vertrek van
Don Duarte
na Couchin.

Schepen
van dat Jaar
in Portugaal
gekoomen.

Dog om tot Don Duarte de Menezes weder te keeren / zoo zullen wy zeggen dat hy met die droevige tydning na Couchin ging / om de Schepen de welke in dit Jaar na dit Ryk zouden vertrekken / aldaar af te laden; en alzo de twee andere de welke met Don Pedro gekoomen waren / de Winter aldaar over bleven / zoo is't dat van dat Jaar niet meer als deeze Schepen quamen / daar Kapiteinen op waren / Garcia de Sa; Aires da Silva; Bastiaan Ferreira, en Diego Calvo in een Schip van Don Nuno Manuel, het welk aan het Eiland St. Thomé aanquam / alwaar het zelve dooz de Fransse beroofd wierd / Manuel Gil, Zoon van Duarte Tristan, Reeder en Eigenaar van 't Schip daar hy in quam / en Sancho de Toar, koomende van Sofalla.

Laurenzo
de Mello na
China gezonden.

Ook zond hy Pero Laurenzo de Mello na China, met Martin Alfonso de Mello Juzarte, den welken eerst na Pedir ging om Peper in te nemen / dog Pero Laurenzo wierd dooz een Onweder na d'Ei-

d'Eilanden van Andramu , leggende aan de Kust van 't Koninkryk van Pegu gedreven en verongelukte ook aldaar / na dat hy al van den tyd van Diego Lopez de Sequeira reisvaardig geweest had / schynende dat zyn vertrek doen ter tyd uitgesteld wierd / om voor die tyd nog in 't leven te blyven / tot dat hy zyn einde aldaar vond. Mede zond hy Andries de Brito na Malacca met zyn eigen Schip om zyn voordeel aldaar te doen / alwaar hem overquam het geen wy hier na zullen verhalen. Wat de twee andere Schepen aangaat die wy gezeyt hebben dat tot Mozambique Overwinterd hadden / en daar Kapiteinen op waren Diego de Mello en Don Pedro de Castro, wilde Jan de Mata, die aldaar Kapitein en Factoor was / daar voordeel uit trekken / op dat het volk niet ledig zoude loopen / en vermits het zelve in die Maanden aan land zynde / ziek konde worden. En was de oorzaak die hem daar toe bewoog / deeze volgende:

1522.

Verongelukt in 't Ryk van Pegu.

Jan de Mata zoekt voordeel te trekken uit het overwinteren tot Mozambique.

Twee Mooren / Heeren van de twee Eilanden / Zenzibar en Pemba, leggende zeer na aan de Kust van Mombassa, hadden zig tot Onderworpelingen van den Koning van Portugaal gemaakt / en betaalden hem eenige erkentemissen ; waar tegen de Eilanden van Querimba weder andere schuldigheden aan de zelve moesten afleggen ; dog alzo ze zeer naburig aan den Koning van Mombassa waren / zoo is 't dat ze door hem / als onzen Vriend / ondersteund wordende / de zelve niet alleen weigerden te voldoen / maar haar zelfs den Oorlog aan deden / waar over zy al verscheide reizen aan Jan de Mata geklaagd hadden ; en dat zulks de oorzaak was dat ze hem de gemelde schuldigheden niet en konden betaalen. Deeze twee Heeren van Pemba en Zenzibar dan ziende dat de gemelde twee Schepen aldaar Overwinterden / zonden eenige Booden aan Jan de Mata met dat verzoek / den welken zulks aan de Kapiteinen bekend maakte / haar vertoonende hoe zeer des Konings dienst daar aan gelegen was / en met eenen boorhoudende dat zy de gemelde Mooren van Querimba eenige straf

Oorlog tusschen twee Moorse Heeren over het betaalen van Schattingen aan Portugaal.

D. de Menezes.

E

Wilden

1522.

Pedro de
Castro neemt
voor de nala-
tige te straf-
fen.

den opleggen / en haar onder de gehoozzaamheid van die Onderworpelingen des Konings mogten brengen / om haar de erkentenissen die zy een tyd lang niet opgebracht hadden / te doen betaalen. Diego de Mello zynde tot den dienst van het Kapiteinschap van Ormus geschikt / en eenige redenen bygebracht hebbende waarom hy zulks niet en konde doen / wierd het zelve door Don Pedro de Castro aangenoomen / zoo dat hy een Schip / (daar Pedro de Montarroyo, den welken Kapitein van die Kust was / op gebod / met de groote en kleine Sloep van zyn Schip / beneffens twee of drie Waartuigen van het land met honderd man) toerustede / waar onder deeze volgende Edelluiden waren / de welke met hem wilden gaan / namentlyk Don Roque de Castro, zyn Broeder / Don Henrique d'Essa, Christoffel de Souza, die voor Kapitein na Chaul ging / Antonio Galvaon, en andere deftige Heeren / de welke gezint waaren lof en eer in te leggen.

d'Uitvoe-
ring van den
aanflag.

Door Ge-
vegten.

Een Neef
van den Ko-
ning van
Mombassa
komt de
Mooren te
hulp.

Zy luiden aan het Eiland Querimba gekoomen zynde / daar een Volk-ryke plaats / en aangenaame Lantsdouw aan de Zee-kant was / verdeelde Don Pedro zyn volk in twee hoopen / waar van hy d'een aan Christoffel de Souza, vermits de uitstekende hoedanigheden van zyn Verzoen / gaf / en belaste hem dat hy de Strand latende leggen / de Plaats van hoven binnen in 't Land zoude gaan berennen / en hy begaf zig met d'andere Troep na de Strand. Zyluiden ieder in die order na haar bestemde plaats gaande / wierden met veel Pylen ontfangen / en daar tegen door de onze met goede Lancien en Houwer-slagen bejegend. Ondertusschen was aldaar een Neef van den Koning van Mombassa, die den optogt der onze verstaan had / met veel volk tot hulp der Mooren aangekoomen / den welken op den Troep van Don Pedro aanbiel / dog hy hoefde zig niet veel te beroemen op de eer die hy aldaar verkreeg / alzo d' onze hem zoo wel ontfingen / dat hy haar met der haast de hielen liet zien.

Wat

Wat Christoffel de Souza aangaat die had zulk een langen weg boven de plaats gegaan / dat zyn Volk zoo moede was / dat ze het rusten meer van nooden hadden als tegen de Wyanden te trekken / om haar te bevegten / dog al zoo zy van zyn Op- togt verwittigd waaren / gingen zy hem zelf in 't gemoet / en was het Gebeft zoodanig / dat hy zelf / beneffens Nuno Freire, Louis Machado, en andere van zyn volk gequetst wierd. Dog eindelyk keerde de kans zoodanig / dat de Wyanden de plaats mosten ruimen / die ryk en groot was / en die Don Pedro naderhand in de brand liet steeken / maar op dat de onze niet anders als de Eer van die Togt zouden hebben / zoo verflond de Zee alle den roof die ze al te greeftig in haare Schepen ge- laaden hadden. Want vermits dat de gemelde Schepen daar dooz zoo diep gingen / zoo raakten ze met het vallen van 't water op 't droog / dog doen de vloet weder quam / nademaal zy meer op zy als anders lagen / keerden zy het onderste boe- ven / en aldus wierden ze haaren heuit quyt / dog hadden egter het geluk van zelf te regt te raaken. En zoude de schade aldaar in de Haven nog groo- ter zyn geweest / als na dat zy vertrokken waaren / want zy dooz den grooten arbeid die ze in 't wee- derkeeren mosten uitstaan / zonder twopffel t'eene- maal zouden zyn gebleeven / zoo dat Don Pedro, vermits de wind hem na Mozambique niet en dien- de / het Schip daar hy op was / met het meeste Volk na Melinde most laten gaan / in meening om het zelve na Indiën gaande / aldaar te gaan vinden / gelyk hy deede. Hier dooz most Don Pe- dro in een land-schuit gaan zitten / en langs de Kust zeilen / die hy niet en derfde verlaaten. En al zoo hy met de derdendaagze Koozts gequet / ten an- ker lag / zoo verfloutte zig Don Christoffel, Zoon van Filip de Castro, en andere / dooz de honger geperst / aan land te gaan / en aldaar Vrugten te plukken / dog eenige Negers van 't land haar ge- zien hebbende / zaten haar met Wylen agter her / en verbolgden haar tot aan de Strand / het welk

1522.

Christoffel
de Souza met
veel van zyn
volk gequetst.

Krygt het
daar na beter
en veel roof.

Die de Zee
verflind.

Maar 't volk
ontkomt het
gevaar.

De Zoon
van Don Cas-
tro aan land
om vrugten
te plukken,
door de Ne-
gers aangerast,

1522.

dooz Don Pedro gezien zynde / stond hy op / zoo kooztzig als hy was / en ontzette haar alzoo / dog Christoffel wierd zoo gebaarlyk gequetst / dat hy het daags daar aan bestoof.

Gemelden
Zoon sterft
van zyn quet-
zuren.

Eindelyk hy Don Pedro in deeze Bark / Christoffel de Souza in een ander / en Antonio Galvaon in de Sloep / een ieder vooz zyn deel / leeden veel meer ongemakken van honger / doofst en andere rampen om tot Mozambique te koomen / als ze gebaar in 't Gebegt vooz Querimba uitgestaan hadden / zoo dat eer ze na de nabuurige Eilanden vertrokken / hy Don Pedro quamen / breezende vooz hem te werden gestraft / en begaven zig onder de gehoorzaamheid van Zenzibar en Pemba , zynde dit het einde van zyn Tocht / waar vooz Jan de Mata de schattingen die de Mooren schuldig waaren / volgens zyn oogmerk kreeg.

Pedro en
Diego de
Mello na
Indiën.

De tyd eindelyk gekoomen zynde / vertrokken Don Pedro en Diego de Mello na Indiën ; dog het schynt dat de ongeballen die den eersten op zyn gaan en keeren na Querimba uitgestaan had / nog niet genoeg en waaren / want hem wederboeren nog swaarder in de Haven van Goa , daar hy ten anker lag ; alzoo zyn Schip / genaamd Nazare , het welk zeer oud was / en van de grootste die ooit in dit Ryk gemaakt zyn / vooz een groot Ontweder quam te vergaan.

Het Schip
van den
Oversten ver-
gaat.

Om weder tot Don Duarte te keeren / den welken / gelyk wy gezegt hebben / de Schepen de welke na dit Ryk geschikt waaren / en andere na verscheide kanten afvaardigde / zoo bestelde hy twee Vlooten / d'eene om zels na Ormus te gaan / en een einde van de zaaken die zyn Broeder Don Louis in den staat die wy gezegt hebben / gelaaten had / te maaken / en d'ander vooz den zelven Don Louis , om Don Rodrigo de Lima , die Diego Lopez de Sequeira , gelyk wy hier vooren gezien hebben / vooz Gezant na den Preste gezonden had / van het Naauw van de Roode Zee af te haalen / welken Don Louis nog vooz hem vertrokken zynde / zullen wy hier na van zyn wedervaaren spreken.

Twee Vlooten
door Don
Duarte uit-
gerust.

Wat

Wat Don Duarte aangaat / zoo haast als hy
baardig was / bertrok hy met zes Schepen / daar
Kapiteinen op waaren Don Vasco de Lima; Fran-
cisco de Mendoza; Francisco de Souza Tavares;
Denis Fernandes de Mello; Bastiaan de Norogna,
en Louis de Norogna, Gebroeders / ieder in zyn
Galei.

Tot Chaul aangekoomen zynde / bleef hy daar
niet langer als hy van nooden had / om Simon
d'Andrade, Hoofdman van de Sterkte/eenige din-
gen die dat Gebouw aangingen / te belasten / van
waar hy de Kust van Dio wat verre van land
voorby zeilde. De Galeijen van Bastiaan en Louis
de Norogna van de Bloot vry wat afgezonderd
zynde / onnoetteden onderweegen een Mooz
Schip zeer ryk geladen / koomende van Pegu, en
tot Reiner, een Stadt binnen de Baai leggende 't
huis hoozende. Zy begeerig om het Schip te nee-
men / hielen zig in 't eerst zeer ingetogen / derben-
de het zelve niet enteren / alzoo het zeer hoog van
boord was / en zy daar en tegen zeer leeg / gelyk
alle de Galeijen gemeenlyk zyn / dog zy begonden
het dapper te beschieten / inboegen het zelve door
de Kanon kogels gelyk als doornageld was: En
alzoo zulks hy nacht geschiede / zoo is 't dat op dat
het haar niet ontsnappen zoude / zy het van weer-
kanten bezetteden / en tot aan den ogtend wagte-
den.

De Moozen ondertusschen ziende dat ze byna
zonken / vermits het Schip / als gezegt / gewel-
dig doornageld was / beslooten haare levens te wa-
gen / nademaal zy het goet niet en konden bergen/
en zetten 't op een van de Galeijen daar zy oor-
deelden dat de minste wagt op gehouden wierd / en
zoo als zy naast de mast van de Galei quamen /
maakten zy haar Schip zoetjes daar aan vast / en
zoo haast als zulks gedaan was / begonden zy op
de slaapers dapper aan te vallen / de welke hier
door zoo schielijk verrast zynde / zonder lang beraad
aanstonds over boord sprongen / en na d'andere
Galei swommen / de welke meede / of ten minsten

Bey de No-
rognas tasten
een groot
Moors Schip
aan.

Loosheid
der Mooren.

Ons volk
vlugt uit de
Galey.

1522. de geene die daar binnen waaren / daar door zoo-
danig verfeld wierden / dat ze om d'ander Galei /
of om de Mooren die de zelve zoo spntjes verrast
hadden / niet eens en dagten. Ondertusschen zonk
het Schip der Mooren kort daar aan / waar op
zy in de genomen Galei overstapten / en quamen
al zoo behouden tot Reiner aan / te weeten die gee-
ne die uit het gebegt ontkoomen waaren / alwaar
Melique Saca, Zoon van den grooten Melique Az,
welken laatsen ober wat meer als anderhalf Jaar
gestorven was / de gemelde Galei aanstonds liet
kooopen / en de zelve tot een gedenk-teken met Pre-
zenning overdekt / aan alle de Rumies die aldaar
quamen / liet zien / zeggende dat haare weerlooze
Landgluiden de zelve aan de onze afgenomen had-
den.

Deze twee Broeders ondertusschen tot Mascate
aangekoomen zynde / was het misnoegen al-
daar zeer groot ober haar / niet alleen van Don
Duarte, maar ook van alle andere / de welke haar
ober al te groote lachhartigheid beschuldigden / dat
ze ten minsten de Mooren in de genomen Galei
niet en hadden vervolgd. Nog eer dat wy met den
gemelden Don Duarte tot Ormus koomen / willen
wy eerst melden wat aldaar zederd het vertrek van
Don Louis van daar voorgeballeen was / en den
staat waar in Don Duarte die Stadt gebonden
had / die zeer verscheide was van het geen dat hy
zig zelve inbeelde.

Tyding die
Don Louis
tot Ormus
verstond.

Ten tyde als Don Louis tot Ormus was / en
na dat hy het zoo verre gebracht hadde dat den nieu-
wen Koning hem beloofd had binnen die Stadt
te koomen woenen / zoo wist hy wel dat den ge-
melden Koning / die maar dertien Jaaren oud
was / als ook zyne Mires en de voornaamste van
de Stadt / zeer onschuldig waren aan al het geen
dat'er geschied was / maar dat het zelve alleen door
Raez Xarafo, die alleg in zyn geweld gehad had-
de / bygekoomen was. Want in die tyd was den
Xec, Schoon-Vader van den overleden Koning
Torunxa, door wien hy ontbooden was / al uit
Queix-

Queixome verdreben / als ook Mir Mahamed Morado, aan wien hy alle haar goed afgenoomen had. En alzoo Don Louis verwittigt was dat zoo lang als den meer gemelden Raez Xarafo in 't leven zoude wezen / de zaken van Ormus tot geen rust zouden konnen worden gebragt / nademaal hy een zeer dooztrapt en schzander man was / die alles dooz zyne listige streeken een andere keer zoude konnen doen nemen / en een groote steun in zyne voornemens aan Raez Xabadim, zyn Swager / had / die hy Don Louis niet en konde magtig worden / zoo bestelde hy eenen Raez Xamexir, een man die bequaam was tot het uitboeren van allerley aanslagen / te meer om dat hy zag dat hy daar niet vreemd van was / uit oorzaak van den haat die hy Raez Xarafo toedroeg / om hem en zyn Swager het leven te benemen / hem het Guazilaat van het Ryk daar vooz belovende / beneffens tien duizend Serafins; en hier van wierd een Geschryft gemaakt / mits dat hy het werk binnen veertig dagen zoude uitboeren. Ook gaf hy een Geschryft van vergiffenis van die daad / om aan de Stadts-Voogd van Ormus te vertoonen / hem voozhoudende hoe hoog des Konings dienst daar aan gelegen was dat het zelve alzoo geschiede.

Deezen Raez Xamexir hebbende het werk op zig genoomen / en ziende hoe zeer dat Xarafo op zyn hoede was / zeide tegen Don Louis dat zulks niet en konde worden uitgeboerd vooz dat hy na Indiën vertrokken was / alzoo Xarafo als dan zoo agterdochtig niet en zoude wezen / en overzulks zoo veel volk tot zyn bescherming niet hy hem zoude hebben. Don Louis dan vertrokken zynde / was den Xarafo verlost van de breeze die hy vooz hem gehad had / en hem dagt dat hem binnen Queixome niemand meer hadde 't ontzien / inboegen hy niet anders en zocht als na Ormus niet te gaan / gelyk hy met Don Louis afgesprooken was / maar hy deed het nog eer als hem diende; want Raez Xamexir ziende dat den tyd gekoomen was / en zyn kans waarnemende dat Raez Xabadim na den Kon-

1522.

Zyn bestel
om het werk
te regt te
helpen.

Vertoog
aan Don
Louis gedaan.

Xarafo van
zyn vrees
verlost door
het vertrek
van Don
Louis.

1522.

Raez Xa-
badim ver-
moord.

Xarafo
neemd de
vlugt.

Verhaald
de moord aan
de Kapitein
van de Sterk-
te.

Verzoekt
zyn bescher-
ming en ver-
lof om na
huis te keren.

Besluit tot
zyn vasthou-
ding genoo-
men.

ning ging / viel hy op hem aan in 't midden van
des Konings Hof / alwaar hy hem het leven be-
nam. Dan daar wilde hy van gelyken ten huize
van den Xarafo gaan doen ; dog die van 't voor-
gevallene verwittigd zynde / koos hy tyds het haze-
padt / en liep van 't eene huis in 't ander / tot dat
hy uit een venster sprong. En alzo zy leven in
zyn Geld bestond / zoo liep hy eens-loefs na zyn
huis / alwaar hy drie Koffers geopend hebbende /
met zyne Dienaars in een Schuit stapte / en daar
mede na strand ging / alwaar aangekoomen zyn-
de / liet hy zyne Koffers van huis halen / en be-
gaf zig daar op na Jan Roiz , Kapitein van de
Sterkte , die hy zeide dat Raez Xamexir , met een-
ge van zyn aanhang / zyn Swager om 't leven
gebragt had / en dat hy van gelyken met hem zou-
de hebben gedaan / zoo Godt hem niet wel bewaard
had ; en dit alles om dat hy van meening was na
te koomen het geen hy met Don Louis verdragen
was / namentlyk den Koning na de Stadt te bren-
gen / het welk den ander met zyne Vrienden en
aanhangers niet en wilde doen / weshalven hy zig
met de zyne onder de bescherming van die Stadt
van den Koning van Portugaal , daar hy Kapitein
van was / quam begeeven / hem biddende dat hy
hem wilde beschutten / en hem verlof geeven om
weder na zyn huis te keeren.

Jan Roiz zig verrast vindende / alzo hy nergens
van verwittigd was / en niet weetende wat hy
doen zoude / zeide tegen hem dat hy zig een wei-
nig tot rusten zoude begeeven ; dat hy niet ten eers-
ten na zyn huis zoude gaan / alzo hy aldaar bel-
tiger hy hem was / of dat hy anders doen zoude
wat hem beliefsde / alles om hem zoo veel te gerus-
ter te stellen.

Zoo haast als hy vertrokken was / hield Jan
Roiz raad met eenige voornaame Perzoonen / wel-
ke alle van gevoelen waren dat men hem zoude la-
ten halen / en voor-eerst in verzekering houden /
tot dat men wist hoe dat het eigentlyk met hem
stond. Hy dan door den Kooptman Ignacio de Bul-
hoes

hoes gehaald zynde / wierd hy in een Kamertje ge-
 bragt / en hem Manuel de Vasconcellos tot een
 Bewaarder gegeven. Paulwelyks was hy alzoo
 verzekerd / of daar quam aanstonts last van den
 Koning aan Jan Roiz , om dien Verrader geban-
 gen te nemen / en dat hy hem niet gelooven zou-
 de / wat hy hem ook mogt koomen te zeggen / al-
 zoo hy hem de redenen zoude laten weten waar-
 om hy zoodanige vasthouding verdiend had ; ge-
 lyk hy dan ook diergelyken boodschap van Raer
 Xamexir kreeg.

Des Konings
 last daar toe.

Xarafo ondertusschen verstaande dat hy door den
 Koning en door zyn Vpand / vermits de reets ge-
 koomene boodschappen / en de geene die nog alle
 uuren quamen / beschuldigd wierd ; dat men hem
 met de Opstand van Ormus betigte / en dat hy den
 Koning tot die tyd toe opgehouden had / zonder
 in de Stadt te willen koomen / zoo verswaarde hy
 zyn misdad nog zoo veel te meer / zeggende te-
 gen Jan Roiz : Dat hy wel verzekerd mogt zyn dat
 den Koning nooit tot ORMUS zoude koomen , al-
 zoo alle die geene die by hem waren , hem rieden
 dat hy het niet doen en zoude , en dat hy voor ze-
 ker mogt weten dat hy het afzetten van zyn Ko-
 ningschap , of het ombrengen van zyn Perzoon niet
 en konde ontgaan ; en dat hy van meening was iets
 tot dienst van den Koning van Portugaal te doen ,
 waar voor hy zyn Vrouw , Kinderen , en een ge-
 deelte van zyne goederen tot ORMUS in gyzeling
 liet , alzoo hy het ander van doen had om volk en
 zyne Vrienden by malkander te krygen. „ En was
 „ dit zyn voornemen / dat hy alleen met de hulp
 „ van honderd Portugyzen het Eiland Queixome
 „ zoude gaan aantasten en in de grond verdelgen /
 „ en dat hy met zyne Vrienden en Magen zig sterk
 „ maakte / Ormus in korten tyd vol volk / en tot
 „ dien zelven staat te brengen daar het voor de Op-
 „ stand in geweest had / en dat alle de inkomsten
 „ van dat Koninkryk voor den Koning van Por-
 „ tugaal zouden zyn / alzoo het Koninkryk hem toe-
 „ quam / en dat er geen Koning hoefde te wezen /

Wat Xara-
 fo tegen
 den Kapitein
 van de Sterkte
 zeid.

1522.

„alzoó zyn Opperhoofd genoeg was / alle het wel-
 „ke hy aannam te beschikken / en op zyne kosten
 „uit te voeren.

Den Ko-
 ning verzoekt
 hem tot straf
 te hebben.

Dat afge-
 slaagen word.

Vraag aan
 den Koning
 gedaan.

Den Koning alle deeze dingen verstaan hebben-
 de / liet den Kapitein Jan Roiz verzoeken dat hy
 hem den gemelden Xarafo wilde in handen stellen/
 om hem over zoo veel quaad als hy tegen zyn
 Verzoen en goederen gedaan had / na behooren te
 straffen; dog deeze sloeg dit af om goede redenen/
 maar liet den Koning in tegendeel weten dat zoo
 Xarafo de regte oorzaak was dat hy tot dus lang
 binnen Ormus niet gekoomen was / waar het nu
 hy buiten zyn magt was / aan scheelde dat hy niet
 en quam / en inzonderheid nu de tyd al zoo lang
 verscheenen was dat hy beloofd had het zelve te
 zullen doen.

Den Koning ziende dat Jan Roiz hem niet en
 antwoorde gelyk hy van hem verwacht had / maar
 dat hy hem in tegendeel over zyn lang agterbly-
 ven beschuldigde / en dat hy daar uit wel oorzaak
 zoude kunnen neemen om te gelooven dat al het
 geen den Xarafo hem aangaande het inneemen en
 het vernielen van 't Eiland Queixome gezeid had/
 de waarheid was / zoo besloot hy met zyne Raads-
 luiden eindelyk tot Ormus te koomen / gelyk hy
 op den vyf-en twintigsten November desselven
 Jaars vyftien honderd twee-en twintig deede. Dog
 schoon zyne Mires, het welk zyn beste en uitgele-
 zenste volk was / en zyne aanzienelykste kooplui-
 den met hem quamen / zoo bragt egter niemand
 van haar zyn Drouw / Kinderen / of eenige Goe-
 deren meede.

Waar op hy
 binnen Or-
 mus komt.

Den eersten dag sloop den Koning buiten de
 Stadt onder Tenten / alzoó hy meer vooz de quaad-
 aardige strecken van den Racz Xarafo, als vooz
 den Kapitein zelf en ons volk bedugt was / want
 hy vreesde dat hy ietwés tegen hem mogt bestee-
 ken hebben dat al in 't werk gesteld zoude zyn ge-
 weest eer den gemelden Kapitein eens hy de hand
 geweest had. Die nacht ging egter heel stillietes
 dooz / en daags daar aan begaf zig den Koning na
 zyn

in huis / daar Jan Roiz hem ging begroeten / en
 zegen de vrees die hy opgevat had / gerust stelde /
 hem verzekerende dat hy Raetz Xaraso tot aan de
 komst van den Gouverneur Don Duarte wel zou-
 de bewaaren / aan wie hy hem zoude overleveren.
 Ma dat deeze en andere dingen tusschen henlui-
 den voorgeballen waaren / quam Raetz Xamexir,
 die den Raetz Xabadim om 't leven gebragt had /
 den Kapitein Jan Roiz bezoeken / als wanneer daar
 niet een Mooz was / of hy zag na de Ameas van
 onze Sterkte / niet twopffelende of hy zoude aan-
 tonds daar aan opgehangen worden / dog alzo
 hy de schrijftelpke beloften van vergiffenis van Don
 Louis meedegebragt had / zoo ging hy van daar
 na het huis des Konings met een kostelyke Zyde
 Rok die Jan Rois hem gegeven had / en een Hoofd-
 dekzel het welk men aldaar aan die geene die wat
 loffelyks uitgeboerd hebben / gemeenlyk geeft /
 waar ober alle de Moozen ten hoogsten verwon-
 derd waaren / haar niet komende inbeelden hoe
 zulkis weezen kost / zoo dat ze hem alle geluk gin-
 gen wenschen / gelyk aan iemand die een groot
 gebaar ontkoomen was.

Ma deeze eerste bezoeken begonden alle de booz-
 naamste Moozen groote klagten tegen Raetz Xa-
 raso in te brengen / den Kapitein uit den naam
 van den Koning van Portugaal biddende dat hy
 hem in de yzers wilde slaan / alzo hy haar alle
 schelmagtig bestoolen had / als zynde een zeer arg-
 listig Mensch / den welken de gebankenis zeer ligt
 zoude kunnen ontgaan zonder zyn verdiende straf
 te ontfangen / gelyk het behoorde / eer den Gou-
 verneur gekoomen was / gelyk dan Jan Roiz ver-
 mits haar gestadig aanhouden / eindelyk doen
 most

Ook liet hy den Koning verzoeken de drie dui-
 zend Boogschutters die hy binnen de Stadt had /
 daar uit te doen vertrekken / alzo zulkis / vermits
 de Breede die'er tusschen henluiden was / niet wel
 en paste. Dog den Koning gaf daar op tot ant-
 woord dat dat Volk niet anders als tot bescher-
 ming

1522.

Moordenaar
 van Xabadim
 gaat den Ko-
 ning bezoe-
 ken.

Groote
 klagten tegen
 Raetz Xaraso.

Die daar op
 in de yzers
 geslagen
 word.

Verzoek
 op den Ko-
 ning van zyn
 Krygsvolk
 uit de Stadt te
 doen vertrekk-
 en, beant-
 woord.

1522.

ming van 't Rijk was / het welk den Koning van
Portugaal toe quam / alzoó hy Jan Roiz wel wou
dat de Nautiques alle de Schepen die na Ormus
quamen / zonder onderscheid beroofden ; „ Dat nu
„ de alle de Plaatzten van de Kust van Arabien in
„ gen hem Koning opgestaan waaren / dat alle hy
„ krygsvolk dat binnen Julfar lag / onder den eynde
„ van Ruez Xarafo was / en eindelyk dat alle zyn
„ ne Vrienden en Magen onder een van de Zoonen
„ van Ruez Xabadim / aldaar hy malkander waaren
„ ren ; welken Zoon een Troep volks met zyn
„ Vader uitgemaakt had / die het geheele Lant
„ verwoesteden / en dat hy overzulks op hem ver-
„ zocht dat hy hem met eenige Vaartuigen wilden
„ boorzien / om dat Volk daar mede uit te zenden
„ eer dat'er meerder schade geschiede.

Don Duarte
tes onder-
zoek na de
Opstand.

In dien staat waaren de zaaken van Ormus
doen den Gouverneur Don Duarte de Menezes al
daar aanquam / den welken van alles na behoo-
ren onderrigt zynde / en na dat de eerste Bezoekers
tusschen hem en den Koning afgeleid waaren / be-
gon hy de schuld of onschuld van die geene de wel-
ke deel aan d'Opstand gehad hadden / mitsgadering
de schade die daar door veroorzaakt was / te on-
derzoeken. Aangaande de wyze die Don Duarte
hiel om alle die beroertens te stillen / en die Stad
daar de zelve in geweest had / te herstellen / daar
van zyn de geboelens verscheide. Want zommige
ge keurden voor goet al wat hy deede / nademaal
het heele werk daar op aan quam / dat den Kro-
ning van Portugaal swaarder Schattingen uit dan
Koninkryk most hebben als hy tot die tyd toe ge-
had hadde ; en wat de schuldige aangaat / die
wierden op verscheide manieren gestraft. Andere
volgen het tegendeel / ende gaan zoo ver dat zy
aan d'opregtigheid van handel van dien Gouver-
neur derden koomen / nademaal den Koning van
Ormus en verscheide andere Regt van hem tegen
Ruez Xarafo over ontalpyke geweldensarpen die zy
van hem geleden hadden / verzoekende / quam
het alleen daar op uit / dat hy Ruez Xarafo, Gu-
azil

De schuldi-
ge op ver-
scheide ma-
nieren ge-
straff.

zilver van Ormus zoude blyven / en dat den Koning
 met een van zyne Dogters zoude trouwen / op
 dat hy hem tot een Zoon, en den ander tot Vader
 zoude strekken / en dat'er alzoó geen meerder haat
 tusschen henluiden zoude weezen. Wat de schuld
 van d'Opstant aangaat / die wierd alleen op den
 overleden Koning Torunxa, zyn Schoonvader den
 Xec, Mahamed Morado, en zyne andere vertrouwd-
 e Vrienden / de welke alle na Persien gevlugt
 waaren / gesmeeten / dog wat den Xaraso betreft /
 die zeld men dat hy zyn misdryf voór geld askogt /
 en dat van dien onschuldigen Koning most niet
 opf en dertig duizend Serafins meer als het Konink-
 ryk tot nog toe betaald had / geboet werden / het
 welk met de vyf en twintig duizend die het van te
 voozen gaf / zestig duizend bedroeg; en wat het
 geroofde goet aanging / dat men twee gelyke Boe-
 ken zoude houden / en dat men raakende de afwe-
 zige hy geschryft / en van de tegenwoordige door
 be-eëdigde verklaaringe zoude verneemen wat zy
 misten / gelyk geschiede. Een van de gemelde
 Boeken wierd door Rui Gonzalves d'Acosta, en
 het ander door Coge Abraem, die Schryver van
 het Tolhuis van Ormus was / gehouden / dog het
 loon van Raez Xamexir over het ombrengen van
 Raez Xabadim, was dat hy uit het Koninkryk
 van Ormus gebannen wierd / om deezen doodely-
 ken Wyand uit de oogen van Raez Xaraso te ver-
 zenden / alzoó naderhand daar nog vry wat om
 te doen viel / het welk in deezer voegen toeging.

Deezen Xamexir hebbende dit alles met goede
 oogen aangezien / en overwegende hoe slegt hem
 het geen hy alleen op het ingeeven van Don Louis
 de Menezes, des Gouverneurs Broeder / gedaan
 had / beloond wierd / zoo is't dat hy geduurig veel
 volk ontrent zyn Perzoon hield / waar op dan op
 Zeekeren dag een beroerte onder de Mooren ontstond /
 waar in eenige van d'onze om 't leven quamen /
 waar van de schuld op hem gesmeten wierd / be-
 halven dat men nog van hem zeide dat hy de Moo-
 ren tegen ons opruide. En wyl deeze Moór daar-

1522.

De schuld
 van d'opstaad
 op wie geleid.

Xaraso be-
 schuldigd zyn
 misdryf afge-
 kocht te heb-
 ben.

Order op
 de geroofde
 goederen.

Straf van
 Xamexir
 over het om-
 brengen van
 Xabadim.

Gevegr en
 beschuldiging
 van hem.

1522.

Zynbal-
lingschap.Verloog
van Xarafo
aan Don Du-
arte.

en-booven nog wat roekeloos en stout in 't spreken was / zoo zag men wel dat hy zonder vrezen van met ter tyd groote ongeballen in het Land te veroorzaaken / aldaar niet en konde blyben / wegens halven hy dan als gezegt is / daar uit gebannen wierd / het welk voor die tyd d'algemeene rust bevestigde; dog alzo Raetz Xarafo een onrustig man was / en die altyd wat nieuws by der hand nam zoo schynd het dat hy ten tyde van d'Opstand doen den Koning van Ormus zig op Queixom onthield / den Xa Ismaël, Koning van Persien boorhield dat hy hem tegen de onse te hulp zoude koomen / waar tegen hy zoodanige Doorzwaarden aanbod die hy onmogelyk konde uitvoeren.

Want na dat Don Duarte de zaaken van den Koninkryk weder in een goeden staat / en de schatting zoo veel als wy gezegt hebben / verhoogd hadden zeide Raetz Xarafo tegen hem / dat'er een Kapitein van den zelven Xa Ismaël in 't vaste Land van Persien gekoomen was / den welken de Vaartunten tot aan Ormur toe / niet en wilde laten passeeren maar dat hy verzogt dat men hem de schattingen die men hem al over lange Jaren schuldig was zoude betalen; en dat hem overzulkz dacht dat hem niet quaad zoude wezen / dat men een Gezant aan gedagten Xa Ismaël zond / en hem bekend maakte te het geen'er in de Opstand van Ormus door de slechte regeeringe van den Koning Torunxa, die zig door vier of vyf Menschen had laten misleiden / en hulp tegen de Portuzyzen verzogt had / voor gevallen was / en dat wyl hy tot de Regeeringe onbequaam was / zyne eigene Onderdaanen den Mooren hem om 't leven gebragt hadden / op dat het Koninkryk niet 't eenemaal verlooren zoude gaan / en Mahamud Xa in zyn plaats gesteld hadden / den welken Don Duarte volgens de magt die hy van den nieuwen Koning Don Jan van Portugal hadde / hem als zynen Gouverneur met goedvinden van alle de voornaamste van 't Land / waar door het zelve weder tot rust gebragt was / tot Koning bevestigd had. En alzo een Kapitein

de

de welken zeide van hem te koomen / in de Ban-
der van Angon, zynde een Haven van 't vaste Land
van Perlien, alwaar alle de Vaartuigen uit het
binnenste van zyne Koninkryk landen / gekoomen
was / om de gemelde Vaartuigen by wege van
diergelyk belet op te houden / tot dat ze hem zee-
kere schattingen betaald hadden / zoo was't dat
hy zyne opene Brieven aan den doenmaals regee-
rende Koning van Orinus, en zyne Nabolgers ver-
zocht / dat geen van zyne Kapiteinen het gaan en
koomen der gemelde Vaartuigen na dat Konink-
ryk wilde verhinderen / alzo het zelve den Koning
van Portugaal toe-quam / met wien hy vriendschap
dooz toedoen van desselfs Gezant ten tyde van Al-
fonso d'Albuquerque, die dat Koninkryk veroverd
had / gemaakt hadde.

Don Duarte deeze en diergelyke redenen van Raez
Xarafo gehoord / en over alles raad gepleegd heb-
bende / was te vreden een Gezant tot dien einde
af te zenden. Waar op Raez Xarafo, om den Ka-
pitein die tot Kander aangekoomen was / af te baar-
digen / hem een Geschenk zond / en Don Duarte
een bevel dat hy de Haven en de wegen tot het
gaan en keeren der Vaartuigen zoude open laten /
alzo hy een Gezant op het geen waar toe hy ge-
koomen was / aan den Xa Ismaël zond / welken
Kapitein met het gemelde bevel en Geschenk van
Xarafo vertrok.

Hier uit / en nog uit andere dingen die nader-
hand in deeze zaak voorbielen / kreeg men een sterk
vermoeden dat dit alles dooz den Xarafo aldus ge-
brouwen en gesmeed was / en dat om zig over de
weinigte inkomsten van het Tol-huis, daar de boe-
ven-gemelde zestig-duizend Serafins uit koomen
moesten / te verontschuldigen.

Den geen die den Gouverneur met dit bevel aan
den Xa Ismaël afzond / was een Kavalier van het
Huis des Konings / genaamd Baltazar Pessoa,
met agtien man te Weerd / waar onder was eenen
Jan de Gouvea, den welken by gebal van afster-
ven in zyn plaats zoude koomen. Voorts was

1522.

Dat van
hem word op-
volgd.

Quaad ver-
moeden hier
uit op den Xa-
rafo.

Wie den
Gouverneur
naden Ko-
ning van Pet-
rien zend,

Vin.

1522. Vincent Correa Geheim-schryver van 't Gezantschap / Francisco Calado , Priester / vooz Capellaan, en Antonio de Norogna vooz Tolk. Ook nam hy mede een Mooz genaamd Abedala , die een Dienaar van Xa Ismaël was / en die hy om zekere dingen te verrigten na Indiën gezonden had. Dit was de zelve aan wien Don Louis de Menezes in de handelingen die hy met den Koning van Ormus had gehad / te verstaan gaf dat zyn Perzoon hem aangenaam was / om dat hy een Dienaar was van den Xa Ismaël , met wien wy in vriendschap leefden.

Geschenk
dat den Koning van Ormus aan hem
doed.

Met den zelve Gezant ging mede een Geschenk van den Koning van Ormus, en eenige dingen op onze wyze roegesteld / die met het verzoek over-een quamen ; want niet tegenstaande men over al handeld om te ontfangen / zoo komt het in die Gewesten egter vreemd vooz / als men met ledige handen vooz een Prins komt te verschynen.

Antonio
Tenreiro
Aanteekenaar
der voorval-
lende zaken.

Met den gemelden Baltazar Pessoa ging ook meede Antonio Tenreiro, een Cavalier, woonende binnen de Stadt Coimbra, van welke reis hy een naaukeurige aanteekening maakte / die ons ook al eenig ligt gegeven heeft. Want alzo hy de Persiaanse Taal verstond / zoo is 't dat hy nieuwsgierig weezende om vreemde Landen te bezien / aldaar bleef / en van daar na Cairo ging. Daar na tot Ormus wedergekeerd / en een Man zynde die in dat land bekend was / zoo is 't dat Christoffel de Mendoza , Kapitein der Stadt Ormus, hem uit last van Lopo Vaz de Sampajo, den welken Gouverneur was / met eenige Brieven aan den Koning / eenige dingen zyn dienst betreffende / na dat Koninkryk zond / dog schoon Baltazar Pessoa dooz den Xa Ismael zeer wel ontfangen wierd / zoo keerde hy egter onberrigter zaaken te rug / want weinig dagen na zyn aankomst quam den Xa Ismael te overlyden / werdende dooz Xa Tamaz zyn oudste Zoon / een Jongman van vyftien Jaaren / als Koning van Persien nagevolgd / den welken met de hergertens en ontsteltenissen dooz zyn

Portugysse
Gezant aan
den Koning
van Persien
komt onver-
rigter zaken
te rug.

Da

Vaders dood ontstaan / zoo veel te doen had / dat hy zig tot geen andere dingen konde begeeven.

1522.

Don Duarte ondertusschen met zyn Broeder Don Louis over een gekoomen zynde dat hy op zyn wederkomst van de Roode Zee, tot Ormus zoude aankoomen / om als dan gezamentlyk te vertrekken / zoo wierd zulks na de gemelde wederkomst aanstonds in 't werk gesteld. Dog als zoo op de reis van Don Louis na de gemelde Roode Zee eenige dingen voorsielen / zoo is 't dat wy eer wy voortgaan wel ietwgs daar van behooren te verhaalen.

d' Afspraak van Don Duarte met zyn Broeder in 't werk gesteld.

En derhalven zullen wy zeggen dat doen den gemelden Don Louis die reis aannam / hy negen Schepen by zig had daar Kapiteinen op waaren Francisco de Mendoza; Nuno Fernandes de Macedo; Rui Vaz Pereira; Aires da Silva; Fernando Gomes de Lemos; Hendrik de Macedo; en Lopo de Mesquita en Cosino de Pinto in een Kapiteel. Aan 't Eiland Socotora gekoomen zynde / verongelukte aldaar Aires da Silva, alzo hy door storm tegen de kust aan gedreeven wierd / en na dat hy Don Louis zig van vers water voorzien had / ging hy na de kust van Arabien, om de Plaatzten aldaar te bezigtigen. De eerste was de Stadt Xaer, staande aan een hooge kust / alwaar maar een eenig Schip lag. Aldaar quamen aanstonds zes of zeven Portugyzen, die aldaar in een Schip waaren om haaren handel te drijven / hem begroeten. Van haar verstond hy dat Alfonso da Veiga met een Schip aldaar geweest had / om te doen gelyk als zy. Deezen was al over vier of vyf Maanden overleeden / en den Koning van de Stadt had de hand aan zyne Goederen geslagen / de welke wel zes of zeven duizend Pardans bedroegen / willende de zelve niet weder geeven / om aan den Bezorger van de Magen der overledene te behandigen.

Verhaal van 't voorgevalene op de wederkomst! van Don Louis van de Roode Zee.

Wat hy tot Xaer vernemde.

Zyn groote Amptenaar ondertusschen / en de voornaamste van de Stadt / deeze vloot in de Haven ziende / terwyl den Koning uit was / lieten

En weder-varen van des Konings Dienaars aldaar.

D. de Menezes.

F

Don

1522.

Don Louis aanstonds met eenige verberssingert begroeten / die hy niet en wilde aanneemen / maar liet zeggen: Dat hy het goet van *Alfonzo da Veiga*, die aldaar overleden was, en die den Koning onregtvaardig na hem genomen had, weder wilde hebben. Hier op gaven zy tot antwoord / Dat den Koning te landewaard was gegaan; dat zy daar niet van en wisten, dat hy zelf zoude koomen, en hem alsdan op zyn zeggen antwoorden.

Zyne dreigementen hier op.

Waarschouwing aan de Portugyzen die aan land waren.

Landing en vlugt der Mooren.

Hebben meer werk met wegbrenge van den buit, als met het verdryven der Mooren.

Don Louis het zeggen der Arabiers, als veel met haar verkeerd hebbende / en haare gestadige uitstellen wel gewend zynde / liet haar weder zeggen: Dat zy de Goederen van die *Portugyzen* in handen hadden, en dat zy de zelve aanstonds aan boord zouden zenden, of dat hy ze anders zelf zoude haalen. Hier op liet hy aan de Portugyzen weeten die aan land waaren / dat zy aan zyn boord zouden koomen / en zoo zy zulks niet en konden doen / dat ze haar hy nagt in haare Huizen zouden versterken / alzo hy met het aanbreeken van den dag hoopte aan land te zyn / en dat zy een witte doek tot een teken / van haare Huizen zouden laten wajen. Hier op lande Don Louis met ontrent vier honderd man / zynde byna alle nat / alzo de Kust zeer bar was. En alzo zyn komst schieliker was als de Mooren zig ingebeeld hadden / nademaal zy altoos gemeend hadden dat de woorden van Don Louis maar dreigementen waaren / zoo is 't dat schoon ze aan strand gekomen waaren / zy egter weinig tegenstant booden / maar weeken aanstonds / om zig biunen de Muuren van haar Stadt te gaan besluiten. Nog nademaal de onze haar heel wel gemeend hadden / zoo is 't dat zy haar met Lancien / Houwers en Musketten zoodanig vervolgden / dat ze zonder eens om te zien door de Poozten die tegen 't Vaste Land aan waaren / het metter haast ontquamen / zoo dat de onze meer te doen hadden met het weghengen van den buit / daar de Stadt al redelyk wel meede voorzien was / als om haar daar uit te verdryven. Nog dit mogt de onze weinig hel-

pen

pen / alzoó daar zulk een onweder ontstond / dat d'eerste schuit die het dierfde waagen om een gedeelte van den buit na de Schepen te brengen / aanstonds omsloeg / zoo dat het volk zig niet groote moeite vergde. Daar en booven sleepte de Zee een deel van den buit weg / die de onze op de kant van 't water geleid hadden / om het zoo veel te spoediger te kunnen inschepen.

1522.

Een opgekoomen Onweder verflint alles.

Don Louis hier op geen kans ziende om aan boord te kunnen koomen / en geen ander staat makende als dat hy die nacht aan land zoude moeten blijven / belaste dat men een afschutting tot de gemelde buit en stukken van dien zoude maaken / en eenig Geschut daar op brengen / het welk hy uit de schuiten liet haalen / doende wyders de heele nacht goede wacht houden / om niet van de Spannen overballen te werden. Zoo haast als den dag aanbrazt / en de wind hem diende / begaf hy zig metter haast na zyne Schepen / zeer weinig meedenevende van het geen zy op strand gelaaten hadden. Dog hy mogt wel van geluk ober haar ontkooming spreken / alzoó de tyding van alles aan den Koning / die niet verre van daar was / reeds was aangekoomen / den welken met zoo veel volk dat het Velt daar van bedekt was / met een volle ren aangquam / dog de onze waaren al buiten zyn bereik / en hy buiten het onze.

Aankomst des Konings en vlugt van Don Louis.

Hier op zond Don Louis, Cosmo Pinto Kapitein van de Karabeel / na Ormus, als zynde een wel bezeild Schip. Hy bond onderweegen drie Portugyzen, de welke tot Mete in handen van den Xequé waaren / zynde geschelden van het Gezelschap van een Roover / genaamd Antonio Falcira; den welken die geheele Kust ging doorstroopen en berooven.

Don Louis ondertusschen zynen weg vervolgen- de / quam voor de nacht aan een plaats genaamd Verruma, den Koning van Xaer toebehoorende / alwaar Francisco de Mendoza, die onder de Vloot van Don Louis was / jagt op een Schip gemaakt hadde; het welk zeer nabij gekoomen zynde / zag hy

Komd tot Verruma.

1522.

hy zig aan land by drie andere / de welke haar bragt tot Xaer geloft hadden / en om dat dit een beter Haven was / alhier gekoomen was. De zelve nacht als hy aan land quam / loste hy het goet dat hy in had / zoo dat als den oggend aangekoomen was / men daar niet als wat Koper / het welk hy voor Ballast meede genomen had/uit kreeg / het welk Don Louis liet afhaalen / en daar na de Schepen in de brand steeken.

Vervolg
van zyn reis.

Abassien
waar van ge-
noemd.

Don Louis
na Indiën.

Vier Portu-
gyzen door
onvoorzigtig-
heid om den
hals.

Van daar vertrokken zynde/quam hy tot Aden, alwaar hy maar een halven dag was / en veel Bomben in die Stadt liet werpen / zonder iet anders uit te regten / alzo hy daar geen magts genoeg toe en had / en voorhy Moca zeilende / het welk aan dees zy den ingang van het Nauw leid / begaf hy zig na d'andere Kust van de kant van Afrika. Deeze Kust noemen de Mooren Abassien, alzo het door d'Abassiers of Abissinen, Onderdanen van den Preste, bewoond werd / en met goet weder quam hy tot Massua, daar Diego Lopez de Sequeira, Don Rodrigo gelaaten had; den welken om veele opgekoomene ongeballen / niettegenstaande Don Louis hem eenige Brieven van daar na het Hof van den Preste gezonden had / zoo konde hy egter op die tyd niet koomen die den ander hem voorgescreven had / uit oorzaak van het Mouzon waar meede hy uit het Naauw koomen most / en om zoo veel volk niet aan het einde van haar leeven te helpen / gelyk aan drie Kapiteinen gebeurd was / zoo als wy voor deesen gezeid hebben / zoo dat Don Louis om die oorzaak na Indiën vertrok / latende een Bries aan Don Rodrigo, waar in de oorzaak van zyn vertrek gemeld stond / en dat hy zig tegen 't Jaar gereed zoude maaken om met het Mouzon by hem te koomen.

Terwyl dat hy daar was / quamen vier Portu-
gyzen aan haar einde door haar onvoorzigtigheid
en het verraad van zommige Turken die aldaar
waaren / waar van Don Louis egter geen geboes-
len toonde / alzo Arquico, daar de gemelde Por-
tugyzen om 't leven raakten / den Preste toebe-
hooz-

hoorde; te meer om dat hy naderhand verstond dat de doode daar zelf oorzaak toe gegeven hadden. Hy liet het egter aan den Kapitein weten die den Preste aldaar had / om de misdaad volgens zyn gewoonte na regten te straffen / zeggende / Dat zoo de Plaats den Preste niet toe en quam, hy de zelve in de brand zoude hebben gesteecken.

1522.

Berigt daar van aan den Kapitein van den Preste.

Don Louis van daar vertrokken zynde / zelve boorhy het Stedeken Dofar, leggende op d'Arabische Kust / aan geen zy de Kaap Fartaqui en al zoo het Volk daar uitgelopen was / liet hy het zelve van het weinige dat de Mooren niet hadden konnen meede neemen / uitplonderen / en zyn reis na Ormus vervolgende / quam hy / gelyk wy gezeld hebben in die Stadt / na dat zyn Broeder Don Duarte de zaaken van dat Koninkryk / hoewel eenige niet geheel na zyn zin / bygeleid had / weghalven hy aanstonds in Augustus misnoegt van daar na Indiën vertrok / om de Schepen aan de Kaap van Dio te gaan verwagten; dog al zoo het weder op die tyd'er nog wat bar uit zag / zoo was hy genootzaakt weder te keeren / en ging naderhand met den zelve Don Duarte na Indiën, alwaar zy agt Schepen vonden / de welke dat Jaar van hier derwaards vertrokken waaren / waar van twee niet anders als Speceryen zouden inneemen / daar Kapiteinen op waaren Hector da Silveira, Zoon van Francisco da Silveira, Opper-Coude van dit Koninkryk / en Antonio d'Abreu, zoon van Jan Fernandés de Arco, van 't Eiland Madera, de welke op den derden May van Lissebon vertrokken waaren.

Don Louis vervolgd zyn reis na Indiën.

Laat Dafar uitplonderen.

Vertrekt te gelyk met zyn Broeder, en vinden aldaar agt Schepen.

Wat aangaat Don Antonio d'Almeida, Zoon van Don Lopo d'Almeida, Grave d'Abrantes, en Pero d'Afonzeca, Zoon van Gonzalo d'Afonzeca, en Diego da Silveira Zoon van Martyn da Silveira, die overwinterden tot Mozambique / niettegenzy eerst vertrokken waaren / en Aires d'Acunha, een ander Schip / quam niet ver van daar te berongelukken / dog het volk wierd gebergd. Wat aangaat Manuel de Macedo, die ging met een

Wedervaa ren van andere Portugysse Schepen.

1522.

Galtoen na Indiën, en Simon Sodré na Ormus met een Schip / alwaar hy Don Duarte vooz zyn vertrek ging inneemen.

Wonderly-
ke toevallen
der Zee.

Dit zyn de wonderlyke geballen van de Zee / dat zommige koomen te verongelukken / andere genootzaakt zyn t'overwinteren / schoon ze van de eerste vertrokken zyn / en de leste behouden ter gewenste Haven aankoomen. Dit zyn dingen de welke met de Schepen die op een en den zelven dag na Indiën vertrekken / dagelyks koomen te gebeuren / hoe veel te meer als ze op verscheide tyden de reis aanneemen.

En onze-
kerheid der
zelve.

Het is meede gebeurd dat twee Schepen van hier na Vlaanderen zullende vertrekken / om dat het eene met het zelve getp als het ander niet en konde uit raaken / zoo wilde het weder zig noit daar toe schikken / inboegen het ander dat vertrokken was / al weder uit Vlaanderen was gekoomen / terwyl zyn Makker alhier nog lag. Hier uit kan men zien dat de zaken van de Zee d'onzeekerste zyn die de Menschen in dit leven kunnen overkoomen / wyl de zelve in haare handen niet en zyn / en zommige de welke zig meer daar op betrouwd hebben als zy wel behoorden te doen / zyn tot groote armoede vervallen / om dat ze zomtyts met een Gouwe Angel vissen, die dooz SALOMON verhooden word.

Verandering
van zaken
door de tyd.

Wy hebben te voozen gezeid dat Rui de Mello, Kapitein van Goa, het zoodanig wist te besteecken / dat hy ten tyde als Diego Lopez de Sequeira in het Nauw van de Roode Zee was / zig meester van desselfs vaste Land maakte. Nu zullen wy het tegendeel verhalen ; namentlyk hoe de Mooren het zelve toen Francisco Pereira Pestana Kapitein van Goa was / weder innamen ; zoo veel vermag de gesteldheid / verandering of schikking van de tyden. Want ten tyde van Rui de Mello was den Hidalcan bezig met den Oorlog die hy met den Koning van Narsinga had / en nu hy het gemelde Land weder inkreeg / had hy de handen ruim / en egter moest hy geduurig in de Wapenen zyn / wil-

wilde hy in't bezit van 't zelve blyben / want de Heidenen / aan wien het zelve eerst toebehoord had / als zy haar bequamen tyd vonden / quamen neder van 't Gebergte / om desselfs inkomsten van de Ganzares in te vorderen / en het gemelde Land wierd van alle begeerd / om dat het meer als honderd duizend Pardans alle Jaaren opbragt.

Wat aangaat doen het zelve de Portugyzen toequam / spoorde de meeste kragt die zy daar aan hadden / uit het Nabuurschap van Goa , en van zoo weinig volk als wy hier na zullen zien. En om dit zoo veel te beter te verstaan / schoon dat wy als we van de eerste stigting van Goa spreken / wy eenige kennig daar van geeven / zoo moeten wy alhier van de Tanadarias spreken / om het geen wy zeggen / zoo veel te beter te kunnen verstaan.

Men moet dan weten dat alle dit vaste Land van Goa , uitgezeid het Eiland daar die Stadt op staat / zekere schatting of inkomst aan desselfs Heer , na dat ze met hem / gelyk wy hier vooren gezegt hebben / van oudwds verdragen waren / gehouden was te betalen. En om te weten wat een ieder moest geven / verdeelden zy dit Land in zekere strecken / in welker ieder zy een Hoofd-plaats stelden daar de inkomsten van ieder Land-streek gebragt moesten worden ; welke Hoofd-plaatzten zy Tanadarias noemden / gelyk men in Spanjen *Almojarifado* zeyd. En over alle de zelve was 'er een daar men d'inkomsten van alle de gemelde plaatzten moest brengen / welke onderwerping zy Cocivarado noemden. En alzo / gelyk wy gezeyd hebben / den Hidalcan , uit oorzaak van de Heidenen / die het gemelde Land wel-eer toebehoord had / altoos een Kapitein te veld met volk te Doet en te Weerd hield / zoo belette deezzen heiluiden den ingang daar van / op dat ze de Ganzares die de gemelde schatting betaalden / niet en zouden misdoen / en zoo deden wy mede / na dat Rui de Mello zig meester daar van gemaakt had / zoo dat wy een Kapitein hadden / die men om die reden Opper-Tanadar noemde / den welken alle

1522.

Toestand
van het vaste
Land van
Goa.

Wat TANADARIA is.

Wat COCIVARAD is.

1522.

plaatzen ging bezigtigen om de oproeren te stillen / zoo'er eenige waren / en te maken dat niemand eenige de minste overlast leed.

d'Opper
Tanadar en
den Ontfan-
ger daar van.

Den geen die dat Ampt doen ter tyd bekleede / was Fernando Rodrigues Barba, 3de door Francisco Pereira Postana, Kapitein van Goa, daar in gesteld / om dat ze Bloed-Vrienden waren. Den Ontfanger deezer Tanadarias was Jan Lobato, en de Schryver Alvaro Barradas, twee Edelluiden van des Konings Huis. In de Tanadaria van Ponda, daar een Sterkte op stond / was booz Tanador, Antonio Rapozo; in die van Mardor en Cocora, Rui de Moraez, en in die van Margam een ander / het welk altemaal boozname Hoofd-plaatzen waren / daar Fernando Rodrigues Barba op paste / schoon hy den meesten tyd 3^{en} verblif op Ponda hield; hebbende gemeenelyk vyf-en-twintig man te Peerd / en zeventig te Voet by hem; behalven nog zes-honderd Canaris van 't Land / daar twee Heidenen van haare Landgluiden / Kapiteinen van waren; mannen ons wegens haare trouwigheid wel bekend / en zeer goede Zoldaten. Den eenen wierd genoemd Raulu Branco, en d'an- der Malu Nayque.

Inval van
een Bisnagasse
Kapitein in
de Tanadarias.

Deeze Tanadarias in dien staat weezende / en der zelfver inkomsten van den tyd van Rui de Mello afloopende / quam'er een Heidenze Kapitein / genaamd Temerseja, uit den naam van den Koning van Bisnaga met ontrent honderd man te Peerd / en vier duizend te Voet / na de kant van Ponda in vallen. Antonio Rapozo, wpl Fernando Rodrigues Barba op die tyd by hem niet en was / liet hem dit aanstonts weten / en volgde zelfs in korten tyd. Ondertusschen had deezen Heiden een Portugys, genaamd Francisco Fernandes, die met een Roer op de Jagt was / gebangen gekreegen / en hebbende hem aan de voet van een Boom laten vast-binden / om hem met pylen te doen dood schieten / quam de tyding dat ons volk aan 't optrekken was / waar op de brees zoo groot wierd / dat hy Francisco Fernandes latende leggen / zig aan-

Een Portu-
gys in gevaar
van aan een
Boom dood-
geschooten te
worden.

Enden zel-
ver gered.

aan-

aanfontſ op de vlugt begaf / om welke reden die
Plaats naderhand Temerſea , volgens de naam
van die Heidenſe Kapitein genoemd wierd ; den
welken ſchoon hy wiſt dat hy ongelyk ſterker als
wy was / egter het hazy-padt zoo ſchendig koos /
en zig tuſſchen eenige Bergen en Rotzen begaf /
om aldaar veilig vooz d'onze te wezen.

Op die tyd waren Jan Lobato en Alvaro Bara-
das om Geld na Goa gegaan / om het volk haar
verdiende Krygs-loon daar mede te betaalen / en
wilde Godt dat ze nog behouden aanquamen / en
dat haar de Heidenen niet en kregen eer dat men
handgemeen met haar wierd. Want wyl zy dap-
pere Kavallers waren / zoo deden ze niet alleen
grooten dienſt in 't Gevegt / maar zy waren ook
oozzaak dat men moed kreeg om dat Geld te gaan
ligten / daar alle het volk na verlangde.

Fernando Rodrigues met henluiden geſprooken
hebbende / quamen zy ober-een / dat hy den Ka-
pitein zoude aandoen ; dog niet met het Heerde-
volk / het welk ontrent twintig in 't getal was /
alſoo de plaats daar zy waren / zeer ruw en on-
beſchaafd was / maar hy zond haar de twee Hei-
denſe Kapiteinen in 't gemoet. En alſoo dit Doet-
volk haar van malkander verſtrooide / wyl zy haar
in 't verweeren zeer ſlegt queten / om dat de plaats
heel nauw was / zoo quamen zy den Berg af /
alwaar zy de wellekomſt betaalden / alſoo de on-
ze haar zoo habenden / dat ze haar / hoewel niet
zonder bloedſtorzing / in de vlugt bragten. Fer-
nando Rodrigues raakte van zyn Heerd / dog hy
kreeg daar-en tegen / dat van den Kapitein Te-
merſea.

Eindelyk bleeven de onze meeſter van 't Delt /
en Fernando Rodrigues quam met die Overwin-
ning te Goa, meedebzengende hy de twee honderd
gevangens. De oorzak van zyn komſt was /
om dat Fernando Annes de Soutomayor , den
welken den Gouverneur Don Duarte vooz Oppor-
Tanador aangesteld had / op die tyd aanquam.
Tien of twaalf dagen daar na wierd hy aanſtonds
dooz

1522.

Twee Por-
tugyzen na
Goa om Sol-
dye.

Overwin-
ning der Por-
tugyzen tegen
de Heidenen.

200 Gevan-
gens tot Goa
ingebragt.

1522.

Boode van
den Koning
van Bijnaga
over preten-
zie op dat
Land.

Tweeden
inval daar in.

Schandelyke
vlugt der Hei-
denen.
Nader inval.

Asperffing
van geld.

door een ander Kapitein van den Koning van Bijnaga, genaamd Caro Ponaique, Heef van den Koning van Garzopa, bezocht wierd / den welken tegen hem zeide dat dat land hem erfelyk toequam / en dat hy drie duizend man te voet / en twee honderd te Meer / waar onder twintig geheel in 't Barnas / meedebragt.

Deezen begon al eenige schade in 't Land datt ons toequam ; namentlyk dat van Ponda en daare ontrent / te doen / dog Francisco Pereira begaf zigg wel haast door de Pas Agacim derwaards / van waar hy Alvaro Barradas en Duarte Denis de Carvoeiros met ontrent vyftig man te voet / en twee te Meer afzond / gelyk als om het Land te ontdekken / alzo hy niet en wist hoe sterk den Wyand was ; dog niet tegenstaande de zelve in groot getal was / zoo wierd hy egter met zulk een vrees overballen / dat zy in meeninge dat de onze haar al dicht by waaren / schoon zy ze niet eens en zagen / aanstonds de vlugt namen / en de onze zulks verstaande / na Goa keerden.

Den Wyand deezen hoon uitgestaan hebbende / zond den Hidalcan een Maand daar na een Kapitein met vier honderd man te Meer en vyf duizend te voet / als wanneer Fernando Annes te breiden was na dat gedeelte van het Zuiden te gaan / genaamd Salzete, welkers Tanadaryen nader aan de Zee zyn / en deezen Kapitein was na de kanten van Ponda ingekoomen. Dog hy verstaande dat Fernando Annes na die Gewestenging / en op het groot getal van zyn volk vertrouwende / zoo trok hy in haast door het Land van Antrux, alwaar hy de eerste betalinge van dat Jaar van de Ganzares gelyk als met geweld asperste. Antonio Pinto hier op een van de kleine Tanadars in een van de gemelde Tanadaryen gebonden hebbende / liet hem / beneffens vyf Portugyzen die met hem waren / dood slaan / van waar hy zig na Cocora begaf / daar Rui de Moraes, Tanadar op was / van wie zy vyf of zes Land-bouwers om 't leven gebragt hadden. Hier op tot Mardor gekoomen zyn de /

e/ daar Fernando Annes de Soutomayor zig be-
 vond/ spanden Duarte Denis en Pero Gomes twee
 Cavaliers, beneffens die van het Dorp Veruam,
 naamen aan/ om alle die geene die verftrooid wa-
 ren/ te regt te helpen/ tot dat ze alle behouden
 anquamen ter plaatze daar gedagten Soutoma-
 yor was.

Deezen/ vermits de tydning die yn hem van het
 groot getal van 't aankoomende Volk gaben/ niet
 meer als vyf-en twintig Peerden/ en ontrent ze-
 ven honderd Heidenen by hem hebbende/ wilde
 liever zyn Ampt van Kapitein/ als van Cavalier
 als hy was/ in 't werk stellen. Want de Heide-
 nen vlugteden aanstonds van daar na de Stadt/
 zoo dat ze ten eersten dooz hem belegerd wierden/
 alwaar Fernando Annes niet lang daar na van
 het Land-volk verftond het geene deeze Mooz ge-
 daan had. En wyl hy de manieren van doen van
 de Moozen van Afrika wel gewend was/ zoo
 trok hy haar in 't gemoet met ontrent dertig man
 te Peerd/ dog hy zig niet zoo weinig volk ziende/
 en dat het volk te voet/ inzonderheid de Canaris
 al wat begonden te deinzen/ zoo is 't dat hy booz
 het groot getal der Wyanden bedugt zynde/ al
 vegtende begon te wyken/ tot dat hy in de Kerk
 van Mardor quam/ die gelyk als een Sterkte ge-
 maakt is/ alwaar hem de Moozen twee dagen
 lang belegerd hielen/ tot dat Francisco Pereira Ka-
 pitein van de Stadt/ het zelve verstaan hebbende/
 Antonio Correa in grooten haast dooz de Rivier van
 Oud-Goa met eenige Fusten hem te hulp zond.
 Daar meede ging ook eenen Malu, een Heiden/
 den welken Mocadam van 't Volk van de Fusten
 van Antonio Correa was/ ende meede niet hem
 aan land ging/ en als een dapper Krypman een
 Christen Vlag van de Fusten liet wajen/ en drie
 of vier gelade Stukjes te boord brengen/ en zoo
 haast als hy uit de Rivier quam/ Antonio Cor-
 rea tot Leidzman strekte/ alzo hy het land wel
 kende/ waar na hy op een kleine hoogte daar hy
 van de Wyanden gezien konde werden/ koomen-
 de/

1522.

Vlugt en be-
 legering der
 Heidenen
 door Souto-
 mayor.

Die al veg-
 tende wykt.

En hulp
 word toege-
 zonden.

1522.

de/ stak hy zyn Vlag op/en gaf vuur uit de Stukjes.

En ontzet
word.

Zoo haast als de geene die Soutomayor belegerd hielen / zulkz vernamen / konden zy wel haast begripen dat het een bystant was die men d'onze toegezonden had / en vreezende dat ze Geschut by haar mogten hebben / daar ze zeer bang voor zyn verlieten ze Mardor, en begaben zig wat leger/alsof ze d'overwinning beogten / en het Veld behouden hadden. Fernando Annes, op datze geen roem zouden draagen dat ze hem belegerd hadden / heeft volk dat Antonio Correa medegebragt hadde meede neemende/en het Land-volk als zyne Leidslieden volgende / ging na haar toe by een Rivier na de Zee-kant / die de onze de naam van Zuid geeven / zynde een engte die uit de Zee komt / en door het Land heen loopt. Zy nergens mindert op denkende / lagen onbezorgd in 't groene Gras / en besloegen zoo veel plaats / dat d'onze haar van een kleine hoogte ziende leggen / meenden dat ze eens zoo sterk waaren als het volk dat van Mardor vertrokken was / zoo dat de meeste van haar (versta hier d'onze door) van gevoelen waaren dat men de kans tegen haar niet en zoude waagen : dog Godt liet toe dat ze Jan Lobato met ontrent zestig Boog-schutters en Muskettiers / en vyf man te Peerd zagen / waar door ze alle zoo verblyd / en door Fernando Annes zoodanig aangevloed werden / dat ze beslooten op haar in te vallen / gelyk ze flux deden. Deze bymoedigheid had een gelukkigen uitslag / want nademaal der Mozen in zeer grooten getal / en de onze maar dertig man te Peerd waaren / zoo is 't dat zoo deezen Jan Lobato niet zoo regt van pas gekoomen was / zy aldaar zekerlyk alle dood geslagen zouden geworden zyn. Want wyl de Canaris en al het beste volk van Indiën het voor geen schanderekenen in het eerste doorbreeken de vlugt te nemen / zoo is 't dat zy het zelve alhier niet en vergaten / en begaben zig tot plonderen / alzo zulkz haar gewoonte is. Dyt van onze Ruiters qua-

Gelukkigen
uitslag.

Gewoonte
der Indiaanen
in 't vegten.

men

men in deeze eerste ontmoeting te sneubelen/waar
 van de boornaamste waaren Payo Correa, Opper-
 Alcaide van Ponda, en Ruide Moraes ging tot Goa
 sterben / beneffens nog drie andere. De gequetsste
 waaren den Kapitein Fernando Annes de Souto-
 mayor en Duarte Denis ; en van het Doet-volk
 vleeven der vier dood en veel gequetsste. Wat de
 Mooren aangaat / daar vielender ten eersten meer
 als twintig / behalven d'andere de welke onder de
 haare gingen sterben. Den geenen die in dat gebegt
 zoo in beleid als in dapperheid zig het best queet /
 en het minst beschadigd wierd / was Jan Lobato,
 want alle d'andere wierden zoodanig gehabend /
 dat ze haar tot Goa mosten gaan laten genezen ;
 dog men liet het al zoo met dat Vaste Land allengs-
 kens zoodanig zakken / dat om de Breede die men
 met den Hidalcan had / niet te breeken / men het
 eindelyk liet vaaren / al zoo hy betoonde zulks te
 begeeren.

1522.

Lof van
 Lobato, en
 zyn geluk.

Een van de dingen die den Koning Don Ma-
 nuel aan de Gouverneurs van Indiën ten hoog-
 sten aanbevoelen had / was dat ze op het naau-
 keurigste zouden verneemen / Na het geen het Chris-
 tenryk van het Oosten van het leven van den *Apos-*
tel St. Thomas wist te vertellen , en of het waar
 was dat zyn Lichaam in die gewesten lag ; gelyk
 dan ook zyn zoon Don Jan, die hem na volgde /
 het zelve deede. En al zoo wy hier te vooren be-
 loofd hebben de dingen te verhaalen die die Chris-
 tenheid van dien Heiligen Apostel, onzen Patroon,
 in die Gewesten van Indiën, gelyk St. Jacob het
 van de Christenheid van Spanjen is / heeft weten te
 verhaalen / zoo zyn wy van meening het zelve alhier
 te doen / al zoo Don Duarte de Menezes den eer-
 sten is geweest die daar in heeft gedaan het geen
 wy hier na zullen zien / niettegenstaande Nuno
 da Cunha, in 't Jaar vyftien honderd drie-en der-
 tig / Gouverneur van Indiën zynde / om des Ko-
 nings last uit te voeren / een onderzoek daar van
 door Miguel Ferreira, den welken Kapitein tot
 Paleacate was / volgens des Konings onderrig-
 ting

Last om na
 't ligchaam van
 St. Tomas in
 Indiën te ver-
 nemen.

Wie zulks
 eerst gedaan
 hebben.

1522.

ting hem van hier gezonden / (waar in het Leven van den gemelden Heiligen, volgens het Geloue van de Roomze Kerk beschreeven was / om dat men zag dat de Christenheid van die Gewesten eenige overeenkooming met de zelve hadde) aldaar had laten doen.

Verhaal van
het geen d'on-
ze daar van
vernomen
hebben.

Dog eer wy koomen tot het geen dat volk daer van verteld / zoo zullen wy eerst verhaalen het geen de onze uit haar zelve daar van vernoomen hadden / eer Don Duarte daar na liet onderzoeken / beneffens het verdere dat men zoo dooz hem als dooz Nuno da Cunha naderhand verstond ; waar op wy die dingen zullen zeggen de welke die van die Christenheid van den gemelden Apostel vertellen.

De eerste
kennis van St.
Thomas be-
graaf-plaats.

De eerste kennis die de onze van zyn Begraafplaats kreegen / was in 't Jaar vyftien honderd zeventien / dooz Diego en Bastiaan Fernandes, beneffens nog eenige andere Portugyzen de welke van Malacca quamen : mitsgaders een Armener genaamd Coge Escander, en andere van zyn Landslieden. Deezen Armener had al van te voren tot Paleacate, in het Landschap van Cormandel, van 't Koninkryk Bismaga, na de kant van de Straap Comorin, gaande na Bengale, geweest / en hy wist de plaats daar men zeide dat het Lichaam van den gemelden Apostel begraven was. Hier op quam hy tot Paleacate met tegen-wind / en daar op aan Land gegaan zynde / zeide hy tegen de onze / Dat zoo zy na de plaats daar men zeide dat het gemelde Lichaam lag, wilden gaan, hy haare aldaar zoude brengen, waar over zy haar ten hoogsten zouden verblyden.

Een Arme-
ner prezen-
teerd de
plaats tot Pa-
leacate te wy-
zen.

„ Zynde dan ter dier plaatze gekoomen / von-
„ den zy daar een groote plaats die veel land be-
„ sloeg / daar meest verwoeste Gebouwen stonden /
„ en daar onder eenige puntz-gevozte gemaakten
„ Toorens, Pilaaren, en andere stukken met Blaad-
„ werk, Menschen-Beelden, Beesten en Gevogel-
„ te, alles zoo net en schrande bewerkt / dat men
„ het niet beeter van Silber zoude hebben konnen
„ maaken : zynde het meeste part van swarte en
„ har-

harde steen / en ten deele ook wit / graauw en
van andere Derwen / genoegzaam de kostelpkheid
van de plaats die aldaar gestaan had / uitwop-
zende.

„In 't midden van deeze Oudheden stond een
Kerk die'er meede zeer ellendig vervallen uit zag /
waar van nog maar een kleine Kapel van kalk
en steen ober end stond. De zelfe was op de wyze
van de onze gemaakt / staande deeze Kapelle na het
Oosten / en daar booven op een klein Toorentje.
Doorgaang van binnen en van buiten / waaren
't niet als Kruissen / gelyk die van de Comman-
deurs van Auis in Portugaal.

„Aldaar vonden zy een Moor van zestig Jaar/
die over eenige dagen blind geworden was / en
gelyk hy vertelde / zig aldaar aan den Apostel
vertoond / en het gezigt weder gekreegen hadde.
Wyders verhaalde hy dat zyn Vader en Groot-
vader van meening geweest hadden / ligten in het
gemelde huis aan te steeken / en dat wat hem
aanging / hy al ober tien Jaaren Moors ge-
worden / dog van de Christenen de welke eertyds
aldaar geweest hadden / gesprooten was.

De onze hem hier op gebrraagd hebbende / Wat
kennis hy van dien Heiligen en van dat Huis had,
gaf hy haar tot antwoord : Dat de gemeene spraak
aldaar ging dat het voorschreeve Huis door dien hei-
ligen Man die het Christen Geloof aldaar gepredikt
had, gemaakt was, en dat men niet beter en wist
of zyn Graf had aldaar al lang gestaan, dog dat de
Kerk meest vernield was. Ook zeiden ze / Dat al-
daar twee Leerlingen van dien Heiligen, beneffens
den Koning die haar tot het Christen Geloof be-
keerd had, aldaar begraven waaren; en dit was
al het geen hy daar van wist te zeggen.

Ons volk ondertusschen na Indiën vertrokken
zynde / quamen aldaar twee Jaaren daar na /
Antonio Lobo Falcon, Jan Falcon, en Jan Mo-
reno, de welke die Kerk meede gingen bezigtigen/
en verstonden dat aldaar een Hongers Edelman ge-
naamd Jorge, den welken met het verlangen van
het

1522.

Een gemu-
neerde Kerk
aldaar.

Een blinde
Moor door
den Heiligen
ziende gewor-
den.

Vraag door
d' onze aan
hem gedaan,
en zyn ant-
woord.

1522.

Verder gevol-
gen daar op.

het huis van dien Apostel te zien uit zyn Lam-
bertroffen was / begraaven lag. Niet op volgd
dat Don Duarte de Menezes alle deeze voorgegaan
de onderrigtingen gekreegen hebbende / Manuel die
Frias, beneffens een Klerk genaamd Alvaro Pen-
teado door last des Konings voor Kapitein van
die Kust van Cormandel in 't Jaar vyftien hon-
derd twee-en twintig afzond / om dat huis te be-
zigtigen / en het zelbe aan te stellen om den God-
delijken dienst daar in te vieren.

En alzo den Duivel altoos middelen weet te
bedenken om zulke loffelyke voorneemens te ver-
hindern / zoo gebeurde het dat de zaken zoodanig
liepen / dat Alvaro Penteado na dit Koninkrijk
quam / hoewel Manuel de Frias eenen Pero Fer-
nandes, Klerk / een bedaagd Man en van een goet
leeven / tot Kapellaan in 't gemelde huis liet / tot
dat Don Duarte de Menezes een ander in zyn
plaats gesteld had.

Deezen zond in 't volgende Jaar den zelven Ma-
nuel de Frias weder derwaards / en beneffens hem
een Priester genaamd Antonio Gil, tot Opzien-
der van 't werk / en Vincent Fernandes, Steen-
houwer / met het noodige Geld om het geen aan
de Kapel verballen was / te herstellen. Zy had-
den last om daar mede te doen gelyk of ze van het
Land-volk begunstigd wierden. Want wyl de
Heidenen vol van argwaan zyn / zoo is 't dat zoo
zy het bestek van een groot werk gezien hadden /
zy aanstonts zouden hebben gedacht dat men van
meening geweest had een Sterkte op te regten.

Zy hier op beginnende in een hoek van de Ka-
pel te graven om een bouwvallige Muur te stut-
ten / vonden zy vyf palmen verder een zeeker Graf /
en onder op de Zerk daar het zelbe mede bedekt
was / eenige Letters in de Badeegse Taal, zynde
die van het Land / de welke inhielden dat doen den
Heiligen Apostel die Kerk gestigt had / den Koning
van de Stadt Meliapor de regten van de goederen
de welke aldaar over Zee quamen / zynde Een van
Tien, aan de zelve geschonken had / met verbod

aan

Indiaanze
argwaan.

aan zyne Nabolgers van haar de zelve te ontnemen. Dat zy nog dieper gravende / het Geraamte van een Mensch gevonden hadden / het welk / gelyk het volk van 't Land zeide / het Ligchaam van den Koning was die den Apostel tot het Christen geloof bekeerd hadde. Dog alzoó ondertuschen Manuel de Frias weder na Paleacate , het welk zeven mylen van daar was / moest keeren / zoo vertrok hy / latende aldaar den Pater Antonio Gil , met den Kapellaan Pero Fernandes , om met het werk voort te varen. En alzoó men nog dieper moest graven / zoo quamen zy aan een ander trapelletje / daar het volk van 't Land zeide / Dat den Apostel begraven was / om het welke op te graven / alzoó d'onze haar daar toe met geen Heidenen wilden behelpen / Antonio Gil , Diego Fernandes te hulp riep / die den eersten was die aldaar quam / mitsgaders eenen Braz Dias , den welke haare vaste woon-plaats aldaar namen. Dog zy wilden geen hand aan 't werk slaan / zeggende: Dat ze zulks onwaardig waren , voor dat ze haar gebiegt en het Heilige Avondmaal genooten hadden.

Daar na groeven zy met een Godtbrugtigen aandacht in een Kelder van vier muuren van platte steen en kalk / zeer wel gestoffeerd / de welke by de vyftien palmen hoog waren / en tot beneden toe in lagen van drie tot drie palmen gingen / waar van sommige van bolle aarde / andere van platte steenen / en andere weder van harde steen waren / daar men met geen houtweelen door konde koomen. Onder aan quamen zy aan twee groote steenen / die op malliander als Zerken leiden / alles vol kalk en zant / en het Geraamte van een Mensch / met het pzer van een Lang en een weinigh hout daar aan / mitsgaders nog een stuk hout met pzer / het welk tot een lyst scheen te dienen. Aan de voeten van dit Ligchaam stond een Vat van klep gemaakt / het welk ontrent een Alqueire hield / en vol aarde was / zonder meer.

Dolgens het gemeene gevoelen van 't volk / en na het pzer van de Lantie te oordeelen / zoo scheen

1522

Omftandig
verhaal deez-
zer Ontdekt-
king.

Gevoelens
van des Apost-
tels begraaf-

D. de Menezes.

G

dat

1522.

plaats waar uit
ontstaan.

dat Ligchaam wel van den Apostel te weezen. Want behalven dat het gebeente al wit was / waar tegen dat van den Koning zoo niet gesteld was / en een ander dat men naderhand bevond dat van een zyner Leerlingen te zyn / en van verwo als aarde was / en daarom alzo het volk vertelde / Dat hy met een Lancie dood-gestookten was, zoo maakten zy geen andere staat als dat dat het opregte ligchaam van dien Heiligen was.

Kisten uit
China gebragt
om des Apostels
ligchaam
en van zyn
Leerlingen en
van den Koning
in te
doen.

Antonio Gil dan gebonden hebbende het geen daar hy zoo zeer na verlangde / liet Manuel de Frias aanstonts ontbieden / hem bekend makende dat zy met dat gebeente niet meer hadden weder te keeren / zoo lang als hy niet en quam / maar op hem verzoekende dat hy zien zoude een kist te krygen om het zelve daar in te doen / gelyk hy ook zeer vlytig in 't werk stelde : want hy bragt twee kisten mede / een uit China, met Silber beslagen / daar men het gebeente van den Apostel in deede / en in d'ander die van zyn Leerling en van den Koning.

Omgang
daar over ge-
houden.

Daar na een plegtelyken Omgang door alle de onze / de welke met Manuel de Frias aldaar gekoomen waren / gedaan zynde / wierden de zelve op het Altaar geleid / tot dat men een plaats uitgehooren had om ze op te sluiten. Wat de Sleutel van de kisten aangaat / die nam Manuel de Frias mede na Indiën, om de zelve aan Don Duarte te behandigen / gelyk hy deede. Twee Jaaren daar na werd den Pater Alvaro Pendeado derwaarts gezonden / om op dat Huis te passen / de welken dat Gebeente in een houte kas leide / en daar na van binnen in het Altaar op sloot / op een plaats daar niemand als hy en eenen Rodrigo Alvares van en wist / den welken naderhand ten tyde van Nuno d'Acunha, doen hy door Miguel Ferreira, gelyk wy gezegt hebben / onderzoek daar na liet doen / getuigenis gaf van het geen hy daar van wist / na dat Alvaro Pendeado al weder alhier gekoomen was.

In die tyd was aldaar een Fransman en eenige
Chris-

Christenen van 't Land / de welke beneffens de
 ouwde Heidenen en Mooren getuigenis gaven
 van het geen zy van zeer ouwde luiden van de za-
 ken van St. Tomas hadden hooren zeggen / de
 welke verklaard hadden: Dat het meer als vyftien
 honderd Jaren geleden was dat dien Heiligen aldaar
 aangekoomen was, zynde die Stadt, de welke nu
 over-hoop lag, doen ter tyd in zulken heerlyken
 staat, dat men ze om haar schoonheid de naam van
 MELIAPOR gaf, het welk een *Pauw* te zeggen
 is, als zynde de schoonste van alle de Vogels.
 Want behalven dat het land daar ront-om zeer
 bruytbaar is / en overvloed van alles heeft / zoo
 is't dat alle de Natien van 't Oosten en het Wes-
 ten uit oorzaak van den handel daar na toe qua-
 men / en had ieder van haar aldaar zyne Kerken/
 zoo dat gezegt word dat'er drie duizend en drie
 honderd in waren / waar van men als nog d'over-
 blyfszelen toonde / de welke zoo konstig waren / dat
 men ze niet beter van Zilver zoude hebben kon-
 nen maken.

1522.

Getuigenis
 van d'ouwde
 Inwoonders
 van den ge-
 melden Hei-
 ligen.

3300 Ker-
 ken aldaar.

Deze Stadt was doen ter tyd zes Graden
 weegs van dat Land / uitmakende ontrent twaalf
 van onze mylen / van de Zee gelegen / dog de
 Zee heeft in alle die tyd zoo veel land verslonden /
 dat het Huis van den Heiligen daar wy van spre-
 ken/nu maar een steen-worp van daar leid. De ge-
 melde verklaringen van Getuigen houden mede in/
 dat zy dien Heiligen hadden hooren zeggen: Dat
 als de Zee zoo dicht als wy gezegt hebben tot aan
 zyn huis zoude gekoomen zyn, daar volk uit het
 Westen zoude koomen, het welk van de zelve
 Godsdienst zoude zyn als de geene die hy Predikte,
 en dat zy dien zelven Godt met haare Offerhanden
 aldaar zouden koomen dienen. Verder dat den
 meergemelden Heiligen den Koning van die Stadt
 tot het Christen geloof bekeerd had / zoo dat hy
 met zyn geheele huisgezin Christens geworden was/
 het welk door twee verwonderens waardige za-
 ken bygekoomen was.

Landverflin-
 ding door de
 Zee.

Voorzegging
 van den Heili-
 gen.

„De eerste was / dat de Zee een zeer groot stuk
 „hout

1522.

hout aldaar aanspoelde / het welk den Koning aan land willende doen halen / om het zelve tot zyn Paleis te gebruiken / zoo liet hy een hoope volk daar aan trekken / ja spanden'er zelfs veel Olifanten voor / dog het was onmoogelyk het zelve hout in 't alderminst uit zyn plaats te bewegen. Den Heiligen dit alles aanzien- de / verzogt den Koning / Dat hy hem het zelve vereeren zoude , en dat hy wilde gedoogen dat hy ter plaatse daar hy het brengen zoude , een Kerk voor den Godt die hy Predikte , daar mede zoude bouwen ; het welk den Koning hem by zig zelve lagchende / geerne toestond / alzo hy zulks voor onmoogelyk hield : dog den Heiligen zyn Gordel losgeniaakt hebbende / maakte de zelve aan een uitstek van het hout vast / en daar op het Teeken des Kruis doende / bracht hy het hout zonder eenige moeite aan de plaats daar hy het Huis bouwde.

Een eigen Zoon uit nyd op den Heiligen vermoord.

Betigting van den Heiligen van die moord.

De tweede zaak die zyn Heiligheid volkoomentelyk bevestigde / was dat een Brannmanner , die den Opper-Priester van den Koning was / nydig wezende over het geen hy den Heiligen zag doen / een van zyn eigene Zoons om 't leven bracht / en aan den Koning ging klagen : Dat den Heiligen zulks uit haat die hy hem toedroeg , gedaan had , en dat hy overzulks verzogt dat hy hem de zelve straf wilde doen lyden. Den Heiligen hier op voor den Koning ontbooden zynde / en den Koning zig tegen hem vergramd toonende / even-al-eens als of hy waarlyk schuldig was geweest / zoo quam het zoo verre dat den Heiligen zeide : Dat men de doode Zoon aldaar zoude brengen , en dat hy zeggen zoude wie dat de oorzaak van zyn dood was , gelyk geschiede. Den Jongman dan in den name Gods verzogt zynde dat hy de waarheid hier van zoude zeggen / zoo antwoorde hy : Dat het zyn Vader uit de haat die hy den Heiligen om zyne Wonderdaden toedroeg , gedaan hadde. Dit baarde zulk een verwondering in alle die geene die dit aanhoorden en zagen / dat den Koning zig beneffens veel volk tot het Christen geloof bekeerde / en den

De doode Zoon meld den Moordenaar.

Bram-

Brammaner den welken zoo wonderbaarlyk van zyn schelmstuk overtuigd was / wierd uit het Koninkryk gebannen.

In dit onderzoek het welk Nuno da Cunha zeer nauwkeurig in 't werk sielede / verklaarde mede een Armeenze Bisschop , den welken hy zyn Heilige instelling swoer : Dat hy over twintig Jaren aldaar aangekoomen was , en dat hy in dietyd met veele Christenen van de geene die den Apostel bekeerd had , de welke in 't vaste land beneden COULAM woonden , gesproken had , en dat het geen dat hy van den Heiligen , gelyk zulks geschreven stond , verstaan had , was , dat doen d'Apostelen om het Evangelium door de Weereld te verkondigen uitgingen , deeze drie gezamentlyk vertrokken , namentlyk St. TOMAS , St. BARTOLOMEUS , en St. JUDAS THADEUS , de welke tot BABYLONIEN aanquamen , alwaar zy van malkander scheiden ; waar op St. Judas na een Land / genaamd Cabessada d'Espone , Noordwaarts aantrok / alwaar hy veel volk bekeerde / en Kerken stigte ; de welke alle in de magt van de Mooren waren : St. Batolomeus na Persien , daar hy mede van gelyken deede / en lag begraven in een plaats genaamd Tarom , in een Klooster van Armeners ; leggende hy de Stadt Tabris ; en dat den Apostel St. Tomas tot Bassora , een Stadt by de Rivier Eufrates , scheep was gegaan / en dooz de Persiaanze Zee na het Eiland Socotora was vertrokken / alwaar hy het Evangelium gepredikt / en veele Christenen gemaakt had. Dat hy van daar na de Stadt Meliapor daar wy van gesproken hebben / en de welke als gezegt is / een van de voornaamste van geheel Indië was / was gegaan / daar hy veele Menschen bekeerd had. Dat hy van daar met een Chinees Schip in China , na een Stadt genaamd Cambalia , was vertrokken / alwaar hy mede veel volk bekeerde / en Kerken ter eeren van de Heere Christus liet bouwen. Dat hy daar na weder tot Meliapor keerde / daar hy de twee Wonderwerken hier booven gemeld / van het

Aankomst
der drie uit-
gezondene
Apostelen.

En haare
verrigtingen.

1522. swaar stuk Hout / en de doode Jongeling die hy had doen spreken / en die nog diep in de gedagten van het volk lagen / had gedaan / en dat hy eindelyk om de volgende oorzaak Martelaar gestorven was.

Haat der
Brammanes
tegen den H.
Thomas aange-
wassen.

Zoo als hy op zekeren dag by een Tanque, die aldaar nog stond / op zyn knien bad / was hy zoo geweldig in den haat van de Brammanes van 't Land / om dat ze alle dagen hoe langer hoe minder geagt wierden / dat ze een groote heroerte door haare Meedestaanders aanregteden / de welke van alle kanten met steenen tegen hem wierpen / zoo dat hy eindelyk byna dood zynde / daar een Brammanier quam / die hem met een Lancier doorstak / waar door den Apostel den Geest gaf / en door zyne Anhangers in dat Huis begraaven wierd.

En zyn ver-
moording.

Ondertusschen niettegenstaande dat alle de Christenen van Indiën verzekerden dat den Apostel aldaar overleden was, en dat hy dat Huis op die plaats gestigt had, zoo is 't egter dat doen wy in Indiën quamen / daar nog meer Christenen in het Land van Cranganor, op de Kust van Malabar, en tot Diamper by Couchin, als tot Paleacate waaren / schoon het Lichaam van St. Thomas aldaar begraaven lag. De oorzaak daar van was / dat de Christenen ten tyde als Meliapor verdelgd wierd / door den Oorlog daar uit verdreeben waaren / en dat ze in die Landen van Cranganor en Diamper, om de menigte van Christenen die voor haar verdwyning aldaar was / aangenaamer waaren / zoo dat ze den Heer van DIAMPER doorgaans den Koning der Christenen, die van COUCHIN den Koning der Jooden, en die van CALICUT den Koning van de Mooren noemen / om het groot getal van die drie Volkeren die in ieder van die drie Koninkryken zyn.

Koning der
Christenen;
der Jooden en
der Mooren.

Groot getal
der Christe-
nen in Mala-
bar.

De reden dat'er zoo veel Christenen tot Cranganor, Diamper en alle die Malabaarse Landen ontrent Coulam zyn / is om dat'er al Kerken ten tyde van den Apostel St. Thomas, ter gelegentheid die wy zullen melden / gestigt waaren.

„In

„In dit Koninkryk quam een van deeze Chris-
 „tenen de Latynse Taal onderwypen / aan wie den
 „Koning Don Jan belaste de Godsgeleerdheid te
 „leeren / om het Volk door de Malabaarse Taal
 „die hy kon / te onderregten. En wyl wy ditz-
 „wyls met hem omgingen / op dat hy ons van
 „de zaaken van den Heiligen Apostel zoude ver-
 „haalen / zoo zeide hy tegen ons dat tot Cranga-
 „nor, weezende ontrent vyf mylen van Couchin,
 „een Huis stond/en een ander tot Coilang of Cou-
 „lain, daar ons Comptoir was / de welke door
 „twee Leerlingen van den Apostel gemaakt waa-
 „ren / en in grooter agting als d'andere die bin-
 „nen in 't Land zyn / en die de Christenen van
 „het Land zelf / zedert dat ze zoo vermenigbul-
 „digd waaren / geboud hadden / gehouden wier-
 „den.

1522.

Aanlering
 der Latynse
 taal en Godt-
 geleerdheid
 aldaar.

Deeze Leerlingen had den Apostel, zoo als hy
 in het trekken na Cormandel was / tot dien einde
 aldaar gelaaten / en ze leggen beide aldaar begraa-
 ven; namentlyk die van Cranganor onder een To-
 ren die de onze in de Sterkte de welke tegenwoor-
 dig aldaar staat / gemaakt hebben. En alzo den
 Patriarch van Armenien die Christenen van Mala-
 bar, uit oorzaak van het groot getal der zelve dat
 aldaar was / van outs pleeg te bezoeken / zoo had-
 den ze ook meer kennis van de Christelpke Leere
 als d'andere. De heb-zugt van die Armeense Bis-
 schoppen was egter zoo groot dat ze zoodanige be-
 zoeken meer uit gierigheid als uit Godsdiensfig-
 heid onderstonden / want ze zогten geld te krygen
 om het volk tot het Christen Geloof te bekeeren.
 En nademaal zy zeer arm waaren / zoo hadden
 weinige van haar water om te doopen / zoo dat
 zy niemand tot Priester wilden aanstellen voor en
 aler zy daar van rykelyk voorzien waaren; en
 hooven dien wisten zy heel weinig van de zelve zoo
 ver te brengen / dat ze haare Getyen in de Kerk
 behooryk konden leezen/het welk in de Chaldee-
 sche Taal geschiede.

Leerlingen
 van den A-
 postel, waar
 begraven.

Heb-zugt
 der Armeen-
 ze Bisschop-
 pen.

Weinig Jaaren eer dat wy de voet in Indiën ge-
 zet

1522.

Bisschoppen
in Indiën
voor de
komst der
Portugyzen.

zet hadden / had den Patriarch van Armenien vier Bisschoppen, om / vermits de groote menigte van de Christenen, door het Land te werden verdeeld / waar van'er twee ten eersten op haar aankomst stierben. De geene ondertusschen die in het leven bleeben / verdeelden het Land in twee strecken / waar van de jongste die van Coilang na beneden / tegen de Kaap Comoryn kreeg / en de oudste bleef tot Cranganor, den welken / als zynde een eerlyk man / deezen schandelyken handel van Christenen voor geld te maaken / t'eenemaal afschafte / zoo dat Nuno d'Acunha terwyl hy Gouverneur was / hem altyd begunstigde / om de deugd die in hem stak / wyl hy meede zelf tot de Priesterlyke Order, en de Kerkelyke plegtelykheden volgens onze Roomse wyze gebruykelyk / ten hoogsten genegen was.

Vertelling
van zeker Bis-
schop.

Deezen Christen vertelde ons nog dat in de Kerk van Coilang, de welke door den anderen Leerling van den Apostel St. Thomas gestigt was; een Graf stond van de Sibil die men de Indiaanze noemde; dat die Kerk een van zyne Gebedhuizen geweest hadde / en dat hy de Geboorte Jezu Christi door desselfs gebod verkondigd hebbende / een Koning van 't Eiland Ceilon, genaamd Pirimal, met een Schip na de Kust van Mascate was gegaan / om zig by twee andere Koningen te voegen / die den Heere tot Betlehem gingen aanbidden / en hy was de derde / den welken hem het Beeld van Onze Lieve Vrouw, het welk op een Tafereel geschilderd / en in zyn eigen Graf geleid was / ten verzoeken van de Sibille gebracht had.

Ondertusschen mag dit genoeg weezen tot het geen de kennis van de zaaken van den Gelukzaligen Apostel St. Thomas, onzen Voorstaander in deeze Gewesten van Indiën, is behoorende. Wat nu de Christenen van het Land aangaat / het is het bedriegelykste en het trouloofte volk van geheel Malabar, in maten ende gewigten / mitsgaders in 't koopen ende verkoopen / zoo dat ze daar in voor de Indiaanen zelf niet en behoeven te wippen. Het schynt in dier voegen dat het Ryk van

Boosaardi-
ge Christenen
in 't land van
Malabar.

den Duivel in andere Landen hoe langer hoe meer afneemd / en dat hy daar-en tegen dit van Indiën alle dagen met zyn onkruit mest en vet maakt / op dat als het zelve Brugten zal voortbrengen / het duizend voor een uitlevere. Nog zedert hebben alle deeze Huizen van St. Thomas , inzonderheid dat geene dat door Nuno d'Acunha geregeerd wierd / in alle Chriftelyke Deugden toegenomen / en / gelyk wy elders gezeyd hebben / hebben de Portugysle Inwoonders de welke tot Paleacate gingen woonen / een groote Stadt met Huizen van kalk en steen / op de Spaanze manier gemaakt / die zy St. Thomé genoemd hebben / het welk nu een deftige Stadt / en de woon-plaats van veele treffelyke Portugyzen is.

1522.

St. Tome
een Stadt met
huizen van
kalk en steen.

Wy hebben alle deeze dingen willen aanroeren / niet tegenstaande daar verscheide andere ten tyde van den Gouverneur Don Duarte de Menezes voorbielen / want alzo wy den Aanleider is geweest die de eerste gronden van het ontdekken van deeze Heilige Kerk van den Apostel geleid heeft / zoo is het ook billyk geweest dat wy in zyn tyd verhaald hebben / het geene wy van hem en van zyn doen verstaan hebben / gelyk als zulks in de gedagtenis van dat woest Volk gebleeven is. Dus keeren wy ons weder tot eenige andere zaaken; en wel inzonderheid tot die welke der Portugyzen voor-naame Sterktens en Handel-plaatzen in d'Oost-Indiën , zoo op Sumatra als elders aangaan.

Besluit over
't verhaal van
St. Tomas.

Voortwaer de drie dingen van het Ontdekken , Veroveren en Koophandel van dit Oosten waar van wy geschreeven hebben / en dat wy Asia noemen / zyn zoodanig door malkander gestrengeld / dat wy de zelve t'eenemaal d'een op d'ander slaande en aan een hangende gemaakt hebben / het welk oorzaak is dat wy ze in dier voegen zestig Jaar lang behouden hebben / niet tegenstaande ze zoo ver van malkander zyn leggende. Want als wy van de Sterkte van Sofalla beginnen / zynde de eerste en Westelykste van ons / en eindigende met die van Molucco , leggende aan het Oosten / van

Zamenhang
der Oost-Indi-
dize zaken.

Sterktens
der Portugy-
zen aldaar.

1522.

TWAALF die wy in die Gewesten hadden doen wy deze Scheeps-Togten beschreeven / zoo zalder in die tusschen-wyde / volgens het zeggen der Zee-vaarende lieden / ontrent veertien honderd mylen wezen / behalven andere Sterktens die wy tusschen deeze uitterste punten laten / gelyk de Historie zulk verhaald / dooz de voorvallen en zaaken gelyk wy in deeze van Pacem zullen zien / waar van wy van meening zyn te spreken.

Vermaning
des Schry-
vers.

En alzo / vermits zulk een tusschen-wyde van de Zeen die wy bevaaren / en van de Sterktens die wy bezitten / indien wy de zaaken die in de zelve op een en de zelve tyd voorgevallen zyn / eensdyaadg en agter malkanderen willden beschryven / het zelve een verwarring in des Lezers geheugenis zoude veroorzaaken / zoo hebben wy beeter geoordeeld twee byzondere verhaalen daar van te maaken / alzo alles in dier voegen zonder eenige mengeling of tusschen-stelling van verscheide zaaken vervolgd zynde / dooz de Lezers ongelyk beeter zal werden onthouden.

En op die voet zullen wy dan eerst verhaalen al wat'er van de Sterkte van Sofalla tot aan den Boezem van Bengale te zeggen is / en daar na vertellen al wat'er van 't Eiland Sumatra, tot aan de Sterkte op Molucco te melden staat; dit Oostelyke aan dat van Indiën boegende / om dat den Gouverneur van die Gewesten altyd daar by geweest is / inboegen alles daar aan / gelyk als aan het hoofd / vast is.

En alzo de Sterkte van Pacem, staande op 't Eiland Sumatra, in dit Jaar van 1522 al opge-regt was / en het begin van het Oostelyk gedeelte in deeze regt-draadze vertellinge bestaat / zoo zullen wy daar mede beginnen te beschryven het geen de onze overgekoomen is / zederd dat Jorge d'Albuquerque de Regeering / gelyk hier vooren is gezegt / aan Antonio de Miranda d'Azevedo overgaf / en alzo tot het einde van 't ander vervolgende.

Dog alzo deeze Sterkte van Pacem de eerste is
ge-

weest die wy tot nog toe uit oorzaak der gedu-
 ge aanvallen van die van 't Land / tegen onze
 wil hebben moeten verlaten / zoo zal het noodig
 en / eer dat wy van het geene door d' onze uitge-
 oerd is / in 't byzonder spreken / van de Heeren
 en Koningen die de zelve tot Mahuren had / te mel-
 en / mitsgaders van de verschillen die tusschen
 en luiden waren / het welk oorzaak was dat wy
 de zelve moesten verlaten / zoo dat de Vriendschap
 die wy met haar alle hadden / in de haat van een
 alleen verkeerde / den welken tegenwoordig Heer
 van alle die Landen geworden is / en zoo magtig
 tot onze schade / dat hy onze Stadt Malacca met
 zyne Blooten durst aandoen / gelyk wy op zyn
 plaats zullen zien. Zulk een verandering zyn die
 Landen onderworpen / van een die zig van een
 geringe Dienaar en Slaaf tot een magtig Koning
 maakt / gelyk deezen tot onzen kosten gedaan heeft.
 In het Oostelykste deel na de Zee-kant van 't
 Eiland Sumatra, zyn deeze Koninkryken / Daya,
 Achem, Lambry, Biar, Firida, Lide, Prida, Pa-
 tem, Bata en Darum, welkers kust ontrent hon-
 derd mylen zal bedragen. Van binnen palen zy
 aan het Heidenze van het land / het welk niet al-
 leen ruw en wild is / maar ook wreed en geduu-
 rig in Oorlog; waar van eenige / gelyk de Alifa-
 res en Bates die Menschen-blees eten / en het an-
 der volk dat de Zee-kust bewoond / volgt de leer
 van Mahomet.

1522.

Koninkry-
 ken in 't Oof-
 telyke deel
 van Sumatra.

Menschen-
 eeters aldaar.

De voornaamste van de Bewoonders van dee-
 ze Zee-kust waren Persiaanen, Arabiers en Moo-
 ren van 't Koninkryk Guzaratte, Indiën en Ben-
 gale, de welke zig om de Schoophandel aldaar ne-
 der zetteden; en na dat zy het Land en de groote
 van dien / met de Heidenen zonder Wet / die het
 zelve bewoonden / gezien hadden / en zplieden ge-
 negen zynde haar daar in na te volgen / zoo is 't
 dat zy daar door / mitsgaders door de heb-zugt
 van de dingen die de Mooren haar gaven / en de
 huwelyken die zy met die van 't Land aangingen/
 het welk een band is waar mede zy de gemeede-

Wie de voor-
 naamste be-
 woonders van
 die kust wa-
 ren.

ren

1522.

Maken zig
eindelyk
Heeren en
Koningen
van 't Land.

ren der Inboozlingen aan-zig trokken / met het
eeren brengen harer Dogters na haar staat / zo
bekeerden zy veele Heidenen / en maakten zig daer
en-booven Heeren van 't Land, in het volgen
de naam van Koningen aannemende. Dog door
wy de voet eerst in Indiën zetteden / boerden wy
van Pacem en Pedir alleen die van Sultan, hi
welk in d'Arabische Taal Koning te zeggen is
de welke doen Diego Lopez de Sequeira, Malacca
ontdekte / en naderhand doen Alfonso d'Albuquerque
que het zelve innam / vonden zy in alle by h
onthaal van haare Perzoonen / en d'aanbiedingen
die zy haar van haaren staac deden / gelyk wy
booz deezen gezeid hebben.

Heeren van
Daya en Achem
ook Slaven
schoon met des Ko-
nings Nigten
getrouwd.

Het gemeenste geboelen van die Gewesten / is
volgens de beschryving die wy van dat Eiland Su
matra gedaan hebben / dat het Koninkryk Pedir
het grootste en vermaartste van allen is geweest
in zoo verre dat eenige van die geene die wy hier
booven genoemd hebben / desselfs Onderworpele
gen waren / dog die zig zelve door verscheidene toe
vallen door den tyd opgekoomen / daar van ver
losten. Zelfs doen wy de Stadt Malacca innam
men / waren de Heeren van Daya en Achem Sla
ven van dien Koning van Pedir, en regeerden booz
hem / schoon zy niet twee van zyne Nigten ge
troutod waren.

Hoe vry ge-
maakt wor-
den.

En op dat het niemand vreemd booz kooime dat
Slaven tot zoodanigen staat zouden kunnen gera
ken / zoo zullen wy reden van dat gebruik geven
schoon wy groote boozbeelden daar van in de Wet
ten der Romeinen hebben / de welke toelieten dat
een vry Mensch die over de twintig Jaren ouwer
was, zig zelve mogt verkoopen, om den prys daer
hy voor verkogt wierd, te moogen genieten. Dog
niet alleen die geene die zig op die manier tot Sla
ven maakten / maar ook die geene de welke tot die
staat door den Oorlog gekoomen / of zulks door
d'een of d'ander Burgerlyke Wet geworden wa
ren / werden veel-tyds tot kinderen aangenoomen /
Vry by Testament gemaakt / of op d'een of d'an
der

er manier in vryheid hersteld / waar door ze dikwils tot groote Ger-amyten geraakten. Zoo is het ook in die gedeeltens van Indiën , alwaar de Outwiders haare kinderen zonder veel swarigheid verkoopen / en dat dikwils voor 300 weinige Geld als een Tanga bedraagt / zynde drie Vinteinen van ons Geld / gelyk ik een die van Guzaratte was / voor 300 Moeder voor die prys verkogt was / in myn huis gehad hebbe.

1522.
Geringe prys voor een Mensch.

Anderen tot haare mannelyke Jaren gekoomen / verkoopen haare zelve voor 't genot van den prys / waar van veele op haare manier van de Edele van dat Land zyn / en dragen de Heeren daar zulken roem op / dat ze Edele Slaven hebben / dat ze daar veel Geld voor geeven / welk Geld dikwils 300 veel bedraagt / dat ze haare een heel Jaar daar voor heerlyk kunnen onderhouden / en dat Geld verteerd zynde / onthaald haare dien Heer op de zelve manier als zy deden doen zy nog by het Geld waren Ook trouwen zy ze uit met haare Nigten en Dogters / 300 zy de vereifte begaaftheden daar toe hebben / inzonderheid van Trouwen Dapperheid : welke hoedanigheden den Koning van Pedir in deeze zyne twee Slaven daar wy van geprooken hebben / vindende / hy met zyne twee Nigten uittrouwde / en aan d'eene gaf hy het Land van Daya, en aan d'ander dat van Achem. Dog hy hield deeze wyze met haare / dat als hy haare dienst van doen had / zy by hem aanfontz moesten koomen / en als zy na huis toe keerden / dan lieten ze hem haare Zoons / 300 dat deeze quamen te erven het geen haare Outwiders door haare dienst en 300 in Vrede als in Oorlog verdiend hadden.

Haare Heeren trouwen haar ook dikwils met haare Nigten en Dogters uit.

Dat die van Pedir aan de twee gemelde deden.

Het gebeurde ondertusschen dat terwyl de twee Zoons van den Heer van Achem , waar van de outwidske Raja Abraçim genaamd was / en d'ander Raja Lila, de welke in het Huis van den Koning woonden / en het geen haare Vader gekregen had / voor haare diensten wel verdiend hadden / den Koning op des Vaders verzoek / den welken zeer outwids was / dat Land van Achem aan desselfs outwids

Des Vaders Land aan den outwidsken Zoon van de twee gegeven.

1522.

Voorne-
men van den
oudsten zoon
tegen den
Heer van Da-
ya.

Verbod van
den Koning
daar over, en
hulp aan den
beledigden
gezonden.

Abraëm
schud het jok
af.

En laat zyn
eigen Vader
in d' Yzers
slaan.

Verhaal
van het voor-
gevallene tot
Achem.

oudwisten Zoon gaf. Deezen Raja Abraëm die in het bezit van het zelve gesteld zynde / wilde in wes dat hy lang in zyn boezem geboed had / 't werk stellen / namentlyk zig over den Heer van Daya wegens eenig verskil dat zy in het Huis van den Koning van Pedir wezende / met malkanden op het stuk van Erve gehad hadden / ten hoogsten wreken. Dog alzo den Koning den ander meerder begunstigde als hem / zoo vermeerderde nu alleen die wraak-lust / maar hy batte ook een grootte haat tegen den Koning op / welke wraak hy dan begon met in zyne landen te vallen / alzo den Nabuuren waren. Den Koning hier over te hoogsten gebelgd zynde / liet deezen Abraëm zulke verbieden / en zond den Heer van Daya eenige hulpe dog den ander sloeg het alles in de wind.

Hier op volgden nog meerder redenen van om genoeg / de welke om onzent wille ontstonden en daar deezen Abraëm nog geboeliger over was zoo dat hy het jok van de gehoorzaamheid 't eenmaal afschudde : Zelfs om dat zyn Vader / id nu al zeer outwoud geworden was / hem daar obte wilde bestraffen / hem indagtig makende dat hy een Slaaf van den Koning was / van wien hy zoo veel Eer en Gunst genooten had / gelyk hy wist : behalven dat hy zyn aangetrouwde Oorn was / daar hy geenzins tegen behoorde op te staan zoo is't dat hy Raja Abraëm hem in een gat in d' Yzers liet slaan / daar hy stierf. Wat de spyt aan gaat die hy den Koning van Pedir om onzent w aan deede / was deeze :

Wy hebben voor deezen gezegt dat Gaspar d'Alcosta, Broeder van Alfonso Lopez d'Acosta, Kapitein van Malacca, in dat gedeelte van Achem kwam te verongelukkig / en dat de geene die hy ontquamen door de Vaartuigen van den Heer van Achem gebangen genomen / dog ten verzoeken van den Koning van Pacem door Nina Cunapam, Xabander van den zelve Koning van Pacem, weder gelost wierden. Doen dit gebangen neemen geschiede / was het geene door ons verhaald is /

tu

tusschen Raja Abraëm en den Koning van Pedir
voorgeballen / en alzo dien Koning onze groote
Vriend was / en de vriendschap door goede wer-
ken tragtede te onderhouden / om zig in tyden en
woelen van onze hulp te bedienen / zoo liet hy de
gemelde Gevangens van Raja Abraem, als zyn
Slaaf / afvoerden / in meening de zelve als een
Geschenk aan den Koning van Malacca te zen-
den / dog die wilden ze niet laten volgen / maar
gaf ze aan den Koning van Pacem, gelyk wy
reeds gezegt hebben. Het welk den Koning zoo
hoog gevoelde / dat hy daar hy overweegende dat
den ander zoo stout geweest had / dat hy in de Lan-
den van den Heer van Daya, die de zyne waaren /
tegen zyn verbod gevallen was / en zyn eigen Va-
der zoo Gods jammerlyk aan zyn dood geholpen
had / hy belaste dat men hem den Oorlog te wa-
ter en te land zoude aandoen.

De gevan-
gene Portu-
gyzen aldaar,
werden door
den Koning
van Pedir
weder geeft.

Die zulks
weigerd.

Waar op
den Koning
hem den
Oorlog te wa-
ter en te land
aan doet.

Ondertusschen gebeurde het dat een van onze
Scheperen met eenige Goederen aldaar aanquam /
en alzo het stil weer was / zoo zond deezen Abra-
ëm zyne Vaartuigen daar op af / die het zelve na-
men / en zes Portugyzen die daar op waaren ne-
dermaakten. Naderhand quam Jorge de B. ito daar
meede aan / alwaar hy op de wyze door ons ver-
haald / om het leeven quam. Door deeze over-
winning wierd hy Abraëm zoo opgeblaazen / en
met Geschut en Oorlog-voorraat zoo wel voorzien /
dat hy zig niet alleen tegen den Koning zynen Heer
verweerde / maar ook hem zoo veel schade aande-
de als hem mogelyk was. Eindelyk het geluk
begunstigde hem zoodanig in dien aanslag / dat hy
voornam zig Koning van alle die Koninkryken te
maaken / het welk hy ook zoo door Oorlog als
door Verraad / het welk de eigene Inboorlingen
tegen haare Heeren in 't werk stelden / in minder
als drie Jaaren te wege bragt / tot dat hy den
Koning van Pedir, zynen Heer / na onze Sterk-
te van Pacem verdroef / ten tyde als Don André
Henriques zig daar in bebond / waar door het ver-
lies der zelve veroorzaakt wierd / gelyk wy verhol-
gens willen verhaalen.

Abraem
door het ne-
men van een
Schip trots
geworden.

Maakt
hem meester
van alle die
Koninkryken
in minder als
drie Jaaren.

Don

1522.

André
Henriques
Kapitein
van de Sterkte
van Pacem
gemaakt.

Miranda
d'Azevedo na
Indiën.

Abraem
zend een Ge-
zant na Ma-
lacca.

Don André Henriques, Zoon van Don Henrique Henriques, Heer van het Stedeken der Alcasovas, wierd door den Koning Don Manuel, terwyl hy in de Bloot van Don Duarte de Menezes was / met het Hoofdmanschap van onze Sterkte van Pacem voorzien / om het bezit van welk Aempt te gaan neemen / hy door Don Duarte de Menezes, zoo haast als hy in Indiën gekoomen was / afgezonden / ende hem het zelve door Antonio de Miranda d'Azevedo op den drie-en twintigsten May des Jaars vyftien honderd twee-en twintig in handen gesteld wierd / waar op deezen zig na Malacca begaf / tot dat de tyd van het Mouzon quam om de reis na Indiën aan te neemen / na dat hy veel aanvallen door den meergemelden Raja Abraham te water en te Land uitgestaan had / waar in d'onze egter altyd Overwinnaars hadden geweest / zoo dat deezen Abraham den Oorlog tegen ons om de haat die wy hem droegen / uit oorzaak van de schade die de onze / gelyk wy hier vooren gemeld hebben / in zyn Haven geleeden hadden / na dat die van onze Sterkte veel van zyn Volk de welke om ons afbreuk te doen daar in wilden koomen / zoo doodgeslagen als gequetsd hadden / aangevangen hebbende / zoo heete dat nu dat men den gemelden Oorlog voerde om daar wraak van te neemen ; niet tegenstaande hy dit alles zoude hebben moeten uitstaan / zoo den Koning van Pedir, zynen Heer / zulks voorgekoomen hadde / alzo hy zoo zeer onze Vriend was / dat hy niet een Dogter van den voorgaanden Koning van Pacem niet en wilde trouwen / schoon het hem zeer voordeelig zoude geweest hebben / of het most onder die voorwaarde zyn / dat hy onze Vriend zoude blyven.

En om het zelve in dier voegen uit te werken / en de Bredde alzo te weeg te brengen / zond hy een Gezant na Malacca, alwaar doen ter tyd Jorge de Brito het gebied had / met een Gezant van den Koning van Pacem, Koning doen ter tyd / die gelyk wy hier vooren gezegt hebben / in haat met ons leefde. Abraem zulks gezien hebbende / en dat

dat hy nu al ober eenigen tyd onze Vriend geweest/
 en ons veel vriendschap in alle voorballende gele- 1522.
 gentheden gedaan had / zoo dagt hem dat in ge-
 valle daar een ander Bloot gelijk die van Jorge
 d'Albuquerque te hulp quam / de zelve hem in zyn Vreest voor
 Koninkryk zoude konnen herstellen / en Abraem herstellen van
 gebaar van het verlies van zyn leven en Heerschap den Koning
 zy loopen / gelijk hy een voorbeeld daar van in van Pacem in
 Sultan Geinal, Koning van Pacem, gezien had / zyn Konink-
 die Jorge d'Albuquerque van 't leven beroofde. ryk.

Om dit voor te koomen/gelyk hy een doortragt
 en arglistig Man was / en die zyne meeste Over- En zoekt
 winningen door schelmerpen en verraad verkregen zulks voor te
 had / zoo is 't dat hy om de voornaamste Kapi- koomen.
 teinen / zoo van Daya, als van den Koning van
 Pedir, zynen Heer / met geld op zyn zyde te kry-
 gen / door de zelve/mitsgaders door de voornaam-
 ste van de Stadt Pedir, daar hy zig bevond / te
 weege bragt / dat zy aan den Koning schreeven /
 den welken zyn woon-plaats onder onze bescher-
 minge tot Pacem hiel. In den gemelden Brief
 verontschuldigten zy zig / Dat zy den gemelden A- Veront-
 braem binnen haar Stadt ontfangen hadden, eeni- schuldiging
 ge flauwe redenen daar by brengende, en hem ver- der Kapitei-
 zoekende dat hy met de *Portugyzen* aanstonds tot nen van Daya
 Pedir wilde koomen, alzo zy hem de Stadt in en Pedir, dat
 handen zouden stellen, tot welken einde zy hem ze hem in haar
 daar al uit gesmeeten hadden, ende nergens anders Stadt ontfan-
 als na zyn hulp wagteden, mits dat hy zig haaste- gen hadden.
 de eer zy meerder schade quamen te lyden, nade-
 maal hy haar belegerd had. Ondertusschen moet
 men weeten dat zy die uitbanning drie of vier da- Is drie da-
 gen voor het schryben van deezen Brief / onder gen voor 't
 schyn van die Opstand / in 't werk gesteld hadden / schryven van
 alzo zy wel zagen dat zy haar door het herbergen den Brief uit
 van een Slaaf die haar als een Dwingeland re- de Stadt ge-
 geerde / ten hoogsten tegen haaren Koning vergre- smeten.
 pen hadden.

Ook diend geweeten te worden / dat den Koning
 van Pedir op zyn komste tot Pacem, zyn Heef den
 Heer van Daya, den welken meede door deezen

1522.

Wat den
Koning van
Pedir daar op
doed.

Dwingeland van het zyne beroofd was / met ontrent twee honderd man van de geene die hem hadden willen volgen / meedegebragt had. Den Koning hier op den Bries van de zyne ziende / en verstaande hoe Abraëin uit de Staat Pedir gebannen was / zoo sprak hy met Don André, hem biddende / Dat hy om zulk een goede gelegentheid niet te verzuimen, hem met eenig volk te water wilde helpen, daar hy het zyne en dat van den Koning van *Pacem* zoude by voegen.

Zyn ver-
zoek door
Don André
toegestaan.

Don André door de voorgaande redenen van onze Vriendschap bewoogen zynde / en dat het onze gewoonte was onze Vrienden te helpen en te begunstigen; dat meede die Sterkte van *Pacem* gemaakt was om een jonge Wees tegen de verdrukkingen van een Dwingeland te beschermen / zoo dagt het hem billijk en redelyk hem zyn verzoek toe te staan: hoe veel te meer dat het zoo aan ons als aan den Koning van Pedir wel het meeste paste de wieken van dien Dwingeland te korten / den welken door de dood en de schade van d'onze zoo magtig geworden was / en dat die gelegentheid de beste was die men konde wenschen om hem t'eenemaal te verdelgen en te vernielen: Zoo dat Don André zyn Broeder Don Manuel in een Fust en eenige Land-schuiten met taghentic Portugyzen en twee honderd Mooren / zoo Roeyers als Soldaaten / ter Zee / tot hulp van den Koning van Pedir zond / den welken last aan gedagten Don Manuel gaf / Alle de Havens van daar af tot aan *Pedir*, zynde ontrent tien mylen weegs, te doorloopen, in meening zelfs langs de Kust te zeilen, om malkander geduurig in de Zee-Havens te vinden.

En uitge-
voerd.

Groot on-
weder aan de
gang.

Den Koning dit al zoo met ontrent duizend man te voet en vyftien gewapende Olifanten / in 't werk gesteld hebbende / zoo ontstond'er zulk een Onweder / dat de Fust en de schuiten van malkander gescheiden wierden / dog vonden malkander egter twee dagen daar na in de Haven van Pedir, alwaar den Koning met groote Dreugd door de zyne ontfangen zynde / wierd daags daar aan in een

Krpgs-

Krygsraad beslooten dat men het Leger van Abraham zoude gaan opslaan.

1522.

Ondertusschen schynst het dat'er onder zoo veel quade Menschen egter nog een goede gebonden wierd / den welken op dien oggend by den Koning ging / tegen wie hy zeide: Heer Koning, ziet om een goet heen koomen, want zoo haast als gy u maar vertoond, zoo is alles gereed gemaakt om u gevangen te neemen, en aan uwen Slaaf te leveren; en de geene die u alhier ontbouden hebben, zyn daar over met hem eens; hem hier op den geheelen aanslag van stukje tot beetje verhaalende / en dat het zelve in de nacht dat hy aangekoomen was / al in 't werk gesteld zoude geworden zyn / dog dat het uitgesteld was / om dat men zoo lang had willen wagten tot dat de Portugyzen aan land zouden weezen / alwaar zy haar alle hoopten gevangen te krygen / en om haare Vaartuigen magtig te werden / lagen veel schuiten van den Verrader booven de Rivier geborgen; de welke op het afgesproken teeken daar op zouden aanballen.

Besluit om
Abraem aan
te tasten.

Woorden
van een ge-
trouwe Bode
aan den Ko-
ning van Pe-
dir.

Ontdek-
king van den
geheelen aan-
slag.

Den Koning ziende het gebaar dat hem dreigde / trok zeer stil uit de Stadt op twee Olifanten met zyne twee Neeven / en ontquam het alzo met twee honderd man die hem volgden. De onze hier op / willende / volgens het bericht dat den Koning haar toegezonden had / uit de Rivier vertrekken / was hun zulks dooz het laag water onmogelyk / zoo dat ze zoo lang bloot vooz de Wylen en ander Geweer die de Wyanden haar van beide de zyden van de Rivier toe schooten / mosten staan / alzo de zelve zeer naauw / en vooz het Geschut van de Schuiten beschut was. Daar op quamen de Wyanden van booven met haare Vaartuigen / de welke veel ligter waaren als d'onze / en wreekten zig zoodanig over de onze / dat Don Manuel met vyf en dertig Portugyzen aldaar dood bleef / de rest ontquam het met de vlugt.

Wat den
Koning hier
op doet, die
het gelukkig
ontkomt.

Hinderpaal
in den aanslag
der onze.

Dooz dat verlies zag Don André ten eersten dat hy het in de Sterkte niet en zoude konnen houden / zoo om dat hy in alles niet meer als taghentic

1522.

Slegten
toestant der
Sterkte.

En gebrek
van mont-
kost.

Bedryf van
den Kapitein
der Sterkte.

Die hulp
word toege-
zonden.

man sterk was / als ook om dat de zelfve maar van hout zynde / van den regen en van de sterke hitte van de Zon / (als zynde maar outrent vyf graden van de Even-nagt lyn aan de Noord-zyde) meest vergaan was. Dog het geen hem nog het meeste finerte / was het gebrek van levens-middelen / die de Inwoonders van 't Land hem al vooz 't ongebal van zyn Broeders dood hadden begonnen te weigeren: willende die van de Stadt ook niet hebben dat het slegte volkje haar iets daar van zoude toebrengen; want ze waaren van te boozen gewend drie maal in de week aldaar te markt te koomen / waar door die van de Sterkte haar van alle noodige dingen voorzagen. Waar op zy breezende daar door nog tot meerder ongelegenheid te geraaken / als of ze tegen de Dyanden vogten / zoo zond den gemelden Kapitein een Portugys genaamd Hieronimo de Sorande, in een Bengaals Schip dat aldaar lag / met Brieven aan Rafael Perestrello, die zig tot Chatigam, een voornaame Haven van Bengaale bevond / een Jonk met mond-kost gelaaden / vermits de groote nood die hy daar van had / van hem verzoekende.

Rafael Perestrello aldaar nog weezende / na dat hy zyn afscheid van Jorge d'Albuquerque, waar van wy hier bozen gesproken hebben / genomen had / zoo zond hy Domingos de Seixas, Schipper van zyn Schip / tot dit werk der mont-kost met een Schip van Gaspar Ferraz, van de Stadt Porto in Portugaal, het welk aldaar gekoomen was om handel te drijven / na Tenassari, op de Kust van Malacca in lading leggende / alwaar veele levens middelen te krygen waaren; om aldaar twee Land-Schepen daar meede af te laden / en na Pacem te zenden.

Deezen Domingos de Seixas dan tot Tenassari aangekoomen zynde / en hebbende zoo veele levens middelen gekogt / waar meede hy twee Schepen door hem bebragt / konde afladen / zoo gebeurde het dat een van onze Schepen juist op die tyd op de Hoovers paste / die zig / gelyk men zeide / de geschoor-

hoorzaamheid van den Gouverneur onttrokken hadden / en de Mooren de welke op die plaats handelden / alsints beroofde. Deeze Muters of Wederspauelingen waaren in alles vyftig man sterk / daar Kapitein op was eenen Diego Gago, natuurlyke Zoon van een anderen Gago en een Morinne. D'andere waaren Baltazar Velozo; Jan Barbudo; Simon de Brito, natuurlyke Zoon van Jan Patalim; Jan Carrequeiro; Jan Botelho, Antaon da Fraga, en andere die den hoop volgden / zynde de meeste van haar van goeden huize gesproten / de welke een Schip tot Cormandel uitgerust hadden / en van Chatigam quamen / daar Kafaël Perestrello zig bevond / den welken zy best deede om haar by hem te lokken / en van die quaaide manier van leven af te troonen.

1522.

Vyftig
Zee Rovers
op de been.

Perestrello
doet zyn best
om haar van
leven te doen
veranderen.

Eer zy tot Tenassari quamen / gebeurde het dat Baltazar Velozo den Kapitein Diego Gago, den welken in den schoot van een zyner Slabinnen sloop / over eenig onlust die hy met hem gehad had / met hulp van eenen Jan Barbudo met eenige steekken van een Pook om 't leven bragt. Deze daad / zulk een soort van volk wel passende / alzoo bedreeven zynde / wierd Simon de Brito met gemeene stemmen tot Kapitein gekoozen / en de regte oorzaak van haar komst aldaar / was dat zy verstaan hadden dat daar vier Schepen van Guzaratze Mooren van 't Koninkryk van Cambaya gekoomen waaren / zoo dat zy daar een aanslag op gemaakt hadden / dog deeze de luyt daar van gekregen hebbende / voorzagen haar in tyd / en maakten dat ze uit haare handen bleeven.

D'eene
Roover ver-
moord d'an-
der.

Een ander
in de plaats
van den ver-
moorden ge-
koozen.

Vier
Moorse Sche-
pen ontkoo-
men de han-
den der Moo-
ren.

Dog deeze Roovers bedreeven nog een grooter quaad / want zy veroorzaakten aan Domingos de Seixas en zeventien Portugyzen die aldaar met hem waaren / zeer groote ongeballen / gelyk we hier verhaalen willen: „Een Moor genaamd Rate Kam, „had den Koning van Bengale negen Jaar lang „voor Stads Voogd van twee Steden gediend / na- „mentlyk Naomaluco en Chatigam, in welken „tyd hy den Koning en het Land zoo veel ontfal

Moorse
Stads Voogd
besteld den
Koning.

118 SCHEEPS-TOGTEN VAN

1522.

„ als in zyn vermogen was / zoo dat hy met ze-
 „ ven Schepen vol kostelyke Goederen geladen /
 „ van Chatigam na Malacca vertrok / in meening
 „ zig aldaar onder onze bescherming en beschutting
 „ ter neder te stellen. Deezen eer dat hy tot Te-
 „ nassari quam / kreeg zulk een Onweder en tegen-
 „ wind / dat vier van zyne Schepen genootzaakt
 „ wierden weder na Chatigam te keeren / zoo dat
 „ hy maar met drie tot Tenassari aangquam / van
 „ meening zynde de Goederen die daar in waaren/
 „ aldaar te verhandelen / en dan zyn reis na Ma-
 „ lacca te verbolgen. En alzoo hy bedugt was
 „ gedurende zyn verblyf aldaar / door het Land-
 „ volk te werden bestolen / zoo verzocht hy aan
 „ den Gouverneur van Tenassari dat hy hem een
 „ hoek Landg / die de aarde aan de Rivier aldaar
 „ maakte / wilde vergunnen / om zig aldaar te ver-
 „ sterken. Dit wierd hem toegestaan / zoo dat hy
 „ daar een Eiland van maakte / en een Vastigheid
 „ van hout aldaar boude / in meening zig met twee
 „ honderd man daar te versterken. Dog het zy
 „ door toedoen van den Gouverneur van Tenassa-
 „ ri, die in dienst van den Koning van Siam was /
 „ of dat hy door 't volk opgemaakt wierd / het
 „ welk hem in d'oozen blies : Dat dien *Rate Kam*
 „ niet anders en zocht als zig aldaar met hulp van
 „ d'onze en andere vreemde Volkeren die aldaar
 „ handelden, als een Dwingeland sterk te maaken;
 „ zoo is 't dat zy hem op een morgen stond be-
 „ sprongen / en van alles beroofden wat hy had.
 „ De uitboorders van dit werk hier op een groot
 „ Schip met de beste geroofde Goederen geladen/
 „ het welk zy zeiden den Gouverneur van de Stadt
 „ toe te koomen / meede neemende / zoo is 't dat
 „ Simon de Brito, Kapitein van d'Oproerige / die
 „ wy gemeld hebben / het gemelde Schip nam/en
 „ het zelve in verzekering bragt / zonder dat hy
 „ eens dacht dat Domingos de Seixas met ons an-
 „ der Volk aan land was. Dit door den Gouber-
 „ neur verstaan zynde / leide hy de hand op alle de
 „ levens middelen die Domingos de Seixas gekogt
 „ had

Krygt een
Onweder op
weg na Tenas-
sari.

Verzoekt
een hoek
Lands van den
Gouverneur.

Boud'er
een Sterkte.

Word be-
sprongen en
van alles be-
roofd.

Simon de
Brito neemt
een Schip met
de beste Goe-
deren gela-
gen.

„had / als ook op zyne verdere Goederen / en van
 „d'andere Portugyzen die met hem aan land wa-
 „ren / de welke / gelyk wy gezegt hebben / zeven-
 „tien in 't getal waren / en over land gebangen
 „na den Koning van Siam gebragt wierden.

1522.

17 Portugy-
 zen gevangen
 na Siam ge-
 bragt.

Dit was oorzaak dat Don Andre geen levens-
 middelen kreeg / en dat onze Milters of Roovers
 geen goed einde hadden. Alle dit bovenstaande
 weeten wy meer van den meer genoemden Do-
 mingos de Seixas, den welken vyf-en twintig Ja-
 ren lang gebangen in 't Koninkryk van Siam ge-
 weest is / en dat niet gelyk als een slegte Geban-
 gen van een Koninkryk kan weten / alwaar hy de
 Wetten van zyn Heer onderworpen is / maar gelyk
 een Veld-Kapitein die hy van den zelven Koning
 van Siam is geweest. Want eenige Jaren na zyn
 gevangenis / geduurende de welke hy het niet be-
 ter als zyne andere Medegebangens had / waar
 van de meeste aldaar quamen te sterben / zoo is 't
 dat in de Oorlogen die den Koning met zyne Na-
 buuren had / deezen hem uit oorzaak van de schoo-
 ne proeven die hy van zyne dapperheid gaf / hem
 de Vryheid schonk en tot Kapitein maakte / waar
 door hy veel dingen van dat Koninkryk met groo-
 te omstandigheden geleerd heeft.

En in waarheid het is een man geweest van
 zulk een sterk geheugen aangaande de dingen daar
 wy van spreken / en inzonderheid rakende de za-
 ken van de Land-beschryvinge, dat hy ons groot
 ligt tot het geen wy van dat Koninkryk gezeld
 hebben / gegeven heeft. Want nademaal den Ko-
 ning byna met alle zyne Nabuuren in Oorlog was /
 en onze Kapitein veel Landen heeft moeten door
 reizen / zoo hebben wy ook veel zaken die wy te
 vooren aangaande dat Koninkryk van andere had-
 den / door zyne vertellingen bevestigd. Wy heb-
 ben dit gewag van Domingos de Seixas alhier ge-
 maakt / van wegen de gevangenis die hy in die
 Gewesten uitgestaan heeft / en de diensten die hy
 aldaar om te leven heeft moeten doen / alhoewel
 hem die weinig baat hebben aangebragt / dewyl

Koning van
 Siam in Oor-
 log met alle
 zyne Nabu-
 ren.

1522.

De Seixas
in 't Gasthuis
tot Lissebon
gestorven.

hy / niet tegenstaande een Verzoen van zeer goeden huize was / egter in 't Gast-huis alhier gestorven is; nogtans zal men door dit ons Verhaal / kennis van het geen in dat Oosten voorgeballen is / kunnen bekoomen.

En waarlyk wat grooter vermaak konnen wy in het verhaal van de begaaftheden der Menschen hebben die de Weereld onbeloond gelaten heeft / als in die geene die door de zelve wel voldaan zyn? Want gelyk de Weereld niet anders als vergankelike dingen kan geeven / zoo is 't dat den geen die daar wel van voorzien is / reets al eenigzins voldaan is; maar aan de geene aan wien zy die komt te weigeren / schynd het dat wy het goed geheugen schuldig zyn / nademaal zy geen anderen loon ontfangen.

Bestel van
Don Andre
in zyn ziekte.

Om nu tot Don André weder te keeren / den welken groot gebrek leed aan al het geen tot onderhoud van die Sterkte van nooden was / en inzonderheid gezondheid / alzo het Land zeer ongezond voor d' onze was / zoo is 't dat hy twee dingen deed: namentlyk de eerste / dat hy den staat daar de Sterkte zig in bevond / met een Schip aan den Gouverneur Don Duarte de Menezes in Indiën liet weten / en dat hy zelfs zoo ziek was / dat hy onnagtig was de zelve langer te kunnen beschermen / hem over zulks verzoekende dat hy hoe eer hoe liever iemand anders met de dingen tot desselfs behoudnisse noodig / in zyn plaats wilde zenden. Daar nevens gaf hy hem een omstandig bericht van den toestand en gelegentheid van die Koninkryken / veroorzaakt door de Oorlogen van de Dwingelanden de welke tegen zyn Koning opgestaan waren.

Koning van
Aru hoe een
Vriend der
Portugyzen.

Het ander dat hy deede / was dat hy aan den Koning van Aru schreef / die onzen Vriend was / uit oorzaak van de Vriendschap die Jorge d' Albuquerque in het inneemen van Pacem met hem gemaakt had; behalven dit werk van ons te helpen / gelyk wy voor deezen gezegd hebben / alle onze Schepen / het zy dat de zelve door onweder /

of om te handelen / in zyn Koninkryk quamen /
 altyd zeer wel onthaald had / alzoó hy in die tyd
 de magtigste en rykste in Inwoonders / van dat
 geheele Eiland was. Dog dit schortender alleen
 aan / dat hy arm van Geld was / alzoó in zyn
 Koninkryk zoo veel goederen niet en waren als
 tot Pacem, daar hy een Nabuur van was. Want
 het geen een Koninkryk wel het meest verrykt en
 bloepende maakt / is de Koophandel, het zy de
 Koopmanschappen in het Land zelfs vallen / of
 dat ze met de hand gemaakt worden / het welk
 dit niet en had / gelyk d'andere die daar agter te-
 gen het Westen en het Zuiden gelegen zyn.

Deezen Koning / niet alleen om de vriendschap
 die hy met ons had / maar ook om dat hy tegen
 Raja Abraëm zeer verstoord was / uit oorzaak van
 den Oorlog die hy zynen Heer aan dede / doen Don
 André hem die boodschap liet doen / en daar hy
 verzoeken dat hy hem dat Koninkryk van Pacem
 zoude helpen beschermen / 't elkens als Raja Abraëm
 het zelve zoude willen aantasten / liet hem zeggen:
 Dat hy zig ten allen tyde gereed zoude houden, en
 dat hy de magt had om ietwes te kunnen doen dat
 den Koning van PORTUGAAL aangenaam zoude
 wezen.

Don Duarte de Menezes ondertusschen de bood-
 schap van Don André mede ontfangen hebbende /
 zond aanstonts Lopo d'Azevedo in een Schip met
 eenige dingen tot het voorzien van de Sterkte noo-
 dig / beneffens eenige Brieven aan hem Don An-
 dré, om aan gedagten Lopo d'Azevedo over te
 leveren / den welken in de Maand Junius des
 Jaars 1523 tot Pacem aanquam. Dog Don An-
 dré, den welken begeerig was tegen het Mouzon
 het welk binnen twee Maanden verwacht wierd /
 na Indiën te vertrekken / ziende Lopo d'Azevedo
 aangekoomen / wilde de Sterkte niet over geven /
 zeggende tegen gedagten Lopo d'Azevedo, Dat ter-
 wyl hy na de bequame tyd wagtete, hy zulks voor
 den dag van zyn scheep-gaan niet en zoude doen;
 daar d'Azevedo wel mede te breeden was / oor-

1522.

Wat bescheid
 dien Koning
 op het ver-
 zoek van
 Don André
 geeft.

Lopo d'Aze-
 vedo tot Pa-
 cem aange-
 komen.

Heeft ge-
 schil over de
 Sterkte al-
 daar.

1522. deelende dat het alzoo betaamde.

En is op levensmiddelen bedagt.

Wat hy van de groote werken van den Koning van Pacem aan Don André zaid.

Hoedanigheden van Don André.

En alzoo Don André, als een man die op zyn vertrek stond / de zaaken na den zin van Lopo d'Azevedo niet en deede / weghalven hy / als het meeste belang daar by hebbende / het zelf moest doen / zoo was hy voor eerst op levens middelen bedagt. En ziende dat den Xabandar van den Koning van Pacem groote Bragten en andere Werken liet maaken / als ook veel hout by een bragt / om een Vesting by onze Sterkte op te regten / en andere dingen deede als een man die door Don André begunstigd wierd / welke Werken aan de gemelde Sterkte zeer nadeelig waaren / zoo zeide hy tegen Don André „Dat hy al dat werk van den „Xabandar zeer verdagt / en tegen de welstand en „het voordeel van de gemelde Sterkte hiel / en dat „zoo hy / als een Vriend van den Xabandar zyn „de / voor beeter voordeelde hem aan de hand te „gaan / dat hy zulks konde doen / en daar-en voor „ven nog alle het hout dat hy aldaar by makkan „der had / voor zyn rekening overnemen / ende die „Sterkte daar meede herstellen / en dat hy hem „zyn eigen Perzoon tot het inneemen van den Xa- „bandar als borg zoude stellen.

Don André was een dapper Cavalier, geluk hy alle den tyd dat hy binnen Tanger, daar hy getrouwd was / geweest had / genoegzaam getoonid hadde. Nog zoo veel moed als hy in dien Oorlog van Afrika had doen blyken / zoo veel ontbraut het hem aan zyn Perzoon / alzoo hy zeer klein en mager / als ook wantrouwig / en ten anderen ook weinig omzigtig in de zaaken van Gere was / als zynde onderworpen aan de voordeelen die dat Land van zig gaf; zoo dat zoo haast als Lopo d'Azevedo zig had laten hoorzen / de zaaken zulk een keer naamen dat hy hem aanstonds liet zeggen dat hy na Malacca zoude gaan / alzoo hy geenzins van meening was hem de Sterkte in handen te stellen. Waar op zulke twist-redenen van wederziden ontstonden / een ieder de magt die hy had vertoonende / dat na dat het zelve was hoornen

te houden / het tot dadelikheden zoude uitgebo-
 ren zyn / zoo Lopo d'Azevedo niet Scheep gegaan /
 na Malacca vertrokken was / alwaar hy geluk-
 aangquam.

1522.

d'Azevedo
 vertrekt na
 Malakka.

Eenige wilden zeggen dat de reis van Don An-
 dré na Indiën , en het verlaaten der Sterkte ; niet
 zo zeer uit zyn ziekte ontstond / als om dat hy
 onzekerheid van de uitkomst van den Oorlog die
 en van den Dwingeland Abraem te gemoet zag /
 het en wilde afwagten / en dat hy liever twintig
 zingend Pardans , die hy van het Schip dat hy uit
 Indiën koomende om het bezit van die Sterkte te
 inbaarden / genoomen had / in zyn zak wilde
 reken. Dit Schip hoorde eenige Moorse koop-
 liden / die hy alle in een ander Schip hadde doen
 vergaan / op dat'er niemand van spreken zoude.
 Andere zeggen dat de zelve Mooren / het zelve on-
 der hondert en negentig sterk / uit vrees verlie-
 zen / om dat het alle Moop-en geen Krijgs-luiden
 waren / de welke met het Schip daar zy in over-
 gaan waaren / tot Tenassari aangquamen / ten
 de als Diego Pereira met veel Portugyzen , de
 welke aldaar van Antonio de Brito , die met een
 vloot tot Bengale geweest had / gebleeven waa-
 ren / aan land was ; zoo dat het volk van Tenas-
 ri deeze Moopluiden ziende / haar kennende / om
 dat ze aldaar handelden / en wetende dat ze door
 onze in dien staat gebragt waaren / zoo is 't dat
 Diego Pereira en zyn volk groot gebaar liepen
 in het leven te verliezen ; dog door eenige Ge-
 schenken die zy aan den Gouverneur en de Bevel-
 hebbers gaben / wierd alles gestild / zoo dat hy
 in reis onberhinderd na Indiën vervolgde.

Don André
 by eenige
 verdagt.

Diego Pe-
 reira in gevaar
 van 't leven ,
 ontkomt het
 door Ge-
 schenken.

Dog om tot het Schip door Don André geno-
 men / weder te keeren / zoo zullen wy zeggen / Dat
 het zelve tot *Pacem* verkogt wierd , en schoon het
 zelve zeer kostelyk geladen was , kreegen de Nee-
 ders egter zeer weinig daar van , en den Koning
 nog veel minder , maar alles ging byna in de zak-
 en van de Opzienders der verkooping.

Het Schip
 door Don
 André geno-
 men , tot Pa-
 cem verkogt
 en 't voordeel
 aan maat en
 strykstok ver-
 looren.

Wat het weigeren van het overleveren der Sterk-
 te

1522.

Heimelyk
verftand van
Don André
en den Xa-
bandar van
Pacem.

Raja Abra-
ëm in optogt.

Bedryf van
Raja Abraëm
na het inne-
men van Pe-
dir.

te in handen van Lopo d'Azevedo aangaat/zult
gefchiede om dat Don André zig met den Xaba-
dar verftond/want den eerften zag met oogluiken
de nieuwe Werken aan die den ander by de Ster-
te van Pacem liet maaken: welken Xabandar, i-
lyk hy veel van de vertroudfte Vrienden van Do-
André met geld oinkogt / zoo is 't ook dat deez-
van d'ander kant aan den anderen beloofde / He-
ryk te maaken zoo hy maar uit *Indien* mogt blyve-
zoo dat Lopo d'Azevedo naauwelijks na Malacc
vertrokken was/of den Xabandar begon aanstom-
weder met zyn werk voort te baaren / het was
na dat het in dertig dagen tyd voltrokken was
begon Raja Abraëm met zyn geheele Leger en ee-
groot getal van Olifanten op te trekken / om o-
op te zoeken / alzo hy door den Xabandar van li-
doen van Don André en van de verschillen die i-
tuffchen hem en Lopo d'Azevedo geweest ware-
verwittigd was.

Het is egter de waarheid / dat den Xabandar
berraad niet en bestond / voor dat hy zag dat h-
Koninkryk van Pacem ingenomen was / zond
dat'er iets anders meer overgebleeven was als
Stadt die by onze Sterkte stond. Want na id-
Raja Abraëm de Stadt Pedir ingenomen had /
in 't volkoomen bezit van de zelfe gekoomen wa-
zoo zond hy zyn Broeder Raja Lalila met een gro-
Leger uit / om alle de beste Plaatzten van 't
ninkryk van Pacem in te neemen / en eindelyk
Stadt van die naam zelf aan te tasten. Wat hy
aangaat / hy bleef tot Pedir , om de zaaken v-
dat Koninkryk te verzekeren.

Raja Lalila ondertuffchen het geheele Koninkryk
van Pacem in drie maanden tyd ingenomen ha-
bende / quam met zyn Leger een half uur v-
de Stadt Pacem leggen / en liet zyn Broeder z-
aankomst op die plaats weten. Onder and-
dingen die dien Mooy / terwyl hy zig in zoo k-
ten tyd meester van dat Koninkryk maakte / o-
quam / was dat hy zyn meesten Adel / ben-
fens den Sultan Geinal, den welken / gelyk v-

bro

door deezen gemeld hebben / door Jorge d'Albuquerque van 't leeven wierd beroofd / in deezen oorlog verloor. Ook was hy zoo verhaast om de Stadt aan te tasten / alzoo hy wist dat wy hulp van den Koning van Aru waaren verwagende / dat doen hy quam / men al / om zoo te zeggen / zo goet als aan 't begten was. Ook wilde hy dat den Xabandar oog-getuige zoude zyn van al het geen dat'er tusschen ons voorsziedt; den welken na dat hy gezien had dat het geheele Koninkryk ingenoomen was / beneffens onze behoeftigheden in verschillen / zig houdende al of hy uit vrees van Raja Lalila genootzaakt was zig te versterken / zoo verzocht hy DON DUARTE, dat hy hem wilde verunnen met het maken van zyn Vastigheid, die hy het oogluiking van RAJA LALILA al aangevangen had, voort te varen.

1522.

Wil dat den
Xabandar
oog getuigen
van zyn doen
zal zyn.

Raja Abraëm ondertusschen in zyn Broeders Lezer gekoomen zynde / was het eerste dat hy dede / door zyn heele Leeger te laten uitroepen / (op dat die van binnen daar door mede kennisse daar van zouden krygen /) Dat alle die geene die zig onder zyn gehoorzaamheid zouden begeeven, met haare huisgezinnen en goederen onder zyne bescherminge zouden worden genoomen, het welk niet meer als zes dagen na de bekendmaking zoude stant grypen, na welken tyd daar geen genade meer zoude wezen, alwaart dat men ze met het grootste kernen en kryten van de weereld verzocht. Die van de Stadt hier door bebreest gemaakt zynde / mitsgaders door de wreetheden die hy en zyn Broeder aan die geene gepleegd hadden die haar te weer hadden gesteld / als mede om dat zy een volk waren dat gelyk wy gezegt hebben / een nieuwen Koning maakte zoo haast als het haar maar in den zin schoot / zoo begon een ieder zig by daag en by nacht in alle spoed na des Wyands Tenten te begeeven / invoegen hy de Stadt in de drie eerste stozzen innam / en hy daar aldus in tredende / quam er veel meer volk in als'er uitgegaan / en als'er in gebleven was / zoo dat een ieder het huis by hem ver-

Uitroeping
van Raja A-
braem door
zyn Leger.

Uitwerking
van dien.

1522.

verlaten / weder ging bewoonen / en eenige die eerste woede in 't inkoomen van de Stadt ontquam / begaven zig na 't Gebergte en zeer dicht Bosſchen die daar niet verre van daan waren.

Boodſchap
van Raja A-
braëm aan
Don André.

Terwyl Raja Abraëm met het belegeren van de Stadt doende was / het welk niet lang en duurde / zond hy eenige Booden aan Don André, om hem bekend te maken dat hy dat geheele Koninkryk ingenoomen had / en dat'er niet als de Hoofdstadt overschoot; dat hy hem overzulkz ried dat hy hem by-tyds weg zoude maken / en al meer nemen wat'er in de Sterkte was / alzo hy geen Oorlog voerde uit eenige haat die hy tegen de Portogyzzen mocht hebben opgenoomen / en dat hy hem ook niet doen en zoude zoo lang als hy geen meerter van de Stadt zoude wezen / dog dat zoo haast als hy zig meester daar van zoude hebben gemaakt hy twee oorzaken zoude hebben om hem uit de gemelde Sterkte te verdrifven: namentlyk de eerste om dat hy als dan volkoomen Heer van 't geheele Koninkryk zoude wezen / zoo dat hy niet en zoude de gedoogen dat iemand vreemtz aldaar eenige kleinste Sterkte of Vastigheid bezat; en de tweede om dat hy Don André zyne twee dood-Bynden by hem had / namentlyk den gewezen Heer van Dacca, en die van Pedir, die hy Raja Abraëm verboden zoude op alle plaatzen daar hy haar zoude konnen aantreffen.

Bedenking
van Don André
daar over.

Don André bleef wel in geen gebreken om daarop te antwoorden / dog ziende dat'er al drie slozmen op de Sterkte gedaan waren / en hy ziek en ſwak / ook wat onſtandvaſtig in zyne booznemingen zynde / zoo wilde hy liever zyn leeven ſparen / en eenig goed dat hy aldaar overgewonnen had / voor 't plonderen beſchutten / als het uitterſte af te wagen / hem dunkende dat het geen hy tot Tanger in den Oorlog tegen de Mooren gedaan had / hem genoegzaam zoude verſchoonen; waarom hy dan de Sterkte aan Aires Coelho, zyn Swager / den welken daar binnen voor Hoofd-Officier diende overgaf. Deezen Aires Coelho, als Soon van

Geeft de
Sterkte aan
zyn Swager
over.

Goan

Konzalo Coelho, Hoofd-Officier van Tanger, was in den Oorlog van Afrika geboren en groot gemaakt; en wyl hy een Krygsmans hart in 't yf had / zoo ontzag hy zig niet de bescherming van die Sterkte in den staat zoo als de zelve doen was / aan te nemen.

Don André dan na Indiën vertrokken / en op de kust van 't Koninkryk Pedir aangekoomen zynde / zoo ontmoette hy twee Schepen / daar Kapiteinen op waren / Bastiaan de Souza en Martin Correa, de welke Note-muscaten en Foelie op het Eiland Banda gingen innemen. En alzo wy vooreezen gewag van Bastiaan de Souza gemaakt hebben / hoe dat hy in 't Jaar 1521 uit dit Koninkryk vertrokken was / om een Sterkte op het Eiland St. Laurens te maken / en wy hem nu in 't laast van September des Jaars 1523 by een ander Eiland genaamd Sumatra, het welk al zoo groot als dat van St. Laurens, dog zeer Oostelyk is / aantreffen / zoo is 't dat eer wy verder gaan / zullen verhalen het geen hy tot hier toe dede / alzo wy de werken van de Sterkte van Pacem, daar Don André mede by was / moeten helpen voortzetten.

Na dat Bastiaan de Souza, uit dit Koninkryk vertrokken was om de voorgenomene Sterkte in de Haven van Matana te maken / alzo het ander Schip dat met hem ging / en daar Jan de Faria Kapitein op was / door een onweder van hem gescheiden wierd / zoo vond hy hem niet ter plaatse daar hy hoopte dat hy zoude kunnen zyn / waar over hy zeer mistroostig was / om dat daar in waren alle de Bouw-stoffen en werkluiden die tot het opbouwen van de gezeide Sterkte zouden dienen / zoo dat het onmogelyk was zulks zonder het zelve te kunnen uitvoeren. Derhalven na dat hy aldaar eenige dagen gewagt had / zoo vertrok hy na Mozambique, alzo hem dacht dat het gemelde Schip aldaar zoude kunnen wezen aangekoomen: dog het zelve aldaar mede niet vindende / en wyl de Winter tyd op hand was / zoo was hy genoodzaakt

1522.

Wat Don André op weg na Indiën ontmoet.

1523.

De Sterkte tot Matane heeft geen voortgang.

Bastiaan de Souza overwinterd te Mozambique,

1523. zaakt aldaar 't Overwinteren. Waar op dan hy Mouzon van 't Jaar 1522 gekoomen zynde / nam hy de reis na Indiën aan / op hoop dat den Gouverneur Don Duarte de Menezes hem zoodanig zoude voorzien dat hy een aanbang van de Sterkten zoude kunnen maken. Hier op digt hy de Koning van Indiën gekoomen zynde / vond hy het Schip daar hy zoo lang na gezocht had / het welk mede na hem zocht.

Vind het
gezocht Schip
op zyn ver-
trek na Indi-
ën.

Het zelve was tien dagen na dat hy van Mataana vertrokken was / aldaar aangekoomen / en doer het verstond dat hy weg was / zoo overwinterde het meede uit oorzaak van de winter / in 't Eiland en de tyd van 't vertrek gekoomen zynde / ging het na Indiën, om rekerschap van zyn doen aan den Gouverneur te gaan geeven. Bastiaan de Souza hier op / den twintigsten Augusti tot Goa aangekoomen zynde / quamen daar meede tiern of twaalf dagen daar na / de Schepen die in 't Jaar vyftien honderd twee-en twintig uit dit Ryk vertrokken waaren / de welke / gelyk wy hier vooren verhaald hebben / de tyding van het overlyden van den Koning Don Manuel medebragten / en dat den Prins Don Jan, zyn Zoon / in zyn plaats gevolgd was.

De Sche-
pen in 't Jaar
1522 van Lif-
sebon ver-
trokken, ko-
men tot Goa.

Schryven
van den nieu-
wen Koning
aan Don Du-
arte

Deezen nieuwen Koning zig wat nader bedaght hebbende / schreef aan den Gouverneur *Don Duarte de Menezes*; Dat men het maaken der Sterkten die zyn Heer Vader belast hadde, zoude opschorten, en zoo'er al eenige ten deele opgemaakt mogten weezen, dat men daar meede tot nader lutt zoude ophouden. Dit bevel aan Bastiaan de Souza gekoomen zynde / stond hy t'eenemaal verleen; dog Don Duarte zynde een destig Heer / en die tot des Konings dienst / zoo in die verre Gewesten als in dit Koninkryk ten hoogsten geneegen was / belaste hem de reis na Banda, beneffens Martin Correa aan te neemen / zoo dat zy op den twintigsten September des Jaars vyftien honderd drie-en twintig van Couchin vertrokken / en ter plaatze daar Don André was / quamen te landen.

Last aan
Bastiaan de
Souza.

Dee-

1523.

Deezen had een lang Gesprek met Bastiaan de Souza, en verhaalde hem den toestand der zaaken zeer omstandig / en in wat staat hy de Sterkte ge-
laaten had. Terwyl hy daar meede doende was /
ging Martin Correa vast voór uit na Pacem, on-
trent een uur in Zee / en Bastiaan de Souza volg-
de hem dyle implen na / om dat de wind was gaan
leggen. De nacht gekoomen zynde / hoorde Mar-
tin Correa veele Kanon-schooten / niet als enig
teekenen doende / maar eerder kennis van het aantaf-
ten der Sterkte geëvende. Hier op vernam hy in
de morgen-stond tien of twaalf Moorse schuiten
agter hem / de welke hem zогten t'omcingelen ;
dog zpluiden door twee Kanon-schooten die na haar
gedaan wierden / gezien hebbende dat men haar
gewaar geworden was / maakten aanstonds een
groot geschreeuw/en paken zig met der haast daar
van daan.

Ervaring
van Martin
Correa,

Vegetieke
Mooren aan
't vlugten.

Den dag gekoomen zynde / quam'er een schuit
uit de Sterkte aan 't Schip van Martin Correa,
met een Brief waar hy d'onze hem lieten weeten
dat de Mooren verstaan hebbende dat ze uit Indi-
ën gekoomen waaren / zoo zy meenden om d'onze
te helpen / haar en een ander Schip in die nacht
sterk aangeballen waaren / en haar een Bolwerk
met al 't Geschut dat daar op was / afgenomen
hadden / weshalven den Kapitein Aires Coelho en
alle de Inwoonders hem uit de naam van den
Koning zynen Heer verzogten dat zy niet en wil-
den onderlaaten aan land te koomen / om de Sterk-
te te helpen beschermen / want zoo zy dat dien ei-
gensten dag niet en deden / de gemelde Sterkte in
zulk een slechten toestand was / en het Volk zoo
swak en zoo ziek / dat ze groot gebaar liep van in
de volgende nacht met de minste storm te werden
ingenomen.

Verzoek
aan Correa uit
de Sterkte ge-
daan.

Martin Correa haar beloofd hebbende te hulp te
koomen / zond haar na Bastiaan de Souza, den
welken den ander liet aandienen dat hy zig maar
gereed zoude houden / alzo hy hem aanstonds
zoude bykoomen / om gezaamentlyk aan land te

1523.

treeden. Zp dan beide met het meeste Volk als haar mogelyk was / in de Sterkte gekoomen zyn- de / na dat zp goede wagt op haare zaamen ge- boegde Schepen gelaaten hadden / wierden daar in Als Verlossers van het leven der Bezettingen ont- fangen. Waar op dan om aan de Moozen te too- nen dat ze zulken moed door de hulp haar toege- koomen / gekreegen hadden / dat ze haar in haare Posten langs de Rivier wel derfden aanvallen / zoo is 't dat Martin Correa en andere van de Sterkte haar eens met eenige Schuiten wel met Geschut en Muskettiers voorzien / dapper gingen bezoe- ken / zoo dat ze als de wind van de Rivier verstoo- ven. Van de onze wierden'er twee of drie met ver- giftigde Wylen gequett / dog niet gebaarlyk / al- zoo ze haar met tegen-gift voorzien hadden.

De onze ondertusschen agt dagen lang gearbeid hebbende / om een Wyn te stoppen die de Moo- ren gemaakt hadden om in de Sterkte te koomen / mitsgaders om een gedeelte van de gelede schaa- de te herstellen / en zomwylen ook op de Wyanden uitvallende / om daar meede te toonen dat ze haar in 't minste niet en wilden wyken / zoo is 't dat Don André, den welken door de tegenwind niet had konnen uitkoomen / alzo den tyd van 't Mou- zon al voorby was / weder in de Sterkte quam. De Moozen dit ziende / gingen zoo ver van de Sterkte leggen / dat men haar niet langer konde zien / waar door ze lieten blyken dat ze de komst van dat Schip vreesden / en alzo geen kans en zagen / vermits de groote hulp die daar in gekoo- men was / meester daar van te konnen werden.

De onze hier over raad met malkander gepleegd hebbende / was Martin Correa van gevoelen dat het meerder roekeloosheid als moed zoude wezen / de Wyanden aan te doen / zoo dat men doorgaans zeggende dat ze over de vyftien duizend man sterk waaren / daar wy maar drie honderd en vyftig man hadden / meest ziek / gequett / en door de ge- stadig uitgestaane arbeid en waaken afgemat / daar de Moozen niet onkundig van waaren / zulk oor-
zaak

Doet met
de Souza een
gelukkige uit-
val op de
Moozen.

De Moo-
zen gaan uit
desselfs gezicht
legen.

zaak was dat men die nacht dapper op zyn hoede was.

1523.

En in der daad twee uren voor dag quamen de Opanden zoo stil als of ze maar tien man sterk geweest waren / daar ze nogtans meer als agt duizend uitmaakten. Daar op zy de Sterkte omringeld hebbende / meer als zeven-honderd Ladders van riet by-een bragten / de welke op haar wyze zeer ligt zyn / en gemakkelek om langs te klimmen. Zoo haast als ze merkten dat men haar gezien had / quamen zy met zulk een geschreeuw van alle kanten / dat men byna meende dat den Hemel viel / zoo dat ze d'onze een groote schrik aanjoegen / mettegenstaande zy niet anders verwacht en hadden. Maar in zulke voorvallen is het heel wat anders te verwagten / of ervaren te worden. Want al zoo het volk van dat Eiland het Geschut en Musketten geweldig ontzien / zoo is zulkis oorzaak / dat zy haare aanvallen gemeenlyk by nacht en zelden by dag doen / en hoe donkerder de nacht is / hoe stoutter dat zy zyn / en als het regend / dan nog al meer / want zy weten dat men het Buskruid alsdan niet wel gebruiken kan.

Mooren
beklimmen
de Sterkte.

Ondertusschen hadden d'onze de vier hoeken van de Sterkte in vier Kapiteinschappen verdeeld / waar van d'eene door Aires Coelho, de tweede door Bastiaan de Souza, de derde door Martin Correa, en de vierde door Mendez de Vasconcellos, Opperhoofd van de Zee, beschermd wierden / beneffens verscheide kleine posten die door de voornaamste Perzoonen van de Sterkte bewaard wierden.

In den eersten aanval der Mooren was het gedrang van alle kanten zoo groot / dat niemand zyn post verliet. Want alle de Ladders die ze by haar hadden / wierden als doen zonder eenige vrees opgeregt. En vermits de drift die haar vervoerde / zonder dat ze om de donkerheid wisten wat zy deden / zoo staken ze de voeten in de trompen van 't Geschut als zy daar over-heen wilden stappen. Men had nu al een uur lang van beide zyden gevogten / namentlyk de onze om de Opanden af te

Dolle drift
der Mooren.

1523.

Zeldzaam
toeval van ze-
ven Olifan-
ten.

Onver-
zaagdheid der
Olifanten.

weeren / en de Mooren om op te klimmen / als
wanneer daar zeven Olifanten quamen aan de
kant daar Aires Coelho zyn dingen dede / de wel-
ke zonder de Lancien te ontzien / met haare hoof-
den tragteden dooz te breken / dog zy wroeteden
300 lang en 300 kragtig met haare snuiten / dat zy
die dooz een groote en sterke houte Ladder staken
die van Opanden krielde / daar ze 300 hard / en
met zulk een magt aan trokken / dat zy ze om-ver
haalden / inboegen alle die greene die daar op wa-
ren / van hooven-neder vielen. En al300 het ge-
raas en het gelwoel aldaar ongemeen groot was /
300 quamen der Bastiaan de Souza en Martin Cor-
rea, en vonden Aires Coelho met een korte Piek
in de hand / en andere met Lancien / die de Oli-
fanten in de snuiten staken / daar de zelfe egter
weinig schenen om te geven / want zy gingen ge-
duurig haar gang / volgens de wil van den geen
die daar op zat. Deeze twee Kapiteinen hadden
een deel volk en een party Duurwerken mede ge-
noomen / waar dooz de Olifanten 300 verbrand
wierden en verschrikten / dat zy het op een hollen
stellende / veel volk quetsten en onder de voet lie-
pen / welk loopen wel twee mylen lang duurde /
zonder dat men ze daags daar aan weder in 't ge-
vegt konde krygen.

De brand
in een ge-
bouw van
hout gestee-
ken.

Twee Oli-
fanten dood-
geschooten.

De onze ondertusschen dooz het verstroopen van
de Mooren de handen wat ruimer gekregen heb-
bende / liepen als Menschen die haar wilden wre-
ken / na een zeeker gebouw van hout / daar zy
den brand in staken / als ook in een Vaartuig dat
op de helling stond. Deezen brand met'er tyd groo-
ter geworden / veroorzaakte haar nog grooter scha-
de dooz de helle klaarheid die de zelfe gaf. Want
Martin Correa begon eenige schooten op haar te
doen / en doode haar twee Olifanten / behalven
de Menschen de welke daar dooz mede neder vie-
len. Eindelyk schoon die nacht ons veel moeite en
arbeid koste / 300 wierd'er egter maar een swan-
gere Vrouwe met een Pyl dood geschooten / en
veel volk gequetst / waar van de voornaamste was
Ma-

Manuel Mendez, die een van de hoeken van de Sterkte beschermde / met een Lancie in de borst. Dog de gemelde nagt viel aan de Vpanden ook niet minder schadelijk / alzoó'er over de twee duizend dooden agter de Sterkte gebeld lagen / en meer als drie-honderd Ladders van de geene die ze mede gebragt hadden / die men tot brand-hout in de Sterkte gebruikte.

1523.

Groot ver-
lies aan de
Vyanden.

Ook vonden d'onze een groot getal houte buszels met zeker Olie die aldaar bald / gesmeerd / door de Geneesmeesters Nasta genaamd / die in een Fontein in 't Koninkryk Pedir gevonden word. 't Is een zeer gevaarlyke Olie / want ze brand zelfs onder het water / zoo dat men de gemelde buszels ten eersten in de brand stak / om daar geenschade van te hebben. In de gemelde nagt was Don André nog in zyn Schip / waar op Antonio Coelho de Souza, die Kapitein was / en van te voozen Opperhoofd van de Zee geweest hadde / en den welken mede ziek zynde / zig beneffens Don André meende te laten genezen / daar in gelaten hebbende / in de Sterkte quam / alwaar Aires Coelho, zyn Swager / hem het gebied in handden gaf.

't Gebied
der Sterkte
aan Don An-
dré wederge-
geven.

Na de eerste dagen van zyn aankomst / in de welke men de schade die de Olifanten gedaan hadden / en andere dingen tot versterking van de Sterkte herstelde / alzoó de meening meerder was zig te verweeren / als uitvallen op den Vpand te doen / quamen de volgende Perzoonen by malkander / die de voornaamste waren / namentlyk Don André; Aires Coelho, Opper-Alcalde; Baltiaan de Souza; Francisco en Jan de Souza, zyne Neeben; Martin Correa; Manuel Mendes de Vasconcellos; Antonio Coelho de Souza; Simon Toscano; Manuel de Faria; Manuel Lobato; Francisco Velho, alle Edele Heeren en Bevelhebbers van die Sterkte / de welke raatsloegen of het een doenelyke zaak was de gemelde Sterkte tegen den Vpand staande te houden. Waar op alle de onheilen overwoogen zynde / namentlyk dat men geen hulp in

1523. minder als zes Maanden tyd konnende krygen / het welk / vermits het Mouzon, niet anders konde geschieden : waar by dan nog koomende den quaden toestand van 't volk / het welk hoe langer hoe swakker wierd / mitsgaders het gebrek van levensmiddelen / zoo wierd vooz vast geoordeeld dat zy zeer groot gebaar liepen.

Het houden der Sterkte gevaarlyk geoordeeld.

Besluit om ze te verlaten.

Eindelyk deeze zaak onder de boornaamste op het nauwkeurigst overleid zynde / zoo waren de meeste van geboelen / dat men de meer-gemelde Sterkte behoorden te verlaten. Dog op dat de Mooren niet en zouden gewaar worden dat men tot dien einde Scheep ging / zoo wierd'er belast dat men het klein Geschut / als Hoopmanschap zoude pakken / en in de schuiten brengen. En wat het grobe aanging / dat men het zelve zoodanig met Bus-poeder zoude overladen / dat als men den brand daar in stak / het van malkander zoude barsten. Want nademaal de Mooren aan geneynde van de Rivier waren / en de zelve smal was / zoo konden zy zulke groote stukken niet schepen zonder dat zy het zagen.

Om dit dan alzo in 't werk te stellen / wierd'er beslooten dat Martin Correa met twaalf man en de Konstapels vooz aan den ingang van de Sterkte zouden blyven / en den brand daar in en in 't Geschut zouden steeken. Deezen dan begaf zig na de Kerk / en de Schilderpen en ander hout-werk daar uitgehaald hebbende / wierden de zelve met kruit bedekt / en wyders langs de weg zoo veel gestrooid / tot dat het vuur aan het grof Geschut quam / gelyk geschiede. Want na dat ze alle uit de Sterkte geweeken / en op strand gekoomen waren / nam een van de Konstapels een Lout-stok in de hand / en stak den brand in 't kruit / het welk zulke een afgruyselyk geraas maakte / dat de aanleggers zelfs versteld daar van stonden. Dog der Mooren lieten daarom niet na / zoo die geene die scheep gingen / als die geene die nog in de Sterkte waren / op alle manieren te vervolgen / gelyk ze dan zoo veel te weeg bragten / dat ze nog een deel

De brand in 't kruit gebooken.

De Mooren krygen een deel buit.

gord

goed kregen dat de onze moesten agterlaten / waar mede zy aan de haare te kennen gaven dat de Sterkte niet in de brand en was gesteecken.

1523

Want zoo haast als dat eerste aansteeken gedaan was / quamen ze terstond den brand / de welke in de bladen en het hout daar de huizen van gemaakt waren / ontstond / uitblussen. Dog het geen het argste van allen was / dat was dat veel sware stukken / daar zy ons nu meede geweldig beschadigen / niet aan en gingen / zoo dat met dat Geschut en nog eenig ander dat die Moor / zoo van te voozen als naderhand / gelyk wy hier na zullen zien / tot onze groote schade van ons gekregen had / hy de magtigste Dwingeland van alle die Gewesten geworden is / zonder dat wy hem ooit eenige merkelyken afbreuk hebben konnen aandoen.

En blussen
den brand.

En voorszwaar deezen aftogt ging zoo onordentlyk in zyn werk / dat zoo veel Eer als de onze in het beschermen deezer Sterkte bevogten hadden / zoo veel verloozen zy ook met het verlaaten der zelve. Zoo veel scheeld het zyn leven tragten te behouden / en een ander mangs goet te verlaaten. Want dit is het eerste geweest dat de onze die Gewesten met segande en vrees hebben moeten verlaaten. En het geen nog de grootste spyt voorsz ons in dit werk was / dat was dat de onze in het uitgaan der Rivier met vier Schepen / daar de voornaamste ontbloote van het haare in zaten / dertig schuiten met levens middelen gelaaden / en veel Volk dat den Koning van Aru aan Don André, volgens zyn verzoek van over eenige dagen / gelyk wy gezegt hebben / te hulp zond / onderweegen vonden / en hy zelf quam met meer als vier duizend man te land / zoo dat als die van Aru zagen hoe 't'er geschaapen stond / zy weder te rug keerden / en wat de onze aangaat / die vervolgden haare reize na Malacca, alwaar aangekoomen zynde / vonden zy daar Antonio de Miranda en Lopo d'Azevedo, de welke tot hulp van de Sterkte quamen / alzo Don André zulks niet waard en was. Hem aangaande hy ging na Indiën, en Bastiaan de Souza

Onordent-
lyke verlat-
ing der Sterkte.

Die van A-
ru het onge-
val ziende,
keeren te rug.

1523. verbolgde zyn reis na Banda.

Wat die geene belangd die haar toeblugt in onze Sterkte met een Kooopvaardy-schip dat tot Pacem lag / zогten / die gingen met de onze gezamentlyk na Malacca, en de Koningen van Pedir en van Daya na die van Aru, alwaar de Zuster van deezzen van Daya, die den meermaals gemelden Dwingeland getrouwd had / door de haat die zy hem over haar Broeders mishandeling droeg / hem in 't Jaar 1528 vergif in gaf.

Vrouw van
Raja Abraem
vergeeft haar
eigen man.

Mademaal wy nu in dit gedeelte van Indiën aan geen-zyde de Ganges zyn / zoo is 't dat om den draad van de Geschiedenis waar van wy reeds te vooren een aanhang gemaakt hebben / te vervolgen / wy wel dienen te spreken van het geen'er gedaan wierd zedert dat Don Duarte de Menezes hadde begonnen te regeeren / tot dat hy de Landvoogdy van Indiën aan den Graaf Admirant die hem nabolgde / gelyk wy zullen zien / overgaf.

De Land-
voogdy van
Indiën aan
den Graaf
Admirant
overgegeven.

Martin de
Mellos ver-
rigtingen in
China.

Het eerste zal zyn het geen Martin Alfonzo de Mello Coutinho op de reis die hy na China deede / uitregtede. Die Tocht was hem door den Gouverneur aanbeboolen / na dat Don André Henriques na de Sterkte van Pacem vertrokken was / alwaar Martin Alfonzo aanquam / en de Goederen die hy / gelyk wy gezegt hebben / tot Chaul en tot Couchin ingenomen had / voer Peper verhandelde. Dit gedaan zynde / vertrok hy na Malacca, daar hy als Opper-Hoofd met vier Schepen aanquam / werdende d'andere door Vasco Fernandes Coutinho en Diego de Mello, beide zyne Broeders / mitsgaders Pedro Homen, Zoon van Pedro Homen, geweest Opper-Stal-meester van den Koning Don Manuel, aangeboerd.

Vertrekt
na Malacca.

Last des
Konings Don
Manuel aan
hem.

De last die hy van den Koning Don Manuel had / was vriendschap met den Koning van China te gaan maaken / hem dunkende dat hy zulks zoo veel te beter konde doen / dat Thomé Pirez door Fernando Perez d'Andrade, gelyk wy hier vooren gezegt hebben / met de naam van Bezant reeds derwaards gezonden was / zonder dat hy wist in
wat

Wat staat hy de zaaken aldaar gelaaten had / en dat hy groote moeite tot Tamouw , of daar het anders voordeelijker voor onze zaaken zoude wezen / aangewend had om een Sterkte op te werpen / daar hy met de Bevelhebbers en 't Volk dat hy by zig had / voor Kapitein op wezen zoude / en alles wat de koop-handel eenigzins aanging na behooren zoude bestellen. En nademaal Duarte Coelho , den welken zig doen ter tyd tot Malacca bevond / al eenige reizen in China geweest hadde / en goede kennis van de koop-handel van die Gewesten gekreegen had / als meede Ambrozio do Rego , die in 't voorlede Jaar van daar gekoomen was / zoo is 't dat zy beide ten verzoeke van Martin d'Alfonzo en Jorge d'Albuquerque , Kapitein van Malacca , met hem gingen / meer om zig na haare wille te schikken / als uit haar eigen ingeeving : want zy wisten wel dat die van 't Land haar niet eens zoo toegenegen waren als zy wel meenden / ende dat uit oorzaak van het geen aldaar voorgeballen was / gelyk dan d'ervarentheid zulks ook te kennen gaf.

Duarte Coelho en Ambrozio do Rego met Martin d'Alfonzo na China.

Want op den tienden Julij vyftien honderd twee-en twintig met zes Schepen van Malacca vertrokken zynde / namentlyk de vier die hy Martin Alfonso uit Indiën meedegebragt hadde / en die van Duarte Coelho en Ambrozio do Rego , quamen zy in de Maand Augusti des zelven Jaars tot Tamouw , juist op de zelve tyd dat de Beamp- te des Konings met het rooven en plonderen van de Goederen van de onze doende waaren / inzonderheid van die van Thomé Pirez , gelyk wy voor deezen verhaald hebben.

Koomen tot Tamouw.

Wat Duarte Coelho aangaat / nademaal hy dat Volk beledigd hadde / of dat hy op zyn hoede was / of dat zyn Schip als een Jonk zynde / zoo gemakkelijck niet in de Haven kon als d'andere / zoo ging hy niet binnen gelyk d'andere / maar bleef buiten ontrent zeven mylen weegs. Ondertusschen alzo het in die tyd het Mouzon was / dat de Schepen van Malacca , Patane en Siam na die Haven zeilen /

Duarte Coelho blyft buiten de Haven.

1523.

Den Opper-
hoofd van
s' Konings
Vloot waar-
schoud die
van Cantam
van het inloo-
pen der onze
in de Haven.

Word belast
zulks niet te
gedoogen.

* CEUHI
Opperste
van Cantam.

Martin d' Al-
fonzo vyan-
delyk beje-
gend.

2 Boodens
om reden
daar van te
weten, kee-
ren niet we-
der.

om haaren handel te dypben / 300 kruiste het Op-
per-hoofd van de Bloot van den Koning van Chi-
na op die Kust en den ingang van de Stadt Can-
tam, en wyl hy zag dat onze Schepen als geen
quaad vertrouwen ter weereld hebbende / en niet
eens meer op het voorgevallene gedenkende / vast
bereidschap maakten in de Haven te loopen / 300
hiel hy van kruissen op / en liet dit aanstonds aan
de Gegeerders van Cantam weten / de welke vree-
zende dat met haar komst eenig Vergelyk of Vree-
de mogt werden getroffen / en dat zy overzulks
het geroofde zouden moeten wedergeeven / 300 lie-
ten ze hem weten dat hy haar geensints zoude
binnen laten / alzo zy niet anders als Verraders
en Bespieders van het Land en waaren, en dat den
Koning het aldus begeerde, maar dat hy maar
middelen zoude bedenken om haar de Breede op
d'een of d'ander manier te ontzeggen / alzo / als
gezegd is / zy alleen gekoomen waaren om het Land
te bespieden en te verraaden.

Deze boodschap wierd hem buiten weten van
den *Ceuhi, den welken doen juist eben aangekoo-
men was / en daar geen kondschap ter Weereld
van en had / zeer geheim toegezonden: want al-
zo hy booven haar was / 300 breeiden zy gestraft
te werden / indien hy Breede met ons quam te
maaken. Eindelyk 300 als zy het bestelden / 300
viel het ook uit. Want niet tegenstaande Martin
Alfonzo geen quaad ter Weereld en deede / 300
wierd eyter met scherp na hem geschooten / waer
uit hy genoegzaam oordeelde dat men hem niet in
de Haven wilden laten / weghalven hy twee Tol-
ken uit een Bark nam / die hy in 't nieuw kleeder
en mildelyk beschonk / en zond ze 300 na het Op-
per-hoofd van de Bloot / om de reden van zulke
een doen te verneemen. Dog zy quamen niet we-
der / als ook andere die de tweede waaren / der
welke eer dat ze gingen / tegen haar zeiden dat het
gansche Land haar tegen was / uit oorzaak van
het quaad dat d'andere Kapiteinen in die Haven
bedreeben hadden / en dat den Koning overzulks
ver-

verbooden had haar daar in te laten / het welk mogelyk de oorzaak was dat het gemelde Opperhoofd haar den Oorlog wilde aandoen. 1523.

Martin Alfonzo ondertusschen twee Schuiten aan land gezonden hebbende om water te haalen / quamen de onze met bebloede koppen weerom / in plaats van water / en mogten nog wel van groot geluk spreekken dat zy'er 't leven af bragten. Duarte Coelho hier op wetende dat de Wyandelsche Vloot de plaats bezet had waar door hy by Martin Alfonzo konde koomen / ende zig niet derben- de onderstaan met geweld door te breeken / zoo zond hy by nacht een wel toegeruste Roel-schuit / om te verneemen in wat staat Martin Alfonzo zig mogt bevinden / en hem aan te dienen dat hy mid- delen zoude schaffen om by hem te koomen ; dog de gemelde schuit / het zy dat de zelve niet door konde raaken / of hoe het eindelyk was / die quam twee dagen daar na eerst weder / en bzagt anders niet tot bescheid als dat hy d'onze gezien had / en dat ze scheenen geruster te zyn als den tyd het wel toeliet / dog dat hy / vermits het groot getal klei- ne schuiten van de Vloot der Chineezen , daar by niet had derben koomen.

Coelho krygt slegt bescheid van Martin Alfonzo.

Martin Alfonzo ondertusschen vermits het geen dat hy van die van 't Land verstaan had / en nog booz een erger teeken houdende dat in plaats van bescheid van den Chineessen Kapitein te krygen / hy met het Kanon begroet wierd / zoo dagt het hem raadzaamst zig in de ruime Zee te begeeven / als daar in de plaats daar hy lag / gelyk als be- legerd te zyn ; dog eer zy aan een bequaame plaats konden koomen / wyl zyn Broeders Diego Mello en Pedro Homen , als de kleinste Schepen voeren- de / als Ontdekkers booz uit gingen / met dat de Chineezen dapper op haar doen pasten / zoo dee- den zy de gemelde twee Schepen ten eersten aan / en begonden lustig vuur daar op te geeven / daar zy meede wakker op antwoorden. Dog nade- maal het geluk booz die tyd ons niet en diende / zoo was het eerste teeken dat zy van d'overwinning

In gevegt met de Chi- neezen ge- raakt.

aan

1523.

Brand in 't
Schip van
Diego de
Mello, dat te
gronde gaat.

Chinezen
nemen het
Schip van Ho-
men terwyl
hy het volk
van Mello
red.

Homen
door de Chi-
nezen dood-
geschooten.

De onze
by den Ceu-
hi swart ge-
maakt.

aan de Dyanden gaben / dat den brand in 't Kruis
van 't Schip van Diego de Mello quam / waar
door het bovenste van 't Schip in de lugt sprong /
en hy met de romp te gronde ging. Pedro Homen
hier op / schoon hy met zig zelve genoeg te doen
had / zoo zond hy egter eenige Matroozen met
schuiten / om eenige van de onze de welke vast op
het water s'woinnen / in te neemen / hoopende dat
Diego de Mello wel daar onder mogt wezen / het
welk / vermits de mindering van zyn Volk / oorz-
zaak was dat de Chineezen zoo veel te eer meester
van zyn Schip wierden / hoewel nogtans het zel-
ve haar al wat duur quam te staan. Want na-
demaal Pedro Homen een van de kloekste en sterk-
ste Portugyzen, en daar hy vol vuur en moet was /
waar in hy alle de zyne ver overtrof / het welk
men zelden in zulke groote Ligchaamen ziet / zoo
queet hy hem zoo manhaftig in dat Gevegt / dat
hy zonder het Geschut niet ligt aan zyn einde zou-
de gekoomen zyn / zoo beveest waaren de Chinee-
zen voor hem. Dog alzo de Kogels niemant en
ontzien / zoo kreeg hy een ongelukkige schoot / die
hem beneffens veele andere die hem te hulp ston-
den / het leeven benam. En alzo byna alle de
Chineezen daar op toeschooten / zoo kreeg Martin
Alfonzo gelegentheid om dit gebaar te ontkomen /
en hy vond Duarte Coelho naderhand op de Kust
van Choampa, den welken meede niet weinig te
vertellen had hoe hy twee Chineesse Blooten ont-
snapt was / dog het schynt dat hy alleen / geluk-
tiger als wel verzeeld zynde / met de Dyanden was.

De Chineezen ondertusschen / gelyk wy hier
booren gemeld hebben / begeerden niet meer als dat
ongeval / om haar doen goet te maaken / zoo dat
zy veel van ons volk gebangen namen / alles om
aan den Ceuhi te doen zien dat wy waarlyk schul-
dig waaren / en zoo hoobaardig / dat wy des Ko-
nings Vloot wel hadden derven aandoen. Dit
was nog niet genoeg / want het gaf haar meede
aanleiding om den armen Thomé Pirez en alle die
geene die met hem genoomen waaren / t'eenemaal
van

van kant te helpen / zoo dat den Oorlog tusschen
 haar en ons / daar door 't eenemaal opentlyk ver-
 slaard was; en gelyk eenige van de onze nader-
 hand schreeven / daar sturvender meer in de Ket-
 ting / van honger en sware mishandelingen / als
 door het gevegt. Want nademaal hen 't Donnis
 des doods door den Koning by uitroeping moet
 worden bevestigd / zoo en geschiede d'uitroeping
 der Donnissen niet / voor dat de gemelde befesti-
 ging gekoomen was / het welk tot in September
 des Jaars 1523 aanliep.

1523.

Lang quy-
 nen der onze
 ingevangen is.

Van de gemelde ellendige Gebangens wierden
 der drie-en twintig de Voeten / de Handen / het
 Hoofd / en de schamelheid / volgens haar manier
 afgesneden / en daar by wierden ze voor Dieven en
 Roovers van Landen uitgeroepen. Andere wier-
 den met pylen doodgeschooten / het welk aldaar
 voor een veragtelijke dood gerekend word / om
 haare Landsluiden daar door het groot gevoelen
 dat ze van onze Dapperheid en het voordeel door
 onzen handel in haare Landen aangebragt / opge-
 noomen hadden / te doen verpdelen.

Ongemene
 wreedheid der
 Chinezen in 't
 straffen dezer
 gevangen.

Martin Alfonso ondertusschen niet meer als beer-
 tien dagen / in de welke alle deeze rampen voorbie-
 len / in China geweest hebbende / quam tot Malac-
 ca half October des Jaars vyftien honderd twee-
 en twintig. In het Mouzon van Januarij des
 Jaars vyftien honderd drie-en twintig ging hy na
 Indiën, en van daar quam hy weder behouden in
 dit Koninkryk in 't Jaar vyftien honderd vyf-en
 twintig.

Komst van
 Martin Alfon-
 zo tot Malac-
 ca.

Van daar na
 Indiën, en
 wederkomst
 in Portugaal.

Doen wy te booren van het geen in Malacca
 voorbiel gesproken hebben / hebben wy verhaald
 het geen Jorge d'Albuquerque op zyn Tocht na
 Bantam, overquam; en alzo het zelve meer tot
 voordeel van de Mooren / als het onze uitviel / zoo
 kreeg den Koning van dat Eiland daar door zulk
 een moed / dat hy zyn Opper-hoofd-man met ee-
 nige Vaartuigen aanstonds tegen den gemelden
 Jorge d'Albuquerque uitzond / gestadig om hem
 heen swierende / om te zien of hy hem het een of
 het

Vyandelyk-
 heden van
 den Koning
 van Bantam
 tegen Jorge
 d'Albuquer-
 que.

1523.

het ander Schip dat agter af lag / kon afhandig maaken / dog alzoó hy met deeze zyne komst niet veel Eer in en leide / zoo zullen wy die dingen gaam verhaalen die hy meest ten tyde van gedagten Jorge d'Albuquerque uitboerde / tot een goet stuk weegs toe / als wanneer vele van die van Malacca gebeurden.

De eerste die deeze Moór na die van Bantam in 't werk stelde / was dat hy verstaan hebbende dat Antonio de Brito na Malacca vertrokken was / en veel volk meedegenomen had / alzoó'er weinig in de Stadt was / en dat nog meest ziek / en dat hett ander op die Toegt gestorven was / zoo quam hy met zyne ligte Vaartuigen / die zy in Zee tot den Oorlog gebruikten. Terwyl mede Jorge d'Albuquerque zig na de Stadt begaf / volgde hy hem geduurig op zy tot in de Haven / daar hy twee Jonken die daar in lagen / om veel goederen te lossen, en eenige Koopluiden toequamen / in den brand stak.

Daar Gil Simones 't leven by in schiet.

Gil Simones, Kapitein van een Brigantyn, dit willende beletten / schoot'er het leven by in / met alle de geene die by hem waren / en dat doór zyn onvoorzigtigheid / want hy meenende zyn dapperheid te toonen / begaf zig midden onder de Wyanden / dog alzoó die geene die hem volgden / niet zoo wel konden roepen als hy / ziende dat hy genomen was / en dat de Wyanden in groot getal waren / zoo wilden ze hem in 't lest niet meer na-roepen / en liet hem alzoó in de handen der Wyanden.

Andere Vyandelykeden.

Daar na ontfonden'er nog andere rampen tot boórdeel van den Koning van Bantam, om den Oorlog nog zoo veel te stouter aan die van Malacca aan te doen. Want hy ziende dat de Stadt van volk ontbloot was / zoo verspreide hy zig met zyn Vloot zoo verre / dat hy tot agter Bantam omliep / waar op hy een van zyne Kapiteinen / genaamd Perduca Raja, met veertig ligte Vaartuigen uitzond / om het een of 't ander van belang 't ondernemen. Deezen had voorgenoomen den

tos-

toestand van de Stadt in de nacht of in den morgenstond te verspieden / en daags daar aan na de Rivier Muar, zynde zeven mylen van Melacca, te rug te keeren / om de onze alzoo allengskens af te matten / mitsgaders de Schepen die aldaar met goederen mogten aankoomen / te berooven.

Deezen Perduca Raja dan met deeze veertig ligte Vaartuigen in 't lest van April des Jaars 1523 tegen de nacht na de Rivier Muar keerende / wierd Duarte Coelho, den welken uit last des Konings Don Manuel na de Baay van Cochinchina ging / alzoo zyn Majesteit verstaan had dat van daar zeer rijk-gelade Schepen quamen / hem aanstonts gelwaar. Dit Land noemen de Chinezen het Koninkryk van Cacho, en de Siammers en Maleyers *Cochinchina*, tot onderscheid van Couchin, dat in 't Land van Malabar leid. Dog hier quam niet van / uit oorzaak van het geen hy onderweegen aantrof / gelyk wy terstont zullen zien. Hy quam egter eenigen tyd daar na tot Cochinchina, alwaar hy evenwel de Vreede met den Koning niet en kon treffen / alzoo hy overleden was / en zyne twee Zoonen om de navorling twisteden / waar door Duarte Coelho den Oorlog de welke reets tusschen henluiden ontsteeken was / ontquam; zynde het verdere dat hy deede / dat hy aantekening van zyn Ontdekking hield.

Wat hy nu verder onderweegen in 't wederkeeren na Malacca ontmoetede / dat waaren de Vaartuigen van Perduca Raja, waar op hy de oorzaak van haar reis wel denkende/zulkz aan Jorge d'Albuquerque liet weeten. Dog eer de zelve uitquamen / belaste deezen dat men haar zoude aandoen; tot welken einde hy Don Sancho Henriques, zyn Swager / met tien Schepen / hy in een Galioen als Opper-hoofd-man; Duarte Coelho in zyn Scheepje / Hendrik Leme in een Galjoot / Manuel de Berredo in een ander / en Diego Laurenzo, Francisco Fogassa, Jan de Soria, Alfonso Louis en Fernando Alvares, ieder in zyn klein Vaartuig / alle deeze Schepen ontrent twee honderd man op heb-

1523.

Land van
Cochinchina.

De Vreede
door de dood
des Konings
van China ge-
mist.

Last van
Jorge d'Al-
buquerque
tot afbreuk
der Vyanden.

1523.

hebbende / in alle haast uitzond. En om zyn di-
gen zoo veel te beter aan te leggen / liet hy Hen-
drik Leme door Don Sancho aan zeggen / dat hy
met de ligte Schepen by de Kust zoude houden / om
aan den ingang van de Rivier te koomen ; en dat
hy met Duarte Coelho en Manuel de Berredo de
ruïne Zee zoude kiezen / alzo de Vpanden haar
in 't gezigt hebbende / zouden meenen dat het koop-
vaardp-schepen waaren / en op haar los gaande /
meede diep in Zee zouden raaken / als wanneer
men haar ligtelyk meester zoude werden / en zoo
zy het na Malacca wilden zetten / zoo zoude dat
langs de Kust moeten geschieden / dog dat zy haar
in de ruïne Zee ontmoetende / veel beter koop van
haar zouden hebben.

Een Vyandelyke Schuit
die op ver-
spieden uit is,
genoomen.

Hendrik Leme aan de mont van de Rivier Mu-
ar gekoomen zynde / en willende de eer van deezem
aanslag alleen hebben / zond een klein Vaartuig
daar binnen / om te zien wat de Vpanden deden.
Dit Vaartuig quam juist by gebal by een Verspie-
der van haar / de welke meede de mont van de Ri-
vier / met het zelve oogmerk als Hendrik Leme
namentlyk om eer in te leggen / quam bekennen.
Hier op viel onze Schuit op d'ander / en nam ze /
na dat eenige Musket-schooten van weder-zyden
geschied waren.

Rampen
door quaad
water aan
d'onze over-
gekoomen.

Hendrik Leme het schieten hoozende / en meenen-
de dat zyn Schuit door de Vpanden genoomen
was / liep met groot geweld in de Haven / zonder
na zyn Kapitein te wagten / als wanneer een On-
weder schielp opkoomende / daar eenige van onze
Schuiten omsloegen eer men de Vpanden konde
zien. d'Andere / en daar onder die van Hendrik
Leme, raakten door de kragt van de wind mid-
den onder de Mooren / die haar aanfronts om-
cingelden / waar op de meeste van haar door de
holle Zee het leven lieten / en andere ontquam
het in een Vaartuig van Francisco Fogassa, die
by nacht quam ; en het meest dat hy met zyne
Makkers konde doen / was het Galjoet van 't
water te bebruden / en eenige van 't volk te ber-
gen.

Dern

Den oggend gekoomen zynde / quamen vier Schuiten van de Vyanden op haar aanballen / en als Overwinnaars begtende / naderden zy het Galioen van Don Sancho, tot het ongeluk van andere de welke reeds behouden waaren. Want Don Sancho begeerig zynde zig te wreken / zond Manuel de Berredo met zyn Galjoet / en Francisco Fogassa met zyn Scheepje / om verg volk te haalen / want het ander dat ontkoomen was / was op een ander plaats doende om de Vyanden het uitloopen te beletten / dog ze raakten zelf om den hals / schoon ze veel in getal waaren. Wat Don Sancho en Duarte Coelho aangaat / die hadden het geluk van behouden tot Malacca aan te koo-

Sancho en
Coelho be-
houden tot
Malacca aan-
gekoomen.

men / want door het begten van deeze twee / za-
gen zy ze niet / of quamen ook niet by haar / laa-
tende aldaar zestig en zoo veel man / zoo verdron-
ken als door de Vyanden om hals gebracht.

Alle de schade die de onze door deezen Oorlog
quamen te lyden / was tot voordeel van den Ko-
ning van Bantam, ende baarde hem zulk een ag-
ting en aanzien / dat hy het gezag dat hy onder
de nabuurige Mooren verlooren had / al begon
weder te krygen / zoo dat die geene die te vooren
onze Vrienden / en by gevolg / zyne Vyanden ge-
weest hadden / haare genegentheid met zyn geluk
ook begonden te veranderen ; het welk dan oor-
zaak was dat den Koning van Pam, na de Stuft
van Malacca, om ons spyt aan te doen / met een
van zyne Dogters trouwde / welk huweljk be-
dekt gehouden wierd / tot dat den Koning van
Bantam een redelyk voordeel op ons beboogten had.

Koning van
Pam trouwd
tot spyt van
ons met een
van zyne
Dogters.

Want nademaal zyne Vaartuigen oorzaak waren
dat'er geen levensmiddelen binnen Malacca kon-
den koomen / zoo belaste Jorge d'Albuquerque dat
men ze over al zoude gaan opzoeken. En al zoo
André de Brito, den welken verlof van Don Du-
arte de Menezes gekregen had een reis na Indiën
tot zyn voordeel te maagen doen / op die tyd van
daar weder gekoomen was / en een goed en wel
toegerust Schip mede gebracht had / zoo zond Jor-

De Bantam-
ze Vaartuigen
belast op te
zoeken.

1523.

Don Sancho
na een Haven
van Pam.

ge d'Albuquerque twee Jonken met hem na Siam om Rys en andere levensmiddelen die aldaar in overbloed waren / in te nemen.

Zoo haast als die drie Schepen vertrokken waren / zond hy mede Don Sancho met zyn Galioen en twee andere Schepen daar Kapiteinen op waren Ambrozio do Rego en Antonio de Pina, na een Haven van 't Koninkryk van Pam, zynde op de zelve kust van Malacca op de weg van Siam, alzo dien Koning onzen Vriend was / en wy tot die tyd toe al wat wy van nooden gehad hadden / uit zyn Koninkryk gekregen hadden / zonder dat men wist dat hy met den Koning van Bantam tot onze schade alzo verhuwelpit was.

Verscheide
orders door
Don Sancho
gegeven.

Don Sancho ondertusschen wetende de nood daar hy Malacca in gelaten had / beval aan Ambrozio do Rego, zoo haast als hy zyn Schip volladen had / uit de Rivier van Pam te zeilen / en hem aan een Eiland genaamd Pedra Branca, te gaan verwagten. En alzo het Schip van Antonio de Pina mede zyn volle lading in kreeg / zoo belaste hy hem van gelyken uit de Rivier te zeilen / en hem aan de mond van dien te gaan verwagten. Het schynd dat het zoo tot zyn ongeluk voorgeschiedt was / dat hy de helpers van zyn leven van zig verzonnd / want dit leste Schip was nauwelijks buiten de Rivier / of daar quamen aanstonts vyf-en-dertig Vaartuigen van den Koning van Bantam, de welke binnen de Rivier in hinderlaag of verschoolen gelegen hadden. Deeze vielen zoo schtelijk op het Schip van Don Sancho, dat zy het in een oogenblik vermeersterd hadden / zoo dat zy hem en zyn Broeder Don Antonio, beide Zoons van Don Alfonzo Henriques, Heer van Barbacena, beneffens nog dertig Portugyzen, zonder genade neder hieuwen / en maar twee Jongens in 't leven lieten / die zy op den vyftienden November 1523 tot een teeken van Overwinning binnen Bantam bragten.

Word door
35 Bantamze
Vaartuigen
verraast en
met zyn
Broeder en
30 Portugy-
zen omge-
bragt.

Zy stelden haar in staat om Antonio de Pina, den welken al een goed stuk voer-uit was / mede
het

het zelve lot te doen beproeven ; dog hy / hoewel
 wat traag in 't zeilen / als zynde een Jonk , ont-
 quam het nog tot zyn groot geluk / alhoewel niet
 zonder gebaar. Want ziende dat de Mooren hem
 den ingang van het Nauw daar hy dooz moest / en
 wat breeder is als een Boog-scheut / wilden affspu-
 den / zoo zailde hy booven de Eilanden van Suria
 Raja , meer om de Opanden te ontkoomen / als
 om dat hy dat vaarwater dooz veilig hield. Zoo
 doende quam hy tot Agassum in 't Eiland Java ,
 waar mede wy in vriendschap leefden. Van dee-
 zen zullen wy hier na het einde van zyn wederva-
 ren zien / om ondertusschen een diergelyke ramp
 die Antonio de Brito over quam / te vertellen.

Deezen de Brito dan beneffens de twee Jonken
 die wy gezegt hebben dat hy by zig had / met le-
 vensmiddelen afgeladen zynde / quam Duarte Coel-
 ho , den welken van het ontdekken van de Kust
 van 't Koninkryk Choampa weder keerde / kort
 daar na by haar. En alzo hy in 't Koninkryk
 van Siam bekend was / wyl hy daar / gelyk wy
 reets gezegt hebben / eenige reizen geweest hadde /
 zoo is 't dat hy André de Brito en de Jonken dooz
 de Bevelhebbers des Konings op het ingeeven van
 de Mooren / onze Opanden / zoo goed als besla-
 gen bindende / de zelve maakte los te krygen / en
 daar mede na Malacca quam. En alzo zyn Schip
 zeer wel zailde / zoo ging het zelve haar aan het
 Eiland genaamd Pulo Timam , volgens afspraak
 intwaagten ; dog alzo ze wat lang agter bleven /
 en hy het ongelukkig omkoomen van Don San-
 cho , mitsgaders de nood / daar Malacca in stak /
 aldaar verstond / zoo is 't dat hy zig spoedig der-
 waarts begaf / en aldaar ook gelukkig aanquam.

De Jonken ondertusschen van het Schip van
 André de Brito gescheiden / en gekoomen zynde ter
 plaatze daar Duarte Coelho met de tyding die zy
 hem van de dood van den gemelden Don Sancho
 gegeven hadden / van daar vertrokken was / als
 mede dat de zelve Opanden van Bantam , André
 de Brito in de Maand April 1524 genoomen / en

1523.

Antonio de
Pina ontsnapt.En komt
op Java.Krygt An-
dré de Brito
en de Jonken
in Siam besla-
gen , weder
los.Verneemt
het omkoo-
men van Don
Sancho tot
Pulo Timam.
En komt
tot Malacca.

1523.

al zyn volk verslagen hadden / gelyk het de waarheid was / om dees of geene voordeeligen handel tot Pam te gaan doen / zoo derfden de gemelde Jonken niet na Malacca gaan / maar keerden weder na Siam, werwaarts den meergemelden Duarte Coelho haar naderhand dooz last van Jorge d'Albuquerque ging opzoeken / na dat'er nog een andere ramp tot Malacca voorgevallen was; namentlyk dat de Bantammers haar Overwinning vervolgende / op zeekenen nacht met haare Vaartuigen quamen / en Simon d'Abreu, Bloedverwant van Antonio de Brito, den welken Kapitein tot Molucco, en dooz den gemelden de Brito met de mondkost die hy in had / in een Schip afgezonden was / dood sloegen.

Simon d'Abreu kiest een andere weg na Malacca.

Word door de Bantammers aangetaft.

Verbrand zonder dat hy uit de Sterkte kon geholpen worden.

Deezen Simon d'Abreu dan / den gewoonelyken weg niet inslaande / maar een nieuwe / namentlyk voozhy het Eiland Borneo, het welk op heden veel dooz de onze bebaren word / zoo quamen de gemelde Vaartuigen op zeeke nacht by hem aan het Eilandje der Schepen, leggende tegen-over Malacca, ontrent vyftien-honderd voetstappen van daar. En schoon hy hem met dertien man die hy binnen zyn boord had / zeer dapper weerde / zoo kon hy egter tegen den brand die de Moozen in een verlaten Jonk staken / niet doen / die zy als zeer ontramponeerd zynde / in de Haven opbragten. Zoo haast als ze hem op zy quamen / staken ze hem mede in den brand / en bleven haar beide by / tot dat ze dooz het vuur verteerd waren / zonder dat'er iemand in de Sterkte was die haar konde te hulp koomen. Want in die tyd waren alle de Schepen uit / om levensmiddelen langs de Kust te zoeken / uit oorzaak van de groote hongersnoot die'er in de Stadt was.

Don Garcia Henriques was meede in die tyd na Bantam, om de mondkost aan de Inwoonders aldaar af te snyden / en die Eilanders alle mogelyke afbreuk aan te doen / van waar hy met twee genome Schepen / en het Volk dood / dooz een aanslag van Laczamana, Zee-voogd van den Koning

ning van Malacca, weder quam / het welk zig in
deezzer boegen toedroeg :

„Den gemelden Don Garcia, Swager van Jorge
„d'Albuquerque, onlangs van Molucco wederge-
„koomen zynde / van welke reis wy hier na zul-
„len spreken / zoo is 't dat vermits den Oorlog
„die den Koning van Bantam die van Malacca aan-
„deede / en den toedoor van alle levens middelen
„afsnie / het welk de grootste afbreuk was die hy
„haar konde aandoen / Jorge d'Albuquerque mee-
„de van zyne zyde genootzaakt wierd om hem by-
„andelyk te bejegenen. Tot dien einde zond hy
„Don Garcia na Bantam met zeven groote Sche-
„pen / drie wat kleiner / twee Karabeelties / een
„Lanchaar en een Calaluz, daar Kapiteinen op
„waaren / hy Don Garcia ; Roque Coelho de Tan-
„ger ; Garcia Queimado ; Jan Monteiro ; Lucas
„Rodrigues ; Jan Estevez ; en Vasco Laurenzo ,
„daar twee honderd man op waaren / en daar on-
„der veel Perzoonen van aanzien.

Don Garcia
na Bantam
met zeven
Scheper ge-
zonden.

„Don Garcia aan de mond van de Rivier van
„Bantam gekoomen zynde / bleef aldaar leggen /
„wagtende dat Laczamana, Kapitein van den Ko-
„ning / zoude uitkoomen / om tegen hem te beg-
„ten / gelyk Jorge d'Albuquerque hem belast had-
„de / want in de Rivier was zulks onmogelyk /
„om het belet dat hy van de afschuttingen of
„paal-werk beproefd had / waar door hy t'eene-
„maal te rug gehouden was / zonder te konnen
„inkoomen ; en in geballe hy Laczamana niet uit
„en quam / dat hy binnen de Haven zoude bly-
„ven / gelyk hy in het Naauw van Cingapura ge-
„daan hadde / en dat hy hem de levensmiddelen
„zoude afsnijden / en alle de Vaartuigen neemen
„die in de Haven zouden willen loopen.

Order boe
hy hem dra-
gen zal.

Laczamana ondertusschen was van zyn Koning
gelaft om tegen Don Garcia te begten / dog hy gaf
hem dit volgende antwoord : Heer Koning, tegen
de Portugyzen en de Schepen die zoo hoog van
boord zyn, kan men met zulke laage Vaartuigen
als ik voer, weinig uitregten ; dog ik bid u, laat

1523.

Liffigheid
der Vyanden.

my maar begaan, ik ken dat volk, want zy hebben my veel bloed gekost, maar het geluk diend u tegenwoordig, en ik zal u over haar wreeken; gelijk ook geschiede. Want hy bragt alle zyne Vaartuigen in een kromme elleboog die hem dekte by een / en liet ze zoodanig met bladen bedekken, dat het wel Boomen geleeken / vooz de geene die ze van verre zagen.

Diet twee
Karaveelen
nemen.Don Garcia
na Malacca
wederge-
keerd-

Dit alzoo besteld zynde / zond hy twee van zyne grootste Vaartuigen / om de onze met Beschut te beschieten. Don Garcia ziende die stoutigheid / zond haar de twee Karabeelties in 't gemoet; waar op zy beinzende bebreest te zyn / weder te rug keerden / dog de Karabeelen / de welke vooz hadden haar te neemen / hoorzen de schooten niet / die Don Garcia haar deede om weder te koomen / in boegen het schip dat dit haar lesten dag was / want Laczamana quam zoo vaardig uit / en liet zoo snel aan roeyen / dat hy de zelve nam eer ze eens konden wenden. Don Garcia dit ziende / en dat ze nabinnen gesleept wierden / zond Roque Coelho en Garcia Queimado tot haar hulp / dog zy mogten van geluk spreken dat ze 't ontquamen; want nademaal de Ribier zoo bol paal-werk en afschuttingen was / in zulker boegen dat het vooz groote Schepen onmogelyk was daar binnen te koomen / zoo is 't dat ze datelyk op d'ooch raakten / alwaar ze ook zonden gebleeven zyn / zoo het gety niet by tyd gekoomen was om haar daar af te helpen / zoo dat Don Garcia dit quaad begin ziende / en dat het zyn tyd niet en was / hy na Malacca wederkeerde.

Antonio
de Pina komt
op Java.

Eer wy tot de zaaken van de Moluccos treden / zullen wy al gaande weg eenige dingen ophaalen die met de onze die aldaar waaren / mitsgaders tot Banda in den handel van de Foelje en Note-Muscaat voozbielen. Dog wy zullen eerst verhaalen wat aan Antonio de Pina oberquam / het welk een gedeelte van de rampzaligheden van Malacca uitmaakt : welken de Pina de handen van Laczamana dooz het zellen boven de Eilanden van

Suria Raja, gelyk wy hier boozen gemeld hebben/
ontkoomen zynde / tot Agacim, een van de booz=
maartste Steden van 't Eiland Java, gelukkig
aanquam / gelyk ook hoort daar aan deeden Simon
de Souza en Martin Correa, de welke na Banda
gingen / van welken de Pina zy Souza en Correa
het droevig ongeluk van de dood van Don Sancho,
met de ongemakken die hy uitgestaan hadde / ver=
stonden.

Deezen Antonio de Pina over zeven of agt da=
gen aangekoomen zynde / en de Jaos meede een
wreed en trouwloos volk weezende / wilden zy met
het Schip van Martin Correa van gelyken doen;
zoo dat 'er booz dag zes schuiten quamen/nament=
lyk drie aan d'een / en drie aan d'ander zy / trag=
tende het zelve met alle magt t'overweldigen / dog
doen Martin Correa quam / en haar dapper met
zyn Beschut afwees / smeeten zy het over een an=
dere voeg / zeggende / Dat de onze die geene die
haar mond-kost bragten, slegt bejegenden. Het
welk Martin Correa zig hiel niet te verstaan / zeg=
gende Dat koopen en verkoopen niet voor dag
pleeg te geschieden, dog dat als de Zon wat hoo=
ger zoude gereezen zyn, hy alsdan wel wilde han=
delen, gelyk hy deede / dog hy liet haar in zyn
Schip niet koomen / maar nam haare koopman=
schappen over / en reikte haar haar geld toe.

Na dat ze vertrokken waaren quam'er een Por=
tugys in een schuit met een Brief aan hem Martin
Correa, van Manuel Botello, Schipper van een
Schip/het welk wat leger lag/ in een ander Stadt
genaamd Surubaya. Dit Schip hoorde onder twee
Perzoonen / namentlyk Jorge Soares de Brito en
Christoffel Soares, zynde van Malacca gekoomen
om haar voordeel aldaar te doen. In dien Brief
stond / Dat hy Manuel Botello uit een van zyne Sla=
vinnen verstaan had dat men eenige Vaartuigen toe=
rustede om haar op het lyf te vallen, en dat zy daar=
om op haar hoede zouden zyn, of liever vertrekk=
ken, zoo ze daar toe vaardig waaren.

Met deezen Brief ging Correa aansionds hy Si=
mon

Jaos een
wreed en
trouwloos
volk willen
Martin Cor=
reas Schip af=
loopen.

Waar te=
gen Correa
zig op zyn
hoede houd.

1523.

Oorzaak
van zyn ver-
trek na Ban-
da met Simon
de Souza.

Antonio de
Pina en tien
of twaalf Por-
tugyzen over-
vallen en ver-
moord.

Als mede
Botello en
andere.

Vergeefzen
aanval der
Mooren op
het Schip.

Souza en
Correa tot
ontzet van
Mello Juzar-
te gekoomen.

mon de Souza, en al zoo ze gewaarschoud waaren/
en oberzulkis om geen gebaar van haare Vyanden
te loopen / zoo vertrokken zy daags daar aan na
Banda, daar haar reis na toe strekte. Den vol-
genden dag / het zy dat het deeze waaren daar de
Slavin van gesprooken had / of andere / zoo haast
als ze zagen dat onze Schepen vertrokken waren/
zynde gelyk als raazende dat haar dien roof ont-
gaan was / vielen zy van delligheid op Antonio
de Pina, die aan land was / en benamen hem het
leven / als ook aan tien of twaalf Portugyzen.
Daar na namen zy zyn Schip / met al wat'er in
was / zoo dat deezen armen man die zoo veel ge-
baaren van zyn leven uitgestaan had de dood die
hem tot Java voorbereid was / niet en konde ont-
gaan. En Manuel Botello die andere zoo wel
wist te waarschouwen / kon het aan zig zelve / of
ten minsten aan zyne Heeren en Meesters niet doen/
de welke zoo gerust tot Surubaya leefden / daar ze
nogtans mede ellendig om 't leven quamen / en
daar onder een Edelman genaamd Fernando da
Silva, met zes of zeven andere Portugyzen.

De Vyanden hier op / het Schip willende gaan
nemen / weerden zig die geene die daar in geble-
ven waren / zoodanig / dat ze moesten afstaan / en
d'onze hier op na Malacca vertrokken / alwaar ze
behouden aanquamen.

Om nu tot de reis van Simon de Souza en Mar-
tin Correa weder te koomen / de welke uit vrees
van diergelyke trouwloosheden van Agacim ver-
trokken / quamen zy aan 't Eiland Banda, alwaar
zy regt van pas verschenen om het leven van Mar-
tin Alfonzo de Mello Juzarte te bergen / den wel-
ken te Duur en te Swaard met d'Inwoonders
van Lantor onder het Eiland Banda, daar de Foel-
je en de Noote-muscaat vald / in Oorlog was.
Want ober eenige verschillen die zy zamen kregen/
hadden zy een Jonk die aldaar aangekoomen was/
in de brand gesteecken / en hy was aan land ge-
weeken / daar hy zoo een stuk werks van aarde
en Palm-bladen by hem afgesneden / gemaakt had/
het

het welk den haat nog zoo veel te meer deede aan-
groepen / om dat zy haar voedzel uit de gemelde
Palm-boomen trokken.

Daar en booven maakte hy een Jonk van Noo-
te en andere Boomen-hout / het welk hy na Mo-
lucco zond / om met Nagelen af te laden. Hier
by quam nog / dat zyn volk zoo stout en zoo on-
beschaamd wierd / dat ze de levensmiddelen van
de Markt namen / om dat de Inwoonders haar
die niet en wilden verkoopen; waar door het dan
tot zulk een vyandschap quam / dat hy niet meer
als zeven Portugyzen , en zeventig Mooren van
Malacca by hem hebbende / deeze alhoewel tot Ma-
lacca getrouwd / als trouwelooze Schelinen met
die van 't Land aangespannen hebbende om haar
te vermoorden / den brand in de Jonk staken.

Den geen die ondertusschen Martin Alfonso al-
daar gebragt had / vertrok voor Pero Laurenso
de Mello , en ging hem tot Pedir verwagten / om
zyn lading Peper aldaar in te nemen / en dan bei-
de van daar na China te gaan ; dog wat Pero Lau-
renzo aangaat / die verongelukte in de Eilanden
daar wy voor deezen van gesproken hebben. Mar-
tin Alfonso hier op ziende dat den tyd van 't Mou-
zon na China , verliep / zoo meende hy dat gedag-
ten Pero Laurenso vertrokken was / en tot Ma-
lacca aangekomen zoude zyn / dog hy vond hem
daar niet / inboegen hy aldaar byna een Jaar lang
bleef.

Pero Lau-
renzo veron-
gelukt.

In die tyd zond Jorge d'Albuquerque , Don Ro-
drigo da Silva , Zoon van Don Henrique Henri-
ques , met een Schip na Banda en Molucco , en
Garcia Cainho , die een Faëtoor tot Malacca was /
wapende een Jonk , waar by zig dan Martin Al-
fonzo voegde / om Foeije en Noote-muscaat te gaan
laden. Zyluiden tot Banda aangekomen zynde /
quam aldaar mede Don Garcia Henriques van Ma-
lacca , en vermits de nood daar Antonio de Brito
in stak / vertrok Don Rodrigo na Molucco , al-
waar hy aan de koorts sturf. Dog wat Martin
Alfonzo aangaat / die raakte aldaar in den haat

Don Rodri-
go da Silva na
Banda.

Garcia Hen-
riques komt
aldaar.

Dood van
Don Rodri-
go.

1523.

Klagen
der Mooren
over Martin
Alfonso by
Simon de
Souza.

Die hem
ontschuldigd.

van 't volk / en was het al meer als agt Maanden geleden dat zulks voorgefallen was / doen Simon de Souza en Martin Correa aldaar aangquamen. De Mooren van het Land die hem belegerd hielden / ziende de twee Schepen van Simon de Souza, en vreezende dat hy haar over haar begaane misdryf zoude straffen / zoo quamen ze by hem eer hy het anker eens had laten vallen / en klaagden over Martin Alfonso wegens het quaat dat hy haar aangedaan had. Dog hy gaf naderhand zyne redenen / alzooy hy hem vooz geen oorzaak van die verschillen hield.

Dog alzooy een ieder van die twee Heeren by zyn voorgeben bleef volhard / en / zoo geschiede dit van beide zyden om twee redenen; de eerste om dat hy Martin Alfonso begeerde dat Simon de Souza met zyn volk vergoeding zoude zoeken van het quaad dat de Mooren hem aangedaan hadden / het welk den ander niet en wilde toestaan / om dat hy quam om te handelen / en niet om te Oorlogen. Om welke oorzaak / hy Simon de Souza naderhand aldaar gekoomen zynde / de Mooren / vermits eenige onordentelykheden dooy zyn volk gepleegd / zeven man van zyn volk tot Lutatain, daar hy zig doen ter tyd bevond / dood sloegen / waar onder waren deeze Edelluiden / Martin de Lemos, een destig Cavalier; Francisco Velozo; Jan Vaz en Tome Dias, Schuyvers van de Jonken der Gedeers en van Martin Correa; het welk deezen dooy de vingers zag / om dat hy wist dat de hoovaardy der onze zulks verdiende / en dat de Breede beter vooy hem was als den Oorlog.

Zeven man
van Simon de
Souza dood
geslagen.

Onlusten
tusschen de
Mooren en
Martin Alfonso.

d'Ander oorzaak van onlust en ongenoegen tusschen henluiden en Martin Alfonso, was / dat Antonio de Brito, den welken Kapitein tot Molucco was / om het groot gebrek daar hy zig in bevond / Gaspar Galio in een Schip zond / het welk / geelyk wy gezegt hebben / Don Rodrigo da Silva toeghehoord had / verzoekende op hem Martin Alfonso dat hy hem alle de levensmiddelen die hy van hoedanige Schepen en Jonken van Hoopluiden van

Ma

Malacca die aldaar zouden moogen zyn / zoude kon-
 den krygen / zoude zenden / en dat om het groot
 gebrek dat hy daar aan leed : hem met eenen be-
 astende de bestelling die hy van Kapitein van dat
 Eiland Banda van den Koning had / te vertoonen.
 Dog deezen Gaspar Gallo stierf in 't aankoomen /
 van de koozt / zoo dat het Schip zonder Hoofd
 gebleven zynde / Martin Alfonso de hand daar op
 leide / zeggende dat het aan hem gezonden was.
 Wpl egter Simon de Souza mede een bestelling van
 Don Duarte de Menezes hy zig had / waar hy die
 Landvoogd hem tot Opperhoofd van alle de Jon-
 ken , Schepen en andere Vaartuigen de welke ten
 tyde van zyn aanwezigheid tot Banda , aldaar
 zouden aankoomen / aangesteld had / met bevel
 aan der zelver Kapiteinen van hem te gehoorza-
 men / zoo vond hy goed dat Schip te nemen / om
 het zelve aan zyn Heef Francisco de Souza , te ge-
 ven ; zeggende dat hy Martin Alfonso met een Jonk
 die hy op zyn komst had beginnen te maken / na
 Molucco konde gaan.

1523.

Het Schip
 van Gallo in
 beslag genoo-
 men.

Dat hem
 door Simon
 de Souza
 word betwist.

Eindelyk Martin Alfonzo de Mello , wpl het
 Schip aan hem gezonden was / om dat Antonio
 de Brito wist dat hy daar al over eenigen tyd ge-
 weest had / zoo bleef hy het Schip behouden / en
 na dat een ieder zyne dingen gedaan had / vertrok
 Bastiaan de Souza na Malacca , beneffens de Jon-
 ken die aldaar aankoomen waaren ; namentlyk
 een van Martin Correa , die hy tot Banda gekogt
 had om daar meede te koomen / en zyn Schip
 wegens onlusten die hy kreeg / verkogt hy aan
 Troillos de Souza , Heef van Simon de Souza.
 D'Andere Jonk hoorde aan Martin Alfonzo de
 Mello , want hy liet de zelve aldaar maaken / in
 de plaats van de geene die ze hem verbrand had-
 den. Hy zond daar meede Antonio Pessoa , die
 Boek-houder was van de uitrusting die hy met
 Garcia Cainho gedaan had ; en in d'andere twee
 waaren Martin Pegado de Elvas en Bastiaan Pega-
 do : dog wat Martin Alfonzo de Mello aangaat /
 vermits het geen Antonio de Brito hem van de
 noot

Bastiaan de
 Souza na Ma-
 lacca.

1523.

Onlusten
onder het la-
den, en on-
gemakken op
de Reis.

Pessoa's
Jonk door de
Jaos genoo-
men en trag-
ten na meer.

Het Schip
van Correa na
Banda gedre-
ven.

Een Jonk
geplonderd.

noot daar hy zig in bebond / en van de winst drie
men aldaar / uit oorzaak van het groot gebrek van
Nagelen zoude konnen doen / geschreeben had / 3000
ging hy in het Schip daar Gaspar Gallo meed
gehoomen was ; en wat d'andere belangd / 300 300
eenige onlusten en oneenigheden / met het laden ge-
had hadden / nog grooter ongemakken hadden 300
op de reis. Want de Jonk van Martin Pegado
wyl de zelve klein en swaar geladen was / ging
de zelve met het eerste quaad weder te grond / 300
dat'er niet meer als drie of vier Portugyzen met die
Sloep af quamen / de welke daar meede in het
Eiland Bacham aan landen / en den Koning aam
Antonio de Brito, Kapitein van Molucco zond.

Wat de Jonk van Antonio Pessoa aangaat / die
quam voor d'andere tot Agacim : en alzo de Ja-
os door de dood van Antonio de Pina , daar wy
van gesproken hebben / oproerig geworden waren /
300 is 't dat zy om zulks te wreken / aan hem
van gelpken deden / en namen zyn Jonk 300 als
hy geladen was. Zy zouden meede met die van
Baltiaan Pegado wel het zelve hebben willen doen /
doen hy met Simon de Souza aldaar aanquam //
dog hy ontquam het met het kappen van zyne
Stabels / 300 dat van de Schepen die met hem ver-
trokken waaren / het zyne en dit / met nog een an-
der / Malacca bereikten / dog dat van Martin Cor-
rea kreeg een onweder op den dag van zyn vertrek //
en wierd na de drie Eilanden van Banda gedreven //
alwaar hy groot gebaar van het leven / van het
Land-volk liep / om het welke te ontkoomen hy
hoewel slegt gesteld / de ruine Zee koos / en op het
Eiland Amboina aanquam / alwaar hy Martin
Alfonzo vond. En nademaal de Mooren die hy
hy zig had / verstonden dat zy niet na Malacca
en gingen / 300 liepen de meeste van haar weg / en
d'andere de welke bleeven / plunderden de Jonk ,
maar Martin Correa quam by haar / en van daar
vertrokken zynde / quam hy tot Molucco op den
twaalfden September des Jaars vyftien honderd
vier-en twintig / alwaar de Mooren die de Jonk
ge-

ge-

explonderd hadden / aanstonds geregt / en d'andere gevangen gezet wierden.

1523.

Wp verhaalen deeze Opstand / die de eerste was / die de onze op 't Eiland Banda hadden / gelyk als tot een voorspel van ergere dingen die onder d'onze voorsielen / en de welke meer door de begeerlykheit van de brugt die daar op valt / als door de toornen of onweder van de Zee ontstonden; waar uit men ziet dat Godt dikwils toelaat dat uit die onde het verlies der Schepen en van de Goederen die daar in zyn / komt te spruiten.

Om de dingen van de Moluccos, terwyl Don Duarte de Menezes in Indiën regeerde / agter malander te vertellen / zoo zal het noodig zyn dat wy tot den staat waar in wy Antonio de Brito, Kapitein van de Sterkte van St. Jan de Ternate, gesaaten hebben / weder keeren / en wanneer hy de zelve begon te maaken / zynde geweest in 't Jaar vyftien honderd een-en twintig / gelyk wy hier vooren gezegt hebben. De welke met zoo veel vermaak aangevangen wierd / als de zelve daar na verdriet en ongemak aan de onze veroorzaakten. Want het is het eigen van den Wyand van het menschelike Geslacht veelte dingen aan te vangen / en niets ter Weereld ten dienste Godts ten einde te brengen / waar van de eerste deeze was.

Wanneer Antonio de Brito de Sterkte van St. Jan de Ternate begon te maaken.

By het leven van den overleden Koning Boleile, Vader van den Koning Ayallo, zynde doer tyd Edelman van de Kamer / was eenen Cachil Mamolle, zyn natuurlijke Zoon / en broeder van Cachil Daroez, door zyn Vader om eenige redenen uit het Land gebannen; en in die tyd op het Eiland Gilolo verwezen. Den welken ziende dat zyn Broeder Cachil Daroez hem in de Hoofdstadt niet en wilde dulden / en dat om het bekwind van de Regeeringe die de Koningin hem / gelyk als wy hier vooren gemeld hebben / in handen gesteld had / en de groote vriendschap die hy van Antonio de Brito genoot / hy zoo trots was / dat hy weinig werk / zoo van hem / als van andere aanzienlyke luden maakte / zoo begon hy hen luiden

Natuurlijke Zoon van den Koning Boleile gebannen.

den

1523.

Stookt de
Koningin en
de Grooten
tegen zyn
Broeder Da-
roez op.

den en de Koningin / dooz middelen die hy daar
toe wist te bedenken / in te boezemen dat zy niet er-
behoorden te gedoogen dat hy verder regeerde / al-
zoo hy reeds zoo veel magt aan zig getrokken had
dat het geschapen stond dat hy een Opstand in
hyk zoude verwekken.

En dit wist hy met den Koning van Tidor, Van-
der van de Koningin / zoodanig te besteecken / dat
hy / hoe meer hy onze Sterkte zag aangroeijen /
hoe meer hy ook zocht den Cachil Daroez t'onder-
te brengen / zoo dat den Tooten met de Muuren
en Bolwerken van kalk en steen / beneffens die
borst-weringen die hy niet gewent en was te zien /
byna voltoid zynde / hy daar in niet anders als zyn
dood en beoogde.

De Koningin meede dooz haar Vader aange-
poort / en verouwt beginnende te krygen over de al-
te groote magt die zy den Cachil Daroez gegeevert
had / zoo breesde zy dat die magt wel zoo ver-
mogte strekken / dat hy haar Zoon van het leven
zoude berooven / en haar van den Troon schop-
pen / zoo dat den haat allengs zoo groot wierd / en
het quaad vermoeden tegen deezen Cachil Daroez
zoo zeer toenam / dat den meergemelden Cachil
Mamolle, niet zonder den raad en het aansluitwen
van de voornaamste Perzoonen van het Ryk / die
den gemelden Daroez niet wel genegen waaren /
dooz zig nam hem het leven te beneemen.

Waarom
zyn Broeder
op zyn leven
toeleid.

Die zelfs
door onvoor-
zigtigheid
om-hals raakt

Dog al zoo hy het zelve zoo niet in 't openbaare
konde doen / zoo quam hy veeltyds tot Ternate
hy nagt / dog leide zyn dingen zoo qualyk aan /
dat hy op zekere nagt niet ver van onze Sterkte
zelf om hals raakte. Deeze dood had twee rede-
nen in het gevoelen der Menschen. Want de gee-
ne die tot den Cachil Daroez qualyk genegen wa-
ren / gaben hem de schuld daar van / zeggende :
Dat hy raad geweeten had om by nagt op dat Ei-
land te koomen , en dat hy het door andere had
laten doen. Andere zeiden Dat de Wagten die
der op pasten , meenende dat het een Verspieden
was , het gedaan hadden , zonder te weten wie
het was.

Dee

Deeze dood berwekte nog meer ongenoegen tegen den gemelden Daroez, want alzo men wist dat alle zyn magt van Antonio de Brito quam / zoo beslooten zy hem met het Staal of met Dergif zoo als zy best konden/om 't leven te brengen Tot dien einde bestelde den Koning van Tidor een Maaltyd / in het huis van zyn Dogters Zoon tot Ternate, het welk dicht by onze Sterkte was / waar op Antonio de Brito meede zoude werden genoodigd / het welk hem dooz Cachil Daroez verwittigd wierd.

Den dag van het Maal gekoomen zynde/waar op den Koning van Gilolo en alle de voornaamste Heeren van die Eilanden verzogt waaren/waar by nog een groot getal van volk quam/doen men Antonio de Brito zoude haalen / lag hy te bed / zig houdende of hy eenig swaar ongemak had / zoo dat hy zig dooz de Boden van den Koning en Koningin liet ontschuldigen / zendende in zyn plaats den koopman Rui Gago, om die eere deelagtig te zyn / waar dooz den Koning van Tidor van zyn voorneemen verstreken wierd.

1523.

Zamen-
sweering tegen zyn leven.Antonio
de Brito
veinst zig
ziek.En zend
Rui Gago in
in zyn plaats,
dat den aar-
slag verydeld.

De Maaltyd gedaan / en een ieder na huis zynde / bleef den Koning van Tidor, zeggende dat hy eenige dagen met zyn Dogter en haar Zoon wilde drolfyn / waar op Antonio de Brito hem zoemwylen ging bezoeken / dog liet ondertusschen goede wagt op de Sterkte houden / alzo hy den Koning niet te veel en betroude / tot dat deezen droeflyc heenen ging / van spyt dat hy de Sterkte zoo merkelyk zag aangroeyen. Dog deezen arbeid koste egter het leven aan veele / want het volk wierd zoo daar dooz / als dooz d'ongewoonte van de spys ziek / te meer alzo ze onder de Middel-lyn waaren.

Onder de geene die van dat ongemak sturven / waaren de voornaamste Rui Gago, den koopman / den welken dooz Duarte de Rezende, die Schipver van 't Comptoor was / wierd nagevolgd. Terwyl de zaaken tusschen Antonio de Brito en den Koning Almanfor van Tidor in dien staat waren /

wierd

1523.

wies den haat en het gezag van Cachil Daroez vast hoe langer hoe meer aan / want hy was die geen die onze zaaken hand-haafde / waar door hem groote Eer door Antonio de Brito wierd aangedaan / het welk door alle zyne Opanden een kruis zonder weerga was / zoo dat ze ons alle de schade aanbragten die haar mogelyk was / en den Oorlog zoo bedektelyk als ze konden / begonnden aan te doen / inboegen dat zy het volk dat gewend was ons levens middelen te brengen / zulks verboonden.

't Verdrag
tusschen de
Koningen
van Tidore en
Ternate ge-
brooken.

Behalven dat / gebeurde het op die tyd dat'er eenige Jonken van 't Eiland Banda aan 't Eiland Tidore om Nagelen quamen / het welk zy niet en vermogten te doen ; want nademaal dat Eiland onder de gehoorzaamheid van den Koning van Ternate was / zoo waaren zy schuldig aldaar te koomen / gelyk dan met den Koning Almanfor verdraagen was / dat hy haar in zyn Eiland niet en zoude mogen ontfangen / daar hy en zy nogtans niet tegenstaande onze Sterkte / aldaar gingen kooopen en verkoopen.

De Brito
zend een Fust
om zulks te
beletten.

Antonio de Brito hadde veel klagten hier over aan den Koning Almanfor laten doen / dog die gaf daar zoo weinig om / dat de Brito genootzaakt wierd een Fust derwaards te zenden / om eenige Jonken die aldaar waaren / te gaan doorzoeken / en zoo ze eenige Nagelen mogten in hebben / haar de zelve af te nemen. Antonio Tavares was den geene die daar last toe kreeg / en Antonio Cabral wierd hem tot Tolk mede gegeven / dog alzo hy een weinig buiten zyn last ging / zoo was den Koning daar over gebed ; en dat nog veel meer / om dat hy een Jonk ging doorzoeken die een weinig Nagelen ingenoomen had ten tyde als zyn volk aan land was.

De Mooren
aan het volk
van de Fust
dood.

Het gebeurde hier op dat'er een Ontveder schietelyk opgekoomen zynde / de Fust tegen het land gedreven wierd / het welk door de Mooren gezien zynde / liepen zy in haast toe / en sloegen alle die geene die zy vonden dood / tot aan de Slaven toe die aan de riemen zaten / het welk gedaan zynde /

zei

zeiden zy dat zulks dooz g'Konings last geschied was.

1523.

Antonio de Brito dit hoorende / liet daar over groote klagten aan den Koning doen / verzoeken- de dat hy haar daar over ten hoogsten wilde straf- fen. Den Koning deeze boodschap ontfangen heb- bende / betuigde met de schoonste woorden van de weereld dat zulks hem leet was / en wat de Da- ders aanging / dat hy ze hem toezond / om daar zoodanige straffe over te doen als hy zoude goed vinden: het welk Antonio de Brito vooz een groo- te kleinagting opnam / alzo de Menschen die hy hem zond / Quaaddoenders waren / die hy om andere misdaden ter dood veroordeeld had / zoo dat hy eindelyk met den Cachil Daroez vooz beter oordeelde / en ook over-een quam / dat zy dien Ko- ning den Oorlog opentlyk zouden aan-doen / om hem daar dooz het quaaddoen als Vriend te belet- ten / en ook om dat men wel zag dat men geen deeg van hem zoude hebben tot dat men hem op een ander manier te keer was gegaan.

Den Ko-
ning ont-
schuldigd zig
en zend de
Moordenaars
te rug.

Daar de
Brito niet
mede te ver-
den is,

Besluit met
Daroez den
Oorlog te-
gen hem.

Om dien Oorlog zoo veel te beter voozt te zet- ten / maakte Antonio de Brito dooz den gemelden Cachil Daroez, dat den Koning en de Koningin- ne van Ternate, met alle de vooznaamste van 't Ryk met malkander aanspanden / alzo hy haar de smaat en schade die hem van den Koning Al- manfor wederbaren waren / beneffens nog eenige andere vbandelyke dingen vooz oogen leide. Op alle het welke de Koninginne en haare Medestan- ders niet wetende te antwoorden / zeiden dat de redenen tot dien Oorlog bygebragt / regtvaardig waren / nademaal den Koning Almanfor zooda- nige dingen in zyn Land gedoogde; dog egter zoo zeide de Koningin / dat zy en haar Zoon eerst met haar Vader wilden spreken / om te zien of zy moo- gelyk alle die ontroerenissen in der minne zouden kunnen bpleggen.

Verzoeken
insgelyx den
Koning en
Koninginne
van Ternate
daar toe.

Antwoorde
van de Ko-
ningin.

Deeze byeenkomst geschiedde dan in Zee / niet verre van strand / daar Almanfor zig mede liet by vinden / dog in plaats van Breede te maken / over-

1523.

De levens-
middelen aan
die van de
Sterkte afge-
smeden.

leiden zy met malkander hoe men onze Sterkte best zoude bespringen ; alle het welk Cachil Daroez , als een man die zyne Bespieders over-al had / ons aanstonts verwittigde. En het geen dit zoo veel te meer bevestigde / was dat de Mooren ons alle de levensmiddelen de welke tot onderhoud van de Sterkte te Markt quamen / door haar verbod zoodanig ontnamen en afsneden / dat men niet een Hoen voor Goud voor een ziek Mensch konde bekoomen.

Raad des-
wegen van
Daroez aan
de Brito.

Hier op liet Cachil Daroez aan Antonio de Brito, den welken daar over ten hoogsten liet klagen / ten antwoord geven / dat eer de zaaken nog erger aflieden / hy hem ried dat hy den Koning en de Koningin in de Sterkte zoude zien te krygen / en dat hy haar aldaar als Gyzelaars zoude tragten te houden / zoo lang als de zelve niet voltooid zoude wezen / en hy zoo slegt van volk voorzien was : en dat zulks moest geschieden eer de Koningin een schuilplaats in 't Gebergte zocht / daar hy verstaan had dat ze met haar kinderen zig wilde begeven.

Der zelve
besluit en be-
stelling tot
d'uitvoering.

Antonio de Brito dit alles aan de voornaamste van de Sterkte voorgehouden hebbende / niet tegenstaande de geboelens daar over zeer verscheide waaren / zoo wierd men egter in 't lef eens / dat dit de zekerste middel was om van geen honger te vergaan. Den dag dan daar toe bestemd zynde / bestelde Antonio de Brito veertig of vyftig man / die hy belaste op het Huis van de Koninginne te passen / alwaar zy Cachil Daroez zouden binden / den welken haar zoude onderregten hoe dat zy den Koning en de Koninginne zouden ligten / en dat hy haar op de hielen zoude volgen.

De Konin-
gin is onge-
rust.

De onze dan ter plaatze gekoomen zynde daar den Koning zig bevond / zoo is 't dat de Koningin haar schuldig geboelende / en overzulks gedurig in breeze weezende / een goet heenkoomen zocht / latende haar Zoonen agter / namentlyk den Koning / den Cachil Dayalo, en den Cachil Tabarija, die de jongste was. Dog den Cachil Daroez begeerde niet dat iemand van haar hen zoude aan-

raa-

raaken / alzoo hy zeide dat de Koninklyke Perzoo-
nen dooz die van haar eigen stam moften werden
geligt. Waar op hy den Koning naderende / hem
met groote eerbiedigheit in zyne armen nam / en
belaste aan twee Edelluiden dat zy met zyne Broe-
ders van gelyken zouden doen / zoo dat zy ze alle
dize opnamen en droegen ze alzoo weg.

Werden
door hem
eerbiedig ge-
ligt.

Hier op raakte de Stadt aanstonds in Oproer /
dog zpluiden uit haare Paleizen treedende / quam
Antonio de Brito haar ten eersten in 't gemoet / en
ontfing haar met de zelve Eer en Eerbiedigheit als
haar reeds aangedaan was. Na dat men haar
in een vertrek van den Toorn geleid had / om als
Koningen en Konings Kinderen te werden bejegend /
zoo quam'er zoo veel volk agter de Sterkte / dat
Antonio de Brito genootzaakt was zig aan een
Venster te vertoonen / en aan het volk een Reden-
boering staande op den dienst van den Koning
haaren Heer / en de veiligheit van zyn Perzoon /
mitsgaders om het gemoed van eenige Menschen
de welke dat Koninkryk in roeren wilden stellen / te
stillen / dooz Cachil Daroez liet doen / en dat zy
zouden gedenken hoe hoog den Koning Boleife de
vriendschap met de Portugyzen aan alle aanbebo-
len had / en hoe veel de Sterkte die zy aldaar ge-
maakt zagen / daar toe zoude helpen / de welke
met alle de Portugyzen die daar in waaren / tot
des Konings dienst stond / om zyn Koninkryk en
Landen tegen zyne Vyanden te beschermen ; en
dat zy verzekerd mogten wezen dat den Koning
en zyne Broeders al zoo veilig in de Sterkte als
in haar Moeders schoot waaren.

En door de
Brito ook zoo
begroet.

Het volk
vergaderd ,
voerd Cachil
Doroez een
reden tot de
zelve.

In dier voegen zeide haar den Cachil Daroez ,
als een boozigtig man / zulke dingen / dat zy alle
zeer wel te vreedden met het geen dat'er geschied
was / na haare Huizen keerden. Tot nog te groo-
ter verzekering van den Perzoon des Konings / be-
laste Cachil Daroez dat drie of vier Edelen van de
geene die in zyn dienst waaren / hem zouden hoo-
men oppassen / en de spys booz hem en booz zyne
Broeders in haare Paleizen bereiden / waar na zy

Waar door
ze bevredigd
werden.

Wagt voet
den Koning
besteld , en
verdere zorg
voor hem ge-
draagen.

1523.

de zelfve door die geene lieten opbrengen die het van te booren gewend waaren.

Koning
van Tidor o-
pentyk den
Oorlog aan-
te, en
op zyne
Onderdaanen
gezet.

Ternaters
bezorgen le-
vens midde-
len in over-
vloet.

Een Schip
toegerust om
voor Tidor te
gaan leggen.

Komst van
Juzarte en
Correa tot
Ternate.

Lof van
Daroez.

Zoo haast als Antonio de Brito deeze Panden in handen had / liet hy den Koning van Tidor den Oorlog met Trompetten geschal door den raad van Cachil Daroez aanzeggen / en aan die geene die hem het Hoofd van een van zyne Onderdaanen zoude brengen / een zekere somme gelds be- looben. En nademaal dit volk krygdadig en eer- gierig is / zoo was haar drift zoo groot om de on- ze te behaagen / dat zy maakten dat de levens middelen in korten tyd in overbloed quamen. Ook wierden der zoo veel hand-werken ieder om het zeerst op het Eiland gemaakt / dat Antonio de Bri- to in een reis over de zes honderd Lakens liet be- taalen.

Behalven deezen Oorlog die het gemeene volk met haare kleine Vaartuigen te water voerde / liet Antonio de Brito een Schip toerusten om voor de Haven van Tidor te gaan leggen / en haar alle de levens middelen / met al het geen daar van buiten in quam / af te snijden / het welk door Jorge Pinto da Silva geboden wierd / den welken op zyn ver- trek van Ternate staande / quamen aldaar Martin Alfonzo de Mello Juzarte en Martin Correa, de welke / gelyk wy hier booren gemeld hebben / zig by malkander gevoegd hadden om die reis zamen te doen.

Met die komst hiel Antonio de Brito Jorge Pin- to te rug / tot dat hy zag wat hy doen zou / om niet alleen te gaan / hoopende dat hy met die twee Kapiteinen en het volk dat ze meede gebragt had- den / den Oorlog tot Ternate met meerder nadruk zoude kunnen voeren.

Ma dat die nieuwe aankoomelingen wat uitge- rust hadden / hiel Antonio de Brito raad met haar en met Cachil Daroez. Want alzo hy ons ge- trouw / een dapper man van zyn Perzoon / en een goede Raads-man in deezen Oorlog was / zoo most hy daar meede by wezen. In deeze Raads- pleeging wierd beslooten Dat alle de voornaamste Vrien-

Vrienden en Onderworpeelingen van den Koning van Ternate en alle d'omleggende Eilanden, hem met alle haar magt zouden bykoomen; gelyk ook geschiede / dog alzo de zelve in groot getal waaren / zoo liep het wel zes weken aan eer ze by malkander waaren. En op dat ze tegen die tyd alle mogelyke afbreuk aan den Koning van Tidor zouden doen / zoo zond Antonio de Brito den boorzgemielden Antonio de Pinto met het Schip dat hy toegerust had / om boorz de Haven van Tidor te gaan leggen. Met hem ging ook Lionel de Lima, een ongetrouwd Edelman / in een klein Vaartuig / de welke die Stadt eenige dagen dat zy'er boorz lagen / groote afbreuk met het afsnyden der levensmiddelen aandeeden. En alzo de Mooren zagen dat zoo haast als d'onze een Vaartuig gewaar wierden dat na de Stadt ging / zy aanstonds daar jagt op maakten / zoo beslooten zy haar op deeze manier tegen te gaan; dat was dat ze een ligte Roef-schuit by nacht uitzonden / om / als het dag was / in Zee te kunnen werde gezien / als of de zelve van 't Eiland Gilolo, het welk daar tegen over leid / met eenige mond-kost quam / en dat zoo haast als onze Schepen na de zelve zouden koomen / zy een andere streek zouden nemen / en na een zekere schuil-hoek op het gemelde Eiland Tidor vlugten / alwaar eenige schuiten in hinderlaag zouden leggen. Aan den ingang van de gemelde schuil-hoek / die ondiep was / was een steene Klip daar de Zee tegen aanspoelde / zoo dat men de zelve niet en konde zien / en van boven konder een ligte Bark in koomen / zoo dat zy hoopten dat de gemelde Klip gelyk als een net zoude wezen daar zy ons Schip zouden in jaagen / gelyk ook gebeurde. Want zoo haast als den dag aangekoomen was / en men die Roef-schuit gezien had / zoo ging Jorge Pinto, als de naaste daar aan zynde / aanstonds daar na toe als een Haze-wind op een Haas, of als een Gier op een Duif, dog hy in de schuil-hoek gekoomen zynde / raakte aldaar vast / alzo hy zeer diep ging.

Het Schip voor Tidor leggende doet groote afbreuk aan de levensmiddelen.

Krygslift der Mooren van Tidor gelukt.

1523.

Hier op quamen de Dyanden met haare ligte Barken aanstonts vooz den dag / zoo dat niet tegenstaande Jorge Pinto zig dapper weerde / zoo bleef hy egter aldaar dood met zes Portugyzen en veertig Roepers die met hem waren.

Lionert de Lima ziende dit gebegt van verre / quam Jorge Pinto wel te hulp / dog dersde zig in de gemelde schuil-hoek niet begeven / uit breeze van mede vast te raken / behalven dat hy te laat zoude gekoomen zyn. De Mooren ondertusschen waren met die daad die haar zoo wel gelukt was / nog niet te breiden / maar om haare Naburen de teekenen van haar Overwinning te laten zien / sneden zy de hoofden van de onze af / en gingen daar mede na een Eiland genaamd Moutel , een half uur van Tidor , dog staande onder de gehoozzaamheid van Ternate , waar op zy een hoope Vlaggen op haare Schuiten hebbende gezet / de gemelde hoofden van verre uit de Zee aan die van het Land vertoonden / haar vragende of zy ze wel kenden / en dat zy die tyding aan den Kapitein Antonio de Brito zouden brengen / den welken zulks dooz die van Moutel verstaan hebbende / Lionel de Lima aanstonts ontbood / om in't toekoomende in dien Oorlog die zulk een quaad begin gehad had / beter te voorzien.

Wreedheid
der Mooren
na haare
overwinning.

Besluit van
de Brito daar
op.

Doen dit ongeval quam te gebeuren / waren der hy de vyftien honderd man tot het voortzetten van den Oorlog tegen den Koning Almanfor binnen Ternate gekoomen. Waar op Antonio de Brito raad met de Kapiteinen die van Banda gekoomen waren / mitsgaders met Cachil Daroez en andere voornaame Mandarins over dit gebeurde voozval en het voortzetten van den Oorlog gehouden hebbende / en veele zaaken over-en weder-over voozgesteld zynde / zoo wierd'er beslooten den Oorlog met alle magt voort te zetten. Want vermits het aanzienelyk aantal volk dat'er hy malkander gekoomen was om den Koning te dienen / en vooz hem te sterben / zoo was'er geen beter gelegenheid als op die tyd / behalven dat het niet en paste dat men

om

om 300 een geringe tegenspoed als wy gehad hadden / de moet 300 ten eersten zoude laten zakken.

1523.

Daar wierd dan last gegeven dat Martin Alfonso de Mello, als een voornaam Perzoon / benefens Lionel de Lima en Martin Correa met drie Schepen na de plaats zoude vertrekken daar Jorge Pinto 300 slegt gebaren was / en Cachil Daroez aldaar inwagten / den welken zig met honderd Parans en al het Land-volk dat by malkander was / aldaar zoude laten vinden / gelyk geschiede. Gedagten Alfonso dan ter gemelde plaats gekoomen zynde / en aldaar niet te doen hebbende terwyl hy na Cachil Daroez wagtede / en wyl eenen Gaspar d'Almeida, die by hem was / wist dat'er een Dorp by het water was / ontrent een myl van de plaats daar zy lagen / 300 zeide hy dat hy oordeelde dat men het zelve die nacht in den brand behoorden te steeken / het welk Martin Alfonso voor goed keurde / en tot dien einde twee Booten en twee Sloepen met ontrent veertig man liet toemaken. En al 300 de meening was dit voornemen eer het dag was / in 't werk te stellen / 300 vertrok hy in de nacht / om van die van Tidor niet gezien te worden / om dat hy daar langs-heen moest trekken / om na het Dorp dat aan geene zyde stond / te gaan, dog hoe zeer Martin Alfonso zig repte / 300 was het al hoog dag doen hy voorby de Stadt zeilde / om dat de wind hem tegen was. De Haven was vol gewapende Vaartuigen / 300 dat doen de Mooren zagen dat de onze maar vier ligte Schepen sterk waren / zy wel oordeelden dat ze na 't gemeld Dorp gingen / weshalven zy haar volgden / in meening haar de gemeloe Schepen af te nemen 300 haast als ze aan land zouden gesprongen zyn. Dog Martin Alfonso tet plaatze gekoomen zynde / en haar voornemen merkende / schoot 300 veel schotten na haar toe / dat zy wel haast ruimte maakten / en begaf zig na een plaats in het Dorp daar hy veilig konde wezen. d'Inwoonders vermits den Oorlog die wy met haar hadden / zeer verschikt / bloeden aanstonts uit het benedenste deel van het

Order daar
op gegeven.

Voorstel van
Gaspar d'Almeida.

Der Mooren
besluit
daar op.

Word op de
Mooren geschooten.

Vlugt der
Inwoonders.

1523.

Dorp / het welk ontrent tien of twaalf huizen uitmaakte / alzoo het maar arme Dissers waren / met een klein Kerkje / en klommen op een Rots van levendige steen / een weinig van het Dorp af gelegen.

Martin Alfonso ver-
hinderd,

Martin Alfonso ondertussen om niet onberrigter zaken weder te keeren / besloot aan land te gaan / en aan de voet van de Rots gekoomen zynde / bonden zy geen andere weg als een smalle voetpad / met zulke steile Klippen aan beide de zyden / dat een ledig Mensch genoeg te doen zoude gehad hebben om daar op te klouteren; en daar-en-booven in 't midden van die hoogte / daar de zelve op het smalst was / was een Sloep dwars in de weg gebragt om den doortogt te beletten / en als de Opanden mogten koomen / in tyd van noot daar op te vallen / en nog wat verder / een andere Sloep op de zelve manier.

Correa tegen d' Almeida in gekyf.

Martin Correa, die vooring / ziende alle deeze hinderpalen / begon tegen Gaspar d' Almeida geweldig uit te baren / zeggende dat hy haar bedrogen had. Waar op hy tot antwoord gaf / dat doen hy daar geweest had / hy die swarigheden niet en hadde gezien. Dog Martin Correa hier mede niet te breiden / zeide tegen hem dat hy zelfs eens wilde gaan zien hoe hy zig best daar door zoude redden / en begon alzoo na de plaats daar de Sloepen lagen / voort te stappen; dog eenen Gomes Botello, een Klerk / voor hem bindende / vraagde hy hem waar hy na toe ging? die hem tot antwoord gaf / dat hy de Sloep die voor haar lag ging tragten uit de weeg te krygen, op dat zy alzoo boven op de Rots zouden kunnen koomen. Waar op Martin Correa antwoordde: Dewyl dat uw voorneemen is, zoo zal ik u gezelschap houden; waar op zy beide begonden voort te gaan.

Wat Francisco Lopez Bulhaon hier op doet.

Francisco Lopez Bulhaon, den welken met Martin Alfonso om-leeg was / dit ziende / en dat Martin Correa een weg gebonden had / gelyk hy een dapper man was / en gaarne Er zoude hebben ingelegt / zoo ging hy langs het voet-pad na boven /

ben / om d'andere Sloep uit de weg te krygen / gelyk zy deden ; dog dit maakte zulken geraas doen de Sloep beneden quam / dat de Mooren van booven daar na toe schooten / en ziende dat d'onze haar tegen trokken / begonden ze zoo geweldig met steenen te werpen / dat Martin Correa en d'andere zig wat agter een stuk van een Kilip moesten verschuilen / om die hagel-buys wat over te laten gaan ; en dat Martin Alfonso met het volk aanquam / waar op zy de Mooren met haare Musketten begonden te keer te gaan ; dog alzo de plaats wat nauw voor zoo veel volk was / en dat d'eene voor d'andere wilden gaan / zoo gebeurde het dat een van onze Muskettiers een schoot wilde doen / dog het kruit niet aangegaan zynde / en hy daar in willende voorzien / zoo had hy het ongeluk / zonder te weten hoe zulks byquam / dat het van zelfs aanging / zoo dat de kogel door de regter schouder van Martin Alfonso vloog.

Hier op quam aanstonts Martin Correa , en ziende dat de quetzuur doodelyk was / liet hy hem in een Schuit brengen / na dat hy de wond had laten peilen / waar op zy dan van een zoo slegt-beleiden aanslag onberrigter zaken weder heenen gingen / na dat zy niet anders als de gemelde Hutten en het Kerkjen waar van wy gesproken hebben / in den brand gestookten hadden. Na dat zy dan ter plaatze daar de Schepen lagen / weder gekoomen waren / wierd Martin Alfonso met een Sloep na de Sterkte gezonden om zig te laten geneezen ; en wat Martin Correa aangaat / die bleef met de Schepen tot bewaring van de Stadt / tot dat Cachil Daroez met het besteind volk gekoomen was. Dog Antonio de Brito gevoelde dat ongeluk zoo levendig / dat hy Cachil Daroez maar heen-en weder sprak / en Martin Correa daags daar aan aanstonts ontbood / in meening den Oorlog in 't geheel te laten varen / alzo hy bebreest was dat hy daar door zoo veel volk zoude verliezen / dat hy op het lest niemand zoude hebben om de Sterkte te beschermen ; want hy in alles niet

1523.

Gevegt daar
op gevolgd.

Ongeluk
door d'on-
voorzigtig-
heid van een
Musquettier.

Slegte af-
togt.

Martin Alfonso ge-
quetst, en na
de Sterkte ge-
zonden om
genezen te
worden.

De Britos
gedagten om
den Oorlog
in 't geheel te
laten varen.

1523.

En zyn
toeflemming
tot een ander
aanflag aan
Cachil Da-
roez.

Met de re-
den van dien.

Ramp aan
Francisco de
Souza over-
gekoomen.

Word van
de Mooren
in 't gemoet
getrokken.

meer als honderd en twintig Portugyzen by mal-
kander had; en dat mede Cachil Daroez daar 300
veel / 300 aan volk als aan Geld by opgezet had/
en dat wy ons om twee geringe rampen ons over-
gekoomen / zeer flap aanstelden / 300 was Anto-
nio de Brito te vreden dat Daroez met al het volk
zig meester van een plaats genaamd Mariaco, ge-
legen in 't midden van 't Eiland / in een plaats die
men van alle kanten konde zien / inzonderheid aan
de zyde die tegen 't Eiland Ternate was / daar
wy de Sterkte hadden / zoude gaan maken.

De reden hier van was / om dat het de beste
en vrugtbaarste plaats van 't Eiland was / daar
de Koningen haar woon-plaats van outs plegen
te hebben / maar naderhand om den handel van
de Schepen de welke aldaar Nagelen gingen haa-
len / zig na de Zee-kant begaven / en een nieuwe
Stadt maakten / alwaar de doenmaals regeeren-
de Koning zyn Hof hiel. Op die reis gebeurde
aan Francisco de Souza, den welchen voor Kapi-
tein der Portugyzen ging / meede diergelyk een
ramp / het welk zig in deezer voegen toe droeg:

„Terwyl Cachil Daroez doende was met veel
„volk by malkander te brengen / 300 is 't dat 300
„haast als zy aan de Haven quamen / Francisco
„de Souza over een korter weg tot Mariaco voor-
„noemd quam / en tegen hem zeide dat hy met
„zyn volk aan een ander kant most oppassen / om
„den Berg daar hy gelegerd lag / rontom te ry-
„den / als wanneer hy zig zoude vertoonen / en
„een groot geschreeuw geeven / waar op hy Fran-
„cisco de Souza voor den dag zoude koomen.

Dit alzo onder malkander bestemd zynde / 300
als Francisco de Souza doende was om regt na
de plaats te gaan / en de Mooren op haar hoede
waaren / en zagen dat hy over de gewoonelyke
weg quam / 300 is 't dat zy hem met een groot
geschreeuw in 't gemoet trokken. Francisco de
Souza meenende dat het Cachil Daroez was die
zig ter plaatze vertoonde / stapte haar moedig on-
der de oogen/dog hy wierd door den zelven Mus-
ket-

ettier die Martin Alfonzo zoo ongelukkig getroffen had / aan een been gequetst / alzo het een man was den welken van vrees vry wat dom te werk ging als het op een begten zoude gaan; in zoo verre dat zoo Cachil Daroez niet gekoomen was / daar meer quaad van ons eigen volk als van de Wyanden zoude geschied zyn / zoo dat hy om den Verzoen van Francisco de Souza te redden / na de Schuiten wederkeerde / hem en de gequetste aan Antonio de Brito zende / en klagen- de dat hy den last die hy hem gegeven had / zoo legt nagekoomen had. Dat hy hem gebeden had dat hy zig in geen gevaar zoude stellen : dat hy dat werk alleen met de zyne zoude verbozderen / en dat hy van daar niet en zoude gaan / tot dat hy hem Martin Correa toe zond / als zynde een man van ryper oordeel en beter in den Oorlog ervaren als Francisco de Souza, die nog jong en onbedre- ven was. Ook verzocht hy dat gedagten Martin Correa met vyftien of twintig Portuzyzen mogt koomen / en dat hy niet meer en begeerde.

Antonio de Brito dit derde ongeluk verstaande / besloot den Oorlog t'eenemaal te laten baaren / gelyk hy dan zulks aan Cachil Daroez liet weten / en dat hy zyn volk zoude afdanken. Dog hy / al- zoo hy een dapper Cavalier was / en om zyn ge- zag niet te verliezen / als meede om de Eer aan zyne Wyanden niet te geeven / liet het volk daar het was / een van zyne Kapiteinen aanbeboolen / en bragt zoo veel met zyne redenen te weeg / dat Antonio de Brito te vreden was dat Martin Cor- rea met hem beneffens ontrent twintig man ging / en hy schreef aan Lionel de Lima, den welken booven de Haven van Tidor met een Schip lag / om den toevoer van de levens middelen daar uit te houden / dat hy zig met eenig volk na Martin Correa zoude begeeven / en het Schip wel bezorgd laten / gelyk hy deede / neemende vyftien man meede.

Deeze plaats van Mariaco lag / gelyk wy ge- zeld hebben / op een Hoogte / geheel met zeer dik Paal-

1523.

Cachil Da-
roez komt
hem te hulp.

De Brito
word den
Oorlog moe-
de.
Dog Daroez
is anders ge-
zind.

Mariaco be-
schreven,

1523.

Paal-werk van binnen met nog ander hout over dwars voorzien/ en boven hier en daar met Wagthuizen wel bezet/ zynde om den aanval die daar op gedaan was/ met dubbel Geschut en volk versterkt. Hier op dan het Geschut van Cachil Daroez en het onze in order gesteld zynde/ wilde Martin Correa de plaats eerst eens bezien/ en nam aanstonts het bezit van twee plaatsen daar men stand kon houden/ en daar hy volk inzette. Dog in die geene die op Tidor uitzag/ liet hy een stuk Geschut brengen/ en daar benevens Lionel de Lima, van waar hy aan de plaats groote schade konde toebrengen/ om dat hy onder aan den Berg bleef/ en ook ten anderen in staat was om de Wyanden te konnen verdrypen/ in gevalle zy eenig ontzet daar in wilden doen koomen. En na dat hy de plaats wel in agt genoomen had/ waar door men de Stadt best konde indringen/ zoo is't dat eer hy hand aan 't werk begon te slaan/ zig na een Dal daar digte hy begaf/ daar Cachil Daroez met zyn volk lag/ om de koelte van een zeer aangenaame Rivier te scheppen die aldaar liep/ vermits de groote hitte die'er als doen was.

Correa begeeft zig na een naby gelegen Dal.

Wekt zyn volk op, die hem antwoorden.

Daroez aanspraak tot Correa.

Martin Correa hier op dan hy 't volk/ 't welk zeer wel uitgerust was/ en zig zelfs veel te goed gedaan had/ gekoomen zynde/ en zynde begeerig een begin van de voorgenoomen aanslag te maken/ na dat hy de plaats eens rond gegaan had/ zoo zeide hy tegen haar: Luttig mannen, het is tyd dat wy hand aan 't werk slaan! Waar op zy tot antwoord gaven: De lust is ons daar toe nog niet aangekoomen; en zoo lang als zy die drift tot vegten niet en krygen, zoo beweegd zig niemand. Dog Cachil Daroez hier op Martin Correa zoo wel gemoed ziende/ zeide tegen hem: Ik zal u aanstonts volgen, want ik weet hoe men met dit volk moet omgaan; daar onder zig niemand als op zyn manier beweegd! Martin Correa dit hoorzende/ keerde zig om/ en zeven of agt Mandarins van zyne Vrienden te Weerd/ en zoo veel andere als hem wilden volgen/ mede nemende/ begaf zig ter plaatze daar het

het Paal-werk het swakste was / alzoo'er van bin-
nen een muur van een lang huis was die dien in-
gang bedekte / en die hy Correa voor de zekkerste
nam; want hy in het huis koomende / zoo was
hy reets voorby de kring binnen de woon-plaats
der Moozen / en door de muur van het huis be-
schermd.

1523.

En wyl hy van meening was aan die kant door
te raken / zoo ontbood hy Lionel de Lima, die op
het Geschut paste / den welken eenig volk met hem
bragt. Hy maakte hem zyn booznemen bekend /
dog deezen ried hem dat hy het niet doen zoude /
alzoo het te gevaarlyk was / en dat hy een Brief
van Antonio de Brito had / die hem liet weten :
Dat zoo hy van meening was zulk een zaak 't on-
dernemen, hy hem uit zyn naam zoude bidden dat
hy het dog wilde laten blyven. Hier op haalde hy
den Brief voor den dag / die hy voor 't volk over-
luid begon te lezen / op dat het een ieder zoude hoor-
ren / hem vermaanende : Dat hy zyn Opperhoofd
zoude gehoorzamen. Hier op antwoorde *Martin
Correa* : Heer *Lionel de Lima*, *Antonio de Brito* heeft
my een Order gegeven, na dat hy beslooten had
my herwaarts te zenden, en ik gaf hem tot ant-
woord, Dat ik in die Jaren niet en was om veel
Orders te leezen, maar dat hy het op my zoude la-
ten staan, en my het verstand en de handen niet
binden. Gaat gy na 't Geschut, om het zelve met
het volk dat gy by u hebt, wel te bewaren, en laat
my die mannen die gy mede gebragt hebt, zoo zy
by my willen blyven.

Twist reden
tusschen hem
en Lionel de
Lima.

Die hem
een Brief van
de Brito ver-
toond.

Antwoord
van Correa.

Dit was d'antwoord van Correa; dog alzoo
het volk den Brief van Antonio de Brito liever
als hem wilde gehoorzamen / zoo volgden zy *Lio-
nel de Lima* : alleenlyk zeide Jan Mendes, een moe-
dig Cavalier, tegen Correa : Ik, Heer, heb niet
anders by my als dit Rapier en Schild die ik in han-
den heb; zoo ik u daar meede kan dienen, laat
ons gaan daar het u belieft, ik zal u tot in den dood
by blyven. Correa bedankte hem hoogelyk voor
zyn Edelmoedigheid / waar na hy een ieder belaste
wat

Edelmoed-
dige woorden
van Jan Men-
des tegen
Correa.

1523.

En zyn or-
der tot het
volvoeren
van den aan-
slag.

wat hem zoude te doen staan. En alzoo aan de-
ze buiten-kant langs het hout-werk waar door hy
hoopte in te koomen / een zekere Hut stond / zoo
belaste hy aan de Mandarins de zelve met haare
Knegts om ver te werpen / en te zien of de Moo-
ren daar ook eenig vergif in gedaan hadden / ge-
lyk zy wel gewoon waren te doen.

Wederstand
der Mooren.

Dit wierd aanstonts in 't werk gesteld / en de
plaats zuiver bevonden zynde / quam Correa te
voorschyn / en liet zoo lang en met zulk een kragt
aan een paal trekken / dat hy het daar mede zoo
verre bragt dat hy een genoegzaame opening maak-
te om in de Plaats te konnen koomen / gelyk hy
dan met twee van zyne Knegts de welke met Mus-
ketten voorzien waren / daar in trad. Jan Men-
des ondertusschen / den welken mede een ingang
zocht / ziende dat Martin Correa de zelve gebonden
had / volgde hem aanstonts op de hielen / gelyk
ook twee Mandarins die hy by zig had. De Moo-
ren dit ziende / begonden dapper met steenen te
werpen en met Pylen en ander Geweer te schieten/
dog het eerste teeken dat zig tot een goeden uitslag
voer de onze opdeed / was / dat een van onze Mus-
kettiers zoo wel mikte / dat hy een voornaame
Moor die haar aanvoerde / zynde een Bloedver-
want van den Koning van Tidor, vlak dood schoot.
Dit door Lionel de Lima van een hooge plaats
daar hy stond / gezien zynde / merkende het gevaar
daar Martin Correa in stak / quam aanstonts by
met zyn volk / zoo dat ze alle by malkander zyn-
de / de Mooren zoodanig begonden te keer te gaan/
dat ze haast ruim-baan maakten.

De Mooren
aan 't wyken
en Cachil Da-
roez met zyn
volk toege-
schooten.

Op de zelve tyd kreeg Cachil Daroez mede de
tyding van het inraken der onze in het Dorp / waar
op zyn volk gelyk een troep Spreeuwten die een
rust-plaats op een Boom zoeken / aanstonts na
het Paal-werk toeschoot / en maakten al mede zoo
binnen te koomen / en queten zig wonder wel te-
gen de Mooren / de welke alle tot den stryd toe-
gerust waren / want alzoo ze voer de komst van
d'onze bebreest waren / zoo hadden ze haare Bron-
wen /

men / kinderen en goederen in 't Gebergte gebragt /
 en eenige van haar / de welke wat meer als hon-
 derd man uitmaakten / meenende dat ze haar le-
 ven konden bergen / klotinnen op zekere hooge
 Boomen die de Inwoonders tot cieraad voor haa-
 re deuren gezet hadden / dog het volk van Cachil
 priemden haar met haare Pylen als of het Do-
 gels hadden geweest daar ze na schooten / zonder
 dat het haar hielp dat ze haar gebangen wilden
 geeven / en ellendig om Quartier riepen.

1523.

De Mooren
 worden van 't
 volk van Da-
 roez leelyk
 gehavend.

Ondertusschen zat Martin Correa op een bank
 die voor een Deur stond / alzoo hy op zyn eene
 been dat in het inraaken van het Dorp gequetst
 was / niet wel staan en kon / den welken verstaan-
 de de wreedheid die die van beneden tegen die van
 boven in 't Gebouinte gezuikten / aldaar quam /
 het welk nogtans weinig hulp / alzoo Cachil Da-
 roez tegen hem zeide : Dat het een oude gewoon-
 te onder haar was , die zy niet en mogten overtre-
 den ; namentlyk dat als een Koning , of de geene
 die voor hem Oorloogden , zig voor het aangaan
 van het Gevegt niet gevangen gaven , men haar daar
 na geen quartier en gaf. Dit was dan de oorzaak
 dat een van de geene / de welke / gelyk als wy ge-
 zegt hebben / in de Boomen zaten / van zyn leven
 wanhoopende / om zig voor het laast te wreken
 van boven neder de Boom sprong daar hy in zat /
 en zoo haast als hy beneden was / quam hy by
 een van d'onze met een Crits , zynde gelyk een van
 onze korte Daggen , en stak hem daar meede in de
 borst / dog dat wierd hem ten eersten betaald gezet /
 want hy wierd zoodanig gehakt en gekurben / dat
 hy niet een lid heel hiel / waar door Cachil Daroez
 nog al meer verbitterd wierd.

Daar Cor-
 rea vermaand
 van af te laten.

Wanhoop-
 pige daad van
 een Moor.

Martin Correa egter de moord niet moogende
 zien die de Moorden in 't onthoofden / en met de
 Hoofden der dooden malkander als ballen toe te
 kaatzen / bedreeven / zoo bewoog hy den Cachil
 Daroez om daar meede op te houden / met deeze
 reden / namentlyk : Dat dien Oorlog uit den naam
 van den Koning Don Jan van Portugaal , en niet
 van

Correas
 vermaning
 aan Cachil
 Daroez van
 het moorden
 af te staan,

1523.

Raare Plegt-
telikheid on-
der de Moo-
ren gepieegd.

van den Koning van *Ternate*, gevoerd wierd, 300 dat hy toestond dat men haar het leven zoude schenken. En tot dien einde was het noodig een zekere plegtelikheid / volgens haar gebruik / als zy 300 danig een gunst toestaan / in het werk te stellen. Namentlyk een weinig water te doen aanbrenge / het welk hy aan de greep van den Degen hebben de laten gieten / en langs het Lemmer tot aan de punt hebbende doen loopen / alzoo opdronk.

Deeze plegtelykheid geëindigd zynde / ging *Martin Correa* weder op de bank zitten daar hy gezeten had / terwyl die van *Ternate* de Hoofden van die van *Tidor* affneden / alzoo zy niet anders te doen hadden: Maar eer hy van zyn plaats opstond / zag hy zig in een grooter gebaar en ongelegentheid als hy in dat geheele werk geweest hadde / het welk zig in deezer voegen toedroeg:

Correa
ziet zig nog
in grooter
gevaar als te
vooren.

„Den Duivel is van zulk een vermoogen dat
„hy aan alle Volkieren een groot geboelen en inbeel-
„ding van haar dapperheid ingeblaazen heeft / en
„hoe woester dat ze zyn / hoe wreeder zy haar ook
„aanstellen als zy haare Vyanden overwounen
„hebben. Daar door komt dat in die Gewesten
„het grootste teeken dat iemand van zyne kloek-
„moedigheid kan geeven / om door zyn Koning
„tot hooger Ampten te werden gebozderd / is bee-
„le Hoofden van zyne Vyanden te vertoonen / zon-
„der dat men hem vraagd / Of hy ze zelf gedood
„heeft, of niet? want als hy ze maar vertoond /
„300 is zulkis genoeg / om voor een Dapper man
„te werden gehouden.

Affchuwe-
lyk gebruik
onder de
Mooren tot
een teeken
van kloek-
moedigheid.

„Een Mooz van die van *Ternate* quam met
„die roem van Eer met twee Hoofden de welke
„aan malkander met een touw aan zyn hals hin-
„gen / waar uit het bloed langs zyn borst liep / te
„voorschyn / waar meede hy beter veruoegd was
„als of hy een Peerel-snoer met twee kostelyke
„Juweelen aan zyn hals gehad hadde. Agter
„hem quam een ander Mooz / den welken van
„tyd tot tyd hy een van de Hoofden trok / die hy
„hem wilde ontnemen / dog den geene die ze droeg
„weer-

„weerde hem dapper af / zoo met de handen als
 „met de Tong. Onder dit stribbelen by Martin
 „Correa gekoomen zynde / zeide den ouden met
 „een groote onstuitmigheid tegen hem: Heer, ik
 „bid u, weest my hier behulpzaam, en zeg tegen
 „deezee man dat hy my een van die Hoofden geeft,
 „want ik ben Heere van een Schuit, en ik heb'er
 „geen om tot voorstand mynder eere meede te ne-
 „men, daar hy der twee heeft, en hy heeft niet
 „eens een Schuit.

Correa van
 die Moorda-
 dige men-
 schen aan-
 gesproken.

„Martin Correa deeze twist aangehoord hebben-
 „de / en niet denkende dat hy daar zoo veel quaad
 „aan deede / begon den Eigenaar van de Hoofden
 „te bidden dat hy een daar van aan den ander
 „wilde geeven. Waar op hy tot antwoord gaf:
 „Dat hy in het Dal, daar hy de gemelde Hoofden
 „gekreegen had, geen zes uren zoude slaapen, of
 „hy zoude een Hoofd hebben, dog dat het niet re-
 „delyk zoude weezen dat hy Eer zonder sweet en
 „bloed in leide, alzoo de Eer een Dogter van uit-
 „gestaane ongemakken, en de sloffigheid een Moe-
 „der der lachhartigheid was.

Correa
 doet een
 verzoek aan
 den Eigenaar
 van twee
 hoofden.

Die hem
 bars ant-
 woord geeft.

„Den ander verontschuldigde zig / en boer voort
 „met Martin Correa te bidden Dat hy hem dog, het
 „ging hoe het ging, een van die Hoofden wilde
 „doen hebben? en met een / een van de gemelde
 „Hoofden met geweld willende ontrukken / gaf
 „hem den ander twee stooten van agteren/schreeu-
 „wende als of hy van eenige Hoovers afgezet wierd.
 „Hier op quamen aanstonds een deel Mooren zeer
 „berstoofd / gelyk als om dat geweld af te keeren
 „zoo dat Martin Correa haar zoo lang om haar
 „Eer liet twisten als zy begeerden.

„Da dat hy van haar ontslagen was / het welk
 „langer duurde als het Gevegt om het Dorp in te
 „krygen / belaste hy dat men den brand daar in zou-
 „de steeken / en alzoo het zelve van droog hout was
 „gemaakt / zoo was het aanstonds in ligte vlam /
 „waar op de nacht aankoomende / gaf dat zulk een
 „tugt dat het wel een vierigen Berg geleek / zoo dat
 „men het van onze Sterkte konde zien / en daar

Een Dorp
 in de brand
 gesteecken.

1523. uit oordeelde dat d'onze d'Overwinning gekreegen hadden.

Martin Correa ondertusschen ten verzoeken van Cachil Daroez met al het volk scheep gegaan zynde trok voorby het Eiland Maquiem, waar van d'eene helft den Koning van Tidor, en d'ander die van Ternate toe quam. Maar op hy aan een plaats van die van Tidor die aan de water-kant stond / gekoomen zynde / ontbood Cachil Daroez eenige van d'Inwoonders van 't Land / en toonde haar de hoofden van haare Landslieden / daar by voegende : Dat ze haar tot Onderwerpingen van den Koning van Ternate zouden maken, en na die van *Almansor* niet vragen; en zoo niet, dat hy aanstonts weder aan land zoude koomen, om haar nog eens zoo veel te geven als ze gehad hadden; zoo dat na dat zommige aanstonts bereeringen aangebragt / andere zig overgegeven hadden / en andere weder met geweld gedwongen waren / de onze aan land gegaan zynde / daar niet weder van daan vertrokken / voor dat het geheele Eiland onder de magt van den Koning van Ternate gebragt was. En liep het niet lang daar na aan / of den gemelden Martin Correa quam tot Ternate, alwaar hy met groote Eer en minnelijkheid ontfangen wierd / waar na hy door order van Cachil Daroez na een plaats van 't Eiland Batochina, genaamd Game, toebehoorende den Koning van Tidor, en weezende ontrent zestig mylen van Ternate, gezonden wierd / die hy verdelgde behalven de groote Overwinninge die hy op die van Ternate ter Zee kreeg / zynde in die tyd Opperhoofd te water / en Opper-Alcaide van de Sterkte die Antonio de Brito hem in handen stelde / uit oorzaak van de diensten die hy aldaar gedaan hadde. Met welke Overwinningen den Koning *Almansor* zig zoodanig ontzet bond / dat hy Antonio de Brito om Vrede liet verzoeken / het welk deezen affloeg / op dat de vrede van deezen d'andere Nabuuren zouden afschrikken / van de Vrede met ons te breeken / gelijk hy gedaan had. Maar nadien

dee-

Vertoog
van Daroez
aan die van
Maquiem.

Gevolgd
van d'over-
gaaf van 't ge-
heel Eiland.

Treffelyk
onthaal van
Correa tot
Ternate.

Zyn ver-
trek na Game,
door order
van Daroez
't welk hy
verdelgd.

Andere
voordeelen
op die van
Ternate.

deezze dingen op het einde van 't Jaar 1524 en in 't begin van 't volgende Jaar 1525. (Waar in Don Vasco da Gamma, dat is den Graabe van Vidigueira vooz Admiraal van de Zee in Indien, en Onder-koning aldaar quam /) zyn voorgeballen / zoo zullen wy d'oberige zaaken van dit Oosten vooz zynen tyd laaten / om al datter gebeurde zedert dat hy uit Portugaal derwaards vertrok / ordentlyk te verhaalen.

1523.

't Gevolg
deezzer din-
gen tot de
Togt van
Vasco da
Gamma uit-
gesteld.

R E G I S T E R.

A.

Alarm, brand en doodslaan door de Mooren binnen Ormus aan de gang geraakt. 21

Almanfor Koning van Tidor, ziet letter K.

Antonio de Brito by den Koning van Ternate op een verraderlyk Gastmaal genoodigd, zend een ander in zyn plaats en veinst zig ziek 159. Besluit met Cachil Daroez de Koning van Tidor den oorlog aan te doen, en die van Ternate daar in te wikkelē 161-165. Zoekt den oorlog te staken tegen den zin van Cachil Daroez. 171

Antonio de Pino ontsnapt de Bantammers die Don Sancho met zyn volk hadden dood geslagen 147. Word aan land overvallen en met zyn gezelschap vermoord. 152

Armze Bisschoppen waar in hun geldgierigheid gebleken. 103

B.

Baltasar Pessoa door Menezes als Gezant aan den Koning van Persien gezonden; benevens geschenken des Konings van Ormus 79, 80. Komd onverrichter zaken 't huis wegens de dood des Konings. 80

Bantammers overvallen Don Sancho en slaan hem met zyn broer en veel volk zonder quartier te geven dood 146. Randen Simon d'Abreu aan en steeken zyn Schip in de brand, in 't gezigt van der Portugyzen Sterkte. 148

Bramannen tragten 't Graf van St. Thomas te verduisteren, en een onder hunne Priesters dood zyn eigen Zoon uit haat tegen de Kristenen. 100

C.

Cachel Daroez vegt-zieke inborst te gelyk met die van Martin Correa tegen de Mooren beproefd. 174-176

CEUHI, Opperhoofd des Konings van China binnen Cantam, doet het inloopen van haare haven beletten 138. Gevolgen daar van met Martin Alfonso en Duarte Coelho &c. 139-141

Chinezen weigeren Martin Alfonso te Cantam binnen te loopen en raken met hem in gevegt 136-143. Nemen een schip van Martin Alfonso en mishandelen de gevangens zeer wreed. 140, 141

Christenen waar door meer in Cranganor als tot Paleacatte gevonden, daar St. Thomas begraven is 102. Zyn op de Malabaarze kust ongemeen bedrieglyk in maten en gewigten. 104

Christoffel de Souza met de Mooren in gevegt; krygt te gelyk slagen en grooten beuit, die in Zee verdrinkt. 67

Cochinchina hoedanigen Land en Baay tot onderscheid van Couchin genoemd. 143

D.

Dabul de Stadt, door Simon d'Andrade schatbaar aan Portugal.

R E G I S T E R.

gaal gemaakt. 8
 Diego Gago in de schoot van zyn
 Slavin slapende vermoord. 117
 Diego Lopez de Sequeira geeft
 de regeeringe van Indiën over
 aan Duarte de Menezes 6. Rust
 een Vloot uit tegen de Zee-Roo-
 vers, Nautiques genoemd. 19
 Dofar op d'Arabize kust door Don
 Louis de Menezes uitgeplon-
 derd. 85
 Domingos de Seixas 25 Jaren in
 Siam gevangen geweest zynde,
 heeft veel van de Portugysse
 muiteryen en andere voorvallen
 weten te verhalen 119. Sterft
 na veel gevaaren en verdiensten
 te Lissebon in 't Gast-huis. 120
 Don André met een ryk genoo-
 men schip te Pacem aangekoo-
 men, en de goederen verkogt,
 krygen de nemers daar van wei-
 nig in de zak 123. Met Lopo
 d'Azevedo overhoop liggende,
 komd Raja Abrahëm met veel
 magt tegen de Portugyzen en
 neemdt Pedir in 124. Wordt
 door Raja Abrahëm vermaand
 de Sterkte van Pacem te verla-
 ten, geeft die aan zyn Swager
 over en gaat na Indiën. 127
 Don Christoffel de Castro, uit
 hongersnood aan land gegaan
 om vrugten te plukken, van de
 Negers aangevallen en gedood.
 67
 Don Garcia met 7 schepen na Ban-
 tam gezonden, heeft veel vyan-
 delyke ontmoetingen. 149-151
 Don Louis en Antonio de Lemos
 haar handelingen met eenige
 Moorze Heeren, Persianen en
 Arabiers. 50, 51
 Don Louis de Menezes zig na Or-

mus begeeven hebbende, word
 van den nieuwen Koning be-
 groet 54. Ontfangd geschenken
 en brieven van den nieuwen
 Koning van Ormus, en van
 Raez Xaraso, met lasteringen
 tegen den overleden Koning 56.
 Heeft verscheide ontmoetingen
 en toeleg tegen Raez Xaraso,
 en Moorze oproermakers van
 Ormus 57. Ontfangd kostely-
 ke geschenken van den Koning
 van Ormus om na Portugaal te
 zenden 60. Vertrekt na veel
 verrigtingen van Ormus om op
 de schepen van Mecha te passen
 en komd van ontrent Dio te
 Goa 61. Krygt binnen Ormus
 belofte dat den nieuwen Koning
 weder zal binnen de Stadt koo-
 men; en hoe het daar op met
 Raez Xaraso stond 70, 71. Heeft
 verscheide ontmoetingen op de
 wederkomst van de Roode Zee
 81. Komd na een gevegt met
 de Mooren tot Xaer en Veru-
 ma en bombardeerd Aden 85.
 Vervolgd zyn reis na Indiën,
 en laat Dofar uitplonderen. 85
 Don Manuel Koning van Portugaal
 zyn dood en tyd van regeering. 3
 Don Sancho met zyn broeder,
 door 35 Bantamze Vaartuigen
 verrast, nevens veel Portugyzen
 om den hals gebragt. 146
 Duarte de Menezes als nieuwen
 Gouverneur na Indiën afgezon-
 den 4. Komd tot Goa en ont-
 fangd de regeering uit handen
 van Diego Lopez de Sequeira 6.
 Zend schepen na Chaul en ter
 hulpe van Ormus 6. Heeft al
 in 't begin eenige moeylykheden
 over zyn bestel in Indiën 7.

R E G I S T E R

Krygd de tyding van den opstand binnen Ormus 25. Ontfangd de tyding van het overlyden des Konings van Portugaal Don Manuel, en doet al om den rouw aannemen 62. Vertrekt na Couchin om de Vloot na Portugaal af te zenden, en vaardigd Laurenzo de Mello na China af 64. Ondertast de oorsprong van de opstand te Ormus, en doet de schuldige op verscheide wyzen straffen 76. Word na opgevolgde vertoogen van Ruez Xaraso, met quaad vermoeden ingepoomen, en wat daar op volgde met Xa Ismael Koning van Persien 78, 79. Zend op 't aanraaden van Ruez Xaraso een Gezant aan den Koning van Persien 79. Gaat met zyn broeder Don Louis van Ormus na Indiën 85. Is d'eerste die na 't Graf van d'Apostel St. Thomas laat omzoeken 93. Doet verder daar op bezorging na de Sterkte van Pacem 121. Krygt order van den Koning Don Jan het maken van Sterktens te staken 128. Geeft het gebied van Indiën aan den Graaf Admirand over 136. Duarte Coelho na de Baay van Cochinchina gezonden, kan ontrent de Vrede met de Chinezen niets doen, vermits des Konings dood. 143

F.

Fernandes Rodriguez in gevegt, brengd twee honderd gevangens binnen Goa. 89
Francisco de Souza door misver-

stand van een gegeven Zeyn, van een swaare ramp overvallen. 170

G.

Goa hoedanig te dees tyd aangaande 't vaste land gesteld. 87
Graf van den Apostel Thomas hoedanig te Paleacatte gevonden 94
ziet letter T.
Graf van de Sibille die men de Indiaanze noemd, te Coilang ontdekt. 104

H.

Hendrik Leme en andere Kapiteinen in gevegt met Perduca Raja op de Rivier van Muar onder veel gevaar. 144
Hoofden der overwonne Vyanden afgehouden, hoe groote blyken van der Mooren dapperheid en verdiensten. 176

J.

Jan Lobata zeer gelukkig in zyn gevegt met d'Indiaanen, en daar over geprezen. 92, 93
Jaos of Javanen, moetwillig en oproerig geworden, doen de Portugyzen veel nadeel. 151-156 &c.
Indiaanen voor agterklappers en omkoopers van menschen gehouden 55. Van wat gewoonten zig in 't vegten bedienen 92. Tot mannelyke jaren gekoopen, hoe zig zelve kunnen verkoopen. 109
INDIEN, hoe wyd en breed van de Portugyzen met Sterktens en Comp-

R E G I S T E R.

Comptoiren bezet. 105
 Jorge d'Albuquerque door den
 Koning van Bantam Vyandelyk
 bejegend. 141-144

K.

Koning van Aru betoond zig
 een Vriend der Portugyzen
 en Vyand van Raja Abraham.

121

Koning van Bantam doet een
 Vyandelyke bejegening aan Jorge
 d'Albuquerque. 141-143

Koning van Bismaga geeft voor,
 Heer van 't Vaste-land van Goa
 te zyn, en wat daar op volgde.

90

Koning Boleifes Zoon op 't Eiland
 Gilola gebannen.

157

Koning der Christenen, der Joden
 en der Mooren, op de Malabaar-
 ze kust genoemd.

102

Koning van Mombassa komt de
 Heeren van Zensibar en Pemba
 tegen de Portugyzen te hulp.

67

Koning van Ormus nauw over
 zyn inkomsten onderzocht, we-
 gens nalatige betaling van schat-
 ting aan Portugaal 10, 11. Hoe
 zederd d'overmeestering der
 Portugyzen hatelyk geworden
 11. Schryft een onderwerpe-
 lyken Brief aan zyn Majesteit
 van Portugaal 14. Geeft bevel
 om onder der Mooren opstand
 geen Portugys in 't leven te la-
 ten 23. Bereid zig om de Por-
 tugyzen te beoorlogen; volgen
 gevegten op Zee, en neerlagen
 der Mooren 28-31. Over 't
 verlies op Zee genepen, be-
 klaagd zig den opstand der

Mooren 31. En dryft zyn Volk
 't'scheep, en houd gesprek met
 Raez Xabadim, die hem te mid-
 den van zyn gramschap ter ne-
 der zet 32. Moedigd daar op
 zyn Kapiteinen aan met belof-
 ten en dreygementen 32. Be-
 sluit de Stadt te verlaten en na
 't Eiland Queixome te gaan, en
 wat'er op volgde 38, 39. Belast
 de Stadt in brand te steeken,
 en zulks onder groot jammer en
 verlies gedaan 40, 41. Word
 tot Vreede aangenoopt, en in
 zyn slegten staat hulp door de
 Portugyzen aangeboden 43,
 44. Is in verlegentheid over
 der Portugyzen inval agter 't
 Eiland Queixome 53. Word
 om-hals gebragt en een ander
 in zyn plaats verkooren 54.
 Den nieuwen Koning neemd
 als Onderworpeling den rouw
 aan over de Portugyze Koning
 Don Manuel 63. Verzoekt
 aan Jan Rois den Xaraso in
 handen te hebben; dat geweig-
 erd word 74. Zend met den
 Portugyzen Gezant Pessoa een
 Geschenk aan den Koning van
 Persien Xa Ismaël.

80

Koning van Pedir op Sumatra,
 trouwd zyn Nigten aan twee
 Slaven uit, die groote Land-
 Heeren worden 109. Welker
 Zoonen, Raja Abraham en
 Raja Lilila naderhand rare spor-
 relingen om s'Vaders bezit ma-
 ken.

109, 110

Koning van Portugaal schryft aan
 den Koning van Ormus aan-
 gaande het betaalen van schat-
 ting 14. Belast Duarte de Mene-
 zes om van het maken van Sterk-

R E G I S T E R.

tens in Indiën af te laten. 128
 Koningin van Ternate en haar
 Zoon, door raad van Cachil
 Daroez listig geligt. 162-164
 Koning van Tidor zoekt Cachil
 Daroez en Antonio de Brito
 om den hals te brengen 158.
 Word door Antonio de Brito
 en Cachil Daroez den Oorlog
 aangedaan. 164
 Koninklyke inkomsten des Ko-
 nings van Ormus hoe meest
 door zyn Landvoogden inge-
 flokt. 10

L.

Laczamana, Zeevoogd des Ko-
 nings van Malacca, hoeda-
 nige gevegten met Don Garcia
 en andere Portugyze Kapiteinen
 had. 148-151 &c.
 Landvoogden des Konings van
 Ormus, hoe de inkomsten des
 Ryx inflokten, en de schuld
 daar van op de Portugyzen lei-
 den. 11, 12
 Lorenzo de Mello door de Me-
 nezés na China afgezonden,
 verongelukt ontrent Pegu. 65, 64

M.

Mahamud Xa, nieuwen Koning
 van Ormus, onderwerpt zig
 aan Portugaal. 56
 Malabaarze Kust hoe en waar
 door vol Christenen 102. Hoe
 groote bedriegers de zelve zyn.
 104
 Martin Alfonzo de Mello, na Chi-
 na gezonden, heeft'er zeldza-
 me ontmoetingen 136-143. En
 Word ontrent Cantam van de

Chinezen vyandelyk bejegend
 138. Komd met haar in gevegt.
 139. Dien hy ontkomd, en van
 daar na Malacca en Indiën gaat
 141. De rest van zyn bedryfen
 voorvallen nagespoord 154-168
 &c. Word ongelukkig door zyn
 eigen Muskettier gequeest, en
 de Brito in zyn aanslag belet 169.
 Martin Correa tot Ternate wel
 onthaald, en word van Alman-
 sor om Vreede aangezegt. 178
 Meliapor een ouwde Stadt der Ma-
 labaren, om haar schoonheid
 zoo genoemd. 99
 Moor byzonder hoovaardig op
 twee afgesnede hoofden, en
 zyn trots bescheid aan Correa.
 177

Mooren binnen Ormus besluiten
 een opstand tegen de Portu-
 gyzen aan te vangen 18, 19. Be-
 toonen een ongemeene dolle
 drift in 't vegten 132. Die van
 Tidor plegen groote wreedheid
 na haar overwinning op Anto-
 nio de Brito 166. Eenige alte
 jammerlyk van Kachil Daroez
 volk gehavend, door Martin
 Correa verzagt en verbeden 175.
 Hun afschuwelyk gebruik, tot
 teeken van kloekmoedigheid.
 176

N.

Nautiques, wat voor volk on-
 trent het nauw van Ormus
 en waar van zoo genoemd. 11, 19
 Norognas twee gebroeders, tasten
 een groot Moors Schip aan,
 daar 't zeldzaam mede afloopt
 69, 70

O.

Olifanten zeldzame onvertzaagd-
 heid in 't bestormen van een
 Sterk-

R E G I S T E R.

Sterkte der Portugyzen betoond. 132
 Opstand onder de Mooren van Ormus en de Zee-schuimers Nautiquesberokkend 18, 19 &c. Is van veelerley gewolg, en voorziening der Portugyzen daar tegen. 20-30
 Ormus waar door onmagtig geworden de bedonge schatting aan Portugaal te betaalen 10, 11. In opstand en alarm gebragt, en grouwzaam afgeloopen. 20-24. Word uit des Konings last in den brand gestookten, die na Queixome vlugt. 40, 41
 Ouwders hoe in Indiën vry staat hunne Kinderen voor Geld te verkoopen. 109

P.

Perduca Raja Zee-Kapitein van Bantam, heeft verscheide gevegten met de Portugyzen op de Rivier van Muar. 143, 144
 Persianen straffen de lathertige Zoldaten met Vrouwe Kappen op te zetten 32. Steken d'Arabiers d'oogen uit, uit wangunst tegen de Portugyzen. 51
 Portugyzen door de Landvoogden des Konings van Ormus beschuldigd, die haare diefte ontdekten 12. Raken onder de opstand binnen Ormus in groote benauwdheid 22, 23, 24. Brengen hunne Schepen in zekerheid en zenden berigt van den opstand aan Duarte de Menezes 25. Nemen de verbrande Stadt Ormus in bezit, die ze jammerlyk verwoest vinden 42. Raken vier van haar door on-

voorzigtigheid om den hals 84
 Eenige na Goa om zoldy-gelderen af te halen, van Roovers overvallen en mannelyk gered 89. Die van Paleacatte bouwen een Stadt die ze St. Tome noemen 105. Haar Sterkten en Comptoirs van gants Indiën van wat breede uitstrekking 105. Eenige by de Chinezen gevangen, ten laatsten als Landverraders, Handen en Voeten afgesneden. 141
 Portugys in gevaar van aan een Boom dood geschooten te worden, toevallig gered. 88
 Portugysse Schepen in 't Jaar 1522 van Lissebon vertrokken, koomen tot Goa, met schryvens aan Don Duarte de Menezes 128.
 Priester onder de Brammaners, dood zyn eigen Zoon om den Koning te mompen. 100

Q.

Queixome een Eiland in de Persiaanse Zee beschreven. 38

R.

Raja Abraham, Zoon van een groot-gemaakte Slaaf, speelt lustig den beest en doet wonderlyke overheeringen 110-115. Raakt met den Koning van Perdir en de Portugyzen in Oorlog 114-116. Door zyn eigen Vrouw vergeven. 136
 Raja Lilila neemt het Koninkryk van Pacem binnen 3 Maanden in, en doet beloften en dreigementen aan de overwonnene. 125.
 M 5 Ra-

R E G I S T E R.

- Raes Xabadim zet den Koning van Ormus in zyn gramschap ter neder en gaat met 130 Vaartuigen tegen de Portugyzen in Zee 33. Houd een dapper gevegt met de Portugyzen, met gevolgen van wederzyds 33, 34. Door Raetz Xamexir vermoord en de toeleg op Raetz Xarafo, door zyn vlugt gemist. 71, 72
- Raetz Xamexir, Moordenaar van Raetz Xabadim bezoekt den Koning te Ormus. 75
- Raetz Xarafo in bekommering over de gemeenschap van Don Louis met den Koning van Ormus te Queixome 57. Maakt de moord van Raetz Xabadim aan Jan Rois bekend, die daar op zelfs gevangen raakt 72, 73. Van de voornaamste Mooren swaar hefschuldigd, word in de boeyen geflooten 75. Blyft na veel haspeling Guazil van Ormus, en de Koning trouwd met een van zyn Dogters. 77
- Rate Kam, Stadsvoogd, besteedt den Koning van Bengale 9 Jaren lang; word een Dwingeland, en daar na van alles beroofd. 117-119
- Rouw in heel Indiën uit bevel van Duarte de Menezes over de Portugyze Koning Don Manuelaaangenoomen. 63
- Rui Boto sterft Martelaar onder de oproerige Mooren van Ormus. 23
- S.
- Schepen met veel groote Heeren ontrent Mascate verongelukt, en zommige met de lading zeldzaam en onder rare gevolgen gered. 60, 61
- Scheeps-togt na China, door Martin Alfonso de Mello, ongelukkig ondernomen. 136-141
- Simon d'Andrade na Dabul gezonden, maakt zig meester van de Sterkte en stelt de Stadt onder schatting. 8, 9
- Slaven hoe te mets in INDIEN ook tot Koningen, Onder-Koningen en groote Land-heeren worden. 108
- Sloep op een Rots gevoerd, om de overtogt van Vyanden te beletten. 168, 169
- Sofalla, het begin van der Portugyzen opgeregte Sterkten en Comptoiren, eindigd in de Moluccos. 105
- Storm-ladders der Mooren, door een van haar eigen Olifanten om-verre gerukt, brengt veel van hun volk om den hals, en de rest aan 't hollen. 132
- Sultan by de Mooren voor Koning gehouden. 49
- Sumatra in zyn verscheide Koninkryken beschreven. 107
- T.
- Tamaras een Vrucht als Vygen, waar toe op zekere tyd verzameld worden. 50
- Tanadaryen, hoedanige plaatzen tot het inzamelen der schattingen, op 't Vaste-land van Goa. 37
- Ternuxo, Jonge Koning van Ormus laat zig van eenige Hovelingen misleiden, dat van qaaad gevolg is, en tot een opstand uitloopt. 17
- St. Thomas zyn Graf belast met veel yver op de kust van Malabar na te speuren. 93-102
- Ti-

R E G I S T E R.

Tidorfe Mooren , neemen een
krygslift tegen Antonio de Brito
ter hand die hen gelukt. 165
Tolhuis van Ormus hoe van Portu-
geeze en Moorze amptenaaren
te gelyk bediend. 15, 16

V.

Vrouwe Kappen by de Persia-
nen , de lasthertige Kapiteinen
opgezet. 32

Vuurwerken onder de Olifanten
geworpen , brengd dezelve aan
't hollen. 132

W.

Water binnen 't verbrande Or-
mus door 't verdrinken van

Vee en Menschen verdorven. 45

X.

Xamexir over het ombrengen
van Xabadim uit het Konink-
ryk van Ormus gebannen. 77.

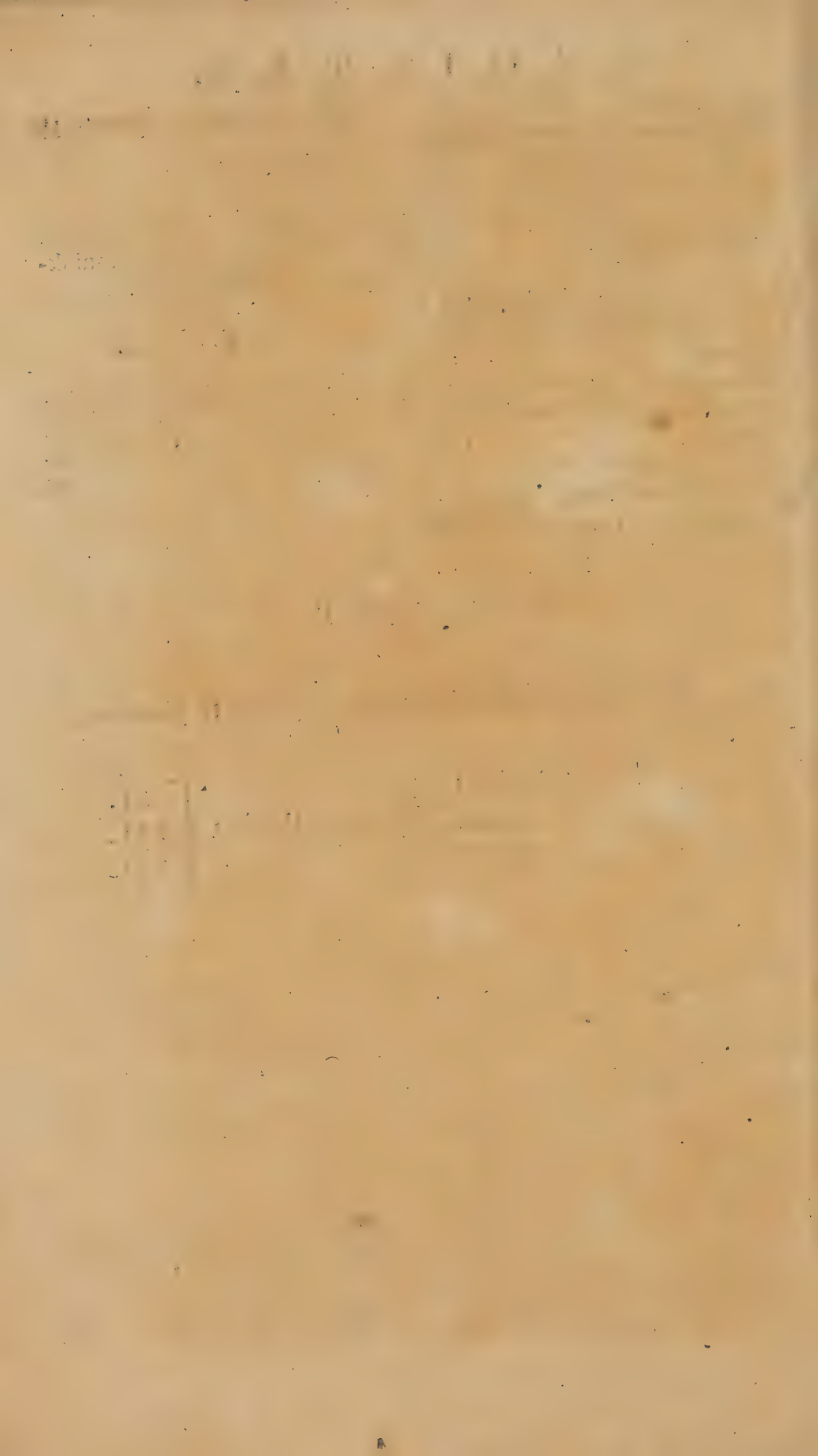
Z.

Zee en Zeevaard is veel toevallen
onderworpen , waar door de
reystogten zeer verschillig uit-
vallen. 86

E Y N D E

Berigt voor den Boekbinder om de Figuren te plaatzen.

Figuur	{	<i>Ddd. 1.</i> <i>Ddd. 2.</i> <i>Ddd. 3.</i>	}	tegen Pagina	{	21. 131. 141.	}
--------	---	--	---	--------------	---	---------------------	---

9

